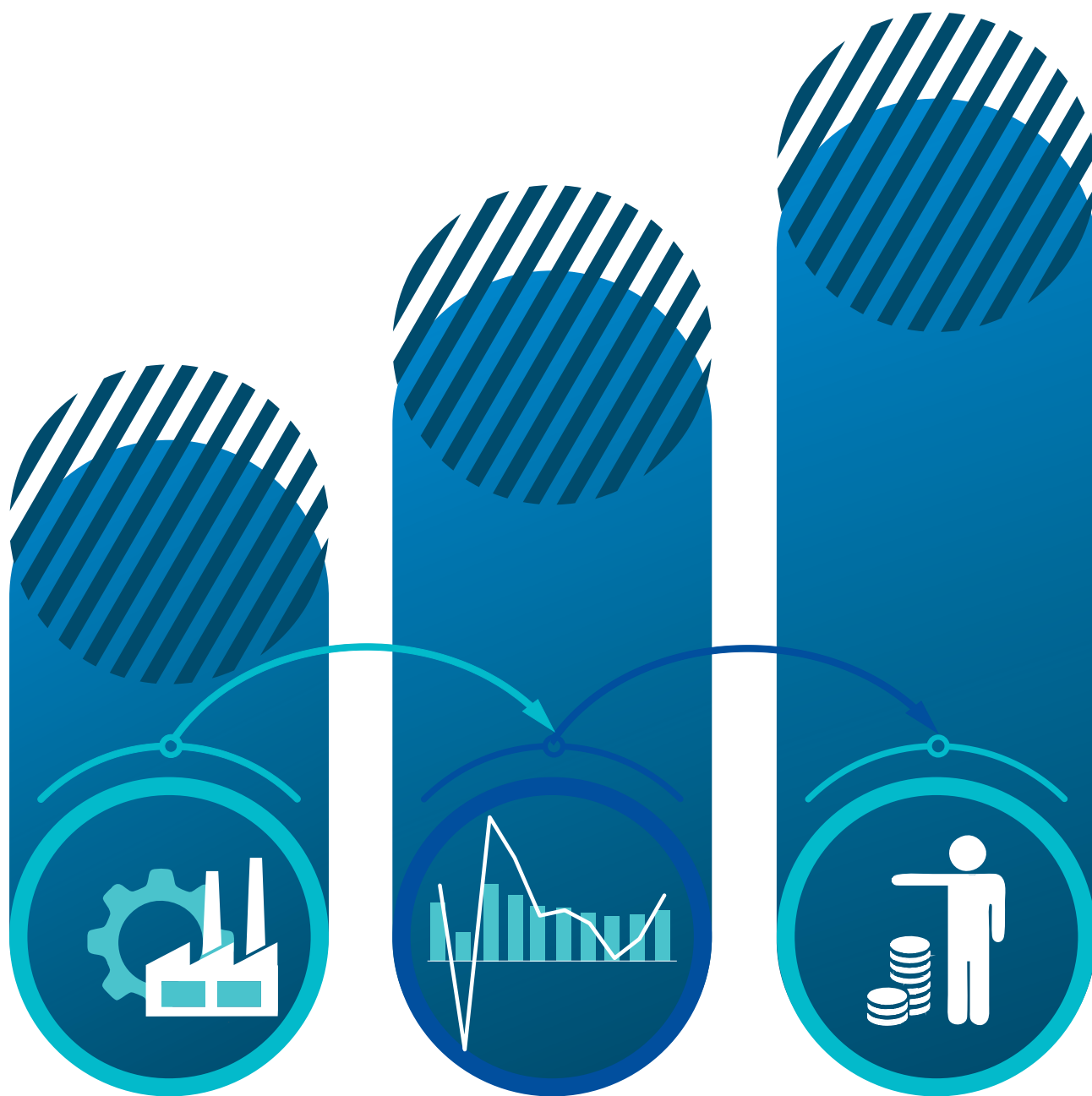

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2023 r.

Macroeconomic situation in Poland in the context of the world economic processes in 2023

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2023 r.

Macroeconomic situation in Poland in the context of the world economic processes in 2023

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Warszawa Warsaw 2024

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów
Statistics Poland, Macroeconomic Studies and Finance Department

pod kierunkiem

supervised by

Mirosława Błażeja

Zespół autorski

Editorial team

Wojciech Bąbik, Mirosław Błażej, Agnieszka Chelchowska, Elżbieta Donica, Sławomir Dziejowski, Andrzej Dyżewski,
dr hab. Mariusz Górajski, dr Jarosław Janecki, Piotr Kłosiński, dr hab. Dariusz Kotlewski, Joanna Kulczycka, Piotr Mergiel,
Agnieszka Nowińska, Karolina Szlesinger, dr Magdalena Ulrichs, Ewa Zamecka

Współpraca

Cooperation

Łukasz Buczacki

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Danuta Niwińska,

Marek Bartosz, Paweł Luty, Aleksandra Paprocka

ISSN 2450-1484

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, Al. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji GUS – tel. (22) 608 32 10, 608 38 10
Zam. 219/2024

Przedmowa

Przekazujemy Państwu kolejne wydanie publikacji Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej. Głównym celem opracowania jest przedstawienie pogłębionej analizy zjawisk makroekonomicznych w Polsce w 2023 r. w szerokim kontekście uwarunkowań gospodarki światowej, w tym Unii Europejskiej. Analiza ta dotyczy podstawowych zagadnień społeczno-gospodarczych, takich jak kształtowanie się sytuacji makroekonomicznej, rynków pracy, finansów publicznych oraz rynków finansowych.

Sytuacja społeczno-gospodarcza w Polsce została przedstawiona na tle procesów globalnych, przede wszystkim zachodzących w Unii Europejskiej. Podkreślono powiązania i wpływ uwarunkowań zewnętrznych na zjawiska zachodzące w Polsce. Kolejna edycja koncentruje się na opisie sytuacji w 2023 r., choć także uwzględnia analizę przebiegu procesów w dłuższym horyzoncie czasowym.

Opracowanie składa się z Wprowadzenia, czterech rozdziałów i dwóch aneksów. We Wprowadzeniu przedstawiono zmiany w podejściu do polityki makroekonomicznej jakie nastąpiły na świecie w związku z wojną na Ukrainie oraz wysoką inflacją, z uwzględnieniem działań podejmowanych w ramach zacieśniania polityki pieniężnej i fiskalnej. Dalsze rozdziały poświęcone są wiodącym tematom publikacji: sytuacji makroekonomicznej ze szczególnym uwzględnieniem wzrostu gospodarczego oraz kształtowania się cyklu koniunkturalnego w głównych gospodarkach światowych i EU, rynkowi pracy i sytuacji dochodowej gospodarstw domowych, procesom w obszarze finansów publicznych oraz sytuacji na rynkach finansowych. Uzupełnienie publikacji stanowią dwa aneksy obejmujące zagadnienie zastosowania danych rachunku KLEMS do badań w poszczególnych sektorach gospodarki oraz modelowy szacunek funkcji produkcji przedsiębiorstw niefinansowych bazujący na danych jednostkowych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce.

W publikacji wykorzystano dane pochodzące z bardzo szerokiego spektrum źródeł. Podstawowym źródłem danych były badania statystyczne prowadzone przez GUS. Wykorzystano także dane Komisji Europejskiej, w tym Eurostatu, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Międzynarodowej Organizacji Pracy, Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju, Banku Światowego, Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego, Narodowego Banku Polskiego, Komisji Nadzoru Finansowego, Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie i innych. Dane o sektorze finansów publicznych w Polsce pochodzą przede wszystkim ze sprawozdawczości i informacji Ministerstwa Finansów.

Przekazując Państwu dwunastą edycję tej unikatowej serii, dokumentującej systematycznie i przekrojowo obraz gospodarki Polski, UE i świata, w wielu ważnych aspektach gospodarczo-społecznych, prosimy o wszelkie uwagi i sugestie, które mogą przyczynić się do ulepszenia i wzbogacenia treści kolejnych wydań.

Dyrektor Departamentu
Studiów Makroekonomicznych i Finansów

Mirosław Błażej

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, wrzesień 2024 r.

Preface

This publication is the following issue of the series entitled *Macroeconomic Situation in Poland in the Context of the World Economic Processes*. The main aim of this study is to present a deepened analysis of macroeconomic issues in Poland in 2023, in a broad context of the global economic situation, including the European Union. The analysis deals with the basic socio-economic domains, such as macroeconomic situation, labour markets, public finance and financial markets.

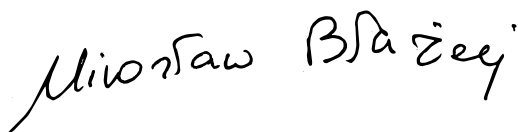
The socio-economic situation in Poland was presented in the context of global processes, but an emphasis was put on the European Union. The connections with abroad and the impact of external conditions were underlined. The consecutive issue is devoted mainly to a description of the situation in 2023 but also includes some analysis of the processes in the longer run.

The publication is composed of Introduction, four chapters and two annexes. The Introduction presents changes in the approach to macroeconomic policy that took place in the world as results of the war in Ukraine and the high inflation, with particular emphasis on measures taken as part of monetary and fiscal policy. Further chapters are devoted to the leading domains: macroeconomic situation with an emphasis on economic growth and analysis of cyclical stance in major economies on global and EU level, labour markets and income situation of households, public finance processes and financial markets situation. These are supplemented by two annexes devoted to the application of economic productivity accounts KLEMS in various sectors of economy and to a model estimation of the production function of non-financial enterprises, based on individual data.

In the publication a great variety of data sources have been used. The main sources are the statistical surveys carried out by Statistics Poland. But have been used also the data of: the European Commission, including Eurostat, the International Monetary Fund, the Organization for Economic Co-operation and Development, the International Labour Organization, the United Nations Conference on Trade and Development, the World Bank, the European Banking Authority, the NBP (Polish Central Bank), the Polish Financial Supervision Authority, the Warsaw Stock Exchange and other. The data on public finance sector in Poland are presented after the Ministry of Finance reporting and information.

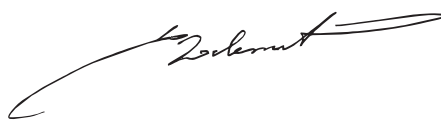
When presenting the twelfth edition of this unique series, systematically and cross-sectionally documenting the image of the Polish, EU and the world economy, in many important economic and social aspects, the authors shall be grateful for any comments and suggestions that would be valuable inputs for subsequent issues' improvements and enhancements.

Director of Macroeconomic Studies
and Finance Department

Mirosław Błażej

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph.D.

Warsaw, September 2024

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis tablic	11
List of tables	11
Spis wykresów	15
List of charts	15
Spis zagadnień wyróżnionych w ramach	21
List of issues highlighted in the frames	21
Objaśnienia znaków umownych	22
Symbols	22
Skróty	22
Abbreviations	22
Skróty nazw państw i grup krajów	28
Abbreviations of country names and groups of countries	28
Synteza	31
Summary	34
Wprowadzenie	37
Introduction	37
Rozdział 1. Procesy w gospodarce światowej	45
Chapter 1. Processes in the world economy	45
1.1. Wzrost gospodarczy	45
1.1. Economic growth	45
Rynek pracy	49
Labour market	49
Procesy inflacyjne	50
Inflationary processes	50
Handel międzynarodowy	52
International trade	52
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	54
Foreign direct investments	54
Finanse publiczne	56
Public finances	56
Polityka monetarna na świecie	57
Monetary policy in the world	57
Rynki finansowe	58
Financial markets	58
1.2. Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek	58
1.2. International business cycle synchronisation	58
Realna dynamika PKB	59
Real dynamics of GDP	59
Analiza cyklu koniunkturalnego	64
Business cycle analysis	64
Globalny wskaźnik koniunktury	67
Composite business cycle indicator	67

1.3. Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej	69
1.3. Economic growth in the European Union	69
Wzrost gospodarczy	69
Economic growth	69
1.4. Wzrost gospodarczy w Polsce	76
1.4. Economic growth in Poland	76
Produkt krajowy brutto i jego składowe	76
Gross domestic product and its components	76
Struktura tworzenia wartości dodanej brutto	81
Gross value added generation structure	81
1.5. Inflacja w Polsce	81
1.5. Inflation in Poland	81
Ceny towarów i usług konsumpcyjnych	82
Prices of consumer goods and services	82
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych w Polsce i UE	85
Harmonized consumer price indicator in Poland and EU	85
Ceny produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej	88
Prices of sold production of industry and of construction and assembly production ..	88
1.6. Handel zagraniczny i bilans płatniczy Polski	90
1.6. International trade and balance of payments of Poland	90
Handel zagraniczny	90
International trade	90
Bilans płatniczy	94
Balance of payments	94
1.7. Wybrane sektory gospodarki polskiej	98
1.7. Selected sectors of the Polish economy	98
Przemysł	98
Industry	98
Budownictwo	101
Construction	101
Usługi	102
Service sector	102
1.8. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w Polsce	104
1.8. Financial situation of enterprises in Poland	104
Wyniki finansowe	104
Financial results	104
Rentowność i płynność	106
Profitability and liquidity	106
Rozdział 2. Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych	109
Chapter 2. Labour market and income situation of households	109
2.1. Procesy na globalnym rynku pracy	109
2.1. Processes on a global labour market	109
Aktywni zawodowo	109
Active population	109
Pracujący	112
Persons employed	112
Bezrobotni	114
Unemployed	114
2.2. Rynek pracy w Unii Europejskiej	115
2.2. Labour market in the European Union	115
Uwarunkowania demograficzne	116
Demographic conditions	116

Aktywni zawodowo	116
Active population	116
Pracujący	118
Persons employed	118
Bezrobotni	124
Unemployed	124
Bierni zawodowo	127
Economically inactive	127
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	128
Potentially unused labour resources	128
Koszty związane z zatrudnieniem a wydajność pracy	128
Nominal compensation per employee and work productivity	128
Nierówności dochodowe	131
Income inequality	131
2.3. Rynek pracy w Polsce	134
2.3. Labour market in Poland	134
Uwarunkowania demograficzne	134
Demographic conditions	134
Aktywni zawodowo	135
Economically active population	135
Pracujący	136
Employed persons	136
Pracujący według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD	137
Employed persons by economic sectors and NACE sections	137
Pracujący według statusu zatrudnienia	138
Persons by employment status	138
Zatrudnieni na czas określony	139
Temporary employees	139
Pracujący na własny rachunek oraz pomagający członkowie rodzin	140
Self-employed persons and contributing family workers	140
Pracujący według wymiaru czasu pracy	140
Employed persons by working time	140
Struktura populacji pracujących w wieku 15 lat i więcej w Polsce w 2023 r. według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD, statusu zatrudnienia oraz wymiaru czasu pracy	142
Population aged 15 and more in Poland in 2023 by economic sectors, NACE sections, employment status and working times	142
Popyt na pracę	146
The demand for labour	146
Bezrobotni	147
Unemployed persons	147
Bezrobocie rejestrowane	147
Registered unemployment	147
Bierni zawodowo	148
Economically inactive population	148
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	148
Total labour force slack	148
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie	150
Average monthly wages and salaries	150
2.4. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce	151
2.4. Income situation of households in Poland	151
Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych	152
Disposable income of households	152
Wydatki gospodarstw domowych	153
Expenditure of households	153

Rozdział 3. Finanse publiczne	155
Chapter 3. Public finances	155
3.1. Sytuacja finansów publicznych na świecie	155
3.1. Situation of public finance across the world	155
Procesy fiskalne	155
Fiscal processes	155
Wieloaspektowy pomiar salda sektora publicznego	157
Multi-faceted measurement of public sector balance	157
3.2. Polityka fiskalna w krajach Unii Europejskiej	159
3.2. Fiscal policy in European Union countries	159
Kształtowanie się salda i długu krajów UE	159
Evolution of net lending/borrowing and debt of EU countries	159
3.3. Finanse publiczne w Polsce	164
3.3. Public finance in Poland	164
Wyniki sektora publicznego (metodyka unijna ESA)	164
Results for the public sector (EU's ESA methodology)	164
Metodyka krajowa sektora finansów publicznych	165
Domestic methodology of the public finance sector	165
Główne reguły fiskalne w Polsce	165
The main fiscal rules in Poland	165
Tarcza antykryzysowa i tarcza antyinflacyjna	169
Anti-crisis shield and anti-inflation shield	169
Sektor finansów publicznych	171
Public finance sector	171
Uwarunkowania makroekonomiczne i cele budżetowe polityki państwa	171
Macroeconomic conditions and budgetary objectives of state policy	171
Budżet państwa	173
State budget	173
Dochody	173
Revenue	173
Wydatki	175
Expenditure	175
Budżet środków europejskich	177
The budget of European Union funds	177
Finanse państwowych funduszy celowych	178
Finances of state appropriated funds	178
Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych	180
Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons	180
Budżety jednostek samorządu terytorialnego	181
Budgets of local government units	181
Państwowy dług publiczny	182
State public debt	182
Dług Skarbu Państwa	183
State Treasury debt	183
Rozdział 4. Rynki finansowe	185
Chapter 4. Financial markets	185
4.1. Sytuacja na globalnych rynkach finansowych	185
4.1. Situation on global financial markets	185

Rynki finansowe	185
Financial markets	185
Polityka monetarna	188
Monetary policy	188
4.2. Sytuacja na rynkach finansowych Unii Europejskiej	190
4.2. The situation on the financial markets of the European Union	190
Rynki finansowe	190
Financial markets	190
Polityka monetarna EBC.....	192
ECB monetary policy	192
4.3. Sytuacja na rynku finansowym w Polsce	193
4.3. The situation on the financial market in Poland	195
Aktywa rynku finansowego	193
Financial market assets	193
Polityka monetarna	194
Monetary policy	194
Kursy walut	196
Exchange rates	196
4.4. Sektor bankowy w Polsce	197
4.4. The banking sector in Poland	197
Charakterystyka polskiego sektora bankowego	197
Characteristics of the Polish banking sector	197
Adekwatność kapitałowa	198
Capital adequacy	198
Depozyty	200
Deposits	200
Kredyty	202
Loans	202
Kredyty zagrożone	205
Non-performing loans	205
Wyniki finansowe i rentowność	206
Financial results and profitability	206
4.5. Sektor ubezpieczeniowy w Polsce	207
4.5. Insurance sector in Poland	207
Sytuacja sektora ubezpieczeń	207
The situation of the insurance sector	207
Struktura ubezpieczeń według działów	208
Insurance structure by divisions	208
4.6. Rynek kapitałowy w Polsce	209
4.6. Capital market in Poland	209
Rynek główny GPW	209
WSE Main market	209
Rynek NewConnect (NC)	212
NewConnect (NC).....	212
Rynek obligacji Catalyst	214
Catalyst bonds market	214
4.7. Wyszczególnione segmenty rynku finansowego	215
4.7. Specialized financial market segments	215
Charakterystyka działalności podmiotów pośrednictwa kredytowego	215
Characteristics of credit intermediation entities	215
Charakterystyka działalności podmiotów faktoringowych	216
Characteristics of factoring entities	216

Charakterystyka działalności podmiotów leasingowych	217
Characteristics of leasing entities	217
Charakterystyka działalności podmiotów windykacyjnych	218
Characteristics of debt collection companies	218
ANEKS I. Badanie specjalizacji regionalnych w świetle nowych danych KLEMS	221
ANNEX I. Research on regional specialization in the light of new KLEMS data	221
Wstęp	221
Introduction	221
Metodologia	222
Methodology	222
Porównania dla sekcji PKD i polskich województw	223
Comparison for NACE sections and Polish voivodships	223
Podsumowanie	227
Conclusion	227
ANEKS II. Analiza modelowych szacunków funkcji produkcji dla przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce	228
ANNEX II. Model-based estimates of production functions for non-financial enterprises in Poland	228
Wstęp	228
Introduction	228
Dane	229
Data	229
Metodologia pomiaru TFP	229
TFP measurement methodology	229
Dekompozycja wzrostu WDB	232
Decomposition of GVA growth	232
Wybrane uwarunkowania TFP	233
Selected determinants of TFP indicator	233
Dekompozycje wartości dodanej brutto badanych przedsiębiorstw	242
Decompositions of gross value added of the surveyed enterprises	242
Bibliografia	246
Bibliography	246

Spis tablic

List of tables

Tablica W1. Prognozy dynamiki PKB	42
Table W1. GDP forecasts	42
Tablica W2. Prognozy inflacji	43
Table W2. Inflation forecasts	43
Tablica 1.1.1. Zmiany produktu krajowego brutto na świecie (ceny stałe)	46
Table 1.1.1. Gross Domestic Product change in the world (constant prices)	46
Tablica 1.1.2. Świat – wybrane wskaźniki rynku pracy	50
Table 1.1.2. World – selected labour market indicators	50
Tablica 1.1.3. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych	55
Table 1.1.3. Inflow of foreign direct investments	55
Tablica 1.3.1. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej	71
Table 1.3.1. Gross domestic product in the European Union	71
Tablica 1.4.1. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB	77
Table 1.4.1. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth	77
Tablica 1.5.1. Podstawowe wskaźniki zmian cen w Polsce	81
Table 1.5.1. Basic indicators of price change in Poland	81
Tablica 1.5.2. Indeksy cen HICP w Unii Europejskiej	86
Table 1.5.2. HICP price indices in the European Union	86
Tablica 1.6.1. Obroty handlu zagranicznego	91
Table 1.6.1. Foreign trade turnover	91
Tablica 1.6.2. Bilans płatniczy	94
Table 1.6.2. Balance of payments	94
Tablica 1.6.3. Rachunek finansowy – aktywa	95
Table 1.6.3. Financial account – assets	95
Tablica 1.6.4. Rachunek finansowy – pasywa	96
Table 1.6.4. Financial account – liabilities	96
Tablica 1.7.1. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu	99
Table 1.7.1. Indices of sold production of industry	99
Tablica 1.7.2. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej	101
Table 1.7.2. Volume indices of the sale of construction and assembly production	101
Tablica 1.7.3. Udział sektora usług w wartości dodanej brutto ogółem	103
Table 1.7.3. Share of the service sector in total gross value added	103
Tablica 2.1.1. Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) według grup krajów wyodrębnionych przez MOP	110
Table 2.1.1. Activity rate (15 years and more) by country groups according to ILO	110
Tablica 2.1.2. Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) według grup krajów	113
Table 2.1.2. Employment rate (15 years and more) by country groups	113
Tablica 2.1.3. Stopa bezrobocia według grup krajów (dla kategorii wieku 15 lat i więcej)	114
Table 2.1.3. Unemployment rate by groups of countries (15 years and more)	114
Tablica 2.2.1. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE	116
Table 2.2.1. Activity rate and employment rate in EU countries	116
Tablica 2.2.2. Zatrudnienie oraz bezrobocie w krajach UE	118
Table 2.2.2. Employment and unemployment in EU countries	118

Tablica 2.2.3. Osoby w wieku 15–64 lata zwykle pracujące w domu według statusu zatrudnienia i wybranych krajów UE (w stosunku do pracujących ogółem)	123
Table 2.2.3. Employed persons at the age group 15–64 working usually from home by status in employment and selected EU countries (in comparison to the total of persons employed)	123
Tablica 2.2.4. Osoby w wieku 15–64 lata pracujące w domu czasem lub nigdy według statusu zatrudnienia w UE	124
Table 2.2.4. Employed persons at the age group 15–64 working from home sometimes or never, by status in employment in EU	124
Tablica 2.2.5. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób	126
Table 2.2.5. Total unemployment rate and young unemployment rate	126
Tablica 2.2.6. Przyczyny bierności zawodowej według płci w UE (wiek 15–64 lata)	127
Table 2.2.6. Reasons for economic inactivity by sex in EU (age group 15–64)	127
Tablica 2.2.7. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (wiek 15–74 lata) w UE	128
Table 2.2.7. Potentially unused labour resources (15–74 years old) in EU	128
Tablica 2.3.1. Współczynnik aktywności zawodowej dla wybranych grup wieku	136
Table 2.3.1. Economic activity rate by selected age groups	136
Tablica 2.3.2. Wskaźnik zatrudnienia dla wybranych grup wieku	137
Table 2.3.2. Employment rate by selected age groups	137
Tablica 2.3.3. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według kraju obywatelstwa	143
Table 2.3.3. Work permits for foreigners by country of citizenship	143
Tablica 2.3.4. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w 2023 r. według wybranych sekcji PKD	144
Table 2.3.4. Work permits for foreigners issued in 2023 by selected NACE sections	144
Tablica 2.3.5. Stopa bezrobocia dla wybranych grup wieku	147
Table 2.3.5. Unemployment rate by selected groups of age	147
Tablica 2.3.6. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)	149
Table 2.3.6. Total labour force slack (population aged 15–74 years)	149
Tablica 2.3.7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej oraz płaca minimalna	150
Table 2.3.7. Average monthly wages and salaries in national economy and minimum wage	150
Tablica 2.4.1. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych	152
Table 2.4.1. Average monthly available income per capita in households	152
Tablica 2.4.2. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych	153
Table 2.4.2. Average monthly expenditures per capita in households	153
Tablica 3.1.1. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	155
Table 3.1.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt	155
Tablica 3.1.2. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald	158
Table 3.1.2. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures	158
Tablica 3.2.1. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej	160
Table 3.2.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union	160
Tablica 3.2.2. Wysiłek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2023 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą)	162
Table 3.2.2. Consolidation effort in European Union in 2023 (measured by balance level and its change)	162
Tablica 3.3.1. Nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP) w Polsce	164
Table 3.3.1. General government net lending/borrowing according to Excessive Debt Procedure (EDP) in Poland	164

Tablica 3.3.2. Państwowy dług publiczny (PDP) oraz dług sektora instytucji rządowych i samorządowych według Excessive Debt Procedure (EDP) w Polsce	165
Table 3.3.2. State public debt (SPD) and general government debt according to Excessive Debt Procedure (EDP) in Poland	165
Tablica 3.3.3. Uwarunkowania makroekonomiczne znowelizowanej ustawy budżetowej w 2023 r.	172
Table 3.3.3. Macroeconomic conditions of the amended budget act in 2023	172
Tablica 3.3.4. Budżet państwa	173
Table 3.3.4. State budget	173
Tablica 3.3.5. Dochody budżetu państwa	174
Table 3.3.5. Revenue of the state budget	174
Tablica 3.3.6. Wydatki budżetu państwa według grup ekonomicznych	176
Table 3.3.6. Expenditure of the state budget according to economic groups	176
Tablica 3.3.7. Budżet środków europejskich	178
Table 3.3.7. The Budget of European Union funds	178
Tablica 3.3.8. Przychody i koszty wybranych państwowych funduszy celowych	179
Table 3.3.8. Revenues and costs of selected state appropriated funds	179
Tablica 3.3.9. Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych na 2023 r.	181
Table 3.3.9. Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons for 2023	181
Tablica 3.3.10. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	181
Table 3.3.10. Budgets of local government units	181
Tablica 3.3.11. Państwowy dług publiczny krajowy i zagraniczny według kryterium miejsca emisji i kryterium rezydenta (stan na 31 grudnia)	182
Table 3.3.11. Domestic and foreign public debt according to the criterion of the place of issue and the resident criterion (as of December 31)	182
Tablica 3.3.12. Zadłużenie Skarbu Państwa (nieskonsolidowane) według kryterium miejsca emisji i według instrumentów	183
Table 3.3.12. State Treasury debt (unconsolidated) according to the criterion of the place of issue and by instruments	183
Tablica 4.2.1. Stopy zwrotu głównych indeksów giełd europejskich	191
Table 4.2.1. Rates of return of major European stock exchanges	191
Tablica 4.3.1. Aktywa instytucji finansowych w Polsce	193
Table 4.3.1. Assets of financial institutions in Poland	193
Tablica 4.4.1. Charakterystyka strukturalna sektora bankowego w Polsce	197
Table 4.4.1. Structural characteristics of the banking sector in Poland	197
Tablica 4.4.2. Współczynniki kapitałowe, fundusze własne i łączna kwota ekspozycji na ryzyko	199
Table 4.4.2. Capital ratios, own funds and total risk exposure amount	199
Tablica 4.5.1. Podstawowe dane o sektorze ubezpieczeń	209
Table 4.5.1. Main data of insurance sector	209
Tablica 4.6.1. Charakterystyka rynku kapitałowego w Polsce (Główny Rynek GPW)	210
Table 4.6.1. Characteristics of capital market in Poland (WSE Main Market)	210
Tablica 4.6.2. Charakterystyka rynku NewConnect	213
Table 4.6.2. Characteristics of NewConnect market	213
Tablica 4.6.3. Charakterystyka rynku Catalyst	215
Table 4.6.3. Characteristics of Catalyst market	215
Tablica A.II.1. Spis zmiennych endogenicznych	230
Table A.II.1. List of endogenous variables.....	230

Tablica A.II.2. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe log TFP w latach 2008–2022	236
Table A.II.2. List of control variables with descriptive statistics of log <i>TFP</i> distributions in 2008–2022	236
Tablica A.II.3. Średnioroczny wzrost TFP dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2022 (w %)	239
Table A.II.3. Annual average TFP growth by category of control variables for non-financial enterprises in Poland in 2008–2022 (in%)	239
Tablica A.II.4. Roczny wzrost TFP dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2021–2022 (w %)	241
Table A.II.4. Annual TFP growth by category of control variables for non-financial enterprises in Poland in 2021–2022 (in%)	241

Spis wykresów

List of charts

Wykres W1. Polityka fiskalna i pieniężna (odsetek gospodarek)	40
Chart W1. The Fiscal and Monetary Policy Mix (Percent of economies)	40
Wykres 1.1.1. Zmiany PKB w ujęciu realnym w wybranych gospodarkach	47
Chart 1.1.1. GDP changes in real terms in selected economies	47
Wykres 1.1.1a. Tempo wzrostu eksportu a tempo wzrostu PKB Chin	48
Chart 1.1.1a. Pace of growth of exports vs pace of GDP growth of China	48
Wykres 1.1.2. Wkład wybranych gospodarek do wzrostu światowego PKB	49
Chart 1.1.2. Contribution of selected economies to world GDP growth	49
Wykres 1.1.3. Inflacja (CPI) na świecie oraz wybrane indeksy cen	51
Chart 1.1.3. Inflation (CPI) in the world and selected price indices	51
Wykres 1.1.4. Światowy handel towarami	52
Chart 1.1.4. World trade in goods	52
Wykres 1.1.5. Porównanie tempa wzrostu PKB oraz tempa wzrostu wolumenu handlu światowego .	53
Chart 1.1.5. Comparison between GDP growth and international trade volume growth	53
Wykres 1.1.6. Saldo rachunku bieżącego Europy Środkowej i Wschodniej (EDE) na tle gospodarek rozwiniętych (AE) i wschodzących (EMDE)	54
Chart 1.1.6. Balance of current account of emerging and developing Europe (EDE) compared to ad- vanced (AE) and emerging economies (EMDE)	54
Wykres 1.1.7. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na świecie	57
Chart 1.1.7. General government net lending/borrowing and debt in the world	57
Wykres 1.2.1. Realna dynamika PKB	59
Chart 1.2.1. Chain linked volumes of GDP	59
Wykres 1.2.2. Realna dynamika PKB	60
Chart 1.2.2. Chain linked volumes of GDP	60
Wykres 1.2.3. Realna dynamika wydatków na spożycie gospodarstw domowych oraz instytucji nie- komercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych (NPISH)	61
Chart 1.2.3. Chain linked volumes of household and NPISH final consumption expenditure	61
Wykres 1.2.4. Realna dynamika nakładów brutto na środki trwałe	62
Chart 1.2.4. Chain linked volumes of gross fixed capital consumption	62
Wykres 1.2.5. Realna dynamika eksportu dóbr i usług	62
Chart 1.2.5. Chain linked volumes of exports of goods and services	62
Wykres 1.2.6. Realna dynamika importu dóbr i usług	63
Chart 1.2.6. Chain linked volumes of imports of goods and services	63
Wykres 1.2.7. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB	65
Chart 1.2.7. Cycle component of GDP	65
Wykres 1.2.8. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB	65
Chart 1.2.8. Cycle component of GDP	65
Wykres 1.2.9. Liczba gospodarek w określonej fazie cyklu	66
Chart 1.2.9. The number of economies in the same business cycle phases	66
Wykres 1.2.10. Liczba krajów w określonej fazie cyklu	67
Chart 1.2.10. The number of countries in the same business cycle phases	67

Wykres 1.2.11. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek światowych na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury	68
Chart 1.2.11. Global composite indicator of business cycle and the number of economies during growing and contracting business cycle phases	68
Wykres 1.2.12. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów Unii Europejskiej na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury	68
Chart 1.2.12. Global composite indicator of business cycle and the number of European Union countries during growing and contracting business cycle phases	68
Wykres 1.3.1. Wzrost PKB w Unii Europejskiej, strefie euro i wybranych państwach UE	70
Chart 1.3.1. GDP growth in the European Union, euro area and selected EU states	70
Wykres 1.3.2. Wskaźnik odczuć ekonomicznych w Unii Europejskiej i wybranych państwach członkowskich	73
Chart 1.3.2. Economic sentiment indicator in the European Union and selected member states	73
Wykres 1.3.3. Wzrost skumulowany w okresie 2014–2023	74
Chart 1.3.3. Compound GDP growth over 2014–2023	74
Wykres 1.3.4. Porównanie tempa wzrostu inwestycji do tempa wzrostu PKB	75
Chart 1.3.4. Comparison between investments growth and GDP growth	75
Wykres 1.4.1. Wzrost produktu krajowego brutto w Polsce	76
Chart 1.4.1. Gross domestic product growth in Poland	76
Wykres 1.4.2. Wpływ wybranych kategorii na wzrost realny PKB oraz dynamika popytu krajowego i jego wybranych składowych	78
Chart 1.4.2. Impact of selected categories on real GDP growth, and domestic demand and its selected components growth	78
Wykres 1.4.3. Dynamiki wybranych składowych PKB i wartości dodanej brutto (WDB)	80
Chart 1.4.3. Growth of selected GDP and gross value added (GVA) components	80
Wykres 1.5.1. Wskaźniki światowych cen ropy naftowej w USD i PLN oraz ceny detaliczne benzyny i oleju napędowego w Polsce	82
Chart 1.5.1. Indicators of global crude oil prices in USD and PLN and retail prices of petrol and diesel in Poland	82
Wykres 1.5.2. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych	84
Chart 1.5.2. Price indices of consumer goods and services	84
Wykres 1.5.3. Porównanie udziału grup towarów i usług w systemie wag CPI i ich wpływu na wskaźnik CPI w 2023 r.	85
Chart 1.5.3. Comparison between the shares of groups of goods and services in the CPI system of weights and their impact on the CPI in 2023	85
Wykres 1.5.4. Porównanie zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych (HICP) oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI)	86
Chart 1.5.4. Comparison between harmonized indices of consumer prices (HICP) and consumer price index (CPI)	86
Wykres 1.5.5. Porównanie zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych (HICP) w krajach Unii Europejskiej w 2023 r.	87
Chart 1.5.5. Comparison between harmonized indices of consumer prices (HICP) in European Union countries in 2023	87
Wykres 1.5.6. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu	88
Chart 1.5.6. Price indices of sold production of industry	88
Wykres 1.5.7. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej	89
Chart 1.5.7. Price indices of sold production of industry and of construction and assembly production	89
Wykres 1.6.1. Obroty towarowe handlu zagranicznego Polski	90
Chart 1.6.1. Polish foreign trade turnover	90

Wykres 1.6.2. Zmiany wolumenu eksportu dóbr i usług Polski oraz Niemiec na tle zmian PKB Niemiec	92
Chart 1.6.2. Changes in the volume of exports of goods and services in Poland and Germany against the background of changes in German GDP	92
Wykres 1.6.3. Opłacalność eksportu a rzeczywiste kursy walut	93
Chart 1.6.3. Exports profitability and actual exchange rates	93
Wykres 1.6.4. Rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy oraz składowe bilansu płatniczego	95
Chart 1.6.4. Current account, capital account, financial account, and balance of payments components	95
Wykres 1.6.5. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce i polskie inwestycje bezpośrednie za granicą	96
Chart 1.6.5. Foreign direct investments in Poland and Polish foreign direct investments abroad	96
Wykres 1.6.6. Aktywa i pasywa inwestycji zagranicznych w bilansie płatniczym Polski w latach 2014–2023	97
Chart 1.6.6. Assets and liabilities of foreign investments in the balance of payments of Poland in 2014–2023	97
Wykres 1.7.1. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu	98
Chart 1.7.1. Indices of sold production of industry	98
Wykres 1.7.2. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce według głównych grupowań przemysłowych	100
Chart 1.7.2. Change of sold production of industry in Poland by the main industrial groups	100
Wykres 1.7.3. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej	102
Chart 1.7.3. Volume indices of the sale of construction and assembly production	102
Wykres 1.8.1. Wyniki finansowe oraz relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych	105
Chart 1.8.1. Financial results and cost-to-revenue ratio from total activity of non-financial enterprises	105
Wykres 1.8.2. Rentowność obrotu oraz rentowność ze sprzedaży przedsiębiorstw niefinansowych ...	106
Chart 1.8.2. Turnover profitability and sales profitability in non-financial enterprises	106
Wykres 1.8.3. Rentowność obrotu przedsiębiorstw niefinansowych według wybranych sekcji PKD ...	107
Chart 1.8.3. Turnover profitability of non-financial enterprises by selected NACE sections	107
Wykres 2.1.1. Współczynnik aktywności zawodowej na świecie, w Unii Europejskiej oraz wybranych krajach rozwiniętych	111
Chart 2.1.1. Activity rate in the World, the European Union, as well as selected developed countries	111
Wykres 2.1.2. Współczynnik aktywności zawodowej dla grup krajów	112
Chart 2.1.2. Activity rate for groups of countries	112
Wykres 2.1.3. Zmiana liczby pracujących w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Japonii i strefie euro ...	113
Chart 2.1.3. Change of the number of persons employed in the USA, Japan and the euro area	113
Wykres 2.1.4. Stopa bezrobocia w wybranych gospodarkach rozwiniętych na tle średniej dla krajów OECD	115
Chart 2.1.4. Unemployment rate in selected developed countries against OECD countries average ..	115
Wykres 2.2.1. Zmiana liczby pracujących w Unii Europejskiej oraz w wybranych krajach UE	120
Chart 2.2.1. Change in the number of employees in the European Union and in selected EU countries	120
Wykres 2.2.2. Pracujący i stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia	121
Chart 2.2.2. Employed and unemployment rate according to the level of education	121
Wykres 2.2.3. Odsetek bezrobotnej młodzieży oraz stopa bezrobocia wśród młodych (15–24 lata) w UE	125
Chart 2.2.3. Youth unemployment ratio and youth unemployment rate (15–24 years) in the EU	125

Wykres 2.2.4. Koszty nominalne związane z zatrudnieniem w krajach UE (jako udział procentowy w PKB)	129
Chart 2.2.4. Nominal compensation per employee in EU countries (as percentage of GDP)	129
Wykres 2.2.5. Nominalna wydajność pracy na jednego pracującego w relacji do przeciętnej wydajności w UE	130
Chart 2.2.5. The nominal labour productivity per person employed in relation to UE average	130
Wykres 2.2.6. Nominalne jednostkowe koszty pracy w krajach UE w relacji do 2022 r.	131
Chart 2.2.6. Nominal unit labour costs in EU countries in relation to 2022	131
Wykres 2.2.7. Współczynnik zróżnicowania kwintylowego S80/S20 według grup krajów	132
Chart 2.2.7. S80/S20 income quintile share ratio by selected countries	132
Wykres 2.2.8. Wskaźnik Giniego dla wybranych krajów	133
Chart 2.2.8. Gini coefficient for selected countries	133
Wykres 2.3.1. Zmiana w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku	135
Chart 2.3.1. Change in the population structure by economic age groups	135
Wykres 2.3.2. Liczba pracujących ogółem w 2023 r. według sekcji PKD	138
Chart 2.3.2 Total number of employed persons in 2023 by NACE sections	138
Wykres 2.3.3. Udział pracowników najemnych wśród pracujących ogółem w 2023 r. w największych sekcjach PKD	139
Chart 2.3.3. Share of employees among total number of employed persons in 2023 by the biggest NACE sections	139
Wykres 2.3.4. Udziały pracujących na własny rachunek (wykres prawy) i zatrudnionych na czas określony (wykres lewy) w 2023 r. w największych sekcjach PKD	140
Chart 2.3.4. Share of self-employed (right chart) and temporary employees (left chart) in 2023 by the biggest NACE sections	140
Wykres 2.3.5. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w 2023 r. w największych sekcjach PKD	141
Chart 2.3.5. Share of part-time employed persons among employed persons in 2023 by the biggest NACE sections	141
Wykres 2.3.6. Podział liczby pracujących na sektory ekonomiczne oraz sekcje PKD	142
Chart 2.3.6. Employed persons by economic sectors and NACE sections	142
Wykres 2.3.7. Podział liczby pracujących według statusu zatrudnienia	142
Chart 2.3.7. Employed persons by employment status	142
Wykres 2.3.8. Podział liczby pracujących według wymiaru czasu pracy	142
Chart 2.3.8. Employed persons by working time	142
Wykres 2.3.9. Struktura sektorowa oświadczeń pracodawców, zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy, o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi	145
Chart 2.3.9. Sectoral structure of employers' declarations on the intention to entrust work to a foreigner, registered by powiat labour offices	145
Wykres 2.3.10. Nowo utworzone miejsca pracy, zlikwidowane miejsca pracy oraz saldo miejsc pracy	146
Chart 2.3.10. Newly created jobs, liquidated jobs and the balance of jobs	146
Wykres 2.3.11. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)	150
Chart 2.3.11. Total labour force slack (population aged 15–74 years)	150
Wykres 2.3.12. Przeciętne nominalne wynagrodzenie według sekcji PKD w 2023 r. oraz poziom wynagrodzenia realnego w latach 2014–2023	151
Chart 2.3.12. Average nominal wages and salaries by NACE sections in 2023 and level of real wages and salaries in 2014–2023	151
Wykres 3.1.1. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	157
Chart 3.1.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt	157

Wykres 3.2.1. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej w 2023 r.	160
Chart 3.2.1. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union in 2023	160
Wykres 3.2.2. Nadwyżka/deficyt (saldo) (lewa oś) i dług (prawa oś) sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej (UE) i w Polsce w latach 2000–2023	163
Chart 3.2.2. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) (left axis) and gross debt (right axis) in the European Union (UE) and Poland in the years 2000–2023	163
Wykres 3.3.1. Struktura dochodów budżetu państwa	175
Chart 3.3.1. State budget revenue structure	175
Wykres 3.3.2. Struktura wydatków budżetu państwa według grup ekonomicznych	177
Chart 3.3.2. Structure of the state budget expenditure by economic groups	177
Wykres 3.3.3. Struktura oraz średnia zapadalność zadłużenia Skarbu Państwa	184
Chart 3.3.3. Structure and average maturity of the State Treasury debt	184
Wykres 4.1.1. Wybrane indeksy giełdowe	186
Chart 4.1.1. Selected stock market indexes	186
Wykres 4.1.2. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych	187
Chart 4.1.2. 10 year government bonds yield	187
Wykres 4.1.3. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych	189
Chart 4.1.3. Basic interest rates of selected central banks	189
Wykres 4.1.4. Aktywa banków centralnych (dane na koniec miesiąca)	190
Chart 4.1.4. Central banks assets (data at the end of the month)	190
Wykres 4.2.1. Wskaźnik MCI dla strefy euro i jego składowe	192
Chart 4.2.1. Monetary Conditions Index for the euro area and its components	192
Wykres 4.3.1. Stawka POLONIA vs stopa referencyjna NBP oraz porównanie stóp procentowych	195
Chart 4.3.1. The POLONIA index vs the NBP reference rate and a comparison of interest rates	195
Wykres 4.3.2. Kursy średnioważone, kwartalne walut obcych oraz nominalny i realny efektywny kurs złotego	196
Chart 4.3.2. The weighted average of quarterly foreign exchange rates and nominal and real effective exchange rates for Polish zloty	196
Wykres 4.4.1. Dynamika depozytów sektora niefinansowego	201
Chart 4.4.1. Dynamics of non-financial sector deposits	201
Wykres 4.4.2. Wartość kredytów i depozytów sektora niefinansowego i współczynnik kredyty/depozyty	202
Chart 4.4.2. Value of loans and deposits of non-financial sector and coefficient loans/deposits	202
Wykres 4.4.3. Wartość kredytów sektora niefinansowego oraz dekompozycja kredytów dla gospodarstw domowych	203
Chart 4.4.3. Non-financial sector loans and decomposition of households loans	203
Wykres 4.4.4. Dynamika kredytów sektora niefinansowego	204
Chart 4.4.4. Dynamics of non-financial sector loans	204
Wykres 4.4.5. Wartość kredytów zagrożonych wybranych sektorów oraz kredyty przeterminowane sektora niefinansowego według opóźnień w spłacie	205
Chart 4.4.5. Value of non-performing loans in selected sectors and overdue loans of non-financial sector by past due	205
Wykres 4.4.6. Wyniki finansowe sektora bankowego	206
Chart 4.4.6. Financial results of the Polish banking sector	206
Wykres 4.5.1. Podstawowe wskaźniki rynku ubezpieczeń	208
Chart 4.5.1. Main indices of insurance sector	208

Wykres 4.6.1. Obroty i transakcje na Głównym Rynku GPW oraz udział grup inwestorów w obrotach giełdowych	211
Chart 4.6.1. Turnover and transactions on the WSE Main Market and investor share in exchange trading	211
Wykres 4.6.2. Wybrane indeksy na GPW	212
Chart 4.6.2. Selected indices on the WSE	212
Wykres 4.6.3. Udział grup inwestorów w obrotach na rynku NewConnect oraz notowania NCIndex .	214
Chart 4.6.3. Investor share in trading on NewConnect market and NCIndex	214
Wykres 4.7.1. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek według rodzaju	216
Chart 4.7.1. Value of loans and borrowings by type	216
Wykres 4.7.2. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w przedsiębiorstwach faktoringowych	217
Chart 4.7.2. Value of purchased receivables in factoring enterprises throughout a year	217
Wykres 4.7.3. Wartość nowych umów leasingu według rodzaju leasingu	218
Chart 4.7.3. Value of new lease agreements by type of lease	218
Wykres 4.7.4. Wartość wierzytelności przyjętych do obsługi	219
Chart 4.7.4. Value of claims accepted for service	219
Wykres A.I.1. Dekompozycja skumulowanego przyrostu WDB dla wybranych sektorów gospodarki polskiej	224
Chart A.I.1. Decomposition of compound GVA growth rates for selected economic sectors in Poland	224
Wykres A.I.2. Dekompozycja skumulowanego przyrostu WDB według polskich województw	226
Chart A.I.2. Decomposition of compound GVA growth rates for Polish voivodships	226
Wykres A.II.1a. Elastyczności WDB względem pracy i kapitału dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych (w oparciu o Model II) oraz ogółem (w oparciu o Model I) w Polsce w latach 2008–2022	234
Chart A.II.1a. Labour and capital elasticities of GVA by category of control variables (based on Model II) and for the whole sample (based on Model I) of non-financial enterprises in Poland in 2008–2022	234
Wykres A.II.1b. Elastyczności WDB względem pracy i kapitału dla sektorów przedsiębiorstw niefinansowych (w oparciu o Model II) w Polsce w latach 2008–2022	235
Chart A.II.1b. Labour and capital elasticities of GVA by sectors (based on Model II) of non-financial enterprises in Poland in 2008–2022	235
Wykres A.II.2. Roczny wzrost TFP dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2021–2022 (w %)	240
Chart A.II.2. Annual TFP growth by category of control variables for non-financial enterprises in Poland in 2021–2022 (in %)	240
Wykres A.II.3. Udziały sekcji PKD w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2022 (w p. proc.)	243
Chart A.II.3. Shares of groups of NACE sectors in GVA for the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2022 (in pp)	243
Wykres A.II.4. Udziały WDB w grupach badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2022 (w p. proc.)	244
Chart A.II.4. Shares of GVA by categories of the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2022 (in pp)	244
Wykres A.II.5. Dekompozycja wzrostu WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2009–2022 (w p. proc.)	245
Chart A.II.5. Decomposition of GVA growth for the surveyed non-financial enterprises in Poland, in 2009–2022 (in pp)	245

Spis zagadnień wyróżnionych w ramkach

List of issues highlighted in boxes

Konsekwencje wojny w Ukrainie dla polskich przedsiębiorstw	38
Implications of the war in Ukraine for Polish companies	38
Relacja pomiędzy wzrostem eksportu a wzrostem PKB w Chinach	48
Relation between the growth of exports and the growth of GDP in China	48
Zmiany w klasyfikacjach geograficznych w World Investment Report 2022	56
Changes in geographical classifications of World Investment Report 2022	56
Inwestycje i ich rola w realnym wzroście PKB	74
The role of investments in real GDP growth	74
Dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce	79
Income and expenditures per capita in households in Poland	79
Skutki wojny na Ukrainie	119
Aftermath of war in Ukraine	119
Osoby nisko- i średniowyzkwalifikowane na rynku pracy UE	121
People low-skilled and with medium-level qualifications on the EU labour market	121
Zmiany w formach zatrudnienia w UE 27 (telepraca)	122
Changes in employment forms in the EU 27 (teleworking)	122
Zmiany związane z digitalizacją w UE27	123
Changes resulting of digitalization in the EU27	123
Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w 2023 r.	143
Work permits for foreigners in 2023	143
Porównanie sytuacji fiskalnej w czasie kryzysów gospodarczych w latach 2008–2009 oraz 2020–2023	163
Comparison of fiscal positions during the economic crises 2008–2009 and 2020–2023	163
Stabilizująca reguła wydatkowa	166
Stabilizing expenditure rule	166
Indywidualny wskaźnik zadłużenia	168
Individual debt ratio	168
Działania nadzwyczajne wobec pandemii COVID-19, agresji na Ukrainę, wzrostu inflacji	169
Extraordinary measures against COVID-19 pandemic, aggression on Ukraine and inflation growth ..	169
Wygaszanie epidemii COVID-19, agresji na Ukrainę, wzrostu inflacji	171
Suppressing COVID-19 epidemic	171
Wsparcie osób z Ukrainy	170
Support of people from Ukraine	170
Tarcze antyinflacyjne	171
Anti-inflation shields	171

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (–)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
AMR	Raport z Mechanizmu Ostrzegawczego Alert Mechanism Report
APP	Program zakupu aktywów Asset Purchase Program
AR	Współczynnik aktywności zawodowej Activity Rate
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
BCB	Bank centralny Brazylii Central Bank of Brazil
BGK	Bank Gospodarstw Krajowego State Treasury Bank
BoC	Bank Kanady Bank of Canada
BoE	Centralny Bank Anglii Bank of England
BoJ	Centralny Bank Japonii Bank of Japan
BIZ	Bezpośrednie inwestycje zagraniczne Foreign direct investment

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
BŚ WB	Bank Światowy World Bank
CA	Saldo obrotów bieżących Current Account Balance
CAB	Saldo skorygowane cyklicznie Cyclically adjusted balance
CNB	Narodowy Bank Czech Czech National Bank
cd. cont.	ciąg dalszy continued
CIT	Podatek dochodowy od osób prawnych Corporate Income Tax
CPB	Centralne Biuro Analiz Ekonomicznych w Holandii Centraal Planbureau
CPI	Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych Consumer Price Index
CR	Współczynnik koncentracji Concentration Ratio
DAX	Niemiecki indeks giełdowy DAX Index – Germany
EBA	Europejski Urząd Nadzoru Bankowego European Banking Authority
EBC ECB	Europejski Bank Centralny European Central Bank
EDP	Procedura Nadmiernego Deficytu Excessive Deficit Procedure
EIA	Agencja Informacji Energetycznej USA U.S. Energy Information Administration
ES	Semestr Europejski European Semester
ESA	Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych European System of Accounts
ESI	Wskaźnik odczuć ekonomicznych Economic Sentiment Indicator
EU-SILC	Badanie dochodów i warunków życia w Unii Europejskiej European Union Survey on Income and Living Conditions
EUROSTAT	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej Statistical Office of the European Union
FDF	Formularz Działalności Finansowej Financial Activity Form
Fed	System Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych Federal Reserve
FOMC	Federalny Komitet do spraw Operacji Otwartego Rynku Federal Open Market Committee

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
FRA	Kontrakty terminowe na stopę procentową Forward Rate Agreement
FUS	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Fund
GG	Sektor instytucji rządowych i samorządowych General Government
GPW WSE	Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie Warsaw Stock Exchange
GUS	Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland
HICP	Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych Harmonized Indices of Consumer Prices
MNB HNB	Narodowy Bank Węgier Magyar Nemzeti Bank
HPI	Indeks cen nieruchomości House Prices Index
HSI	Chiński indeks giełdowy Hang Seng Index
MAE IEA	Międzynarodowa Agencja Energetyczna International Energy Agency
JST	Jednostki samorządu terytorialnego Units of local government
KE EC	Komisja Europejska European Commission
KNF PFSA	Komisja Nadzoru Finansowego Polish Financial Supervision Authority
KPR	Krajowe Programy Reform National Reform Programmes
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Agricultural Social Insurance Fund
KSKOK	Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa National Co-operative Savings and Credit Union
LFS	Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
LTRO	Operacje długoterminowego finansowania Long-term refinancing operations
Ltv	Współczynnik wartości kredytu do zabezpieczenia tego kredytu Loan to value
MCI	Wskaźnik restrykcyjności polityki pieniężnej Monetary Conditions Index
MF	Ministerstwo Finansów Ministry of Finance
MFP	Wieloczynnikowa produktywność (wariant TFP) Multifactor productivity (a TFP variant)

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
MFW IMF	Międzynarodowy Fundusz Walutowy International Monetary Fund
MIP	Procedura Nierównowag Makroekonomicznych Macroeconomic Imbalance Procedure
mld billion	miliard billion
mln million	milion million
MOP ILO	Międzynarodowa Organizacja Pracy International Labour Organization
MRO	Operacje refinansujące Main refinancing operations
MTO	Średniookresowe cele budżetowe Medium-term budgetary objectives
mWIG40	Warszawski Indeks Giełdowy średnich spółek Warsaw Stock Index of medium companies
NBP	Narodowy Bank Polski National Bank of Poland
NBER	Krajowe Biuro Badań Ekonomicznych (Stany Zjednoczone) The National Bureau of Economic Research (United States)
NC	NewConnect NewConnect
NEER	Nominalny efektywny kurs walutowy Nominal Effective Exchange Rate
NSA	Niewyrównane sezonowo Not seasonally adjusted
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju Organisation for Economic Co-operation and Development
OFE OPE	Otwarte Fundusze Emerytalne Open Pension Funds
p.b.	Punkt bazowy Basis point
PBC	Ludowy Bank Chin The People's Bank of China
PDP	Państwowy dług publiczny State public debt
PE	Parlament Europejski European Parliament
PIT	Podatek dochodowy od osób fizycznych Personal Income Tax
PKB GDP	Produkt Krajowy Brutto Gross Domestic Product
PKD NACE	Polska Klasyfikacja Działalności National Classification of Economic Activities

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
POLONIA	Stawka referencyjna „POLONIA” Polish Overnight Index Average
PPE EPP	Pracownicze programy emerytalne Employee Pension Programmes
PPG	Programy Partnerstwa Gospodarczego Economic Partnership Programmes
PPP	Parytet siły nabywczej Purchasing Power Parity
p. proc. pp	Punkt procentowy Percentage point
PPS	Standard siły nabywczej Purchasing Power Standard
QQE	Ilościowe i jakościowe luzowanie w polityce monetarnej Quantitative and Qualitative Easing
RBA	Bank Rezerw Australii Reserve Bank of Australia
RE	Rada Europejska European Council
ROA	Rentowność aktywów Return on Assets
ROE	Rentowność kapitałów Return on Equity
RPP	Rada Polityki Pieniężnej Monetary Policy Council
REER	Realny efektywny kurs walutowy Real Effective Exchange Rate
RM	Rada Ministrów Council of Ministers
RRF	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Reconstruction and Resilience Enhancement
SA	Wyrównane sezonowo Seasonally Adjusted
SFP PFS	Sektor finansów publicznych Public finance sector
SKOK	Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe Co-operative Savings and Credit Unions
SNB	Centralny Bank Szwajcarii Swiss National Bank
SP	Skarb Państwa State Treasury
SPB	Strukturalne saldo pierwotne Structural primary balance
SPW	Skarbowe papiery wartościowe State Treasury securities

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
sWIG80	Warszawski Indeks Giełdowy małych spółek Warsaw Stock Exchange Index of small companies
TFP	Łączna produktywność czynników produkcji (odpowiednik tzw. reszty Solowa) Total factor productivity (Solow residual equivalent)
TLTRO	Dłużne operacje refinansujące Targeted longer-term refinancing operations
tys. thousand	tysiąc thousand
UNCTAD	Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju United Nations Conference on Trade and Development
UR	Stopa bezrobocia Unemployment Rate
VAT	Podatek od wartości dodanej Value added tax
WDB CVA	Wartość dodana brutto Gross value added
WEO	Raport o stanie gospodarki światowej MFW World Economic Outlook
WIBOR®	Wskaźnik referencyjny stopy procentowej The Interest rate benchmark
WIG	Warszawski Indeks Giełdowy Warsaw Stock Exchange Index
WIG20	Indeks giełdowy 20 największych spółek notowanych na GPW Warsaw Stock Exchange Index of 20 largest companies
WIG-BANKI	Subindeks giełdowy spółek sektora bankowego WSE sub-index of banking sector
WIG-BUDOW	Subindeks giełdowy spółek sektora budowlanego WSE sub-index of construction sector
WID-CHEMIA	Subindeks giełdowy spółek sektora chemicznego WSE sub-index of chemical sector
WIG-INFO	Subindeks giełdowy spółek sektora informatycznego WSE sub-index of IT sector
WIG-MEDIA	Subindeks giełdowy spółek sektora medialnego WSE sub-index of media sector
WIG-PALIWA	Subindeks giełdowy spółek sektora „przemysł paliwowy” WSE sub-index of oil and gas industry sector
YU	Stopa bezrobocia młodzieży Youth Unemployment Rate
zł PLN	złoty złoty
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Institution

Skróty nazw państw i grup krajów

Abbreviations of country names and groups of countries

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
UE-28 EU-28	Unia Europejska (28 państw członkowskich) European Union (28 member states)
UE EU	Unia Europejska European Union
EA	Strefa euro Euro Area
AT	Austria Austria
BE	Belgia Belgium
BG	Bułgaria Bulgaria
CH	Szwajcaria Switzerland
CY	Cypr Cyprus
CZ	Czechy Czechia
DE	Niemcy Germany
DK	Dania Denmark
EE	Estonia Estonia
EL	Grecja Greece
ES	Hiszpania Spain
FI	Finlandia Finland
FR	Francja France
HR	Chorwacja Croatia
HU	Węgry Hungary
IE	Irlandia Ireland
IS	Islandia Iceland
IT	Włochy Italy

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
LT	Litwa Lithuania
LU	Luksemburg Luxembourg
LV	Łotwa Latvia
MT	Malta Malta
NL	Holandia Netherlands
NO	Norwegia Norway
PL	Polska Poland
PT	Portugalia Portugal
RO	Rumunia Romania
RPA RSA	Republika Południowej Afryki Republic of South Africa
RU	Rosja Russia
SE	Szwecja Sweden
SI	Słowenia Slovenia
SK	Słowacja Slovakia
TR	Turcja Turkey
UK	Wielka Brytania United Kingdom
USA	Stany Zjednoczone United States of America
Oznaczenie grup krajów według Międzynarodowego Funduszu Walutowego Groups of countries according to the International Monetary Fund	
AE	Gospodarki rozwinięte Advances economies
EDA	Rozwijające się kraje Azji Emerging and developing Asia
EDE	Europa Środkowa i Wschodnia Emerging and developing Europe

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
EMDE	Gospodarki wschodzące i rozwijające się Emerging market and developing Economies
LA	Ameryka Łacińska Latin America
G7	Główne gospodarki rozwinięte – G7 Major advanced economies – G7
MENA	Bliski Wschód i Afryka Północna Middle East and North Africa
MENAP	Bliski Wschód, Afryka Północna i Pakistan Middle East, North Africa and Pakistan
SSA	Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa
ASE-AN-5	Indonezja, Malezja, Filipiny, Tajlandia, Wietnam Indonesia, Malaysia, Philippines, Thailand, Vietnam
OAE	Pozostałe gospodarki rozwinięte (gospodarki rozwinięte z wyłączeniem G7 i strefy euro) Other advanced economies (Advanced economies excluding G7 and euro area)
Oznaczenia grup krajów według Międzynarodowej Organizacji Pracy Groups of countries according to the International Labour Organization	
AS	Kraje Arabskie Arab States
CWA	Azja Środkowa i Zachodnia Central and Western Asia
EA	Azja Wschodnia East Asia
EE	Europa Wschodnia Eastern Europe
LA	Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean
NA	Afryka Północna North Africa
NAM	Ameryka Północna Northern America
NSWE	Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe
SA	Południowa Azja South Asia
SEA	Południowo-Wschodnia Azja oraz Pacyfik South-East Asia and the Pacific
SSA	Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa

Synteza

Wzrost gospodarczy i inflacja

Polska

- **W gospodarce polskiej w pierwszej połowie 2023 r. wystąpił spadek PKB, na co wpływ miał szok związany z wojną w Ukrainie.** Była to kontynuacja trendu spadkowego z ubiegłego roku. **Produkt krajowy brutto (PKB) wzrósł w Polsce w 2023 r. w ujęciu realnym o 0,2%**, czyli o 5,4 p. proc. mniej niż w 2022 r. W pierwszym kwartale 2023 r. PKB spadło o 0,4%, w drugim kwartale o 0,6%. W trzecim i w czwartym kwartale trend się odwrócił i PKB wzrosło o 0,5% i 1,0% odpowiednio. Najbardziej do wzrostu w 2023 r. przyczyniło się saldo obrotów z zagranicą (3,3 p. proc.), przy ujemnym wkładzie popytu krajowego (-3,1 p. proc.).
- **Inflacja w 2023 r. w Polsce wyniosła 11,4% średniorocznie, wobec 14,4% w 2022 r.** Przyspieszenie inflacji trwało do lutego 2023 r., osiągając w tym miesiącu poziom 118,4 po czym od marca tego roku trend ten odwrócił się i tempo wzrostu inflacji stale się zmniejszało, osiągając w grudniu poziom 106,2.
- **Eksport w cenach bieżących nieznacznie wzrósł o 1,4%, wobec 20,2% w roku ubiegłym. Natomiast import spadł o 7,0%, wobec wzrostu o 26,5% w roku ubiegłym. Największym partnerem handlowym Polski pozostały Niemcy** – ich udział w eksporcie wyniósł 27,9% podobnie jak rok wcześniej, a w imporcie 19,8% wobec 20,2% w roku poprzednim. Na drugiej pozycji w eksporcie uplasowały się Czechy (6,3%), a na trzeciej pozycji Francja (6,1%). W imporcie na drugim miejscu uplasowały się Chiny (13,9%), przed Włochami (4,9%).

Kontekst międzynarodowy

- **Światowa gospodarka wykazała dużą odporność w 2023 r. – globalny wzrost utrzymywał się na poziomie 3,2%, podobnym do 2022 r.,** pomimo jego zróżnicowania pomiędzy regionami, a ceny powracały w kierunku założonych celów inflacyjnych. Spośród trzech głównych gospodarek wpływających na osiągnięcia gospodarki światowej, w Stanach Zjednoczonych Ameryki wzrost PKB przyspieszył o 0,6 p. proc. do 2,5%, w Chinach – o 2,2 p. proc. do 5,2%, a w strefie euro zwolnił o 3,0 p. proc. do 0,4%.
- **Pomimo wielu pesymistycznych prognoz światowa gospodarka uniknęła recesji,** system bankowy okazał się odporny, a główne gospodarki wschodzące nie doświadczyły gwałtownego zahamowania. Pomimo swojej wielkiej skali oraz poważnych skutków dla kosztów utrzymania inflacja nie doprowadziła do niekontrolowanego wzrostu płac i bardzo szybko zaczęła wygasać – prognozy jednak na dalsze lata pozostają niepewne a nawet pesymistyczne, gdyż czynniki stojące za spadkiem inflacji (np. spadek cen ropy naftowej i żywności) nie są trwałe.

Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych

Polska

- W 2023 r. **warunki na polskim rynku pracy poprawiły się: przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było o 0,3% wyższe niż przed rokiem, stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia wyniosła 5,1% (o 0,1 p. proc. niższa niż w 2022 r.).** Wzrost przeciętnych miesięcznych nominalnych wynagrodzeń brutto w sektorze przedsiębiorstw był wyższy o 11,9% niż w poprzednim roku. Jednocześnie odnotowano niewielki wzrost wynagrodzeń w ujęciu realnym, który wyniósł 0,5% w sektorze przedsiębiorstw i 1,8% w sferze budżetowej.

- **Wzrost wskaźnika zatrudnienia w 2023 r. występował we wszystkich grupach wieku;** w grupie osób w wieku produkcyjnym 18–59/64 wzrost wyniósł 1,1 p. proc.
- **2023 r. był kolejnym rokiem spadku liczby osób w wieku produkcyjnym** (18–59/64 lata) w wyniku nabierającego tempa procesu starzenia się populacji. Udział tej grupy wieku w populacji w 2023 r. wyniósł 58,4%, wobec 58,7% w roku poprzedzającym.
- **Sytuacja materialna gospodarstw domowych poprawiła się.** Dochód rozporządzalny był zarówno nominalnie jak i realnie wyższy niż w 2022 r., odpowiednio o 13,7% i 2,1%, a wydatki na osobę w cenach realnych były niższe o 1,8% w stosunku do 2022 r.

Kontekst międzynarodowy

- Według szacunków MOP **liczba pracujących na świecie w 2023 r. wyniosła 3,5 mld osób** (wzrost o 2,2% w skali roku).
- **Wskaźnik zatrudnienia dla gospodarki światowej** oszacowany przez MOP **wzrósł w skali roku o 0,6 p. proc i wyniósł 57,7%.**
- **Współczynnik aktywności zawodowej w 2023 r. wyniósł 60,8%** wobec 60,3% w 2022 r.
- **W 2023 r. liczba osób bezrobotnych na świecie wyniosła 188,6 mln** (spadek o 0,6% w stosunku do 2022 r.). **Stopa bezrobocia obniżyła się do poziomu 5,0%** (o 0,3 p. proc. w skali roku).

Finanse publiczne

Polska

- **Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (wg EDP) w 2023 r. wyniósł 5,1% PKB** i wzrósł w relacji do roku poprzedniego, kiedy stanowił 3,4% PKB. Deficyt był wyższy niż ogólnie w krajach UE (3,5% PKB). **Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 49,6% PKB**, co oznaczało jego wzrost o 0,4 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. Średni poziom zadłużenia w Unii Europejskiej był wyraźnie wyższy i wyniósł 81,7% PKB.
- **Dochody budżetu państwa w 2023 r. wyniosły 574,0 mld zł** i w porównaniu do 2022 r. wzrosły o 13,7%. Największą część dochodów, tj. 88,3% stanowiły dochody podatkowe w kwocie 506,9 mln zł. **Wydatki budżetu państwa w 2023 r. wyniosły 659,6 mld zł** i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyły się o 27,5%. Największa część wydatków budżetu państwa była przeznaczona na dotacje i subwencje (44,4%), które wyniosły 292,8 mld zł. **Wynik budżetu państwa ukształtował się na poziomie minus 85,6 mld zł** – deficyt ten był niższy o 6,4 mld zł od nieprzekraczalnej wielkości przyjętej w ustawie budżetowej.
- **Na koniec 2023 r. państwowy dług publiczny (PDP) wyniósł 1 328,1 mld zł**, co oznaczało wzrost o 118,6 mld zł (+9,8%) w porównaniu z końcem 2022 r. Zmiana wielkości państwowego długu publicznego wynikała ze wzrostu zadłużenia podsektora samorządowego o 13,3%, wzrostu zadłużenia podsektora rządowego o 9,5% oraz relatywnie głębokiego spadku zadłużenia podsektora ubezpieczeń społecznych o 52,9%.

Kontekst międzynarodowy

- **Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2023 r. szacowany był przez MFW dla gospodarek rozwiniętych na 5,6% PKB.** Nastąpił spadek zadłużenia dla tej grupy gospodarek do poziomu 111,0% PKB.
- **W grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się deficyt w 2023 r. wyniósł 5,4%** przy wzroście zadłużenia (do 68,0% PKB z 64,0% PKB w roku poprzednim).

- **W Unii Europejskiej w 2023 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych** według danych Eurostatu **wyniósł 3,5% PKB**. Relacja zadłużenia do PKB kolejny rok uległa obniżeniu i w 2023 r. wyniosła 81,7% PKB.

System finansowy

Polska

- **Rada Polityki Pieniężnej (RPP) w 2023 r. dwukrotnie podejmowała decyzję o obniżce stóp procentowych NBP.** Stopa referencyjna została obniżona z 6,75% do 5,75%. Decyzje RPP uzasadniała spadkiem dynamiki inflacji i oczekiwań inflacyjnych oraz danymi z gospodarki świadczącymi o osłabieniu aktywności gospodarczej (spadek popytu krajowego i polskiego eksportu).
- **Łączna wartość aktywów sektora finansowego w 2023 r. wzrosła o 12,1% w relacji do roku poprzedniego i wyniosła 3 808,9 mld zł.** Największy wzrost wartości aktywów sektora finansowego wystąpił w przypadku banków komercyjnych i spółdzielczych oraz oddziałów instytucji kredytowych i banków zagranicznych. Wartość aktywów w tej grupie wzrosła w 2023 r. o 10,2% i wyniosła 3 011,0 mld zł.
- **W sektorze bankowym w 2023 r. wartość funduszy własnych zwiększyła się o 7,0%, natomiast wynik finansowy netto wzrósł do 27,9 mld zł z 10,7 mld zł w 2022 r.** W sektorze bankowym spadła relacja kredytów do depozytów, współczynnik ten wyniósł 61,1% w końcu roku, co oznacza spadek o 7,5 p. proc. w porównaniu z 2022 r.
- **Na Rynku Głównym GPW, podobnie jak na większości giełd na świecie dominowały wzrosty wartości indeksów giełdowych.** Wartość indeksu WIG wzrosła w 2023 r. o 36,5%, wobec spadku o 17,1% w 2022 r.

Kontekst międzynarodowy

- **Na globalnych rynkach finansowych dominowały pozytywne nastroje oraz spadek awersji do ryzyka.** W efekcie przekładało się to na wzrosty cen akcji. Inwestorzy antycypowali również zmiany w polityce pieniężnej i koniec cykli podwyżek stóp procentowych. Pod koniec roku wzrastała niepewność w odniesieniu do słabnącej koniunktury gospodarczej na świecie oraz geopolitycznych napięć na Bliskim Wschodzie.
- **Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych (Fed) kontynuowała w 2023 r. podwyżki stóp procentowych.** Przedział dla stopy procentowej w Stanach Zjednoczonych (stopy fed funds) został podwyższony z poziomu 4,25%–4,50% do poziomu 5,25%–5,5%. Po ostatniej podwyżce stóp procentowych w lipcu, Fed utrzymywał stopy procentowe na tym samym poziomie do końca 2023 r.
- **Europejski Bank Centralny (EBC) kontynuował cykl podwyżek stóp procentowych rozpoczęty w lipcu 2022 r.** W trakcie 2023 r. stopa depozytowa była podwyższana sześciokrotnie, z poziomu 2,5% na początku roku do 4,5% we wrześniu 2023 r., kiedy cykl podwyżek stóp został zakończony. Ponadto, EBC wprowadzał zmiany do programu skupu aktywów.

Summary

Economic growth and inflation

Poland

- **The Polish economy experienced a decline in GDP in the first half of 2023, impacted by the shock of the war in Ukraine.** This was a continuation of the downward trend of the previous year. **Poland's gross domestic product (GDP) grew by 0.2% in real terms in 2023**, 5.4 pp lower than in 2022. In the first quarter of 2023 GDP fell by 0.4%, in the second quarter by 0.6%. In the third and fourth quarters, the trend reversed, and GDP grew by 0.5% and 1.0% respectively. The foreign trade balance contributed the most to growth in 2023 (3.3 pp), but the contribution of domestic demand was conspicuously negative (–3.1 pp).
- **Inflation (CPI) averaged 11.4% in 2023 in Poland, up from 14.4% in 2022.** The acceleration of inflation continued until February 2023, reaching 118.4 in that month after which, from March that year, the trend reversed and the rate of inflation steadily decreased, reaching 106.2 in December.
- **Exports at current prices increased slightly by 1.4%, compared to 20.2% in the previous year. Imports, on the other hand, fell by 7.0%, against an increase of 26.5% in the previous year. Germany remained Poland's largest trade partner** – its share in exports was 27.9%, as in the previous year, and in imports 19.8% against 20.2% in the previous year. In the second place in exports were Czechia (6.3%) and in the third place France (6.1%). In imports, China was second (13.9%), ahead of Italy (4.9%).

International environment

- **The global economy showed strong resilience in 2023 – global growth remained, similar to 2022**, despite its variation across regions, and prices returned towards inflation targets. Of the three major economies impacting the global economy's performance, GDP growth accelerated by 0.6 pp to 2.5% in the United States of America, accelerated by 2.2 pp to 5.2% in China, and slowed by 3.0 pp to 0.4% in the euro area.
- **Despite many pessimistic forecasts, the global economy has avoided recession**, the banking system has proved resilient, and the major emerging economies have not experienced a sharp slowdown. Despite its great magnitude and the severe impact on the cost of living, inflation has not led to uncontrolled wage growth and has started to slow down very quickly – but forecasts for the years ahead remain uncertain and even pessimistic, as the factors behind the decline in inflation (e.g. the fall in oil and food prices) are not sustainable.

Labour market and income situation of households

Poland

- In 2023 **the conditions on the Polish labour market improved: the average employment in the enterprise sector was 0.3% higher than in the previous year, the registered unemployment rate at the end of December was 5.1% (0.1 pp lower than in 2022).** Growth in average monthly nominal gross wages and salaries in the business sector was 11.9% higher than in the previous year. At the same time, there was a slight increase in wages in real terms, which amounted to 0.5% in the enterprise sector and 1.8% in the public sector.
- **The increase in the employment rate in 2023 occurred in all age groups;** in the working age group 18–59/64, the increase was 1.1 pp.

- **2023 was also another year of decline in the number of people of working age** (18–59/64) as a result of the population ageing process gaining momentum. The share of this age group in the population in 2023 was 58.4%, compared to 58.7% in the previous year.
- **The financial situation of households ameliorated.** Disposable income was higher than in 2023 in both nominal and real terms, by 13.7% and 2.1% respectively, and expenditure per person in real terms was 1.8% lower than in 2022.

International environment

- According to estimates by the ILO, **the global number of persons employed amounted to 3.5 billion people** (growth by 2.2% compared to the previous year).
- The **employment rate** for global labour market, estimated by ILO, **increased by 0.3 pp in relation to 2022 and reached 57.7%.**
- The **economic activity rate in 2023 reached the level of 60.8% in comparison with 60.3% in 2022.**
- **In 2023, the number of persons unemployed** in the world amounted to **188.6 million** (decrease by 0.6% compared to 2022). The **unemployment rate fell to the level of 5.0%** (drop by 0.3 pp.).

Public finances

Poland

- **The general government deficit (according to the EDP) in 2023 was 5.1% of GDP**, up from the previous year when it represented 3.4% of GDP. The deficit was higher than in the EU countries (3.5% of GDP). **Government debt stood at 49.6% of GDP**, which represented an increase of 0.4 pp compared to 2022. The average debt level in the European Union was markedly higher at 81.7% of GDP.
- **State budget revenues in 2023 amounted to PLN 574.0 billion** and increased by 13.7% compared to 2022. The largest part of the revenue, i.e. 88.3%, was tax revenue in the amount of PLN 506.9 million. **State budget expenditure in 2023 amounted to PLN 659.6 billion** and increased by 27.5% compared with the previous year. The largest share of state budget expenditure was allocated to grants and subsidies (44.4%), which amounted to PLN 292.8 billion. **The balance result of the state budget was at the level of minus PLN 85.6 billion** – the deficit was lower by PLN 6.4 billion than the upper limit adopted in the Budget Act.
- **At the end of 2023, the state public debt (PDP) amounted to PLN 1 328.1 billion**, an increase of PLN 118.6 billion (+9.8%) compared with the end of 2022. The change in the size of the sovereign public debt resulted from an increase in the debt of the local government sub-sector by 13.3%, an increase in the debt of the government sub-sector by 9.5% and a relatively deep decrease in the debt of the social security sub-sector by 52.9%.

International environment

- **The general government deficit in 2023 was estimated by the IMF for advanced economies at 5.6% of GDP.** There has been a decline in debt for this group of economies to 111.0% of GDP.
- **In the group of emerging and developing economies, the deficit in 2023 remained at 5.4%** with an increase in debt (to 68.0% of GDP from 64.0% of GDP in the previous year).
- **In the European Union, the general government deficit was reduced to 3.5% of GDP in 2023**, according to Eurostat data. The debt-to-GDP ratio decreased for another year and stood at 81.7% of GDP in 2023.

Financial system

Poland

- **The Monetary Policy Council (MPC) in 2023 decided to reduce NBP interest rates twice.** The reference rate was reduced from 6.75% to 5.75%. The decisions of the MPC were justified by the decline in inflation dynamics and inflation expectations, as well as economic data indicating a weakening of economic activity (a decline in domestic demand and Polish exports).
- **The total value of assets of the financial sector in 2023 increased by 12.1% compared to the previous year and amounted to PLN 3,808.9 billion.** The largest increase in the value of financial sector assets occurred in the case of commercial and cooperative banks and branches of credit institutions and foreign banks. The value of assets in this group increased by 10.2% in 2023 and amounted to PLN 3,011.0 billion.
- **In the banking sector, the value of own funds increased by 7.0% in 2023, while the net financial result increased to PLN 27.9 billion from PLN 10.7 billion in 2022.** In the banking sector, the ratio of loans to deposits decreased, this ratio amounted to 61.1% in the end of year, which means a decrease of 7.5 pp compared to 2022.
- **On the WSE Main Market, as on most stock exchanges in the world, increases in the value of stock exchange indices dominated.** The value of the WIG index increased by 36.5% in 2023, compared to a decrease of 17.1% in 2022.

International environment

- **Positive sentiment and a decline in risk aversion dominated global financial markets. As a result, this translated into increases in stock prices.** Investors also anticipated changes in monetary policy and the end of interest rate hike cycles. Towards the end of the year, uncertainty increased regarding the weakening global economic situation and geopolitical tensions in the Middle East.
- **The US Federal Reserve (Fed) continued to raise interest rates in 2023.** The range for the interest rate in the United States was increased from 4.25%–4.50% to 5.25%–5.5%. After the last interest rate hike in July, the Fed kept interest rates at the same level until the end of 2023.
- **The European Central Bank (ECB) continued its interest rate hike cycle that began in July 2022.** The deposit rate was increased six times in 2023, from 2.5% at the beginning of the year to 4.5% in September 2023, when the rate hike cycle ended. In addition, the ECB made changes to its asset purchase programme.

Wprowadzenie

Introduction

Celem Wprowadzenia jest zarysowanie ważniejszych zmian jakie następowały w podejściu do polityki makroekonomicznej w 2023 r. na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem działań podejmowanych w ramach polityki pieniężnej oraz fiskalnej.

Na podkreślenie zasługuje wyraźny proces dezinflacji w 2023 r., będący częściowo efektem bardziej restrykcyjnej polityki pieniężnej (głównie w krajach rozwiniętych) oraz wygaszania efektów szoków podażyowych, które wystąpiły w 2022 r. (efekt wysokiej bazy statystycznej). Negatywne czynniki wpływające na wzrost rocznej dynamiki cen, a spowodowane w głównej mierze wojną w Ukrainie, zaczęły w 2023 r. ustępować. Obniżyć uległy ceny surowców, energii, ustabilizowały się ceny produktów rolnych, złagodzone zostały zaburzenia sieci dostaw. W efekcie, ograniczona została presja kosztowa dla przedsiębiorstw. Jednocześnie światowa gospodarka wspierana była antykryzysowymi pakietami fiskalnymi, co generalnie zwiększało nierównowagę w finansach publicznych.

We Wprowadzeniu przedstawiono wybrane konsekwencje międzynarodowe i krajowe widziane z perspektywy zmian, które obserwowane były w 2023 r., a także zmiany w polityce pieniężnej i fiskalnej oraz prognozach makroekonomicznych.

Wojna w Ukrainie – konsekwencje dla sytuacji makroekonomicznej

War in Ukraine – implications for the macroeconomic situation

Konsekwencje międzynarodowe

International implications

Wojna w Ukrainie przyczyniła się do poważnego kryzysu energetycznego na świecie. Wzrosty cen energii w 2022 r. były odczuwalne w całej Unii Europejskiej. Przed agresją Rosji na Ukrainę, Europa była w dużym stopniu zależna od rosyjskiej energii (przed wojną Rosja dostarczała 24,4% dostępnej energii brutto w UE)¹. Działania podejmowane przez kraje UE ukierunkowane na dywersyfikację dostaw energii oraz nakładanie sankcji na Rosję przyczyniły się do gwałtownego spadku importu źródeł energii z Rosji. Wzrost cen energii i paliw miał bardzo ważny wpływ na ogólny wzrost cen w 2022 r., dotyczył on produktów i usług stanowiących istotną część wydatków społeczeństwa. Według danych UE, 47,1% średnich wydatków gospodarstw domowych w UE przeznaczano w styczniu 2023 r. na: opłaty za energię, transport i żywność². Wojna dotknęła także rolników w UE. Z jednej strony, był to wynik wyraźnego wzrostu kosztów produkcji (efekt wysokich cen energii i nawozów). Z drugiej strony, import ukraińskiej żywności przyczyniał się do zakłóceń na jednolitym rynku UE, zagrażając opłacalności lokalnej produkcji takich artykułów jak zboże, cukier, jaja i drób. Przy okazji zauważmy, że według danych ukraińskiego Ministerstwa Rolnictwa około 20% gruntów wykorzystywane pod uprawy w 2021 r. było niedostępne w 2023 r.

W 2023 r. sytuacja zaczęła się poprawiać z punktu widzenia kosztów życia społeczeństwa i funkcjonowania przedsiębiorstw w krajach UE. Ceny podstawowych surowców (*primary commodity prices*) spadły w okresie sierpień 2022 r.–luty 2023 r. o 28,2%³. Doprowadził do tego przede wszystkim spadek cen surowców energetycznych (*energy commodities*) o 46,4%. W związku z niższymi cenami energii i wysokim poziomem

¹ European Parliament. (2024). Economic impact of Russia's war on Ukraine: European Council response, s. 6.

² European Parliament. (2024). Economic impact of Russia's war on Ukraine: European Council response, s. 6.

³ MFW. (2023). Commodity Special Feature: Market Developments and the Special Feature Title: Special Feature Head Macro-economic Impact of Declines in Fossil Fuel Extraction, [w:] World Economic Outlook: A Rocky Recovery.

magazynowania, europejskie ceny gazu ziemnego spadły o 76,1%⁴. Ceny metali nieszlachetnych i szlachetnych wzrosły odpowiednio o 19,7% i 3,3%.

W obliczu trwającej wojny w Ukrainie, UE i jej państwa członkowskie wsparły Ukrainę kwotą prawie 88 mld euro (dane ze stycznia 2024 r.), w tym również pomocą dyplomatyczną, humanitarną i wojskową. Na posiedzeniu w grudniu 2023 r. Rada Europejska podjęła decyzję o rozpoczęciu rozmów akcesyjnych z Ukrainą⁵.

Konsekwencje wojny w Ukrainie dla polskich przedsiębiorstw

Implications of the war in Ukraine for Polish companies

Główny Urząd Statystyczny od kwietnia 2022 r.⁶ do badań koniunktury gospodarczej dodał pytania dotyczące wpływu wojny w Ukrainie na koniunkturę⁷ (oceny i oczekiwania), a następnie wprowadził aneks z pogłębionymi pytaniami o aktualne zagadnienia gospodarcze. Uzyskiwane w ten sposób informacje pozwalają ocenić zmianę postrzegania przez polskich przedsiębiorców konsekwencji wojny w Ukrainie. W kwietniu 2022 r. (pierwsze wyniki badań) większość podmiotów wskazywało na brak negatywnych skutków wojny w Ukrainie lub na skutki, które będą miały jedynie nieznaczne konsekwencje dla prowadzonej przez firmę działalności gospodarczej. Najmniej optymistyczne odpowiedzi udzielały przedsiębiorstwa budowlane; na poważne i zagrażające stabilności firmy konsekwencje wojny w Ukrainie wskazywało tam 36,6% ankietowanych. Ponadto, na taką sytuację wskazywało 29,5% ankietowanych podmiotów w przetwórstwie przemysłowym, 28,9% w handlu detalicznym, a jedynie 20,5% jednostek usługowych. W kolejnych miesiącach, w trakcie 2022 i 2023 r. wzrastał optymizm wśród ankietowanych podmiotów. W grudniu 2023 r. na poważne zagrożenia stabilności firmy w wyniku wojny w Ukrainie wskazywało 11,9% jednostek budowlanych, 11,5% podmiotów w przetwórstwie przemysłowym, 9,5% w handlu detalicznym i 8,3% jednostek usługowych.

Wśród negatywnych skutków wojny w Ukrainie, na pierwszym miejscu wymieniano wzrost kosztów, a następnie – w zależności od sektora gospodarki – zakłócenia w łańcuchu dostaw oraz spadek sprzedaży lub przychodów. Wyniki pierwszej ankiety z kwietnia 2022 r. wskazywały, że wzrost kosztów dotyczył przede wszystkim przedsiębiorstw budowlanych – 86,6% wskazań. Do końca 2023 r. odsetek wskazań spadł w tym przypadku o 9,3 p. proc. Na zakłócenia w łańcuchach dostaw w kwietniu 2022 r. najczęściej wskazywały jednostki przetwórstwa przemysłowego – 63,7% wskazań oraz przedsiębiorstwa budowlane – 57,9% wskazań. Najwyraźniejsza poprawa nastąpiła w odniesieniu do problemu zakłóceń w łańcuchach dostaw. Do grudnia 2023 r. nastąpił spadek wskazań na ten problem: w budownictwie o 38,3 p. proc., natomiast w przetwórstwie przemysłowym o 33,0 p. proc. W okresie od kwietnia 2022 r. do grudnia 2023 r. zmniejszył się również odsetek wskazań na problem spadku sprzedaży lub przychodów. Najczęściej zwracały na niego uwagę jednostki handlu detalicznego (36,6% wskazań w kwietniu 2022 r.). Do grudnia 2023 r. odsetek wskazań na ten problem spadł o 14,9 p. proc. Problem „odpływu” (nieznacznego lub poważnego) pracowników z Ukrainy w związku z wojną w Ukrainie w kwietniu 2022 r. widoczny był przede wszystkim w takich sekcjach gospodarki jak: zakwaterowanie i gastronomia (35,2% ankietowanych wskazało na ten problem), przetwórstwo przemysłowe (32,3%) oraz budownictwo (28,0%). Do grudnia 2023 r. problem ten uległ zmniejszeniu w przypadku sekcji zakwaterowanie i gastronomia oraz w przetwórstwie przemysłowym, odsetek wskazań wyniósł odpowiednio 29,0% i 28,8%. W budownictwie odsetek wskazań nie uległ zmianie.

⁴ MFW. (2023). Commodity Special Feature: Market Developments and the Special Feature Title: Special Feature Head Macroeconomic Impact of Declines in Fossil Fuel Extraction, [w:] World Economic Outlook: A Rocky Recovery.

⁵ European Parliament. (2024). Economic impact of Russia's war on Ukraine: European Council response.

⁶ Od kwietnia 2022 r. pytania zadawane są w cyklu miesięcznym, a od stycznia 2024 r. w cyklu kwartalnym. Badania przeprowadzone są na próbie jednostek przemysłowych, budowlanych, handlowych i usługowych.

⁷ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/koniunktura/koniunktura/poglabione-pytania-o-aktualne-zagadnienia-gospodarcze-oraz-wplyw-wojny-w-ukrainie-na-koniunkturę-oceny-i-oczekiwania-uwaga-od-stycznia-2024-r-opracowanie-jest-integralna-czescia-publikacji-6,38.html>

Kluczowe zmiany w polityce fiskalnej i pieniężnej

Key changes in fiscal and monetary policy

Zmiany w polityce fiskalnej

Changes in fiscal policy

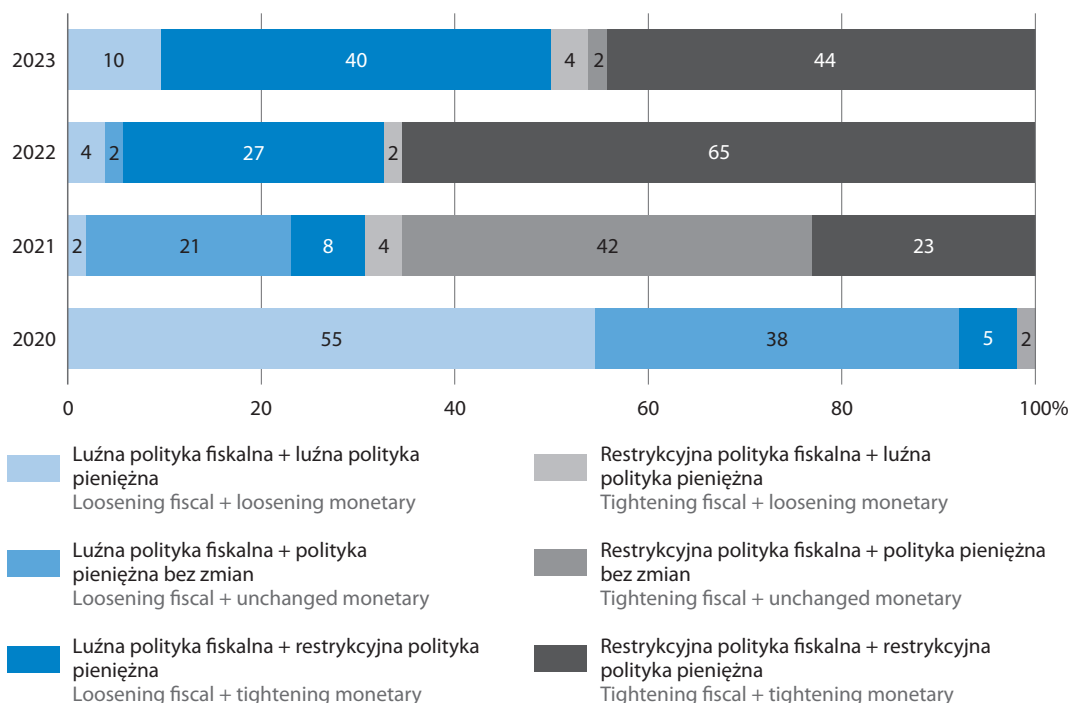
W 2023 r. wzrost stóp procentowych oraz malejąca dynamika inflacji były negatywnymi czynnikami z punktu widzenia polityki fiskalnej. Wyższe stopy banków centralnych oznaczały pogorszenie warunków finansowania wysokiego zadłużenia i deficytów w większości gospodarek na świecie. Dla przedsiębiorstw wyższe koszty finansowania długu były ważnym czynnikiem wpływającym na odkładanie decyzji inwestycyjnych. Dla konsumentów posiadających zadłużenie, wyższe koszty obsługi zadłużenia oznaczały konieczność wprowadzania zmian w dotychczasowym modelu konsumpcji. Zarówno w przypadku przedsiębiorstw jak i konsumentów występowały czynniki mające negatywny wpływ na dynamikę wzrostu gospodarczego. Malejąca w trakcie 2023 r. dynamika inflacji nie sprzyjała większym, realnym przychodom budżetowym także z powodu opóźnień pomiędzy momentem operacji gospodarczych a momentem płatności podatków⁸. Tempo przywracania równowagi budżetowej w 2023 r. było znacznie mniejsze niż w roku wcześniejszym. O ile w latach 2020–2021 relacja globalnego zadłużenia do PKB wyraźnie spadła, to w roku 2023 ponownie wzrosła i pozostawała około 9 p. proc. powyżej poziomu sprzed pandemii⁹. Pomimo wyraźnego spadku cen energii w 2023 r. generalnie rządy nie wycofywały się z polityki subwencji oraz transferów mających na celu złagodzenie wpływu wcześniejszego wzrostu cen. Co więcej, niektóre rządy kontynuowały wsparcie związane z pandemią (przykładowo Włochy). W niektórych krajach wprowadzone zostały dodatkowe programy stymulacji fiskalnej (np. Włochy, W. Brytania, Japonia), polegające na zmianie polityki podatkowej, obniżaniu składek na ubezpieczenia społeczne oraz zwiększaniu wydatków budżetowych (wyższe wydatki socjalne, podwyżki płac w sektorze publicznym, podwyżki emerytur, zachęty podatkowe i dotacje dla przedsiębiorstw). Działania takie wynikały po części z przygotowywania się niektórych rządów do wyborów w 2024 r.

Według danych MFW, polityka pieniężna pozostawała restrykcyjna w ponad 85% gospodarek świata w 2023 r., a tylko w połowie z nich zastrzono politykę fiskalną (w 2022 r. było to 70% krajów). Pomiędzy 2022 r. a 2023 r. wzrosła liczba krajów, w których prowadzona była luźna polityka fiskalna i restrykcyjna polityka pieniężna, a także luźna polityka fiskalna i pieniężna. Spadła natomiast liczba krajów, w których prowadzona była restrykcyjna polityka fiskalna i pieniężna (wykres W1).

⁸ Wyższa dynamika inflacji w latach 2022–2023 przejściowo sprzyjała ograniczeniu obciążenia gospodarek realną wielkością długu publicznego. W dłuższym okresie oznacza jednak wzrost kosztów obsługi długu.

⁹ Gaspar, V., Poplawski-Ribeiro, M., Yoo, J. (2023). Global Debt Is Returning to Its Rising Trend. IMF Blog, September 13, 2023.

Wykres W1. Polityka fiskalna i pieniężna (odsetek gospodarek)
Chart W1. The Fiscal and Monetary Policy Mix (Percent of economies)

Uwaga: Badania MFW objęły 34 gospodarki rozwinięte oraz 20 gospodarek wschodzących.

Źródło: MFW. (2024). Fiscal Monitor, Kwiecień 2024, s. 2.

Note: The IMF study covered 34 advanced economies and 20 emerging market economies.

Source: IMF. (2024). Fiscal Monitor, April 2024, p. 2.

W skali globalnej władze fiskalne znalazły się przed trudnym wyzwaniem zrównoważenia finansów publicznych i podjęcia działań na rzecz konsolidacji finansów.

Zmiany w polityce pieniężnej

Changes in monetary policy

Wyraźny, globalny spadek inflacji w 2023 r. przyczynił się do zmian w polityce pieniężnej. Banki centralne wycofywały się z przeprowadzania skupu aktywów na rynkach finansowych, a także kończyły cykle podwyżek stóp procentowych lub w niektórych przypadkach rozpoczynały cykl obniżek stóp procentowych. Skala zmian stóp procentowych była zróżnicowana pomiędzy poszczególnymi krajami (szczegóły w Rozdziale 4).

Niestandardowe instrumenty

Non-standard instruments

Zapoczątkowany w 2022 r. proces ograniczania sumy aktywów banków centralnych był kontynuowany w 2023 r. Skala ograniczenia sumy aktywów w 2023 r. była nawet większa niż w roku wcześniejszym. W przypadku Fed suma aktywów spadła o 9,8% (2,4% w 2022 r.), a w przypadku EBC był to spadek o 12,8% (7,1% w 2022 r.). Wyjątek stanowił BoJ, gdzie nastąpił wzrost sumy aktywów o 6,5% (spadek 2,7% w 2022 r.), do 750,0 bln JPY. Uwagę zwraca rozpoczęcie przez EBC od marca 2023 r. ograniczanie skali reinwestycji środków z tytułu zapadających papierów wartościowych skupionych w ramach programu skupu

aktywów (Asset Purchase Programme, APP). Od lipca 2023 r. podjęto decyzję o zaprzestaniu reinwestycji tych środków. EBC kontynuował reinwestowanie spłat kapitału z tytułu zapadających papierów wartościowych nabytych w ramach pandemicznego programu skupu aktywów (Pandemic Emergency Purchase Programme, PEPP). Z kolei bank centralny Japonii (BoJ) dokonał modyfikacji polityki kontroli krzywej dochodowości (yield curve control, YCC), powalając na wzrost długoterminowej stopy procentowej z 0,5% do 1,0%. BoJ kontynuował również politykę skupu aktywów innych niż obligacje skarbowe. Dotyczyło to funduszy ETF, funduszy z rynku nieruchomości (J-REIT) oraz papierów komercyjnych¹⁰.

Stopy procentowe

Interest rates

Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych (Fed) kontynuowała w 2023 r. podwyżki stóp procentowych. Od marca 2022 r. do lipca 2023 r. Fed podniósł stopy procentowe łącznie o 5,25 p. proc. do poziomu 5,25–5,5% dla stopy fed funds. EBC podwyższał w 2023 r. stopę depozytową z 2,50% do 4,50%, Bank Anglii (BoE) z poziomu 3,5% do poziomu 5,25% w sierpniu 2023 r., a Szwajcarski Bank Narodowy (SNB) z poziomu 1,0% do 1,75%. Okres łagodzenia polityki pieniężnej rozpoczęły: Narodowy Bank Węgier (MNB), Narodowy Bank Polski (NBP) i Narodowy Bank Czeski (CNB). Węgierski bank centralny trzykrotnie obniżył stopy procentowe z poziomu 13,0% do 10,75%. NBP dwukrotnie obniżał stopy procentowe z 6,75% do 5,75%. Z kolei CNB podjął jedną decyzję o obniżce stóp procentowych, w grudniu 2023 r. – z 7,0% do 6,75% (więcej szczegółów w Rozdziale 4).

Zmiany w prognozach makroekonomicznych

Changes in the macroeconomic forecast

Zmiany w prognozach wzrostu gospodarczego

Changes in economic growth forecasts

Na przełomie 2022 i 2023 r. prognozy wzrostu gospodarczego na 2023 r. i 2024 r. należały do optymistycznych. W październiku 2022 r. MFW prognozował światowy wzrost gospodarczy w 2023 r. na 3,2%, w tym w krajach rozwiniętych o 2,4% i w krajach rozwijających się na 3,7%. W styczniowej rundzie progностycznej nastąpiło ograniczenie prognoz światowego PKB na 2023 r. o 0,3 p. proc., a w przypadku krajów rozwiniętych aż o 1,2 p. proc. W trakcie 2023 r. prognozy były nieznacznie rewidowane w górę, w przypadku światowego wzrostu gospodarczego do 3,0%, a dla krajów rozwiniętych do 1,5% oraz dla krajów rozwijających się do 4,0%. Prognozy wzrostu gospodarczego na 2024 r. nie różniły się znacząco od prognoz na 2023 r. W prognozach przygotowywanych w 2023 r. różnica ta wynosiła maksymalnie 0,3 p. proc.

¹⁰ Bank of Japan. (2023). Statement on Monetary Policy, December 19, 2023.

Tablica W1. Prognozy dynamiki PKB
Table W1. GDP forecasts

Prognoza dynamiki PKB (w %) GDP dynamics forecast (in %)						
Region/Data publikacji prognozy Region/Date of publication of the forecast	Światowy wzrost World output		Kraje rozwinięte Advanced Economies		Kraje rozwijające się Emerging Market and Developing Economies	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Październik 2022 October 2022	3,2	2,7	2,4	1,1	3,7	3,7
Styczeń 2023 January 2023	2,9	3,1	1,2	1,4	4,0	4,2
Kwiecień 2023 April 2023	2,8	3,0	1,3	1,4	3,9	4,2
Lipiec 2023 July 2023	3,0	3,0	1,5	1,4	4,0	4,1
Październik 2023 October 2023	3,0	2,9	1,5	1,4	4,0	4,0
Styczeń 2024 January 2024	–	3,1	–	1,5	–	4,1

Źródło: MFW.

Source: IMF.

Prognozy inflacji na 2023 r. opublikowane przez MFW w październiku 2022 r. wskazywały na wzrost średniorocznej dynamiki inflacji w krajach rozwiniętych do 4,4% (3,2% na koniec 2023 r.). Dla Stanów Zjednoczonych prognoza średniorocznej dynamiki inflacji była niższa i wynosiła 3,5%, natomiast w krajach strefy euro i w krajach rozwijających się presja inflacyjna była silniejsza, ponieważ prognozowany wzrost inflacji dla tych obszarów wynosił 5,7% i 19,4%. Jednocześnie MFW oczekiwał w trakcie roku wyraźnego osłabienia dynamiki inflacji, szczególnie w krajach rozwijających się i rozwiniętych (wyłączając Stany Zjednoczone). Różnica pomiędzy prognozowaną dynamiką na koniec 2023 r. a średnią dynamiką inflacji w tym okresie dla krajów rozwiniętych wynosiła 1,2 p. proc., a dla krajów rozwijających się 5,5 p. proc. Należy podkreślić oczekiwania wyraźnych spadków średniej inflacji w skali globalnej pomiędzy 2023 a 2024 r. W przypadku krajów rozwijających się różnica ta wynosiła 6,5 p. proc., dla krajów strefy euro 2,4 p. proc., a dla Stanów Zjednoczonych 2,2 p. proc. W październiku 2023 r. prognozy inflacji przygotowywane przez MFW – w porównaniu z marcem tego samego roku – zostały obniżone dla roku 2023 dla Stanów Zjednoczonych o 0,4 p. proc. i dla krajów rozwijających się o 0,8 p. proc. Ponadto, MFW podniósł prognozę inflacji na 2024 r. dla Stanów Zjednoczonych o 0,5 p. proc., dla krajów strefy euro o 0,4 p. proc., a dla krajów rozwijających się aż o 6,7 p. proc.

Tablica W2. Prognozy inflacji
Table W2. Inflation forecasts

Region/data publikacji prognozy Date of publication of the forecast	Prognoza inflacji Inflation forecast				
	średnio w okresie average in the period			na koniec okresu at the end of the period	
	2023	2024	2028	2023	2028
Kraje rozwinięte Advanced Economies					
Październik 2022 October 2023	4,4	–	–	3,2	–
Kwiecień 2023 April 2023	4,7	2,6	1,9	2,2	2,3
Październik 2023 October 2023	4,6	3,0	2,0	3,3	2,6
Stany Zjednoczone United States of America					
Październik 2022 October 2023	3,5	–	–	3,2	–
Kwiecień 2023 April 2023	4,5	2,3	2,1	3,0	2,1
Październik 2023 October 2023	4,1	2,8	2,1	3,0	2,6
Strefa Euro Euro Area					
Październik 2022 October 2023	5,7	–	–	4,5	–
Kwiecień 2023 April 2023	5,3	2,9	1,9	3,8	2,7
Październik 2023 October 2023	5,6	3,3	1,9	3,3	2,7
Kraje rozwijające się Emerging Market and Developing Europe					
Październik 2022 October 2023	19,4	–	–	13,9	–
Kwiecień 2023 April 2023	19,7	13,2	8,0	16,6	11,3
Październik 2023 October 2023	18,9	19,9	12,4	20,3	17,2

Źródło: MFW.
 Source: IMF.

Podsumowanie

Summary

- Główne efekty szoków podaźowych, które miały miejsce w 2022 r. w związku z wojną w Ukrainie, zaczęły w 2023 r. ustępować. Obserwowane były malejące, negatywne konsekwencje wojny w Ukrainie dla gospodarek w wymiarze międzynarodowym i krajowym. Dotyczy to przede wszystkim procesu dezinflacji, który wpłynął na decyzje banków centralnych.
- W 2023 r. nie występowały wyraźne zmiany w prognozach wzrostu gospodarczego, większe dostosowania występowały w przypadku prognoz inflacji.
- W ramach polityki fiskalnej kontynuowane były działania mające na celu ograniczanie niekorzystnych efektów wzrostu cen żywności i energii. W konsekwencji prowadziło to do zwiększonej nierównowagi w finansach publicznych.
- Banki centralne kończyły cykl podwyżek stóp procentowych (Fed, EBC) lub rozpoczynały cykl obniżek stóp procentowych (MNB, NBP, CNB). Jednocześnie banki centralne w większości przypadków odchodziły od programu skupu aktywów.
- Nastąpiła zmiana polityki pieniężnej na bardziej restrykcyjną. Banki centralne odchodziły od programów skupu aktywów oraz kontynuowały cykl podwyżek stóp procentowych lub rozpoczynały cykl ich obniżek.

Rozdział 1. Procesy w gospodarce światowej

Chapter 1. Processes in the world economy

Światowa gospodarka wykazała dużą odporność w 2023 r. – globalny wzrost utrzymywał się na prawie stałym poziomie, podobnym do 2022 r., pomimo jego zróżnicowania pomiędzy regionami, a ceny powracały w kierunku założonych celów inflacyjnych¹¹. Droga powrotu do równowagi w gospodarce światowej, która zaistniała w 2023 r., odbywała się w trudnych warunkach wynikających z serii istotnych zdarzeń o globalnym znaczeniu, mających korzenie w latach poprzednich – były to kolejno: przerwanie łańcuchów dostaw na skutek pandemii, światowy kryzys energetyczny i żywnościowy na skutek zainicjowanej przez Rosję wojny w Ukrainie, gwałtowny wzrost inflacji, po którym przyszło globalne zsynchronizowane zacieśnianie polityki pieniężnej¹². Jednak, pomimo wielu pesymistycznych prognoz światowa gospodarka uniknęła recesji (w tym również nie sprawdziły się obawy dotyczące możliwości wystąpienia stagflacji¹³), system bankowy okazał się odporny, a główne gospodarki wschodzące nie doświadczyły gwałtownego zahamowania. Pomimo swojej wielkiej skali oraz poważnych skutków dla kosztów utrzymania inflacja nie doprowadziła do niekontrolowanego wzrostu płac i bardzo szybko zaczęła wygasać¹⁴ – prognozy jednak na dalsze lata pozostają niepewne a nawet pesymistyczne, gdyż czynniki stojące za spadkiem inflacji nie są trwałe¹⁵.

1.1. Wzrost gospodarczy

1.1. Economic growth

Wzrost PKB na świecie w 2023 r., według danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), był dodatni i wyniósł 3,2%, czyli o 0,3 p. proc. mniej niż w 2022 r. W podziale na grupy państw wyniósł on 1,6% dla gospodarek rozwiniętych (wobec 2,6% w 2022 r.) oraz 4,3% w grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się (wobec 4,1% w 2022 r.).

Gospodarka Stanów Zjednoczonych wzrosła o 2,5%, czyli o 0,6 p. proc. więcej niż w roku poprzednim, co było m.in. efektem uprzedniej mniej restryktywnej polityki fiskalnej oraz wyższego poziomu konsumpcji dzięki wzrostowi oszczędności prywatnych w okresie pandemii¹⁶. W strefie euro odnotowano wzrost PKB o 0,4%, czyli o 3,0 p. proc. mniejszy niż w roku poprzednim – na tle innych gospodarek rozwiniętych był to szczególnie niski wzrost spowodowany silną ekspozycją na skutki wojny w Ukrainie¹⁷. W Japonii w 2023 r. zanotowano wzrost PKB o 1,9%, czyli o 0,9 p. proc. wyższy niż w roku poprzednim, co było m.in. efektem silnego wzrostu turystyki krajowej kosztem wyjazdów zagranicznych¹⁸.

¹¹ MFW. (2024). World Economic Outlook, April 2024, s. xiii.

¹² Tamże.

¹³ MFW. (2024). World Economic Outlook, April 2024, Executive Summary.

¹⁴ MFW. (2024). World Economic Outlook, April 2024, Foreword, s. xiii.

¹⁵ Tamże. Chodzi o to, że spadek inflacji był głównie związany ze spadkiem cen surowców energetycznych i żywnościowych oraz spadkiem cen w chińskim eksporcie. Patrz także: MFW. (2024). Regional Economic Outlook – Asia and Pacific.

¹⁶ MFW. (2024). World Economic Outlook, April 2024, s. 4–5.

¹⁷ MFW. (2024). World Economic Outlook, April 2024, s. 11 oraz MFW. (2024). Regional Economic Outlook – Europe

¹⁸ Tamże.

Tablica 1.1.1. Zmiany produktu krajowego brutto na świecie (ceny stałe)
Table 1.1.1. Gross domestic product change in the world (constant prices)

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in %				
Świat World	2,8	-2,7	6,5	3,5	3,2
Gospodarki rozwinięte, w tym: Advanced economies, including:	1,8	-3,9	5,7	2,6	1,6
Stany Zjednoczone United States	2,5	-2,2	5,8	1,9	2,5
Japonia Japan	-0,4	-4,1	2,6	1,0	1,9
Strefa euro Euro area	1,6	-6,1	5,9	3,4	0,4
Gospodarki wschodzące i rozwijające się, w tym: Emerging market and developing economies, including:	3,6	-1,8	7,0	4,1	4,3
Europa Środkowa i Wschodnia Emerging and developing Europe	2,5	-1,6	7,5	1,2	3,2
Rosja Russia	2,2	-2,7	6,0	-1,2	3,6
Ukraina Ukraine	3,2	-3,8	3,4	-29,1	5,0
Turcja Turkey	0,8	1,9	11,4	5,5	4,5
Rozwijające się kraje Azji Emerging and developing Asia	5,2	-0,5	7,7	4,4	5,6
Chiny China	6,0	2,2	8,5	3,0	5,2
Indie India	3,9	-5,8	9,7	7,0	7,8
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	0,2	-7,0	7,3	4,2	2,3
Brazylia Brazil	1,2	-3,3	4,8	3,0	2,9
Meksyk Mexico	-0,3	-8,6	5,7	3,9	3,2
Bliski Wschód i Azja Centralna Middle East and Central Asia	1,7	-2,4	4,5	5,3	2,0
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	3,2	-1,6	4,7	4,0	3,4
Republika Południowej Afryki South Africa	0,3	-6,0	4,7	1,9	0,6

Uwaga: od 2019 r. MFW nie publikuje już danych dla Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), zaś kategoria Bliski Wschód i Afryka Północna została zastąpiona kategorią Bliski Wschód i Azja Centralna. Z kolei kategoria Europa Środkowa i Wschodnia obecnie obejmuje także 4 kraje WNP, tj. Rosję, Ukrainę, Białoruś i Mołdawię¹⁹. Pozostałe 8 krajów WNP włączono do kategorii Bliski Wschód i Azja Centralna.
 Źródło: MFW. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.

Note: from 2019 IMF does not publish any more data for the Commonwealth of Independent States (CIS), and the category of Middle East and North Africa has been replaced by Middle East and Central Asia. At the same time the category Emerging and developing Europe now comprises also 4 former CIS countries, i.e., Russia, Ukraine, Belarus, and Moldova. The remaining 8 CIS countries are now in the category Middle East and Central Asia.

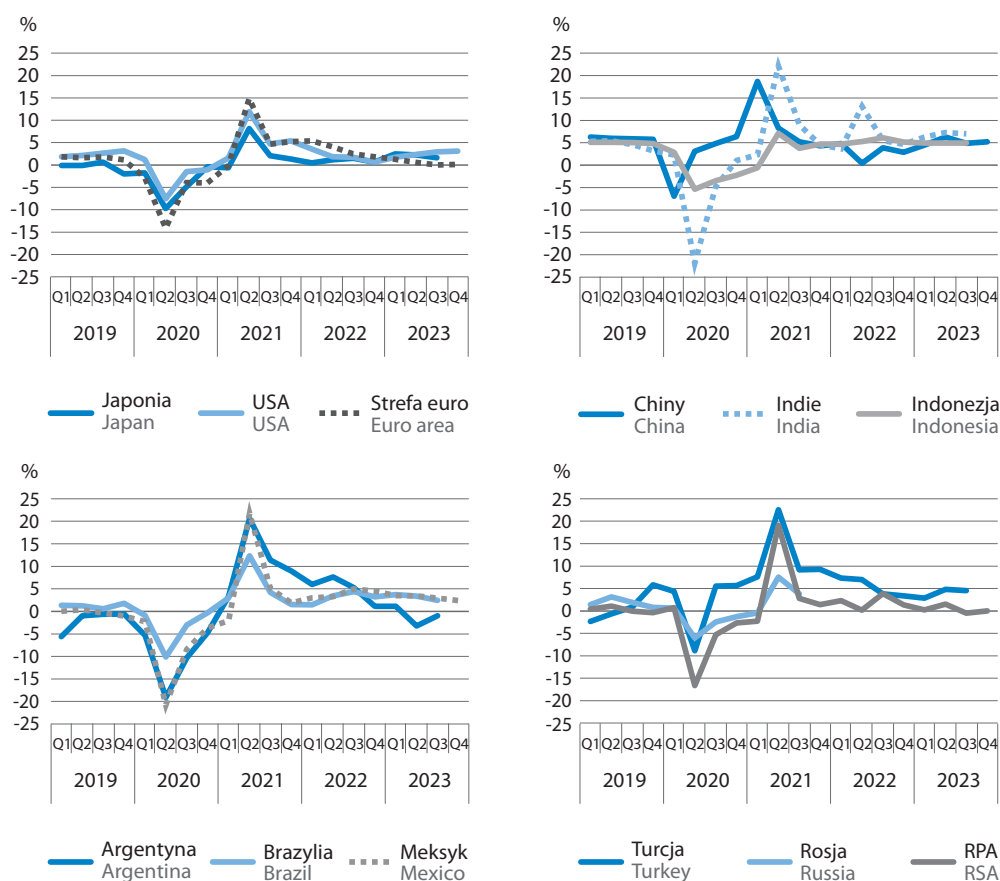
Source: IMF. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.

¹⁹ Do tej grupy krajów według MFW należy obecnie 15 krajów: Albania, Białoruś, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Węgry, Kosowo, Mołdawia, Czarnogóra, Macedonia Płn., Polska, Rumunia, Rosja, Serbia, Turcja, Ukraina.

W Chinach zanotowano w 2023 r. wzrost PKB równy 5,2%, czyli o 2,2 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. Było to efektem post-pandemicznego wzrostu konsumpcji stymulowanego fiskalnie (również dzięki rezygnacji z polityki „zero-covid” w tym kraju). Z kolei, w Indiach wzrost PKB w 2023 r. wyniósł 7,8%, czyli o 0,8 p. proc. więcej niż w roku poprzednim, co odzwierciedla ciągły wzrost popytu krajowego oraz przyrost ludności w wieku produkcyjnym²⁰.

Na perspektywy wzrostu poszczególnych gospodarek i świata jako całości nadal negatywnie wpływa fragmentacja gospodarki światowej, w której utrwały się bariery w handlu międzynarodowym, już mocno ograniczonym w okresie pandemii, a także na skutek wojny w Ukrainie. Na fragmentację gospodarki światowej wpłynął nierówny podział uprzednich korzyści z globalizacji (czego skutkiem było przywrócenie niektórych ograniczeń w handlu międzynarodowym, np. pomiędzy USA a Chinami), a także inne napięcia geopolityczne. W rezultacie powstały nowe linie podziału pomiędzy regionami świata²¹.

Wykres 1.1.1. Zmiany PKB w ujęciu realnym w wybranych gospodarkach
(porównanie do analogicznego kwartału poprzedniego roku; wyrównane sezonowo)
Chart 1.1.1. GDP changes in real terms in selected economies
(compared to the corresponding period of the previous year; seasonally adjusted)

Źródło: dane OECD.
Source: OECD data.

²⁰ MFW. (2024). Regional Economic Outlook – Asia and Pacific

²¹ MFW. (2024). World Economic Outlook, April 2024, Executive Summary oraz MFW. (2023). World Economic Outlook, April 2023, Executive Summary.

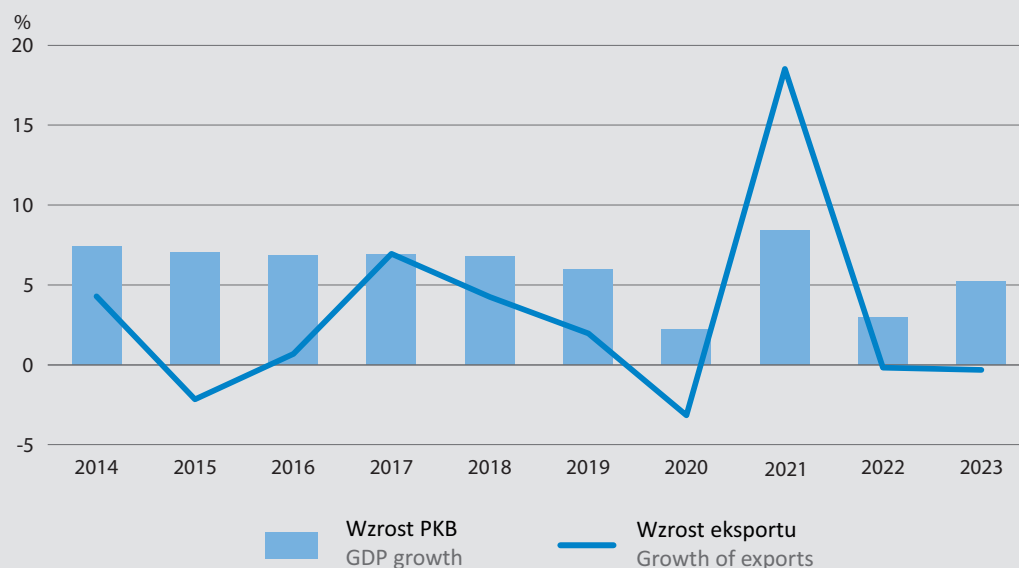
Relacja pomiędzy wzrostem eksportu a wzrostem PKB w Chinach

Relation between the growth of exports and the growth of GDP in China

Okres rozwoju globalizacji gospodarki światowej spowodował oprócz przyspieszenia globalnego wzrostu PKB także wzrost współzależności poszczególnych gospodarek narodowych i regionalnych. Niezadowolenie niektórych uczestników handlu światowego z nierównego podziału korzyści ekonomicznych z globalizacji²², pandemia oraz globalne wojny handlowe wpłynęły poważnie na sytuację gospodarczą niektórych gospodarek w ostatniej dekadzie. Szczególnie znaczenie należy przypisać wojnie handlowej pomiędzy USA a Chinami, która rozpoczęła się w okresie prezydentury D. Trumpa (2016–2020). Spadkowi eksportu Chin w tym okresie towarzyszy wyraźne osłabienie tempa wzrostu. Na tę sytuację nałożyło się przerwanie łańcuchów dostaw na skutek pandemii w 2020 r. Po chwilowej post-pandemicznej odbudowie wzrostu w 2021 r. wojna w Ukrainie, trwająca od 2022 r. przyczyniła się do utrzymania się ograniczeń w stosunkach handlowych pomiędzy tymi krajami. Polityka „zero-covid” praktykowana do grudnia 2022 w Chinach dodatkowo ograniczyła możliwości skompensowania strat we wzroście PKB spowodowanych ograniczeniami w eksporcie chińskim do USA.

Wykres 1.1.1a. Tempo wzrostu eksportu a tempo wzrostu PKB Chin

Chart 1.1.1a. Pace of growth of exports vs pace of GDP growth of China

Uwaga: eksport obejmuje towary i usługi.

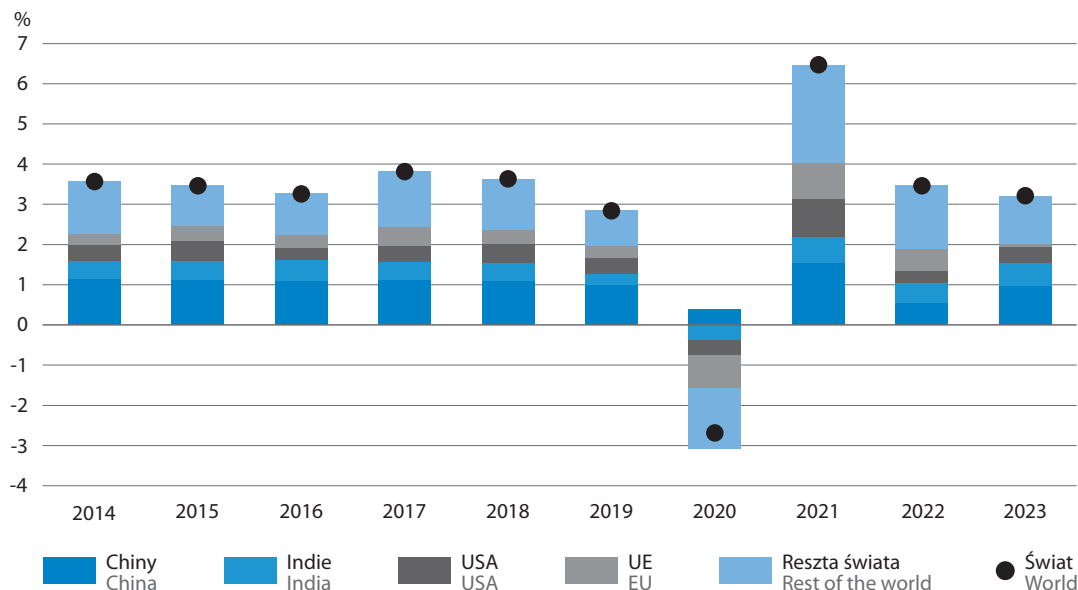
Źródło: MFW. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.

Note: exports consist of goods and services.

Source: IMF. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.

²² Za: MFW. (2024). World Economic Outlook, April 2024, Executive Summary.

Wykres 1.1.2. Wkład wybranych gospodarek do wzrostu światowego PKB
 Chart 1.1.2. Contribution of selected economies to world GDP growth

Źródło: opracowanie własne na podstawie: MFW. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.
 Source: : own contribution based on: IMF. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.

Rynek pracy

Labour market

Według danych Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) liczba pracujących na globalnym rynku pracy w 2023 r. osiągnęła 3,5 mld osób (wzrost o 2,2% w skali roku).

Wskaźnik zatrudnienia w 2023 r. wyniósł 57,7% (wobec 57,1% w poprzedzającym roku), przy czym najwyższy (64,5%) wystąpił w krajach Azji Południowo-Wschodniej. W większości regionów, wskaźnik ten uległ wzrostowi, zmniejszył się jedynie w Afryce Północnej (o 0,1 p. proc.) oraz Europie Wschodniej (o 0,3 p. proc.).

W 2023 r. współczynnik aktywności zawodowej wzrósł z 60,3% w 2022 r. do 60,8%, przekraczając poziom 60,5%, który występował w 2019 r. (przed pandemią Covid-19). Liczba osób bezrobotnych na świecie osiągnęła poziom 188,6 mln (spadek o 0,6% w stosunku do 2022 r.), zaś stopa bezrobocia obniżyła się w skali roku o 0,3 p. proc., osiągając 5,0%.

Tablica 1.1.2. Świat²³ – wybrane wskaźniki rynku pracy
Table 1.1.2. World – selected labour market indicators

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in %				
Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) Activity rate (15 years and more) by country group					
Świat World	60,5	59,2	59,8	60,3	60,8
Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) Employment rate (15 years and more)					
Świat World	57,1	55,3	56,2	57,1	57,7
Stopa bezrobocia Unemployment rate					
Świat World	5,6	6,6	6,0	5,3	5,0
Liczba bezrobotnych (w tys.) Unemployment (in thous.)					
Świat World	194,3	227,3	213,4	189,7	188,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOP.
 Source: Own study based on ILO data.

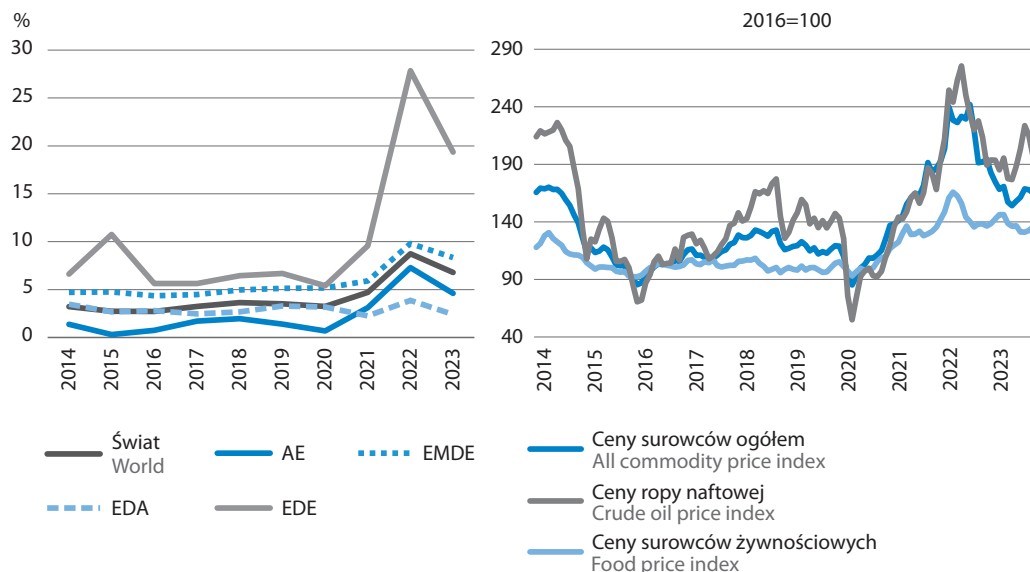
Procesy inflacyjne Inflationary processes

Inflacja²⁴ na świecie w 2023 r. wyniosła średniorocznie 6,8% (na koniec okresu 6,2%) czyli mniej niż w roku poprzednim (8,7%, na koniec okresu – 8,9%), kiedy osiągnęła najwyższy dotychczasowy poziom w XXI wieku (w 2022 r. była najwyższa od 1996 r.). W 2023 r. inflacja była niższa w stosunku do roku poprzedniego dla wszystkich grup krajów, oprócz Ameryki Łacińskiej i Karaibów, Bliskiego Wschodu i Azji Centralnej oraz Subsaharyjskiej Afryki. W krajach rozwiniętych inflacja spadła średniorocznie z poziomu 7,3% do 4,6% (na koniec okresu z 7,3% do 3,1% odpowiednio). W gospodarkach wschodzących odnotowano inflację średnioroczną na poziomie 8,3%, czyli niższą o 1,5 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego (na koniec okresu odpowiednio 8,4% oraz 1,7 p. proc.) Stosunkowo niższą i spadającą inflację zanotowano dla wschodzących krajów Azji, średniorocznie na poziomie 2,4%, czyli niższą o 1,5 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego (na koniec okresu odpowiednio 1,8% oraz 2,2 p. proc.). Dla grupy wschodzących gospodarek krajów Europy Centralnej i Wschodniej średnioroczna inflacja była najwyższa, ale również spadła o 8,4 p. proc. do poziomu 19,4%. (na koniec okresu odpowiednio – o 6,1 p. proc. do poziomu 20,4%). Inflacja średnioroczna wzrosła dla Ameryki Łacińskiej i Karaibów o 0,4 p. proc. do 14,4%, Bliskiego Wschodu i Azji Centralnej o 2,8 p. proc. do 16,7% oraz Subsaharyjskiej Afryki o 1,7 p. proc. do 16,2% (na koniec okresu odpowiednio 2,0 p. proc. i 16,6%, 2,0 p. proc. i 16,7% oraz 0,5 p. proc. i 16,6%), czyli dla tych trzech grup krajów była na podobnym poziomie.

²³ Więcej informacji na temat rynku pracy znajduje się w rozdziale 2 „Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych”, podrozdział 1 „Procesy na globalnym rynku pracy”.
 More information on labour market is presented in the chapter 2 “Labour market and income situation of households”, subchapter 1 “Processes on a global labour market”.

²⁴ Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych. Na podstawie danych MFW. (2024). *World Economic Outlook Database, April 2024*. Podział na grupy krajów według agregatów MFW.

Wykres 1.1.3. Inflacja (CPI) na świecie oraz wybrane indeksy cen
 Chart 1.1.3. Inflation (CPI) in the world and selected price indices

Źródło: MFW. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.

Source: IMF. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.

Wśród krajów grupy G7 średnioroczna inflacja spadła dla Stanów Zjednoczonych z poziomu 8,0% do 4,1%, a dla Kanady z poziomu 6,8% do poziomu 3,9% (na koniec okresu odpowiednio – z 6,4% do 3,2% oraz z 6,6% do 3,2%). W tej grupie krajów średnioroczna inflacja również spadła we Francji z poziomu 5,9% do 5,7% (na koniec okresu – z 7,0% do 4,2%), w Niemczech z poziomu 8,7% do 6,0% (szczególnie silnie na koniec okresu z 10,8% do 3,0%), we Włoszech z poziomu 8,7% do 5,9% (szczególnie silnie na koniec okresu z 12,3% do 0,5%), w Wielkiej Brytanii z poziomu 9,1% do 7,3% (na koniec okresu – z 10,5% do 4,0%). W Japonii inflacja utrzymywała się na stosunkowo niskim poziomie, tj. średniorocznie wzrosła z poziomu 2,5% do 3,3%, a na koniec okresu spadła z 3,9% do poziomu 2,9%. Globalne wyhamowanie inflacji było związane ze spadkiem cen surowców energetycznych, odbudową łańcuchów dostaw po pandemii oraz spadkiem cen w chińskim eksporcie²⁵.

Na stronę podaży gospodarki korzystnie oddziaływały spadki cen surowców²⁶. Średnioroczne ceny koszyka wszystkich surowców spadły o 23,3% (wobec wzrostu o 33,7% w roku ubiegłym), średnioroczne ceny ropy naftowej spadły o 16,0% (wobec wzrostu o 48,0% w roku ubiegłym), zaś średnioroczne ceny koszyka surowców żywnościowych spadły o 6,8% (wobec wzrostu o 14,8% w roku ubiegłym). Poziom cen surowców był dość wyrównany w całym 2023 r. Po silnym wzroście o 46,7% w 2021 r. średnioroczne ceny koszyka podstawowych metali obejmujących aluminium, kobalt, miedź, rudę żelaza, ołów, molibden, nikiel, cynę, uran i cynk spadły o 5,6% i o 2,6% w 2022 r. i 2023 r.

²⁵ MFW. (2024). World Economic Outlook, April 2024, Foreword.

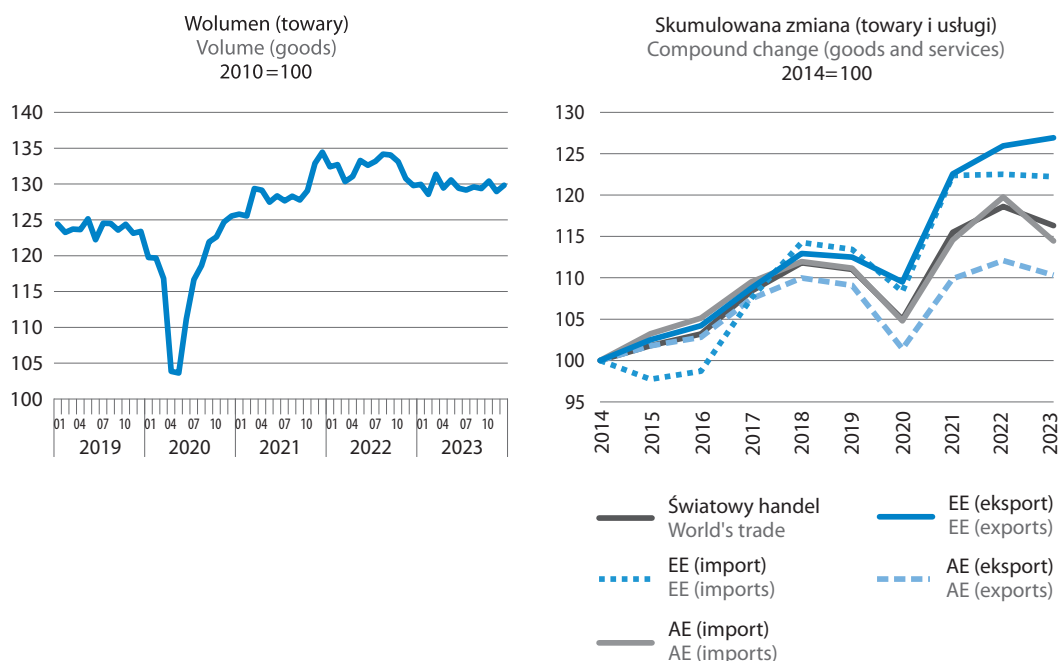
²⁶ Na podstawie: MFW. (2024). *IMF Primary Commodity prices*. Chodzi w tym akapicie o koszyki według metodologii stosowanej w tym źródle.

Handel międzynarodowy

International trade

Po wyraźnym wzroście obrotów w światowym handlu towarami w 2021 r. nastąpiło spowolnienie ich wzrostu w 2022 r., a następnie ich spadek w 2023 r. Tempo wzrostu wolumenu²⁷ światowego handlu towarami które jeszcze w 2022 r. wyniosło 2,7% spadło w 2023 r. do –1,9%. Eksport zmniejszył się o 0,7%, zaś import o 3,1% (w 2022 r. wzrosły odpowiednio o: 2,3% i 3,1%). Wkład gospodarek rozwiniętych do spadku importu był relatywnie bardziej istotny niż gospodarek rozwijających się. Import w tej grupie krajów spadł o 4,4% (wobec wzrostu o 4,5% w 2022 r.), podczas gdy dla gospodarek wschodzących – o 0,2% (wobec prawie neutralnego wzrostu o 0,1% w 2022 r.). Także wkład gospodarek rozwiniętych do spadku eksportu był większy. Eksport w tej grupie krajów zmniejszył się o 1,6% (wobec wzrostu o 2,0% w 2022 r.), podczas gdy dla gospodarek rozwijających wystąpił niewielki wzrost o 0,8% (wobec 2,8% w 2022 r.).

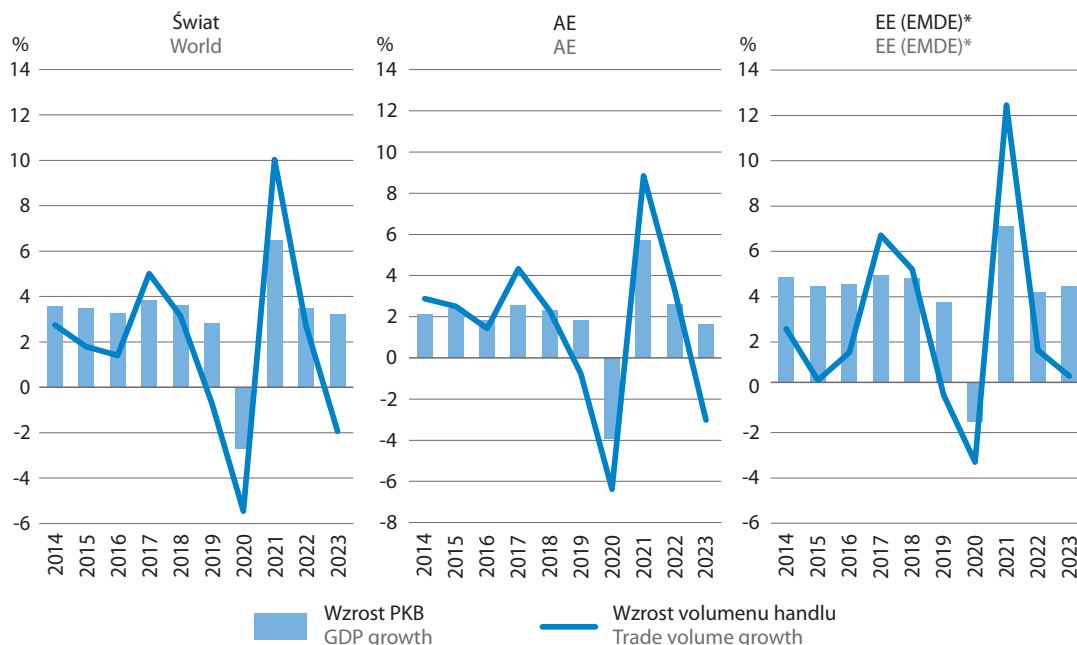
Wykres 1.1.4. Światowy handel towarami
Chart 1.1.4. World trade in goods

Podobnie jak nieproporcjonalnie silniejsze były spadki obrotów handlu w stosunku do spadków PKB w 2020 r., tak również nieproporcjonalnie silniejsza w stosunku do odbudowy PKB była odbudowa obrotów handlu w 2021 r., w tym szczególnie dla grupy gospodarek wschodzących. Ta odbudowa obrotów wyhamowała jednak wyraźnie w 2022 r., a w 2023 r. wystąpiły spadki obrotów handlu, z wyjątkiem grupy gospodarek wschodzących, dla których utrzymał się niewielki wzrost obrotów oraz niewielkie przyspieszenie tempa wzrostu PKB.

²⁷ Obliczenia własne na podstawie danych: CPB. (2024). World Trade Monitor. Dane w niniejszym podrozdziale odnoszą się do wolumenu obrotów, czyli nie zależą od cen, tylko od zmian ilości (ważonych udziałem w wartości całego obrotu) towarów podlegających międzynarodowemu obrotowi.

Wykres 1.1.5. Porównanie tempa wzrostu PKB oraz tempa wzrostu wolumenu handlu światowego
 Chart 1.1.5. Comparison between GDP growth and international trade volume growth

* EE – Emerging economies według CPB, EMDE - Emerging markets and developing economies według MFW.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: MFW. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024 oraz CPB. (2024). World Trade Monitor.

* EE – Emerging economies according to CPB, EMDE - Emerging markets and developing economies according to IMF.

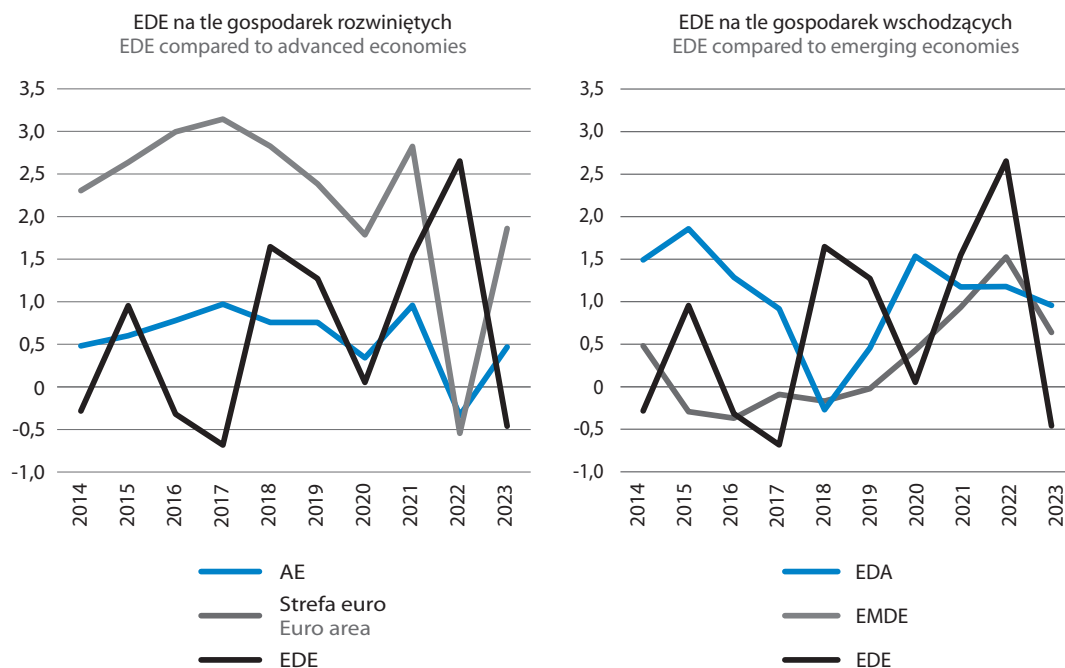
Source: own contribution based on: IMF. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024 and CPB. (2024). World Trade Monitor.

Według danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego (IMF) saldo rachunku bieżącego poprawiło się w 2023 r. po uprzednim wyraźnym jego pogorszeniu się dla grupy gospodarek rozwiniętych (AE) w 2022 r. Dla strefy euro te fluktuacje były podobne, ale większe w skali. Po poprawie w 2022 r. pogorszyło się ono jednak dla grupy gospodarek wchodzących (EMDE) w 2023 r., w tym również (choć w mniejszym stopniu) dla grupy gospodarek wschodzących Azji (EDA). Po silnej poprawie w 2021 r. i 2022 r. pogorszyło się ono w 2023 r. znacznie dla grupy gospodarek Europy Środkowej i Wschodniej (EDE)²⁸. Trend dla strefy euro miał podobny przebieg jak dla gospodarek rozwiniętych, ale amplitudy wahań były większe, przy generalnie wyższym poziomie salda niż dla całej grupy gospodarek rozwiniętych. Dla grupy gospodarek wschodzących łącznie saldo rachunku bieżącego pogarszało się do 2016 r., po czym trend ten odwrócił się tak, iż saldo nie tylko odbudowało się w analizowanym okresie, ale i przekroczyło swój inicjalny poziom, pomimo ostatniego spadku w 2023 r. Dla grupy krajów Europy Środkowej i Wschodniej (EDE) łącznie saldo rachunku bieżącego wróciło w 2023 r. do swojego poziomu z 2014 r. – dla krajów tych charakterystyczne były znaczne fluktuacje tego salda na tle innych analizowanych grup krajów.

²⁸ Do tej grupy krajów według MFW należy obecnie 15 krajów: Albania, Białoruś, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Węgry, Kosowo, Mołdawia, Czarnogóra, Macedonia Płn., Polska, Rumunia, Rosja, Serbia, Turcja, Ukraina.

Wykres 1.1.6. Saldo rachunku bieżącego Europy Środkowej i Wschodniej (EDE) na tle gospodarek rozwiniętych (AE) i wschodzących (EMDE) (w % PKB)

Chart 1.1.6. Balance of current account of emerging and developing Europe (EDE) compared to advanced (AE) and emerging economies (EMDE) (in % of GDP)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z: MFW. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.
Source: own contribution based on IMF. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Foreign direct investments

W 2023 r. wartość napływu kapitału bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie (BIZ) wyniosła 1 331,8 mld USD, czyli zmniejszyła się o 23,9 mld USD (o 1,8%) w stosunku do poprzedniego roku. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w krajach rozwiniętych w 2023 r. stanowiły 34,9% globalnego napływu BIZ, a w relacji do 2022 r. zwiększyły się o 38,2 mld USD (o 9,0%). Napływ BIZ do Ameryki Północnej zmniejszył się o 17,3 mld USD, czyli o 4,6%. W tym napływ inwestycji do Stanów Zjednoczonych zmniejszył się o 21,4 mld USD (o 6,4%). Wartość napływu BIZ do Europy zwiększyła się o 122,4 mld USD (z poziomu minus 105,9 mld USD do 16,5 mld USD), a dla krajów Unii Europejskiej wystąpił wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych o 143,5 mld USD (z poziomu minus 84,8 mld USD do 58,6 mld USD).

Tablica 1.1.3. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych
Table 1.1.3. Inflow of foreign direct investment

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w mld USD in billion USD				
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne ^a Foreign direct investments ^a	1 729,2	984,6	1 621,8	1 355,7	1 331,8
Kraje rozwinięte ^b Developed economies ^b	1024,8	337,6	731,8	426,2	464,4
Europa ^c Europe ^c	660,7	158,9	178,7	-105,9	16,5
Unia Europejska European Union	627,3	154,9	266,5	-84,8	58,6
Ameryka Północna North America	280,5	118,9	449,8	378,5	361,3
Stany Zjednoczone United States	229,9	93,3	389,4	332,4	310,9
Kraje rozwijające się ^b Developing economies ^b	704,5	647,0	890,0	929,6	867,4
Afryka Africa	47,0	41,0	82,2	54,5	52,6
Azja Asia	497,8	513,1	666,5	677,8	621,1
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	158,2	91,8	139,9	195,9	193,2
Oceania Oceania	1,53	1,02	1,28	1,40	0,46

^a Z wyłączeniem jednostek specjalnego przeznaczenia oraz z wyłączeniem centrów finansowych na Karaibach (Anguilla, Antigua i Barbuda, Aruba, Bahamy, Barbados, Brytyjskie Wyspy Dziewicze, Kajmany, Curaçao, Dominika, Grenada, Montserrat, Saint Kitts i Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent i Grenadyny, Saint Maarten oraz Wyspy Turks i Caicos); ^b Stosowana jest klasyfikacja Wydziału Statystycznego ONZ (United Nations Statistical Division). ^c Ujemne przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych wskazują na: inwestycję odwrotną, dezinvestycję lub wpływ znacznych spłat pożyczek wewnątrzgrupowych

Źródło: UNCTAD. (2024). World Investment Report, New York and Geneva

^a Excluding special-purpose entities and excluding Caribbean financial centres: Anguilla, Antigua and Barbuda, Aruba, Bahamas, Barbados, British Virgin Islands, Cayman Islands, Curaçao, Dominican Republic, Grenada, Montserrat, Saint Kitts and Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Saint Maarten, Turks and Caicos Islands; ^b The classification of United Nations Statistical Division is applied. ^c Negative FDI flows indicate: reverse investment, disinvestment, or the impact of significant intra-group loan repayments.

Source: UNCTAD. (2024). World Investment Report, New York and Geneva.

Istotny wzrost napływu BIZ w 2023 r. odnotowały następujące kraje: Niemcy – wzrost z poziomu 27,4 mld USD w 2022 r. do 36,7 mld USD (czyli o 33,9%), Szwajcaria – wzrost z poziomu minus 43,2 mld USD w 2022 r. do 13,5 mld USD (czyli o 56,8 mld USD). Dla Luksemburga wartość napływu BIZ była ujemna i zmieniła się z poziomu minus 359,3 mld USD w 2022 r. do minus 62,8 mld USD (czyli o 296,5 mld USD). Duże zmniejszenie napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich wystąpiło dla Wielkiej Brytanii: z 14,9 mld USD w 2022 r. do minus 89,2 mld USD, czyli o 104,2 mld USD.

Dla Chin napływ BIZ wyniósł w 2023 r. 163,3 mld USD i zmniejszył się o 13,7% w stosunku do 2022 r. Dla Rosji wartość napływu BIZ zwiększyła się z minus 15,2 mld USD w 2022 r. do 8,4 mld USD, w 2023 r. czyli o 23,6 mld USD. Dla Indii napływ BIZ zmniejszył się z 49,4 mld USD w 2022 r. do 28,2 mld USD w 2023 r. czyli o 43,0%.

Gospodarki krajów rozwijających się zanotowały napływ BIZ w kwocie 867,4 mld USD, co stanowiło 65,1% globalnych napływów. W krajach tych wystąpiło zmniejszenie napływu inwestycji bezpośrednich o 62,1 mld USD (o 6,7%) w relacji do poprzedniego roku. Udział Azji w globalnych inwestycjach bezpośred-

nich wyniósł 46,6% i zmniejszył się o 3,4 p. proc. w stosunku do 2022 r., BIZ dla Azji w 2023 r. zmniejszyły się o 56,7 mld USD.

W ujęciu regionalnym w 2023 r. największy wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych wystąpił w krajach Europy – BIZ wzrosły o 115,6%, w tym dla krajów Unii Europejskiej inwestycje bezpośrednie wzrosły o 169,1%²⁹.

Napływ kapitału w bezpośrednich inwestycjach zagranicznych definiuje się jako inwestycje bezpośrednie w danym kraju dokonane przez inwestora bezpośredniego z siedzibą za granicą.

Odpływ kapitału rozumiemy inwestycje bezpośrednie danego kraju dokonane za granicą.

Dezinwestycja to proces, w którym przedsiębiorstwo sprzedaje, likwiduje lub w inny sposób pozbywa się swoich: aktywów, działalności operacyjnej, jednostek biznesowych.

Inwestycja odwrotna obejmuje przepływy (i stany) inwestycji od podmiotów bezpośredniego inwestowania do inwestora bezpośredniego.

Zmiany w klasyfikacjach geograficznych w World Investment Report 2022 (WIR2022) Changes in geographical classifications of World Investment Report 2022 (WIR2022)

Grupa ekonomiczna „gospodarki w okresie przejściowym” została anulowana. Gospodarki te zostały rozłożone na inne grupy i regiony. Europa obejmuje obecnie także pięć krajów Bałkanów Zachodnich, czyli: Albanię, Bośnię i Hercegowinę, Czarnogórę, Macedonię Północną i Serbię oraz cztery kraje Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), czyli: Białoruś, Republikę Mołdawii, Federację Rosyjską i Ukrainę. Te dziewięć krajów zalicza się obecnie do krajów rozwiniętych w ramach „innej Europy”. Armenia, Azerbejdżan i Gruzja należą do Azji Zachodniej, a Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan, Turkmenistan i Uzbekistan do Azji Środkowej. Wszystkie są częścią krajów rozwijających się Azji.

Ponadto na swoim 1215 posiedzeniu plenarnym Rada ds. Handlu i Rozwoju zatwierdziła wniosek Republiki Korei o przeniesienie z wykazu państw z grupy rozwijających się do wykazu państw rozwiniętych. W związku z tym w prezentowanych danych w „World Investment Report 2022” Republika Korei nie jest już zaliczana do krajów rozwijających się Azji, ale do krajów rozwiniętych.

Wszelkie odniesienia do gospodarek rozwiniętych, gospodarek rozwijających się, Europy i rozwijającej się Azji w WIR2022 odnoszą się do nowej klasyfikacji. Stopy wzrostu obliczono na podstawie skorygowanych szeregów, o ile nie zaznaczono inaczej.

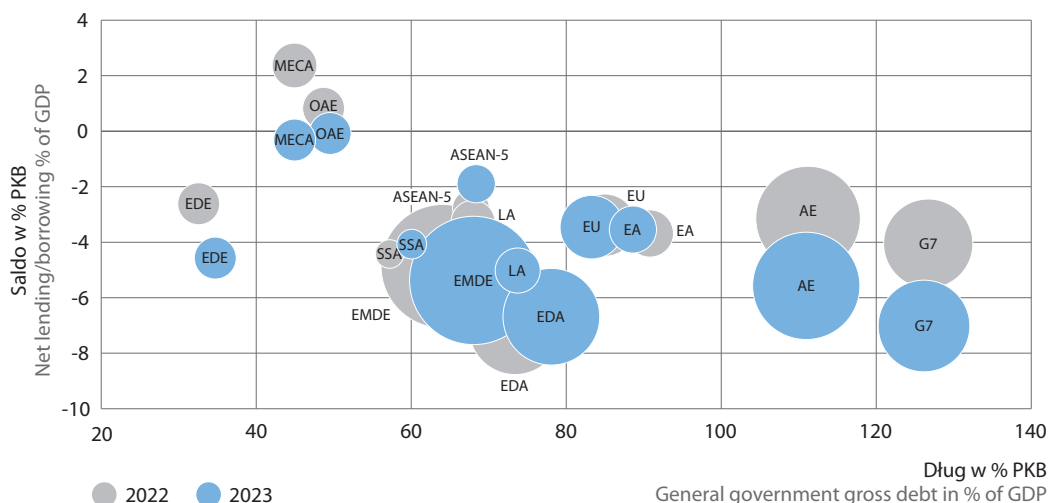
Finanse publiczne Public finances

W grupie krajów rozwiniętych deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 5,6% PKB, co oznaczało wzrost o 2,4 p. proc. W grupie gospodarek Unii Europejskiej deficyt wyniósł 3,5% PKB (wzrost o 0,1 p. proc. w porównaniu do poprzedniego roku). W krajach wschodzących i rozwijających się deficyt wyniósł 5,4% PKB, co oznacza wzrost o 0,5 p. proc. Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych grupy krajów rozwiniętych w stosunku do PKB wyniósł w 2023 r. 111,0%, czyli wzrósł o 0,2 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. W krajach wschodzących i rozwijających się zadłużenie w 2023 r. osiągnęło poziom 68,0% PKB, co oznacza wzrost o 4,0 p. proc.

²⁹ Tutaj bez odpływów, jak to jest w tablicy.
Hence, without outflows, as in a table.

Wykres 1.1.7. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na świecie (rozmiar znacznika określa PKB według PPP)

Chart 1.1.7. General government net lending/borrowing and debt in the world (the size of the tag is defined by GDP according to PPP)

Źródło: : MFW. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.

Source: IMF IMF. (2024). World Economic Outlook Database, April 2024.

Polityka monetarna na świecie

Monetary policy in the world

Po wyraźnych wzrostach w 2022 r. cen żywności i energii, głównie w efekcie wojny w Ukrainie oraz rosnącego popytu, w 2023 r. nastąpiła stabilizacja sytuacji. Spadek dynamiki cen w trakcie roku był w dużym stopniu efektem wysokiej bazy odniesienia z poprzedniego roku (wygaśnięcia szoków o charakterze podażowym). Sytuacja ta sprzyjała zmianie polityki pieniężnej przez banki centralne. W 2023 r. banki centralne największych gospodarek świata, jak i gospodarek rozwijających się, kończyły cykl zacieśniania polityki pieniężnej lub rozpoczynały cykl obniżek stóp procentowych. Przykładowo Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych (Fed) decyzję o ostatniej podwyżce stóp procentowych podjęła w lipcu 2023 r., ustalając docelowy przedział dla stopy procentowej fed funds na poziomie 5,25–5,5%. Z kolei Europejski Bank Centralny (EBC) decyzję o ostatniej podwyżce stóp procentowych podjął we wrześniu, podnosząc stopę depozytową do 4,5%, natomiast Bank Anglii (BoE) w sierpniu, podnosząc stopę procentową do 5,25%. Poza zakończeniem cyklu podwyżek stóp procentowych, władze monetarne kontynuowały również ograniczanie lub zakańczanie programów skupu aktywów. Należy zauważyć, że skala ograniczania sumy aktywów w przypadku Fed i EBC w 2023 r. była większa niż w 2022 r. Banki centralne z UE (spoza strefy euro) rozpoczęły okres łagodzenia polityki pieniężnej. Węgierski bank centralny (MNB) trzykrotnie obniżył stopy procentowe (pierwszy raz w październiku 2023 r.). Z kolei Narodowy Bank Polski (NBP) dwukrotnie obniżył stopy procentowe (we wrześniu i październiku 2023 r.), natomiast Narodowy Bank Czeski (CNB) podjął jedną decyzję o obniżce stóp procentowych (w grudniu 2023 r.). Więcej szczegółów na temat polityki pieniężnej przedstawiono w rozdziale 4.

Rynki finansowe

Financial markets

Na globalnych rynkach finansowych sytuacja ulegała poprawie w 2023 r. Był to efekt między innymi malejącej dynamiki inflacji, zmiany polityki banków centralnych (koniec cykli podwyżek stóp procentowych, a w niektórych krajach początek obniżania stóp procentowych) oraz mniejszej niepewności związanej z konsekwencjami wojny w Ukrainie. Czynniki te pozytywnie wpłynęły na indeksy giełdowe, powodując ogólny trend wzrostowy cen akcji na światowych rynkach. Sytuacja ta występowała zarówno w gospodarkach rozwiniętych, jak i wschodzących. Po generalnie słabym dla wszystkich giełd na świecie 2022 r., większość indeksów giełdowych na koniec 2023 r. ukształtowała się na poziomie wyższym niż rok wcześniej. Duże wzrosty zanotowano w przypadku niemieckiego indeksu DAX 30, który wzrósł o 20,3% i francuskiego indeksu CAC 40, który wzrósł o 16,5%. W niektórych krajach skala wzrostów wartości indeksów w 2023 r. bardzo wyraźnie przekraczała skalę spadków z roku wcześniejszego. Przykładowo w Polsce indeks WIG wzrósł o 36,5% (spadek o 17,1% w 2022 r.), a w Chorwacji indeks CROBEX wzrósł o 28,0% (spadek o 4,8% w 2022 r.).

W trakcie 2023 r. banki centralne decydowały się na zmianę podejścia w prowadzeniu polityki pieniężnej. Do momentu zakończenia cyklu podwyżek stóp procentowych rentowności 10-letnich obligacji skarbowych rosły, natomiast w ostatnich miesiącach roku, wraz z generalnie łagodniejszym nastawieniem banków centralnych, rentowności zaczęły obniżać się. Średnie rentowności w całym 2023 r. w większości krajów były jednak wyższe od średnich rentowności w roku poprzednim. Tak było między innymi w Stanach Zjednoczonych, gdzie średnia rentowność obligacji skarbowych 10-letnich była w 2023 r. wyższa o 0,97 p. proc. od średniej rentowności obligacji w 2022 r. Jeszcze większe różnice były w przypadku W. Brytanii (wzrost średnich rentowności o 1,55 p. proc.) i Niemiec (wzrost o 1,17 p. proc.). Średnia rentowność 10-letnich obligacji skarbowych w Polsce w całym 2023 r. była niższa niż w roku 2022 r. o 0,37 p. proc. na co wpływ miały przede wszystkim dwie obniżki stóp procentowych (we wrześniu i październiku 2023 r.).

1.2. Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek

1.2. International business cycle synchronisation

Relacje i wzajemne współzależności pomiędzy gospodarkami w globalnym świecie budzą duże zainteresowanie wśród ekonomistów. Analiza korelacji cykli koniunkturalnych różnych krajów i ich synchronizacji ze światowym cyklem koniunkturalnym pozwala przewidywać kierunki oraz zmiany tempa rozwoju gospodarczego, a powiązania pomiędzy gospodarkami nabierają szczególnego znaczenia w okresach kryzysów³⁰. Do współczesnych zdarzeń o charakterze globalnym, które spowodowały poważne skutki gospodarcze należą przede wszystkim kryzys finansowy w latach 2008-2009, pandemia koronawirusa i związane z nią obostrzenia w roku 2020 oraz agresja Rosji na Ukrainę rozpoczęta w lutym 2022 r.

W celu identyfikacji i oceny relacji pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek wykorzystano kwartalne szeregi czasowe indeksu wolumenu realnego PKB oraz jego składowych (spożycie gospodarstw domowych, nakłady brutto na środki trwałe, eksport i import), wyrażonych w cenach stałych z 2015 r., obejmujących lata 2000–2023³¹.

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi przez Bank Światowy, uwzględniając wytworzony PKB³², do największych gospodarek w 2023 r. zaliczono: Chiny, USA, Unię Europejską, Indie, Japonię, Federację Rosyjską, Indonezję, Brazylię, Meksyk, Wielką Brytanię (w 2023 r. wytworzyły one łącznie ok. 73,7% światowego PKB). Spośród krajów Unii Europejskiej największymi gospodarkami były: Niemcy, Francja, Włochy, Hiszpania oraz Polska (w 2023 r. wygenerowały one ok. 66,0% PKB Unii Europejskiej).

³⁰ Gómez-Loscos, A., Gadea, M. D., Bandres, E. (2019). Business cycle patterns in European regions, *Empirical Economics*, s. 1–23.

³¹ Szeregi wyrównano sezonowo. Źródło danych: MFW, GDP and main components, <https://data.imf.org/regular.aspx?key=61545852> oraz Eurostat, Quarterly national accounts (namq_10). Ze względu na brak odpowiednio długich i stabilnych szeregów czasowych w badaniu nie uwzględniono Turcji oraz Meksyku.

³² Wielkość mierzono jako udział w tworzeniu światowego produktu krajowego brutto w 2023 r. (PKB wyrażony w USD w cenach stałych 2021, wg PPP), źródło danych <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.KD>.

Dalsza analiza empiryczna obejmuje następujące grupy podmiotów:

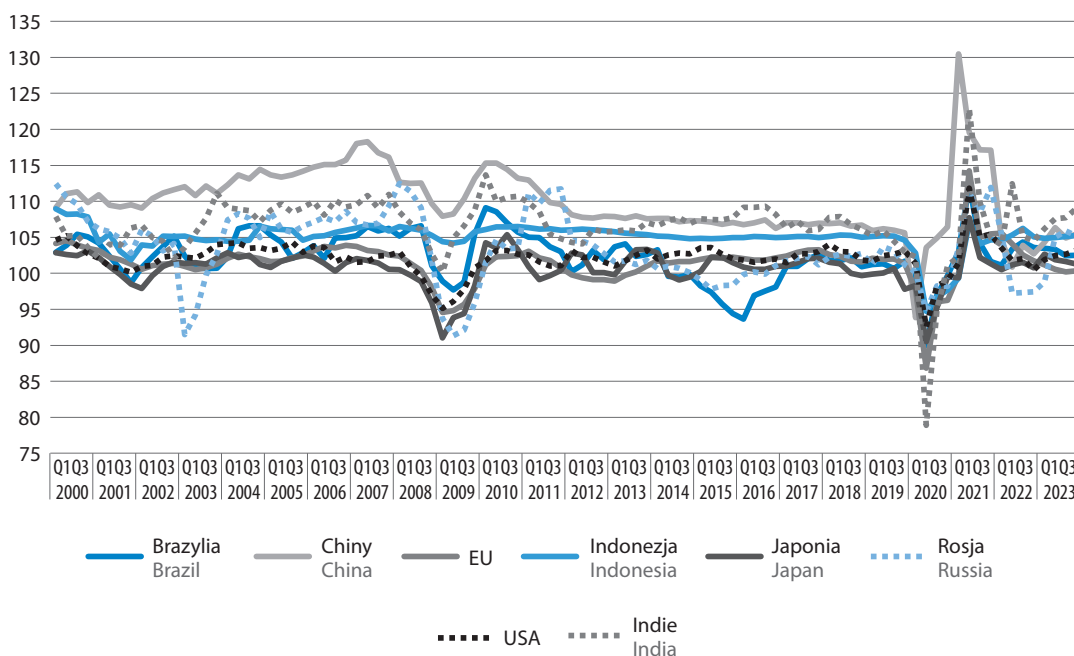
- gospodarki światowe: Chiny, Unia Europejska³³, Indie, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia,
- kraje europejskie: Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska.

Realna dynamika PKB

Real dynamics of GDP

W przebiegu dynamiki produktu krajowego brutto na świecie wśród głównych gospodarek światowych można zaobserwować szereg zbieżności.

Wykres 1.2.1. Realna dynamika PKB (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)
Chart 1.2.1. Chain linked volumes of GDP (percentage change compared to the corresponding period in previous year)

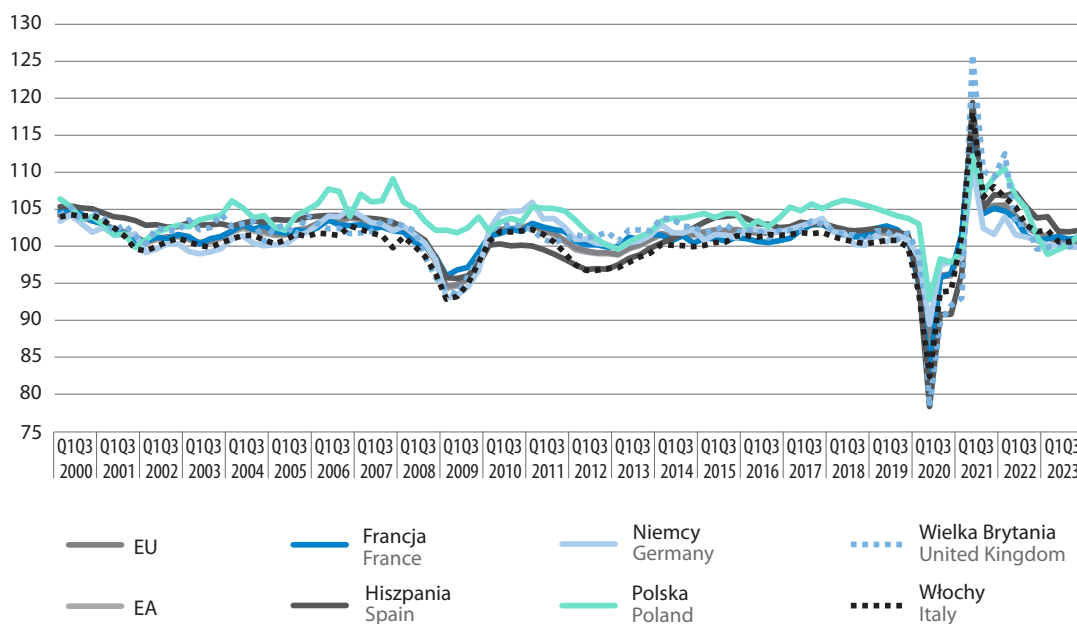
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW.

Source: own contribution based on IMF data.

W 2023 r. wszystkie analizowane gospodarki światowe osiągnęły dodatni wzrost gospodarczy. Był on nieznacznie wyższy niż w 2022 r. We wszystkich kwartałach 2023 r. najwyższą dynamikę wzrostu zanotowała gospodarka Indii, z realnym wzrostem produktu krajowego brutto wynoszącym 7,6% w porównaniu do roku 2022. W pierwszym kwartale 2023 r. jedynie Rosja odnotowała ujemny wzrost gospodarczy – na poziomie -1,2%. W kolejnych kwartałach 2023 r. wszystkie gospodarki osiągnęły dodatni poziom wzrostu realnego PKB, przy czym najniższą dynamikę wzrostu zaobserwowano w Unii Europejskiej.

³³ Dane dotyczące Unii Europejskiej obejmują dla całego okresu 27 krajów.

Wykres 1.2.2. Realna dynamika PKB (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)
 Chart 1.2.2. Chain linked volumes of GDP (percentage change compared to the corresponding period in of previous year

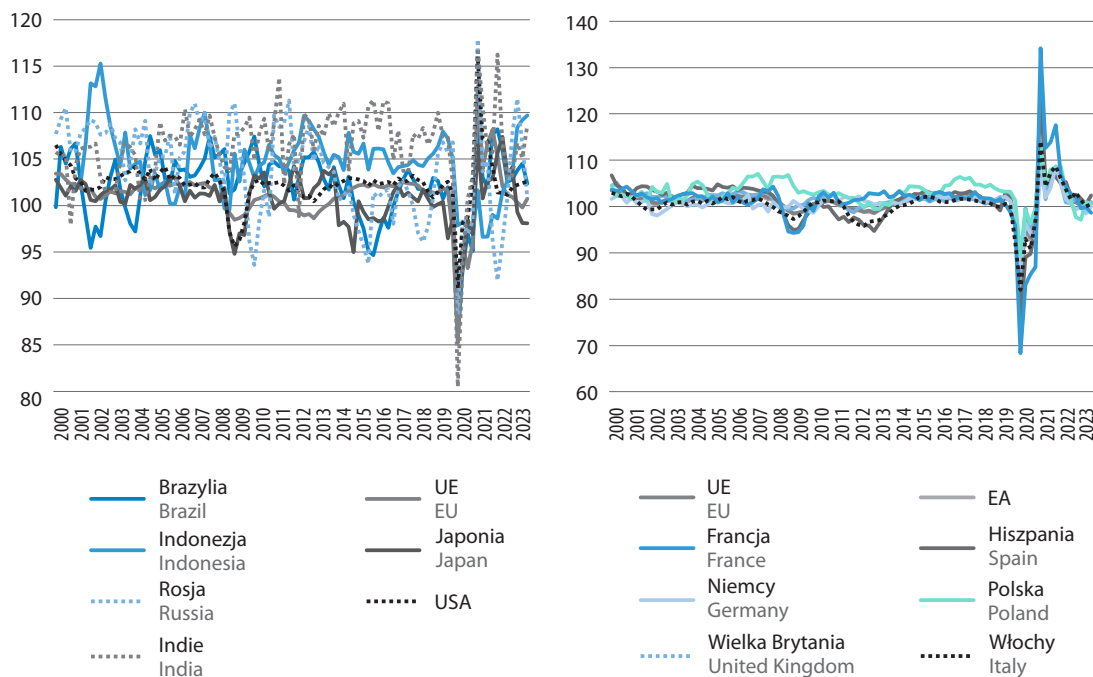
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu.
 Source: own computations based on Eurostat.

W 2023 r., z wyjątkiem Niemiec, które odnotowały spadek realnego produktu krajowego brutto o 0,2% w porównaniu do 2022 r., wszystkie analizowane kraje europejskie osiągnęły dodatni wzrost gospodarczy. Najwyższy wzrost wynoszący 2,5% odnotowano w Hiszpanii. W I kw. 2023 r. większość analizowanych europejskich gospodarek charakteryzowała się dodatnim wzrostem realnego PKB, najwyższy wynoszący 4,0% poziom odnotowano dla Hiszpanii. W Polsce i Wielkiej Brytanii zanotowano spadki realnego PKB odpowiednio o 1,1% i 0,2% w porównaniu do analogicznego kwartału roku poprzedniego. W drugim kwartale 2023 r. Hiszpania utrzymała najwyższy poziom wzrostu gospodarczego (2,0%), podczas gdy w Polsce PKB spadło o 0,5% w porównaniu do drugiego kwartału 2022 r. W kolejnych kwartałach Hiszpania nadal osiągała najwyższą dynamikę wzrostu PKB: 1,9% w trzecim kwartale i 2,1% w czwartym kwartale. W III kw. 2023 r. gospodarki Niemiec i Wielkiej Brytanii odnotowały ujemny wzrost gospodarczy wynoszący -0,1%. W IV kw. 2023 r. ujemny wzrost gospodarczy zaobserwowano jedynie w Niemczech (-0,2%), podczas gdy w Polsce dynamika wzrostu gospodarczego była dodatnia zarówno w trzecim, jak i czwartym kwartale.

Dynamika komponentów PKB jest zasadniczo zbieżna z dynamiką realnego PKB. Dla grupy gospodarek światowych widoczna jest jednak niższa wzajemna korelacja przebiegu zmienności szeregów składowych produktu krajowego brutto niż w przypadku samego poziomu produktu krajowego brutto, natomiast uwzględnione w badaniu kraje Strefy Euro wykazują silną korelację dla wszystkich kategorii.

Wykres 1.2.3. Realna dynamika wydatków na spożycie gospodarstw domowych oraz instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych (NPISH) (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)

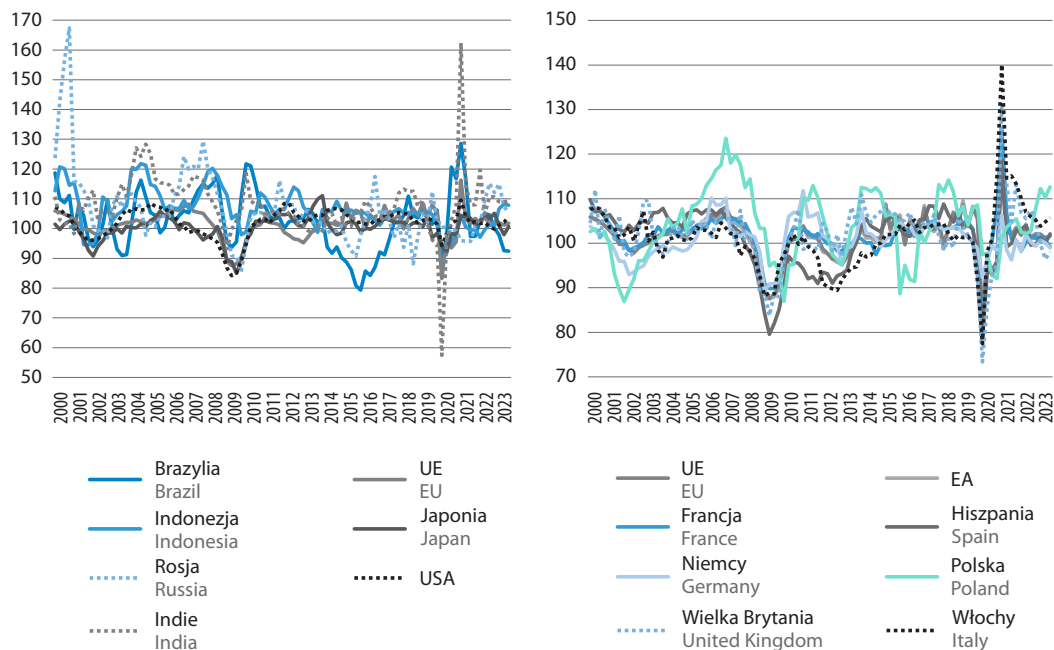
Chart 1.2.3. Chain linked volumes of household and NPISH³⁴ final consumption expenditure (percentage change compared to the corresponding period in previous year)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW oraz Eurostatu.
Source: own computations based on IMF and Eurostat data.

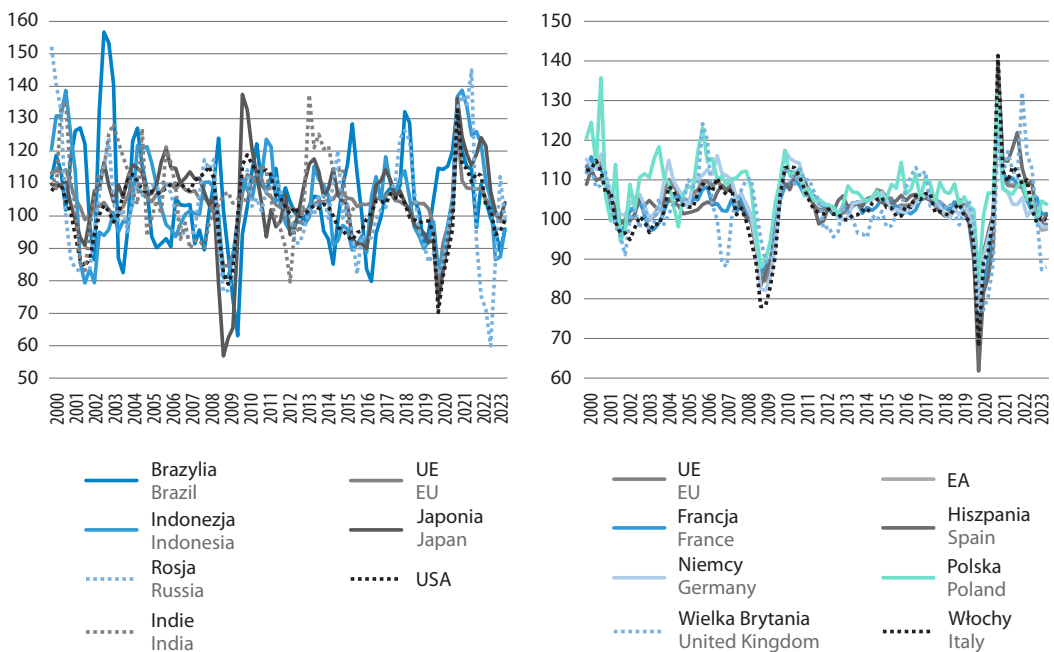
³⁴ NPISH – Non-profit institutions serving households

Wykres 1.2.4. Realna dynamika nakładów brutto na środki trwałe (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)
Chart 1.2.4. Chain linked volumes of gross fixed capital consumption
 (percentage change compared to the corresponding period in previous year)

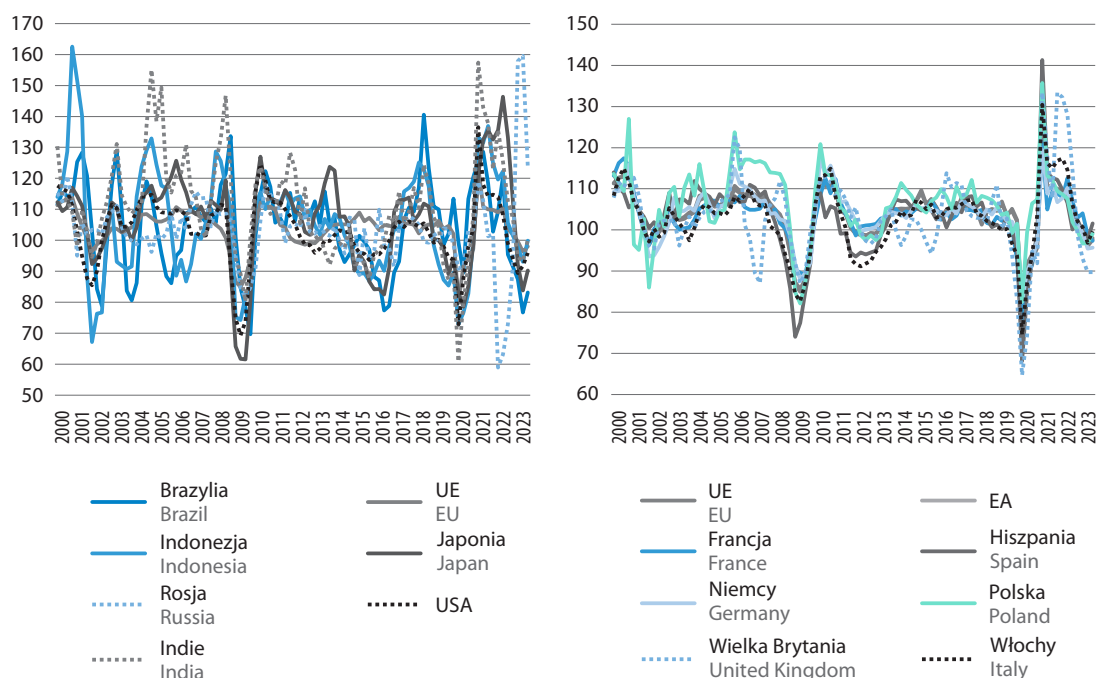
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW oraz Eurostatu.
 Source: own computations based on IMF and Eurostat data.

Wykres 1.2.5. Realna dynamika eksportu dóbr i usług (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)
Chart 1.2.5. Chain linked volumes of exports of goods and services
 (percentage change compared to the corresponding period in previous year)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW oraz Eurostatu.
 Source: own computations based on IMF and Eurostat data.

Wykres 1.2.6. Realna dynamika importu dóbr i usług (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)
Chart 1.2.6. Chain linked volumes of imports of goods and services
 (percentage change compared to the corresponding period in previous year)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW oraz Eurostatu.
 Source: own computations based on IMF and Eurostat data.

Spośród analizowanych gospodarek światowych Indonezja cechowała się najwyższym, wynoszącym 9,4% realnym wzrostem wydatków na spożycie³⁵ w 2023 r. względem ich poziomu z 2022 r. Ponadto we wszystkich krajach wydatki na spożycie wzrosły względem poprzedniego roku. W I kw. oraz II kw. 2023 r. najwyższy poziom wzrostu wydatków na spożycie odnotowano w Rosji, z kolei w kolejnych kwartałach w Indonezji. W większości krajów europejskich, poza Polską i Niemcami (spadek odpowiednio o 0,9% oraz 0,6%) dynamika spożycia w 2023 r. była dodatnia, najwyższy poziom, wynoszący 1,8%, zarejestrowano w Hiszpanii. W I kw. najwyższy poziom wzrostu spożycia odnotowano we Włoszech (3,1%), w kwartałach II i IV najwyższą dynamikę osiągnęła Hiszpania, w III kw. 2023 r. najwyższy poziom realnego wzrostu spożycia odnotowano w Polsce, wynosił on 1,0%.

Zmiana nakładów brutto na środki trwałe była zróżnicowana pomiędzy analizowanymi gospodarkami. W I kw. 2023 r. jedynie w USA był widoczny spadek ich wartości o 0,2%, podczas gdy najwyższy wzrost wystąpił w Indiach (10,6%). Indie utrzymały najwyższy poziom rozwoju inwestycji w całym 2023 r., realny wzrost nakładów inwestycyjnych w 2023 r. w ujęciu rocznym wyniósł w tym kraju ok. 11,1%. We wszystkich kwartałach 2023 r. najniższe poziomy dynamiki nakładów brutto na środki trwałe zaobserwowano w Brazylii, która od II kw. 2023 r., jako jedyna z uwzględnionych gospodarek światowych, odnotowała realne obniżenie nakładów inwestycyjnych. Spośród analizowanych gospodarek europejskich najwyższy wzrost nakładów brutto na środki trwałe w całym 2023 r. odnotowano w Polsce (było to odpowiednio 7,8% w I kw., 12,2% w II kw., 10,3% w III kw. oraz 12,6% w IV kw.). Wzrost ten znacznie przekraczał średnią unijną, która wynosiła 1,8%. W I kw. 2023 r. obniżenie nakładów brutto na środki trwałe było widoczne jedynie w Niemczech (o -0,7%), natomiast od II do IV kw. najniższe poziomy dynamiki inwestycji odnotowano dla Wielkiej Brytanii (spadek o -0,3% w II kw., o -3,6% w III kw. oraz o -1,9% w IV kw. 2023 r.).

³⁵ Spożycie oznacza wydatki na spożycie gospodarstw domowych oraz instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych (NPISH).

Rok 2023 charakteryzował się spowolnieniem tempa wzrostu eksportu w największych gospodarkach światowych. W Brazylii i Rosji odnotowano realny spadek poziomu eksportu w porównaniu do poprzedniego roku, przy czym w Rosji spadek ten był najbardziej znaczący i wyniósł 8,6%. Najwyższy realny wzrost eksportu był w Japonii i wyniósł on 6,9%. Wszystkie uwzględnione w analizie kraje europejskie cechowały się w I kw. 2023 r. dodatnimi wskaźnikami dynamiki eksportu, przy czym najwyższy poziom (12,9%) odnotowano w Wielkiej Brytanii, najniższy (1,7%) we Francji. W II połowie 2023 r. najsilniejszy wzrost eksportu w ujęciu realnym był widoczny w Polsce (odpowiednio o 4,6% w III kw. oraz 3,8% w IV kw.), natomiast największe obniżenie realnej wartości eksportu wystąpiło wówczas w Wielkiej Brytanii (odpowiednio o 12,7% w III kw. oraz 12,0% w IV kw.).

W 2023 r., z wyjątkiem Rosji i Indii, wszystkie analizowane gospodarki światowe odnotowały spadek realnego importu. Największy spadek, wynoszący 11,6%, zaobserwowano w Brazylii. W Rosji nastąpił znaczący wzrost poziomu importu – o 36,5%, choć wysokie wskaźniki dynamiki mogą wynikać ze znacznych spadków w 2022 r. W większości gospodarek europejskich w 2023 r. zaobserwowano spadek realnej wartości importu, z najwyższym spadkiem wynoszącym 7,2% w Wielkiej Brytanii. Jedynie Francja i Hiszpania odnotowały dodatnią dynamikę importu w 2023 r. W Polsce realna wartość importu ulegała obniżeniu w każdym kwartale 2023 r., z najsilniejszym spadkiem o 3,4% w II kwartale.

Analiza cyklu koniunkturalnego

Business cycle analysis

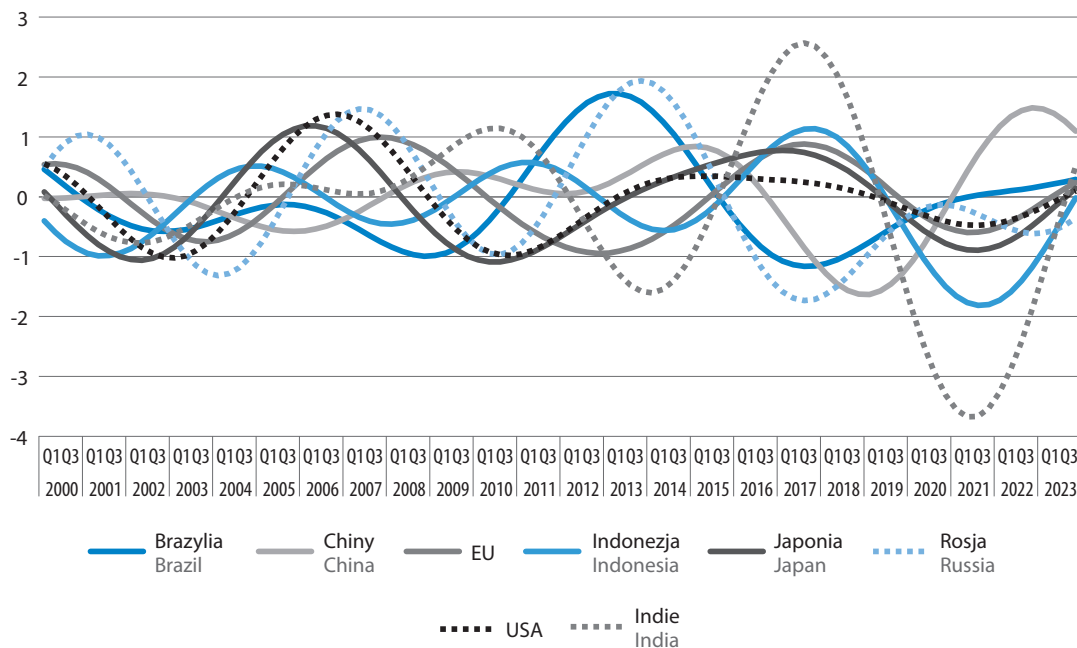
Cykle koniunkturalne są rodzajem wahań występujących w agregatach reprezentujących działalność gospodarczą gospodarek. Cykl koniunkturalny można zobrazować za pomocą komponentu cyklicznego powstałego po usunięciu z szeregu czasowego długookresowego trendu oraz krótkookresowych wahań (regularnych i nieregularnych).

Częstotliwości wahań koniunkturalnych wyizolowano z szeregów czasowych realnego PKB za pomocą pasmowego filtru Christiano-Fitzgeralda dla pasma wahań 2–8 lat³⁶. Komponent cykliczny oszacowano dla szeregów czasowych reprezentujących realny poziom produktu krajowego brutto po usunięciu z niego trendu długookresowego za pomocą filtru Hodricka-Prescotta (dla parametru $\lambda=1600$)³⁷.

³⁶ W badaniach cykli koniunkturalnych najczęściej analizuje się wahania o długości od 1,5 roku do 8–12 lat, co jest zgodne z badaniami NBER.

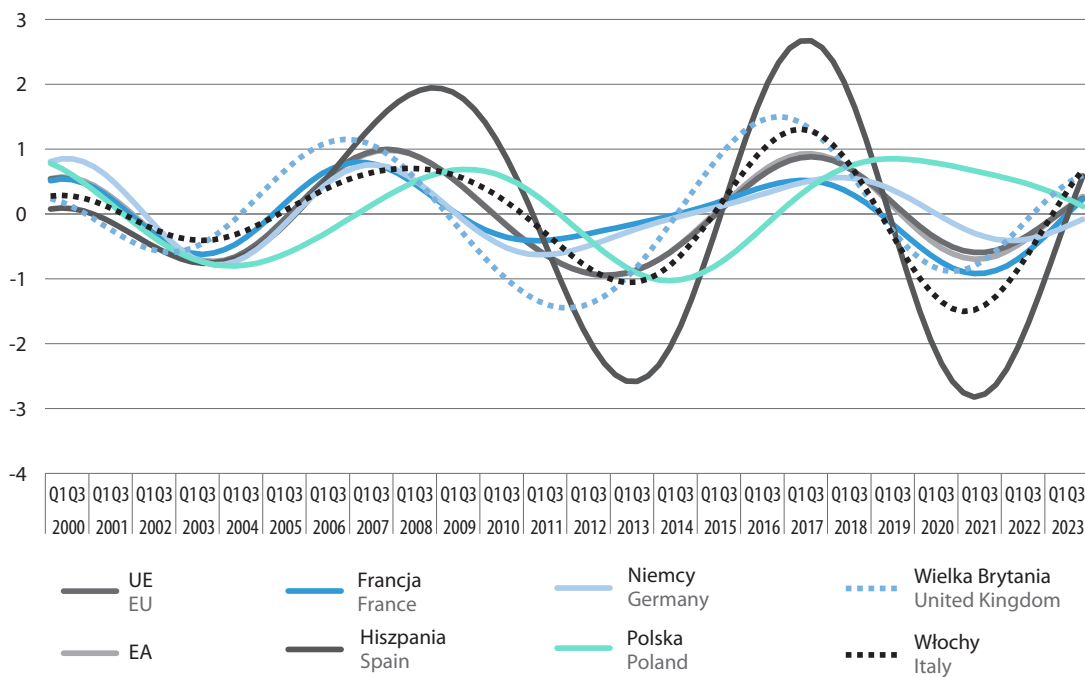
³⁷ Całościowy obraz komponentów cyklicznych badanych szeregów czasowych jest stabilny, zaktualizowanie szeregu nie zmieniło zasadniczych wniosków. Należy jednak zwrócić uwagę, iż poszczególne wartości historyczne, ze względu na zastosowaną metodologię obliczeń, jak i aktualizacje danych, mogły ulec zmianie.

Wykres 1.2.7. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)
 Chart 1.2.7. Cycle component of GDP (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)

Źródło: obliczenia własne.
 Source: own computations.

Wykres 1.2.8. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)
 Chart 1.2.8. Cycle component of GDP (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)

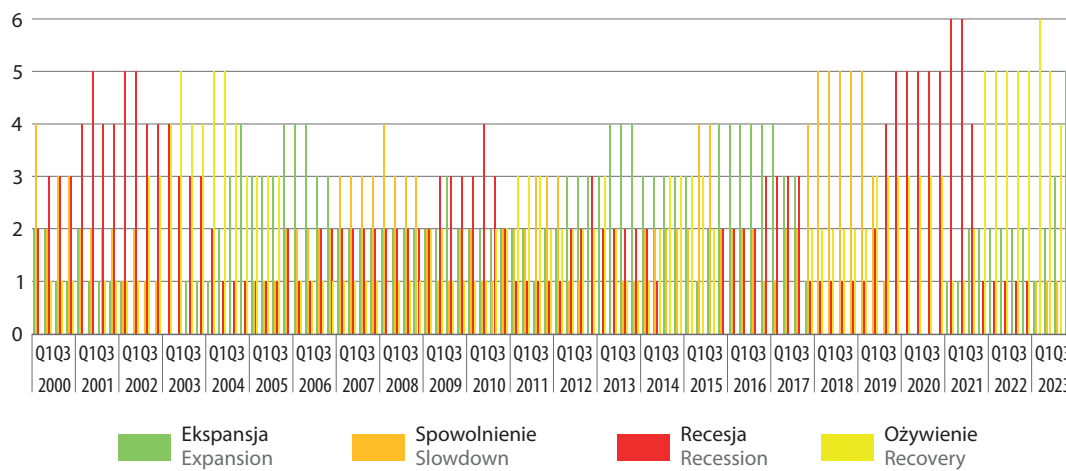
Źródło: obliczenia własne.
 Source: own computations.

Najczęściej przyjmuje się, że dla każdej gospodarki można wyróżnić cztery fazy cyklu koniunkturalnego: ekspansji (występują wtedy jednocześnie tendencje wzrostowe w wielu dziedzinach gospodarki), spowolnienia (depresji) oraz recesji i ożywienia, które łączą się z fazą ekspansji kolejnego cyklu.

Zmiana liczby analizowanych gospodarek, które były w danych kwartałach w tej samej fazie cyklu koniunkturalnego, obrazuje stopień synchronizacji cykli koniunkturalnych pomiędzy poszczególnymi gospodarkami.

Wykres 1.2.9. Liczba gospodarek w określonej fazie cyklu (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

Chart 1.2.9. The number of economies in the same business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)

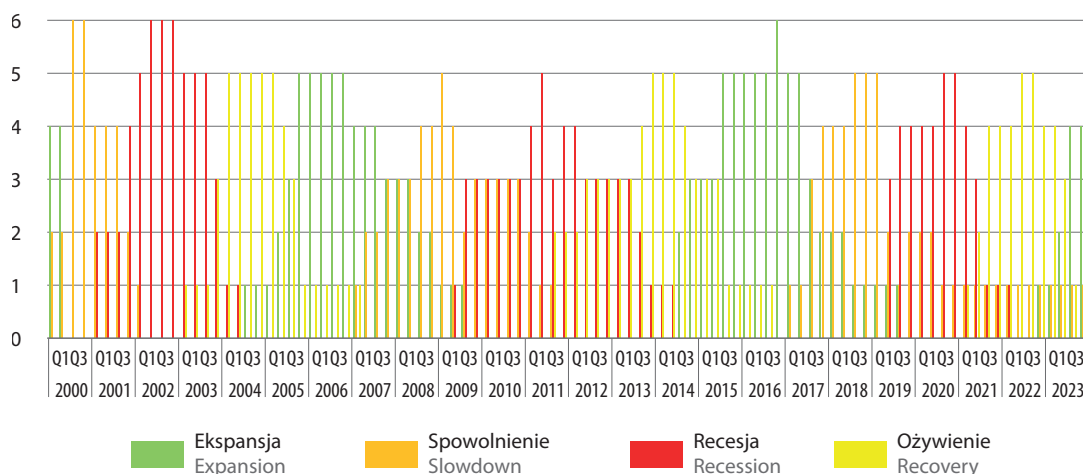

Źródło: obliczenia własne.

Source: own computations.

W latach 2000–2023 można wyróżnić okresy silnej synchronizacji cykli gospodarczych, kiedy większość z ośmiu największych analizowanych gospodarek światowych znajdowała się w tej samej fazie cyklu, oraz okresy zmniejszonej synchronizacji. W 2002 r. większość krajów była w recesji. W latach 2004–2005 dominowało ożywienie i ekspansja gospodarcza, ale od 2008 r. synchronizacja cykli osłabła. W latach 2016–2017 przeważała ekspansja gospodarcza, natomiast w latach 2018–2021 dominowało spowolnienie i recesja. W 2023 r. przeważało ożywienie i ekspansja gospodarcza, widoczna w Brazylii, Unii Europejskiej, Indiach, Indonezji, Japonii, Rosji oraz USA. Chiny natomiast we wszystkich kwartałach 2023 r. były w fazie spowolnienia gospodarczego.

Wykres 1.2.10. Liczba krajów w określonej fazie cyklu (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)
Chart 1.2.10. The number of countries in the same business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)

Źródło: obliczenia własne.
 Source: own computations.

W obrębie analizowanych krajów europejskich synchronizacja cykli była silniejsza niż w przypadku największych gospodarek światowych. Szczególnie wysokim stopniem zgodności cechowały się fazy cykli koniunkturalnych w latach 2002–2006 oraz od 2014 r. W 2002 r. wszystkie badane gospodarki przechodziły recesję. W 2006 r. większość gospodarek była w fazie ekspansji gospodarczej. W kolejnych latach synchronizacja ta uległa osłabieniu aż do końca 2014 r. W latach 2015–2017 przeważała ekspansja gospodarcza, która w latach 2018–2019 przechodziła w fazę spowolnienia. W 2020 r. spowolnienie zostało pogłębione i przeszło w większości krajów w stan recesji. W 2022 r. przeważało ożywienie gospodarcze. W 2023 r. jedynie w Polsce kontynuowane było spowolnienie gospodarcze, w pozostałych analizowanych krajach europejskich ożywienie przechodziło w stan ekspansji gospodarczej.

Globalny wskaźnik koniunktury

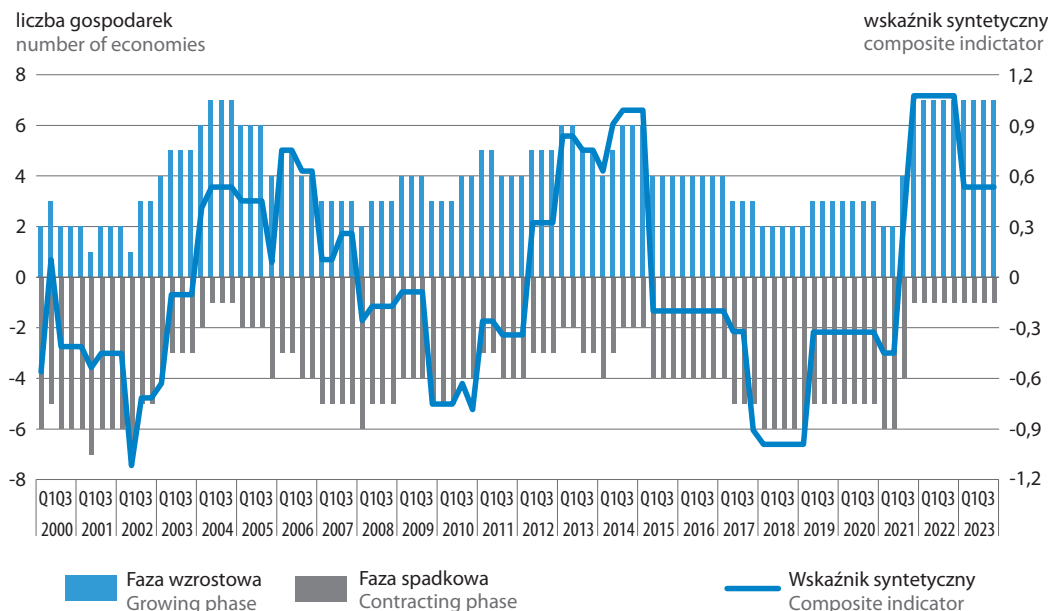
Composite business cycle indicator

Wyróżnienie jedynie dwóch faz cyklu koniunkturalnego (wzrostowej i spadkowej) pozwala lepiej zwizualizować zmiany synchronizacji cykli koniunkturalnych oraz umożliwia ocenę, ile badanych gospodarek w latach 2000–2023 cechowało się wzrostową, bądź spadkową fazą cyklu koniunkturalnego.

Na podstawie tak określonych faz cyklu oszacowano syntetyczny globalny wskaźnik koniunktury gospodarczej, zarówno dla gospodarek światowych, jak i dla europejskich. Wskaźnik ten jest średnią ważoną ze wskaźników koniunktury, które przyjmowały wartość 1, jeżeli gospodarka w danym kwartale cechowała się wzrostową fazą cyklu oraz –1, jeżeli gospodarka była w fazie spadkowej. Jako stałe w czasie wagi przyjęto udział poszczególnych krajów w tworzeniu łącznego PKB dla uwzględnionych w analizie gospodarek. Wskaźnik syntetyczny na poniższych wykresach przedstawiono za pomocą linii ciągłej.

Wykres 1.2.11. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek światowych na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Chiny, Unia Europejska, Indie, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

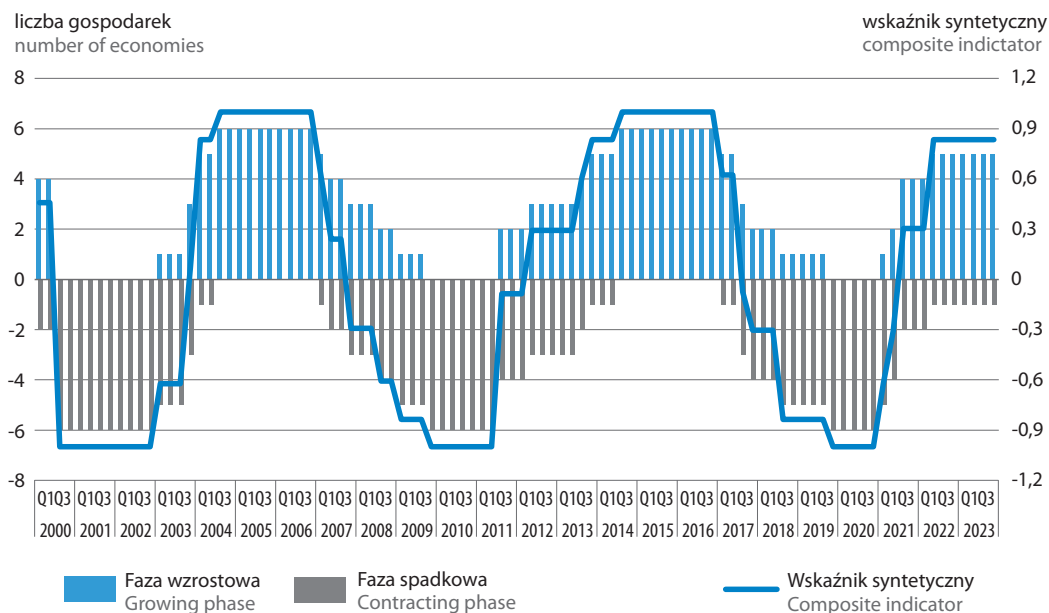
Chart 1.2.11. Global composite indicator of business cycle and the number of economies during growing and contracting business cycle phases (China, European Union, India, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)

Źródło: obliczenia własne. Source: own computations.

Wykres 1.2.12. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów Unii Europejskiej na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)

Chart 1.2.12. Global composite indicator of business cycle and the number of European Union countries during growing and contracting business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)

Źródło: obliczenia własne. Source: own computations.

Wskaźnik syntetyczny największe co do modułu wartości przyjmuje w okresach wysokiej zgodności faz cykli koniunkturalnych. Wartość 1 osiągnięta jest, jeżeli wszystkie badane gospodarki są w fazie wzrostowej, natomiast wartość –1, jeżeli wszystkie gospodarki są w fazie spadkowej.

Globalny wskaźnik syntetyczny wskazuje, że najsilniejsza synchronizacja faz cykli koniunkturalnych na świecie notowana była w latach: 2014–2015, 2017–2019 oraz 2022, synchronizacja cykli w Europie była jednak w całym badanym okresie silniejsza niż synchronizacja analizowanych gospodarek światowych. Silna korelacja pomiędzy cyklami dla badanych gospodarek dotyczyła zarówno faz wzrostu gospodarczego, jak i spadku. Od IV kw. 2021 r. synchronizacja cykli pomiędzy krajami uległa zwiększeniu, spośród 8 analizowanych krajów jedynie 1 pozostawał w fazie spadkowej, w 2022 r. była to Rosja, natomiast w 2023 r. – Chiny. W 2023 r., ze względu na znaczny udział gospodarki chińskiej w wytwarzaniu łącznego PKB dla analizowanych gospodarek, syntetyczny wskaźnik koniunktury uległ jednak obniżeniu.

Dla analizowanych gospodarek europejskich w latach 2004–2006, 2015–2017 wskaźnik syntetyczny przyjmował wartość 1, wszystkie badane kraje europejskie były w tych latach w fazie ożywienia lub ekspansji gospodarczej. W lata 2001–2003, 2009–2011 przeważało spowolnienie i recesja. Od IV kw. 2019 r. do IV kw. 2020 r. wskaźnik syntetyczny dla krajów europejskich utrzymywał się na poziomie –1, co świadczy o występowaniu spowolnienia lub nawet recesji we wszystkich badanych krajach. Od I kw. 2021 r. obserwujemy systematyczny wzrost jego wartości. W IV kw. 2022 r. ustabilizował się na poziomie 0,84, co oznacza, że 5 spośród 6 uwzględnionych gospodarek europejskich było w fazie wzrostu, jedna nadal w fazie spadkowej.

1.3. Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej

1.3. Economic growth in the European Union

Wzrost gospodarczy

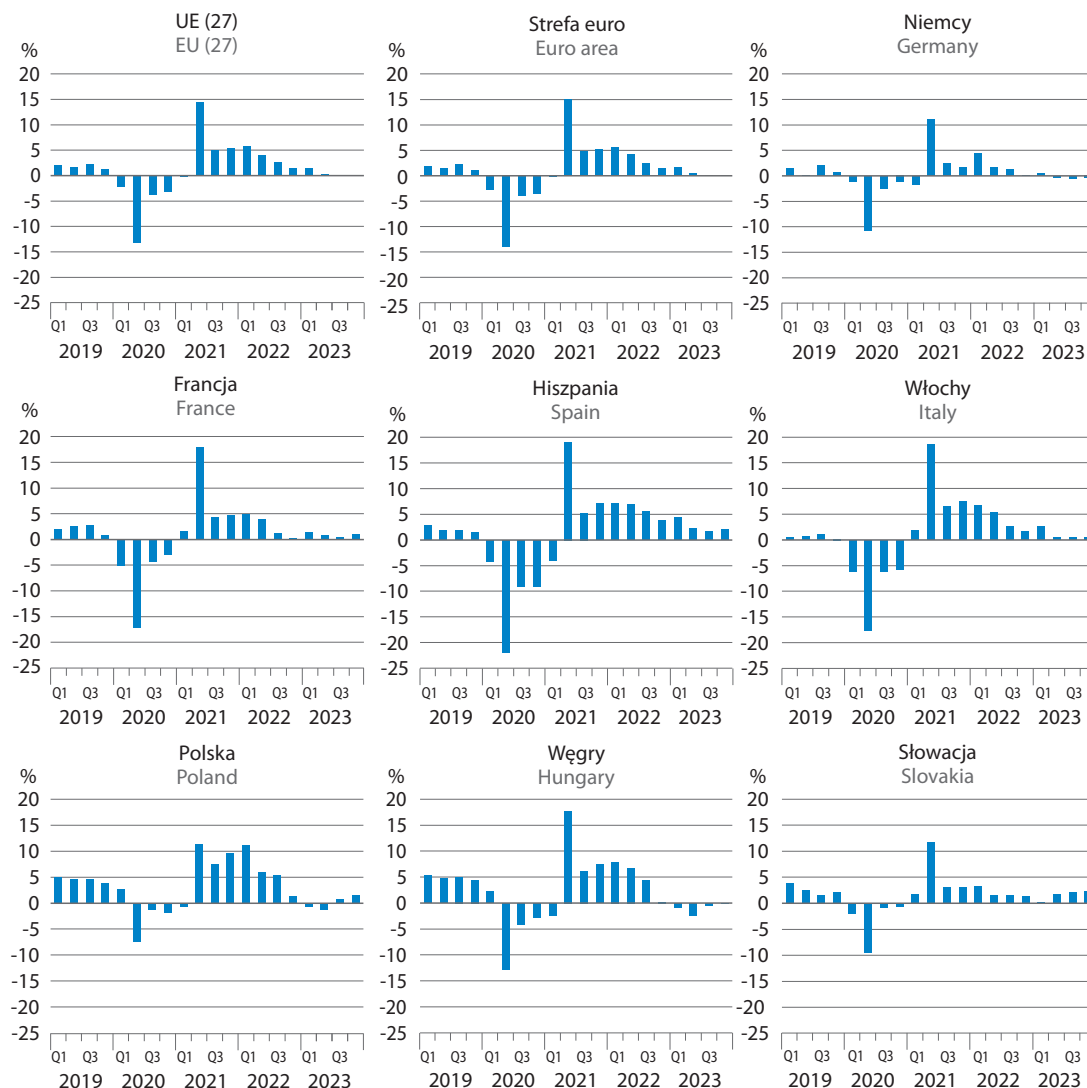
Economic growth

W 2023 r. Unia Europejska³⁸ zanotowała wzrost PKB o 0,5%, czyli o 2,9 p. proc. niższy niż w roku poprzednim. W ujęciu kwartalnym w 2023 r., tempo wzrostu PKB było w kolejnych kwartałach dodatnie, ale coraz niższe, za wyjątkiem ostatniego kwartału kiedy nieznacznie wzrosło, osiągając wartości: 1,5%, 0,2%, 0,0%, 0,2% odpowiednio w kwartale I, II, III i IV. Niemal identyczne wyniki zanotowano dla strefy euro: 1,6%, 0,4%, 0,0%, 0,0% odpowiednio w kolejnych kwartałach.

Wzrost gospodarczy w krajach Unii Europejskiej pozostawał w cieniu pandemii i procesów dostosowawczych po niej (z odbudową wzrostu w 2021 r i 2022 r. i jej wygaszeniem w 2023 r.). To wygaszenie wzrostu w 2023 r. było częściowo spowodowane zaburzeniami związanymi z agresją Rosji na Ukrainę oraz z sankcjami jakie w związku z tym zostały nałożone na Rosję. Po korekcie tempa wzrostu w drugim kwartale 2021 r. następowało najczęściej przyspieszenie tempa wzrostu aż do pierwszego kwartału 2022 r., następnie jego stopniowe wygaszenie w kolejnych kwartałach 2022 r. i 2023 r., z niekiedy dla niektórych krajów, występującym niewielkim odbiciem w ostatnim kwartale 2023 r. Procesy te przebiegały szczególnie podobnie jak dla całej Unii Europejskiej strefy euro we Francji, w Hiszpanii i we Włoszech. Dla Niemiec charakterystyczna była dużo mniejsza ich dynamika w porównaniu z wymienionymi krajami. Z kolei, dla Polski i Węgier ta dynamika była większa niż w przypadku Unii Europejskiej i strefy euro. Dla Słowacji jednak dynamika wzrostu była mniejsza i wygasła niemal zupełnie do poziomu prawie neutralnego już w drugim kwartale 2022 r., ale wzrost odbudował się w pewnym stopniu w 2023 r.

³⁸ Dane w tym rozdziale dotyczą Unii Europejskiej składającej się z 27 państw (bez Wielkiej Brytanii), a dla strefy euro z 20 państw. Pochodzą one z bazy danych Eurostatu i są zgodne z systemem ESA 2010.

Wykres 1.3.1. Wzrost PKB w Unii Europejskiej, strefie euro i wybranych państwach UE
 (zmiana w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku, dane niewyrównane sezonowo)
 Chart 1.3.1. GDP growth in the European Union, euro area and selected EU states
 (change over the corresponding period of the previous year, data not seasonally adjusted)

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Tablica 1.3.1. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej
Table 1.3.1. Gross domestic product in the European Union

Państwa członkowskie Member states	Wzrost realny PKB Real GDP growth					PKB per capita ^a GDP per capita ^a				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in %					UE=100 EU=100				
Unia Europejska ^b European Union ^b	1,8	-5,6	6,0	3,4	0,5	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Strefa euro ^c Euro area ^c	1,6	-6,1	5,9	3,4	0,5	106,1	105,2	104,9	104,5	104,0
Austria Austria	1,5	-6,6	4,2	4,8	-0,8	125,8	124,6	122,4	124,2	122,9
Belgia Belgium	2,2	-5,3	6,9	3,0 ^d	1,4 ^d	117,6	118,5	119,9	119,7 ^d	117,8 ^d
Bułgaria Bulgaria	4,0	-4,0	7,7	3,9	1,8 ^d	53,0	54,7	56,7	62,1	64,2 ^d
Chorwacja Croatia	3,4	-8,5	13,0	7,0	3,1	67,1	65,2	70,4	73,3 ^e	:
Cypr Cyprus	5,5	-3,4	9,9	5,1 ^d	2,5 ^d	92,8	91,0	93,5	94,2 ^d	95,1 ^d
Czechy Czechia	3,0	-5,5	3,6	2,4	-0,3	93,2	93,3	91,8	90,4	90,9
Dania Denmark	1,5	-2,4	6,8	2,7	1,9	126,2	132,9	134,9	136,5	127,5
Estonia Estonia	4,0	-1,0	7,2	-0,5	-3,0	82,9	85,2	86,2	85,1	81,5
Finlandia Finland	1,2	-2,4	2,8	1,3	-1,2	109,2	114,1	111,5	109,6	107,3
Francja France	2,0	-7,4	6,9	2,6 ^d	0,9 ^d	106,2	105,1	104,0	101,4 ^d	102,3 ^d
Grecja Greece	1,9	-9,3	8,4 ^d	5,6 ^d	2,0 ^d	65,7	61,8	63,3 ^d	67,2 ^d	67,4 ^d
Hiszpania Spain	2,0	-11,2	6,4 ^d	5,8 ^d	2,5 ^d	90,9	82,9	84,2 ^d	85,2 ^d	88,1 ^d
Holandia Netherlands	2,0	-3,9	6,2 ^d	4,3 ^d	0,1 ^d	126,9	129,8	130,6 ^d	130,6 ^d	130,1 ^d
Irlandia Ireland	5,3	6,6	15,1	9,4	-3,2	189,2	206,5	220,8	235,0	210,9
Litwa Lithuania	4,7	0,0	6,3	2,4	-0,3	84,3	87,5	89,3	89,3	86,3

^a Według parytetu siły nabywczej. ^b Średnia ważona wielkością gospodarek, dane dla agregatu „Unia Europejska” składającego się z 27 państw. ^c Dane dla strefy euro składającej się z 20 państw w okresie do 2023 r. ^d Dane wstępne. ^e Dane szacunkowe
 Źródło: dane Eurostatu.

^a According to purchase power parity. ^b Weighted average by economy size, data for European Union aggregate of 27 states as of 2020 (after Brexit). ^c Data for euro area of 20 states as of 2023. ^d Provisional data. ^e Estimated data.

Source: Eurostat data.

Tablica 1.3.1. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej (dok.)
Table 1.3.1. Gross domestic product in the European Union (cont.)

Państwa członkowskie Member states	Wzrost realny PKB Real GDP growth					PKB per capita ^a GDP per capita ^a				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in %					UE=100 EU=100				
Luksemburg Luxembourg	2,9	-0,9	7,2	1,4	-1,1 ^d	251,5	259,3	265,7	255,7	238,7 ^d
Łotwa Latvia	0,6	-3,5	6,7	3,0	-0,3	69,2	71,7	71,0	71,7	70,7
Malta Malta	7,1	-8,2	12,5	8,1	5,7	104,5	98,8	103,3	103,7	105,0
Niemcy Germany	1,1 ^d	-3,8 ^d	3,2 ^d	1,8 ^d	-0,2 ^d	121,0 ^d	123,1 ^d	119,5 ^d	116,7 ^d	115,3 ^d
Polska Poland	4,5	-2,0	6,9	5,6	0,2	72,9	76,3	77,2	79,7	80,1
Portugalia Portugal	2,7	-8,3	5,7	6,8 ^d	2,3 ^d	78,6	76,3	75,3	78,8 ^d	82,7 ^d
Rumunia Romania	3,9	-3,7	5,7	4,1 ^d	2,1 ^d	69,6	72,8	73,3	75,3 ^d	79,7 ^d
Słowacja Slovakia	2,5	-3,3	4,8	1,9	1,6	70,5	74,4	73,0	71,2	72,9
Słowenia Slovenia	3,5	-4,2	8,2	2,5	1,6	88,8	89,3	89,7	90,0	91,4
Szwecja Sweden	2,5	-2,0	5,9	1,5	-0,2	118,4	122,2	121,8	116,7	114,4
Węgry Hungary	4,9	-4,5	7,1	4,6 ^d	-0,9 ^d	73,0	74,5	74,6	76,0 ^d	76,4 ^d
Włochy Italy	0,5	-9,0	8,3	4,0	0,9	96,5	94,0	96,3	97,8	97,3

^a Według parytetu siły nabywczej. ^d Dane wstępne.

Źródło: dane Eurostatu.

^a According to purchase power parity. ^d Provisional data.

Source: Eurostat data.

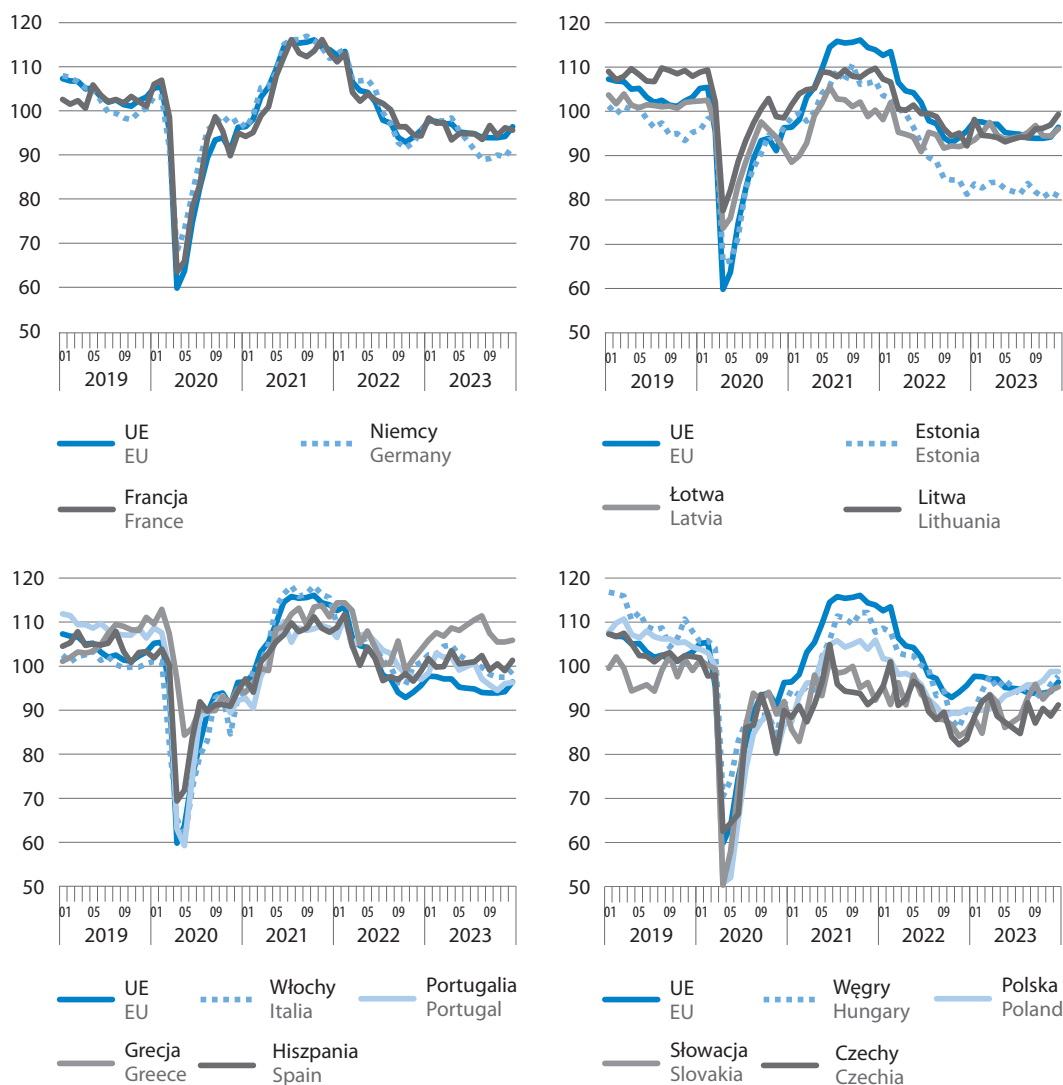
Tempo wzrostu gospodarczego w Unii Europejskiej było w 2023 r. niewielkie, na poziomie 0,5%. Był to wynik znacznie gorszy niż w przypadku głównych gospodarek rozwiniętych (grupa G7) w innych regionach świata i gorszy od osiągniętych w dwuletnim okresie po pandemii, kiedy Unia Europejska rozwijała się szybciej od głównych gospodarek rozwiniętych. W krajach Unii Europejskiej, w których odbudowa wzrostu przeciągnęła się na 2022 r., w 2023 r. wzrost utrzymał się na poziomie powyżej 2,0%. Z kolei w krajach, w których odbudowa wzrostu wygasła w trakcie 2022 r., w 2023 r. zanotowano dalsze spadki dynamiki wzrostu. Do pierwszej grupy krajów o najszybszym tempie wzrostu PKB w 2023 r. można zaliczyć: Malte (5,7%), Chorwację (3,1%), Hiszpanię i Cypr (po 2,5%), Portugalię (2,3%), Rumunię (2,1%) i Grecję (2,0%). Z kolei, do drugiej grupy krajów o ujemnym wzroście można zaliczyć: Estonię (-3,0%), Finlandię (-1,2%), Luksemburg (-1,1%), Francję i Węgry (po -0,9%), Austrię (-0,8%), Łotwę, Litwę i Czechy (po -0,3%) oraz Szwecję i Niemcy (po -0,2%). Wpływ na sytuację w drugiej grupie krajów miały występujące jeszcze przed pandemią słabnące trendy wzrostowe, na które nałożyła się silna ekspozycja na skutki wojny w Ukrainie³⁹. Szczególna sytuacja wystąpiła w Irlandii, gdzie po wielu latach bardzo wysokiego tempa wzrostu, w 2023 r. wystąpił spadek o 3,2%.

³⁹ MFW. (2024). Regional Economic Outlook – Europe, Executive Summary.

Podobnie jak w 2022 r. mniej rozwinięte gospodarki Unii Europejskiej (według parytetu siły nabywczej) 11 krajów zmniejszyło swój dystans do średniej (brak danych dla Chorwacji za 2023 r.), natomiast 4 kraje o podobnej relacji powiększyły lub utrzymały swój dystans do średniej krajów UE – były to kraje bałtyckie oraz Włochy. Z kolei, wśród krajów, których PKB na osobę (według parytetu siły nabywczej) był wyższy od średniej europejskiej 9 zmniejszyło swój dystans do tej średniej, a 2 powiększyło – były to Francja i Malta. Wśród krajów Grupy Wyszehradzkiej wszystkie cztery kraje zmniejszyły ten dystans w 2023 r. Szczególna sytuacja wystąpiła w przypadku Irlandii, dla której trend dodatniej dywergencji od średniej europejskiej odwrócił się w 2023 r. na rzecz konwergencji.

Wykres 1.3.2. Wskaźnik odczuć ekonomicznych w Unii Europejskiej i wybranych państwach członkowskich (wyrównany sezonowo)

Chart 1.3.2. Economic sentiment indicator in the European Union and selected member states (seasonally adjusted)

Źródło: dane Eurostatu.

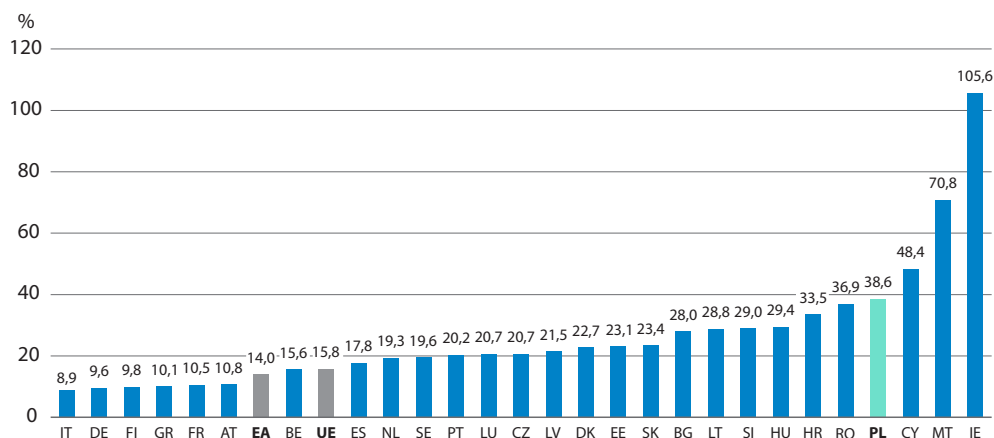
Source: Eurostat data.

Nastroje konsumentów i producentów w Unii Europejskiej, odzwierciedlane przy pomocy wskaźnika ESI (Economic Sentiment Indicator) w trakcie 2022 r. wyraźnie osłabły a w 2023 r. ustabilizowały się na niskim

(tj. poniżej poziomu wskaźnika 100,0) poziomie dla Unii Europejskiej, w tym dwóch jej największych gospodarek: Francji i Niemiec. Na niskim poziomie pozostawały nastroje dla krajów bałtyckich, szczególnie dla Estonii. W czterech krajach południa Europy (Włoch, Hiszpanii, Portugalii i Grecji) nastroje były lepsze niż dla całej Unii Europejskiej, szczególnie dla Grecji, gdzie były one nawet dodatnie. Z kolei, dla krajów grupy wszechradzkiej nastroje konsumentów i producentów choć były poniżej neutralnego poziomu (100,0) to jednak w 2023 r. systematycznie się poprawiały.

Wykres 1.3.3. Wzrost skumulowany w okresie 2014–2023 (2013=100)

Chart 1.3.3. Compound GDP growth over 2014–2023 (2013=100)

Uwaga: symbole krajów i grup krajów według nomenklatury Eurostatu; dla Niemiec dane tymczasowe za 2019–2022, dla Belgii, Grecji i Hiszpanii – za 2020–2022; dla Chorwacji, Francji, Holandii, Portugalii i Rumunii – za 2021–2022; dla Cypru, Luksemburga i Węgier – za 2022; dla Irlandii dane są kontrowersyjne ze względu na zmiany w statystyce rachunków narodowych w tym kraju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Note: countries and group of countries symbols according to Eurostat; provisional data for Germany in 2019–2022; for Belgium, Greece and Spain in 2020–2022; for France, Croatia, Netherlands, Portugal and Romania in 2021–2022; for Cyprus, Luxembourg and Hungary in 2022; for Ireland data are controversial because of the changes in national accounts statistics in this country.

Source: own contribution based on Eurostat data.

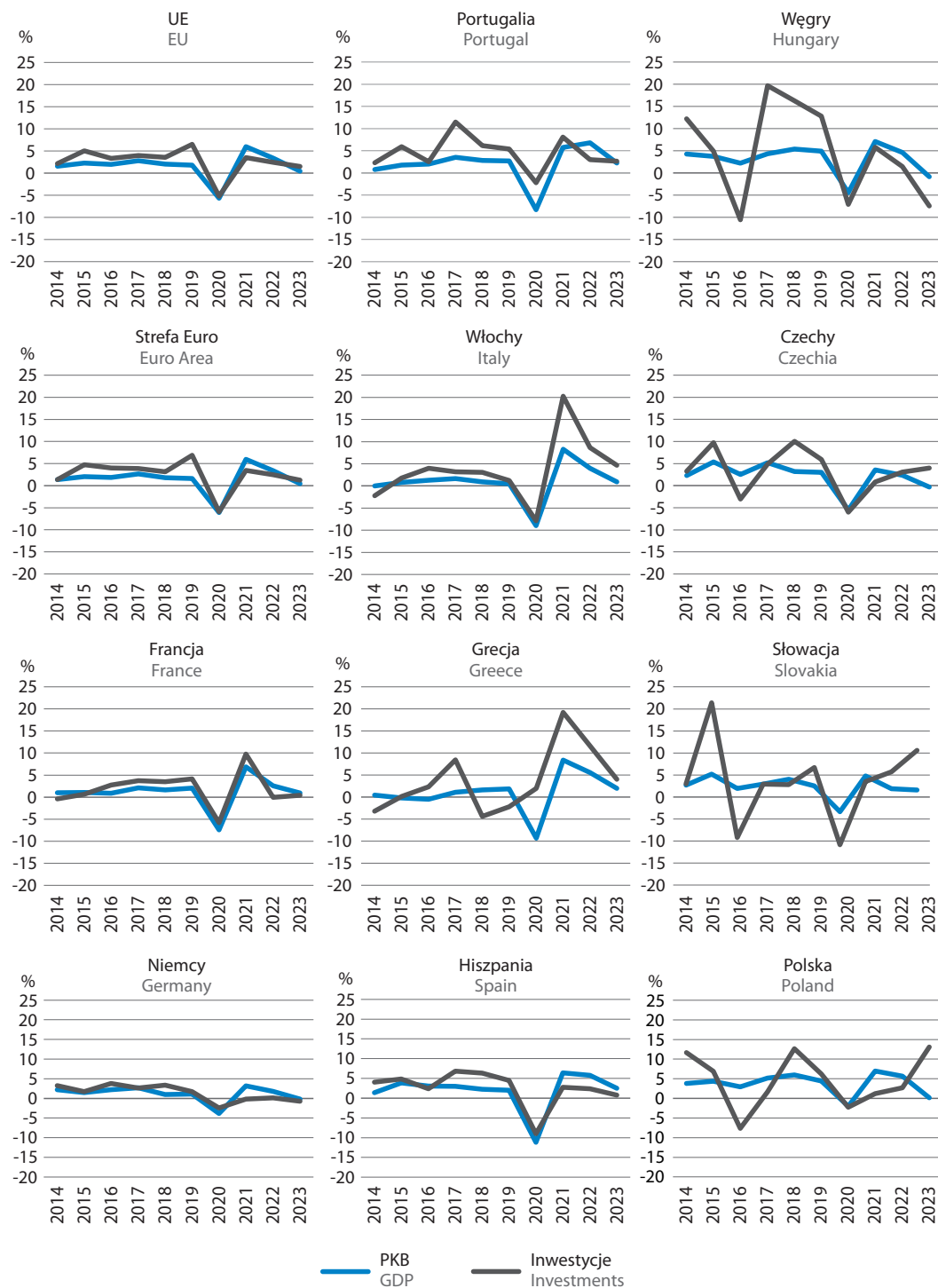
PKB Unii Europejskiej był w 2023 r. o 15,8% wyższy niż w 2014 r. Z kolei, w strefie euro ten skumulowany wzrost realnego PKB poczynawszy od 2014 r. wyniósł 14,0%. Wśród 5 najszybciej rozwijających się krajów Unii Europejskiej w dekadzie 2014–2023 znalazły się Irlandia, Malta, Cypr, Polska i Rumunia, przy czym w stosunku do dekady 2013–2022 Cypr przesunął się z piątego miejsca na trzecie. Wśród pięciu najwolniej rozwijających się krajów w dekadzie 2014–2023 znalazły się również te same kraje co w dekadzie 2013–2022, z tym, że Niemcy przesunęły się z piątej pozycji od końca na drugą, a Finlandia z czwartej na trzecią.

Inwestycje i ich rola w realnym wzroście PKB

The role of investments in real GDP growth

Po silnym spadku inwestycji i PKB w roku pandemii (2020 r.) i silnym ich odbiciu w 2021 r. w latach następnych (2022–2023) dynamika inwestycji w Unii Europejskiej i strefie Euro spadała. Trzy kraje wszechradzkie należały do wyjątków – dla Polski, Słowacji i Czech w 2023 r. wystąpił wzrost inwestycji pomimo osłabienia tempa wzrostu PKB, osiągając 13,1%, 10,6% i 4,0% odpowiednio. Dla czterech największych gospodarek Unii Europejskiej, tj. dla Niemiec, Francji, Włoch i Hiszpanii tempo przyrostu inwestycji w dekadzie 2014–2023 było dobrze zsynchronizowane z tempem przyrostu PKB (podobnie jak dla całej UE i strefy euro), pomimo zróżnicowania w tempie ich wzrostu.

Wykres 1.3.4. Porównanie tempa wzrostu inwestycji do tempa wzrostu PKB
Chart 1.3.4. Comparison between investments growth and GDP growth

Uwaga: inwestycje rozumiane jako nakłady brutto na środki trwałe.

Źródło: dane Eurostatu.

Note: investments understood as gross fixed capital formation.

Source: Eurostat data.

1.4. Wzrost gospodarczy w Polsce

1.4. Economic growth in Poland

Produkt krajowy brutto i jego składowe

Gross domestic product and its components

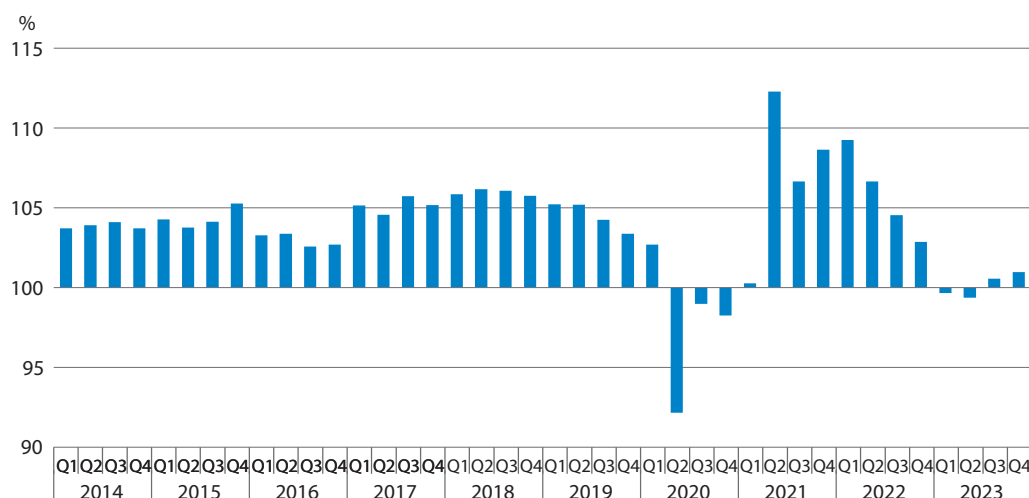
W gospodarce polskiej w pierwszej połowie 2023 r. wystąpił spadek PKB, na co wpływ miał szok związany z wojną w Ukrainie. Odbudowa wzrostu po kryzysie wywołanym przez pandemię, która zaczęła się w drugim kwartale 2021 r., stopniowo wygasła w kolejnych kwartałach 2022 r. W pierwszym kwartale 2023 r. PKB spadło o 0,4%, w drugim kwartale o 0,6%, a w trzecim i w czwartym kwartale znowu wzrosło o 0,5% i 1,0% odpowiednio. W rezultacie, wzrost PKB w Polsce w 2023 r. w ujęciu realnym wyniósł 0,2%, czyli o 5,4 p. proc. mniej niż w 2022 r. Wartość PKB w cenach bieżących w 2023 r. wyniosła 3 410,1 mld zł, czyli nominalnie o 336,3 mld zł więcej niż w 2022 r.

Wykres 1.4.1. Wzrost produktu krajowego brutto w Polsce

(analogiczny okres poprzedniego roku=100; ceny stałe średnioroczne poprzedniego roku)

Chart 1.4.1. Gross domestic product growth in Poland

(corresponding period of the previous year=100; constant prices averaged on previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Najbardziej negatywnie do wzrostu w 2023 r. przyczynił się popyt krajowy (–3,1 p. proc.), w tym szczególnie akumulacja brutto (–2,8 p. proc.). Negatywne kontrybucje do wzrostu były jednak całkowicie skompensowane przez dodatnie saldo w eksporcie (3,3 p. proc.).

Tablica 1.4.1. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB
Table 1.4.1. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth

Wyszczególnienie Specification	Wzrost realny Real growth					Kontrybucja do wzrostu PKB Contributions to GDP growth				
	2019	2020	2021	2022	2023 ^a	2019	2020	2021	2022	2023 ^a
	w %		in %			w p. proc.		in pp.		
PKB GDP	4,5	-2	6,9	5,6	0,2	4,5	-2,0	6,9	5,6	0,2
Popyt krajowy Domestic demand	3,3	-2,7	8,5	5,2	-3,2	3,2	-2,6	8,1	5,1	-3,1
Spożycie ogółem Total consumption	4,1	-1,5	5,8	4,3	-0,1	3,1	-1,1	4,4	3,2	-0,1
Spożycie indywidualne Private consumption	3,5	-3,6	6,2	5,4	-1	2,0	-2,0	3,4	3,0	-0,6
Akumulacja brutto Gross accumulation	0,5	-7,5	19,4	8,5	-14,1	0,1	-1,5	3,9	1,9	-2,8
Nakłady brutto na środki trwałe Gross fixed capital formation	6,2	-2,3	1,2	2,7	13,1	1,2	-0,4	0,2	0,4	2,2
Saldo obrotów z zagranicą External balance	x	x	x	x	x	1,3	0,6	-1,2	0,5	3,3
Eksport Exports	5,3	-1,1	12,3	7,4	3,4	x	x	x	x	x
Import Imports	3,2	-2,4	16,1	6,8	-2,0	x	x	x	x	x

^a Na podstawie danych wstępnych.

Źródło: dane GUS.

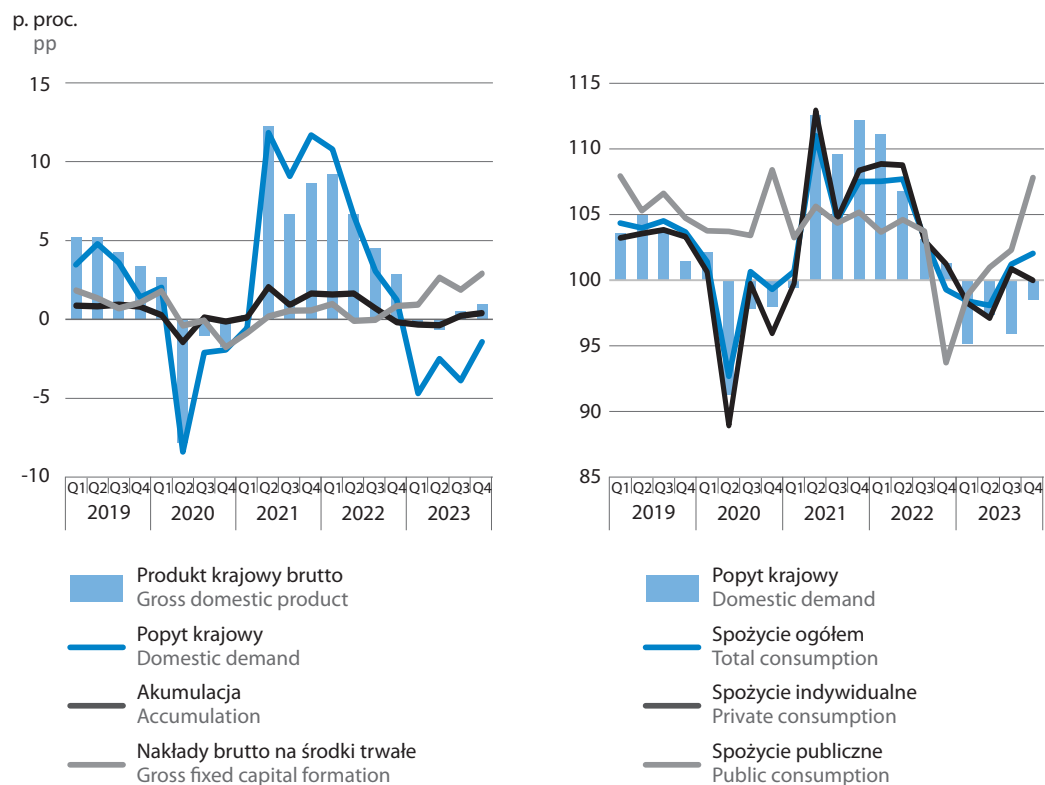
^a Based on provisional data.

Source: Statistics Poland data.

Wykres 1.4.2. Wpływ wybranych kategorii na wzrost realny PKB oraz dynamika popytu krajowego i jego wybranych składowych

(dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe średnioroczne z poprzedniego roku)

Chart 1.4.2. Impact of selected categories on real GDP growth, and domestic demand and its selected components growth
(data not seasonally adjusted, constant prices averaged over previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

W 2023 r. odbudowa nakładów brutto na środki trwałe przyśpieszyła jeszcze bardziej (do poziomu 13,1%), w porównaniu z 2022 r. (2,7%). W ujęciu kwartalnym zmiany te w 2023 r. przebiegały następująco: 6,0%, 16,5%, 11,3% oraz 15,8% odpowiednio w I, II, III i IV kwartale.

Spożycie ogółem w 2023 r. spadło do poziomu poniżej neutralnego (-0,1%) po silnej jego odbudowie, która utrzymała się na stosunkowo wysokim poziomie w 2022 r. (4,3%). Spożycie ogółem (w ujęciu kwartalnym) w 2023 r., po spadkach w dwóch pierwszych kwartałach (odpowiednio: -1,6% oraz -1,9%) wzrosło w dwóch ostatnich kwartałach (do 1,2% oraz 2,0% odpowiednio). Podobnie przebiegały zmiany spożycia indywidualnego, osiągając w pierwszym, drugim i trzecim kwartale poziom -1,8%, -2,9% i 0,8% odpowiednio, po czym spadło w czwartym kwartale do poziomu neutralnego (0,0%).

Dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce**Income and expenditures per capita in households in Poland**

W 2023 r. przeciętne miesięczne dochody rozporządzalne na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniosły 2 678 zł i były wyższe nominalnie o 13,7%, a realnie o 2,1% w stosunku do roku poprzedniego. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym osiągnęły wartość 1 636 zł i były wyższe nominalnie o 9,4%, a w ujęciu realnym niższe o 1,8% od wydatków z 2022 r. Sytuacja materialna gospodarstw domowych poprawiła się zarówno nominalnie jak i realnie.

W porównaniu z 2022 r. udział wydatków w dochodach gospodarstw domowych zmalał o 2,4 p. proc. do 61,1% i osiągnął najniższy poziom w okresie od 2010 r.

Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe w 2023 r., tak jak w latach poprzednich, miały najwyższy udział w strukturze wydatkach ogółem. Udział ten wyniósł 27,72% i był wyższy niż w roku poprzednim o 0,4 p. proc. Drugi co do wielkości udział stanowiły wydatki związane z utrzymaniem mieszkania lub domu i nośnikami energii, tj. 19,9% (wzrost o 0,4 p. proc.).

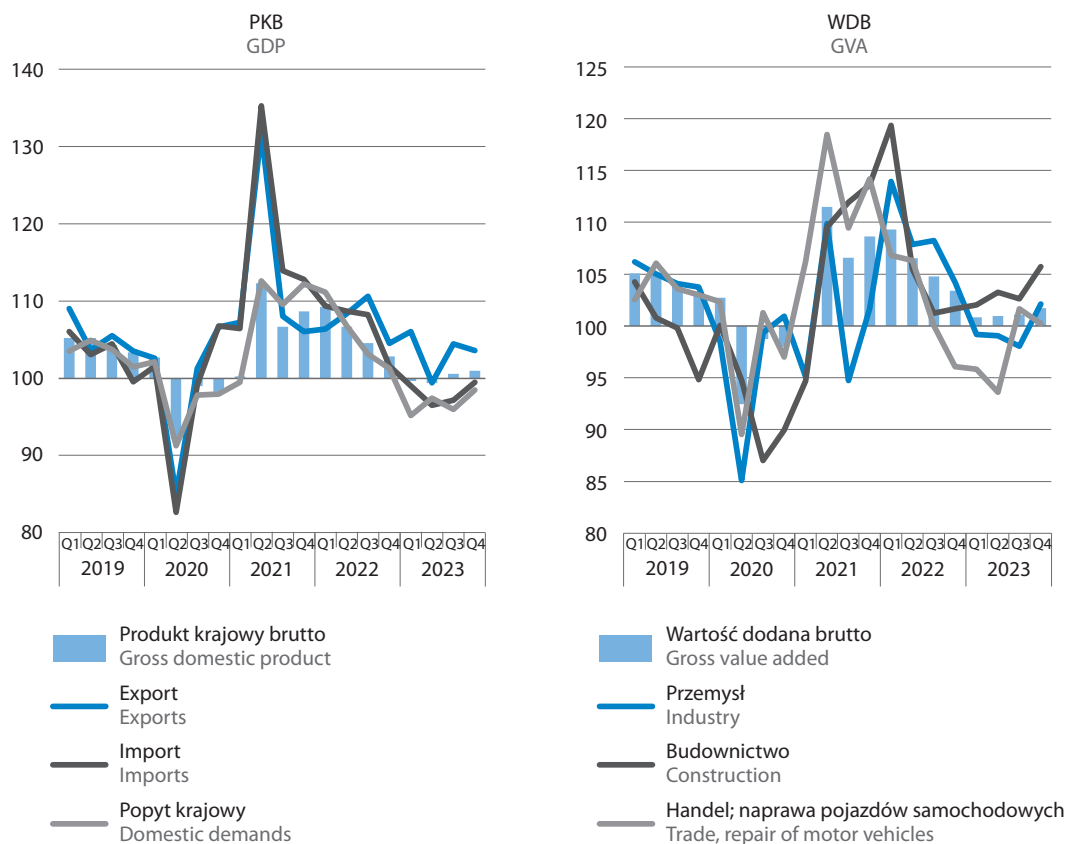
W 2023 r. nastąpił spadek spożycia większości podstawowych artykułów żywnościowych. Najwyższy spadek dotyczył: cukru (o 12,5%), margaryny i tłuszczów roślinnych (o 12,0%) oraz makaronu i produktów makaronowych (o 9,3%). Na spadek poziomu spożycia żywności mógł mieć wpływ wzrost o 15,9% wydatków na gastronomię w stosunku do 2022 r. oraz wzrost cen żywności i napojów bezalkoholowych.

Źródło: GUS. (2024). Sytuacja gospodarstw domowych w 2023 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, Warszawa.

Source: Statistics Poland. (2024). Situation of Households in 2023 in the light of households' budget survey results, Warsaw.

Wykres 1.4.3. Dynamiki wybranych składowych PKB i wartości dodanej brutto (WDB)
(analogiczny kwartał poprzedniego roku=100; niewyrównane sezonowo; ceny średnioroczne z poprzedniego roku)

Chart 1.4.3. Growth of selected GDP and gross value added (GVA) components
(corresponding quarter of the previous year=100; not seasonally adjusted; constant prices averaged over previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

W 2022 r. wkład do wzrostu salda obrotów z zagranicą uległ zrównoważeniu (do poziomu 0,5 p. proc.) oraz przyjął wartość wyraźnie dodatnią w 2023 r. (3,3 p. proc.). Eksport w 2023 r. nadal rósł (o 3,4%) ale spadł import (o 2,0%). W ujęciu kwartalnym, z wyjątkiem pierwszego kwartału 2023 r., dynamika eksportu w tym roku była niższa niż w roku poprzednim, osiągając wartości w I kwartale 106,0, w II – 99,4, w III – 104,5 oraz w IV – 103,6. Wzrost wkładu salda obrotów z zagranicą do wzrostu PKB pochodził w głównej mierze ze spadku dynamiki importu do poziomów w I kwartale 99,0, w II – 96,5, w III – 97,1 oraz w IV – 99,5⁴⁰.

⁴⁰ Dodatkowe informacje nt. handlu zagranicznego w Polsce można znaleźć w rozdziale 1.6.

Struktura tworzenia wartości dodanej brutto

Gross value added generation structure

Wartość dodana brutto (WDB) w 2023 r. w gospodarce narodowej zwiększyła się o 1,2%. Było to istotnie mniej niż w 2022 r. (5,9%) i 2021 r. (6,6%). W rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A w PKD 2007) zanotowano spadek o 2,9%. Znaczny spadek wartości dodanej wystąpił w górnictwie i wydobywaniu (sekcja B) – o 5,2%. W przetwórstwie przemysłowym (sekcja C w PKD 2007) miał miejsce spadek o 0,6%. Znacznie wyższy niż dla całej gospodarki był natomiast wzrost w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (sekcja D) – o 5,2%. W dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacja (sekcja E) – o 1,5%. W budownictwie (sekcja F) odnotowano wyższy niż dla całej gospodarki narodowej wzrost na poziomie 3,6%. W handlu (sekcja G) odnotowano spadek o 2,2%. W transporcie i gospodarce magazynowej (sekcja H) nastąpił spadek o 3,0%. W zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) odnotowano wzrost o 3,5%. Dla informacji i komunikacji (sekcja J) zanotowano znaczny wzrost o 4,9%. Podobnie w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K) wystąpił wzrost o 4,7%. W obsłudze rynku nieruchomości (sekcja L) nastąpił znaczny wzrost aktywności o 6,0%. W działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej – o 2,1%. W administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N) wskaźnik osiągnął wartość neutralną (0,0%). W edukacji (sekcja P) odnotowano wzrost o 2,7%, a w opiece zdrowotnej (sekcja Q) wzrost o 3,3%. W kulturze, rozrywce i rekreacji (sekcja R) zanotowano wzrost o 1,7%. W pozostałych usługach (sekcja S) wzrost o 1,6%.

1.5. Inflacja w Polsce

1.5. Inflation in Poland

Inflacja (wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych) w 2023 r. w Polsce wyniosła 11,4% średniorocznie, wobec 14,4% w 2022 r. W 2020 r. poziom inflacji stał się wyższy od celu inflacyjnego ustalonego przez Radę Polityki Pieniężnej na poziomie 2,5%, ale niższy od górnej granicy odchylen od niego wynoszącej 3,5%. Ta granica została jednak przekroczona w 2021 r., a w 2022 r. inflacja szczególnie silnie wzrosła i utrzymała się na niemal tak samo wysokim poziomie w 2023 r.

Tablica 1.5.1. Podstawowe wskaźniki zmian cen w Polsce
Table 1.5.1. Basic indicators of price change in Poland

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) Consumer price index (CPI)	102,3	103,4	105,1	114,4	111,4
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) Harmonized index of consumer prices (HICP)	102,1	103,7	105,2	113,2	110,9
Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu Price index of sold production in industry	101,2	99,4	107,9	122,4	102,4
Wskaźnik cen produkcji budowlano-montażowej Price index in construction and assembly production	103,5	102,6	104,2	112,7	110,2

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych

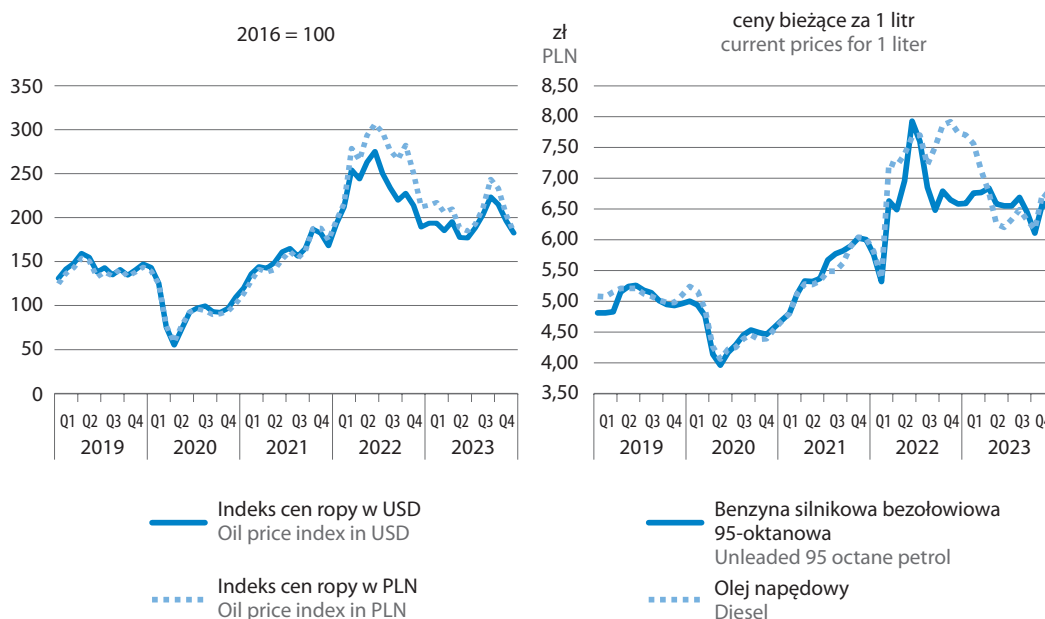
Prices of consumer goods and services

Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) w 2023 r. wyniósł 111,4 wobec 114,4 w roku poprzednim. Trend przyspieszenia inflacji kontynuowany był do lutego 2023 r., po czym od marca tego roku trend ten odwrócił się i tempo wzrostu inflacji stale się zmniejszało.

Ważnym czynnikiem wpływającym na poziom wskaźnika inflacji jest cena ropy naftowej na rynkach międzynarodowych⁴¹. W 2022 r. wskaźnik cen ropy naftowej wzrósł osiągając najwyższe poziomy w marcu (254,4), maju (263,1) i czerwcu (275,4), po czym spadł do poziomu 189,3 w grudniu. W 2023 r. wskaźnik ten w pierwszych miesiącach roku utrzymywał się na zbliżonym poziomie, po czym nieznacznie spadł do poziomu 177,5 i 176,8 w maju i czerwcu, a następnie wzrósł osiągając maksimum lokalne we wrześniu na poziomie 223,5, a następnie spadł do 182,5 w grudniu.

Wykres 1.5.1. Wskaźniki światowych cen ropy naftowej w USD i PLN oraz ceny detaliczne benzyny i oleju napędowego w Polsce

Chart 1.5.1. Indicators of global crude oil prices in USD and PLN and retail prices of petrol and diesel in Poland

Uwaga: indeks cen ropy naftowej obliczony przez IMF na podstawie średniej nieważonej z cen spot dla trzech rodzajów ropy: Dated Brent, West Texas Intermediate oraz Dubai Fateh.

Źródło: opracowanie GUS na podstawie danych MFW, NBP oraz GUS, Dziedzina Baza Wiedzy.

Note: the oil price index calculated on the basis of the weighted average spot price for three kinds of oil: Dated Brent, West Texas Intermediate and Dubai Fateh.

Source: Statistics Poland study based on data from the IMF, NBP and Statistics Poland, 'Knowledge Data Base'.

⁴¹ Na podstawie danych MFW – średnia nieważona trzech gatunków ropy: Dated Brent, West Texas Intermediate oraz Dubai Fateh (rok 2016=100).

Tempo wzrostu cen żywności i napojów bezalkoholowych na rynku krajowym jeszcze silniej przyspieszyło w 2022 r., osiągając w ostatnich trzech miesiącach wskaźniki 122,0, 122,3 oraz 121,5 odpowiednio. Najwyższe tempo wzrostu zanotowano w lutym i marcu 2023 r. kiedy wskaźnik osiągnął 124,0 w obu tych miesiącach, po czym silnie spadło osiągając w grudniu poziom 106,0.

Dla napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych, wskaźnik cen systematycznie wzrastał w 2022 r. od poziomu 103,7 do 110,4. Po niewielkim spadku w styczniu 2023 r. dynamika cen osiągnęła najwyższy poziom w maju – 112,5, po czym stopniowo obniżała się przez kolejne miesiące do poziomu 109,5 w grudniu.

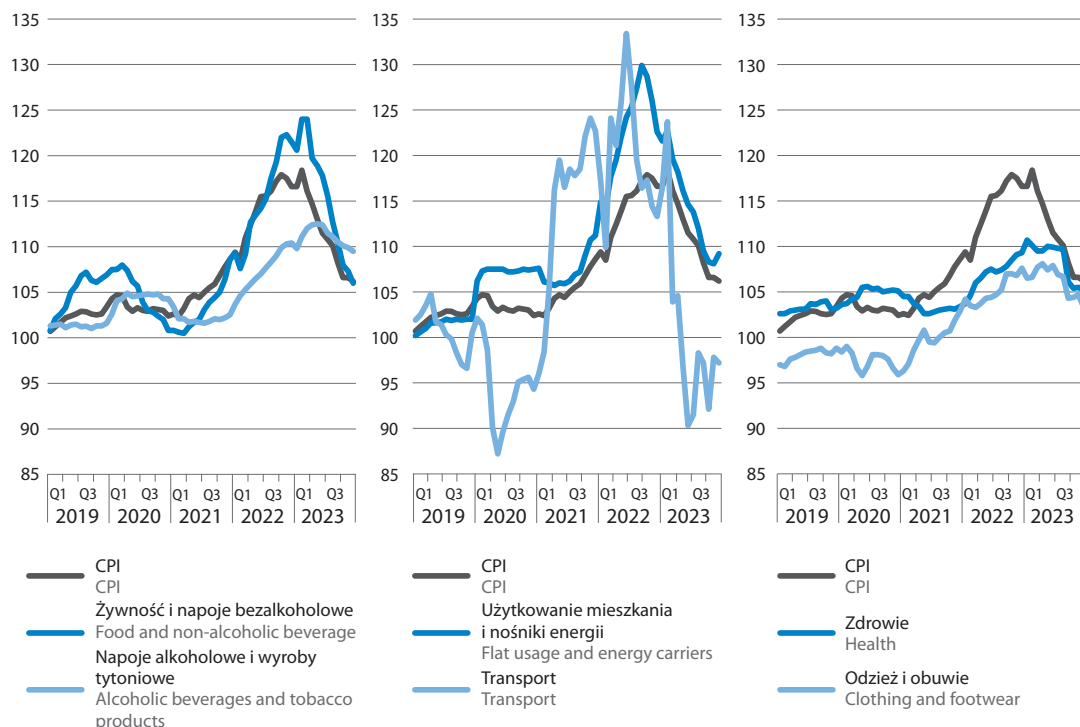
Dla użytkowania mieszkania i nośników energii w 2022 r. wskaźnik cen silnie przyspieszył, wzrastając systematycznie do poziomu 129,9 we wrześniu, po czym nieznacznie spadł do poziomu 122,6 w grudniu. W 2023 r. zaobserwowano trend spadkowy, z maksimum w lutym na poziomie 122,7 i minimum w listopadzie na poziomie 108,1 i tylko nieznacznym odbiciem w grudniu tego roku do 109,2.

W transporcie, po wyraźnych wzrostach w 2022 r., dynamika cen w 2023 r. przez krótki okres wzrastała do poziomu 123,7, następnie zaczęła spadać. Od maja do końca tego roku zanotowano wskaźniki cen poniżej 100,0, w tym minimum w czerwcu na poziomie 90,3.

W ochronie zdrowia, tempo wzrostu cen znacznie przyspieszyło w 2022 r. osiągając w ostatnich trzech miesiącach 2022 r. poziomy wskaźnika 108,5, 109,1 i 109,3 odpowiednio. W styczniu 2023 r. wskaźnik ten osiągnął dla tej kategorii maksimum na poziomie 110,7 i utrzymał się na wyższym poziomie niż w każdym miesiącu roku poprzedniego do sierpnia (109,7), po czym spadł do poziomu 105,2 w grudniu.

Ceny odzieży i obuwia w 2022 r. przyspieszyły szczególnie w czterech ostatnich miesiącach tego roku, osiągając poziomy 107,0 we wrześniu i październiku, 106,8 w listopadzie i 107,6 w grudniu. Jeszcze wyższe tempo wzrostu cen zanotowano w trzech miesiącach 2023 r. – 107,7 w marcu, 108,1 w kwietniu i 107,9 w czerwcu – po zaczęło spadać do poziomu 103,3 w grudniu.

Wykres 1.5.2. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)
Chart 1.5.2. Price indices of consumer goods and services (corresponding month of the previous year=100)

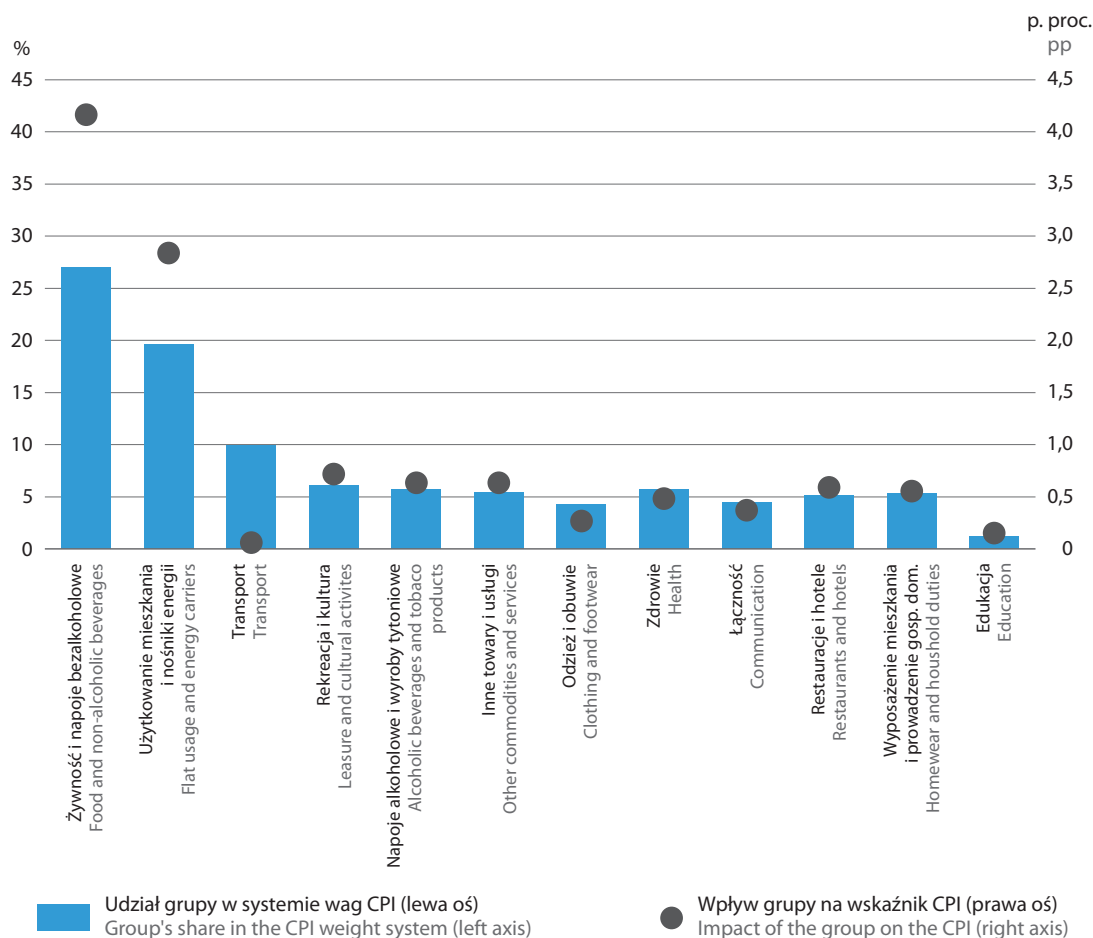

Źródło: : GUS. (2024). Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne.

Source: Statistics Poland. (2024). Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne.

Największy udział w systemie wag CPI w 2023 r. miały żywność i napoje bezalkoholowe (27,01%), użytkowanie mieszkania i nośniki energii (19,63%) oraz transport (9,92%), co stanowiło niewielką zmianę w stosunku do 2022 r. – udział tych trzech kategorii uległ jeszcze niewielkiemu wzmocnieniu. Największy wpływ na wskaźnik CPI miały w 2023 r. powyższe dwie pierwsze kategorie (wkłady odpowiednio w wysokości: 4,17 i 2,84 p. proc.), rekreacja i kultura (0,72 p. proc.), napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (0,64 p. proc.), inne towary i usługi (0,63 p. proc.) oraz restauracje i hotele (0,59 p. proc.). Wkład transportu jednak znacznie spadł w stosunku do roku poprzedniego (0,06 p. proc. wobec 1,90 p. proc. w roku poprzednim).

Wykres 1.5.3. Porównanie udziału grup towarów i usług w systemie wag CPI i ich wpływu na wskaźnik CPI w 2023 r.
Chart 1.5.3. Comparison between the shares of groups of goods and services in the CPI system of weights and their impact on the CPI in 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS: GUS. (2024). Dziedzina Baza Wiedzy.

Source: : own contribution based on Statistics Poland data: Statistics Poland. (2024). "Knowledge Data Base".

Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych w Polsce i UE

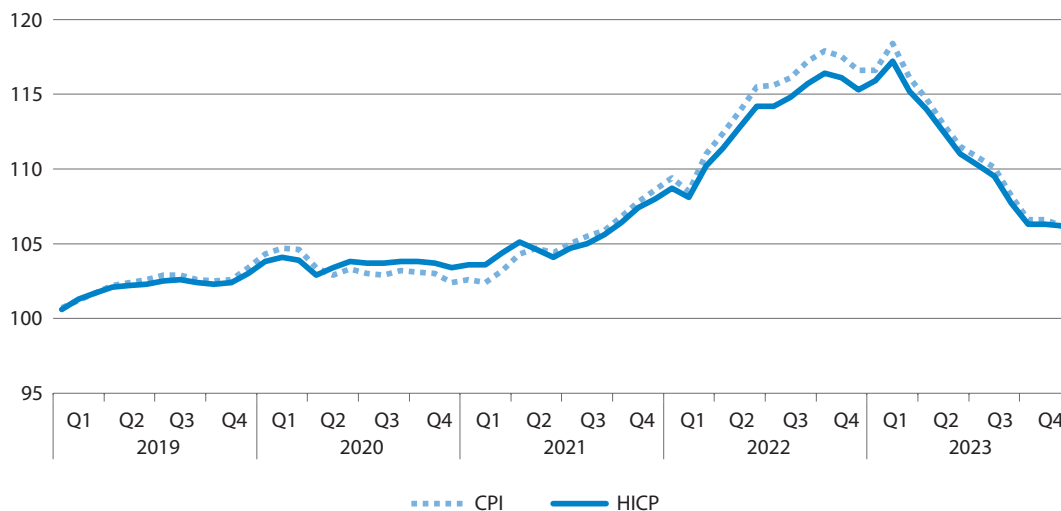
Harmonized consumer price indicator in Poland and EU

Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w 2023 r. w Polsce wyniósł 110,9 i był niższy od wskaźnika w roku poprzednim (113,2), kiedy to osiągnął lokalne maksimum⁴². W 2023 r. najwyższą wartość wskaźnika HICP w Polsce (w ujęciu miesięcznym, w porównaniu do analogicznego miesiąca poprzedniego roku) odnotowano w lutym (117,2), a najniższą w grudniu (106,2).

⁴² Dane Eurostatu.

Wykres 1.5.4. Porównanie zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych (HICP) oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)

Chart 1.5.4. Comparison between harmonized indices of consumer prices (HICP) and consumer price index (CPI) (corresponding month of the previous year=100)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistic Poland data.

Przez prawie cały 2023 r. wskaźnik CPI, który stał się wyższy od wskaźnika HICP w maju 2021 r., pozostał od niego wyższy aż do grudnia tego roku, kiedy się z nim zrównał na poziomie 106,2.

Tablica 1.5.2. Indeksy cen HICP w Unii Europejskiej
Table 1.5.2. HICP price indices in the European Union

Państwa członkowskie Member states	Wskaźnik HICP HICP index				
	2019	2020	2021	2022	2023
Unia Europejska	101,4	100,7	102,9	109,2	106,4
Strefa euro	101,2	100,2	102,6	108,4	105,4
Austria	101,5	101,4	102,8	108,6	107,7
Belgia	101,2	100,4	103,2	110,3	102,3
Bułgaria	102,4	101,2	102,9	113,0	108,6
Chorwacja	100,8	100,0	102,7	110,7	108,4
Cypr	100,5	98,9	102,3	108,1	103,9
Czechy	102,6	103,3	103,3	114,8	112,0
Dania	100,7	100,4	101,9	108,5	103,3
Estonia	102,3	99,4	104,5	119,4	109,1
Finlandia	101,1	100,4	102,1	107,2	104,3
Francja	101,3	100,5	102,1	105,9	105,7
Grecja	100,5	98,7	100,6	109,3	104,2
Hiszpania	100,8	99,7	103,0	108,3	103,4
Holandia	102,7	101,1	102,8	111,6	104,1
Irlandia	100,9	99,5	102,4	108,1	105,2
Litwa	102,2	101,1	104,6	118,9	108,7

Tablica 1.5.2. Indeks cen HICP w Unii Europejskiej (dok.)
Table 1.5.2. HICP price indices in the European Union (cont.)

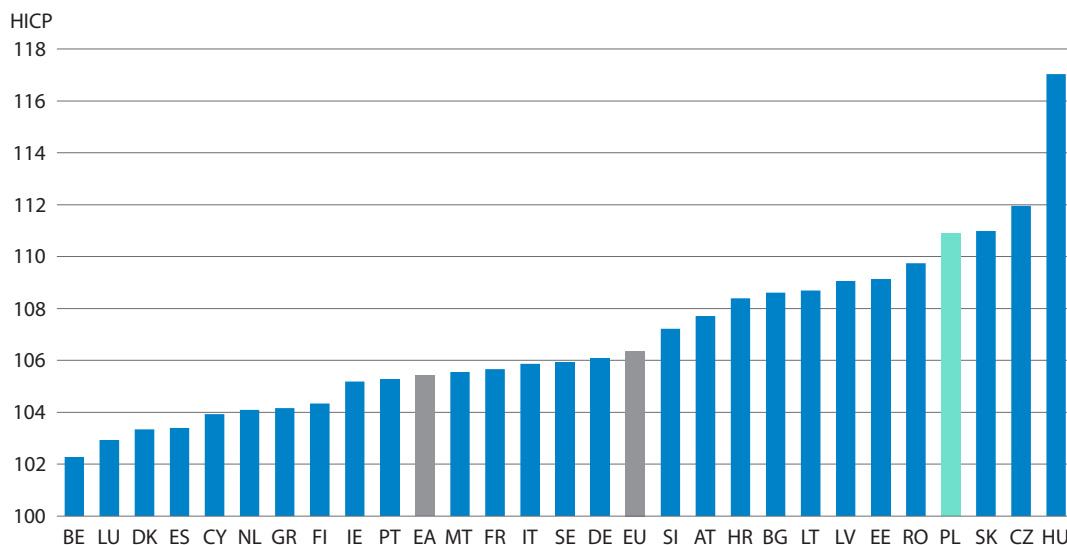
Państwa członkowskie Member states	Wskaźnik HICP HICP index				
	2019	2020	2021	2022	2023
Luksemburg	101,7	100,0	103,5	108,2	102,9
Łotwa	102,7	100,1	103,2	117,2	109,1
Malta	101,5	100,8	100,7	106,1	105,6
Niemcy	101,4	100,3	103,2	108,7	106,1
Polska	102,1	103,6	105,2	113,2	110,9
Portugalia	100,3	99,9	100,9	108,1	105,3
Rumunia	103,9	102,3	104,1	112,0	109,7
Słowacja	102,8	102,0	102,8	112,1	111,0
Słowenia	101,7	99,7	102,1	109,3	107,2
Szwecja	101,7	100,7	102,7	108,1	105,9
Węgry	103,4	103,4	105,2	115,3	117,0
Włochy	100,7	99,8	101,9	108,8	105,9

Źródło: dane Eurostatu
 Source: Eurostat data

Presja inflacyjna w całej Unii Europejskiej w 2023 r. zaczęła słabnąć w stosunku do roku poprzedniego – HICP na poziomie 106,4 wobec 109,2 w 2022 r.; podobnie dla strefy euro – HICP na poziomie 105,4 wobec 108,4 w 2022 r. W 2023 r. Polska znalazła się wśród krajów Unii Europejskiej o poziomie wskaźnika HICP znajdującym się powyżej przeciętnego dla całej Unii i strefy euro (110,9 wobec 106,4 i 105,4), z czwartą najwyższą wartością inflacji mierzonej wskaźnikiem HICP spośród krajów UE.

Wykres 1.5.5. Porównanie zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych (HICP) w krajach Unii Europejskiej w 2023 r. (rok poprzedni=100)

Chart 1.5.5. Comparison between harmonized indices of consumer prices (HICP) in European Union countries in 2023 (previous year=100)

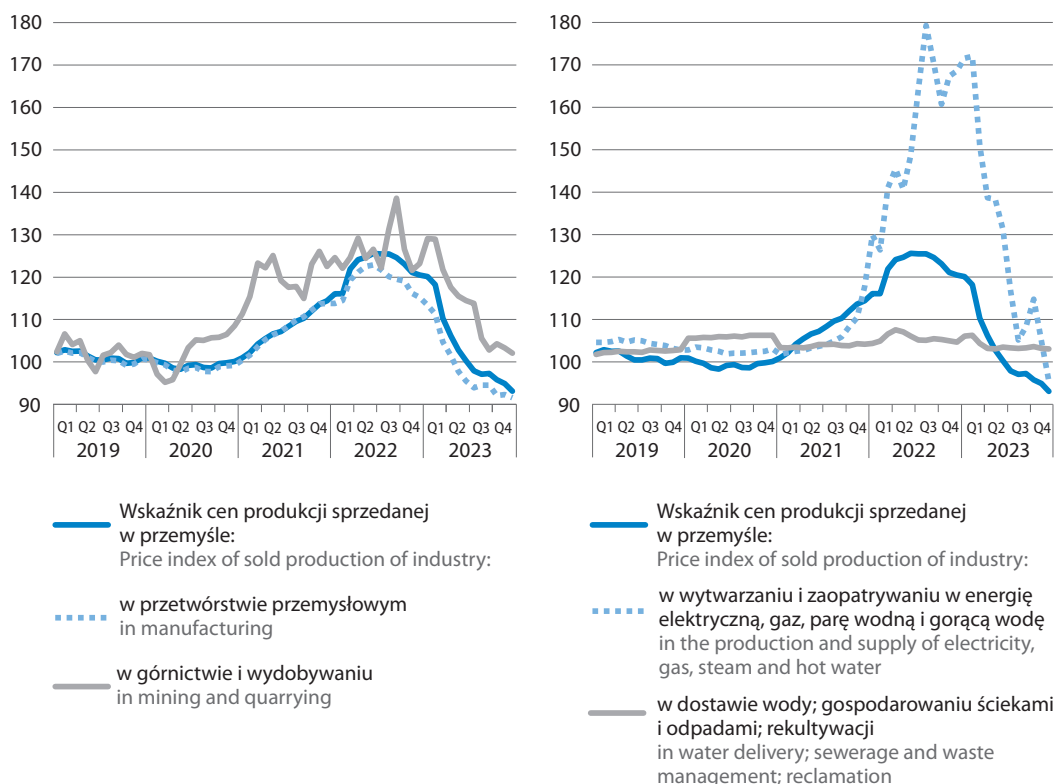
Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Ceny produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej

Prices of sold production of industry and of construction and assembly production

Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu silnie spadł w 2023 r. i wyniósł 102,8, wobec 122,4 w roku poprzednim, kiedy osiągnął najwyższy poziom w XXI w. Ceny, które systematycznie rosły od grudnia 2020 r. (100,1), po czym przez cały 2021 r. oraz do około połowy 2022 r. przyspieszały, osiągnęły w czerwcu tego roku poziom wskaźnika 125,6⁴³. Od tego momentu tempo wzrostu cen zaczęło zwalniać, a od lipca 2023 r. ceny spadały osiągając w grudniu poziom wskaźnika 93,1.

Wykres 1.5.6. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)
Chart 1.5.6. Price indices of sold production of industry (corresponding month of the previous year=100)

Źródło: GUS. (2024). Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne.

Source: Statistics Poland. (2024). Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne.

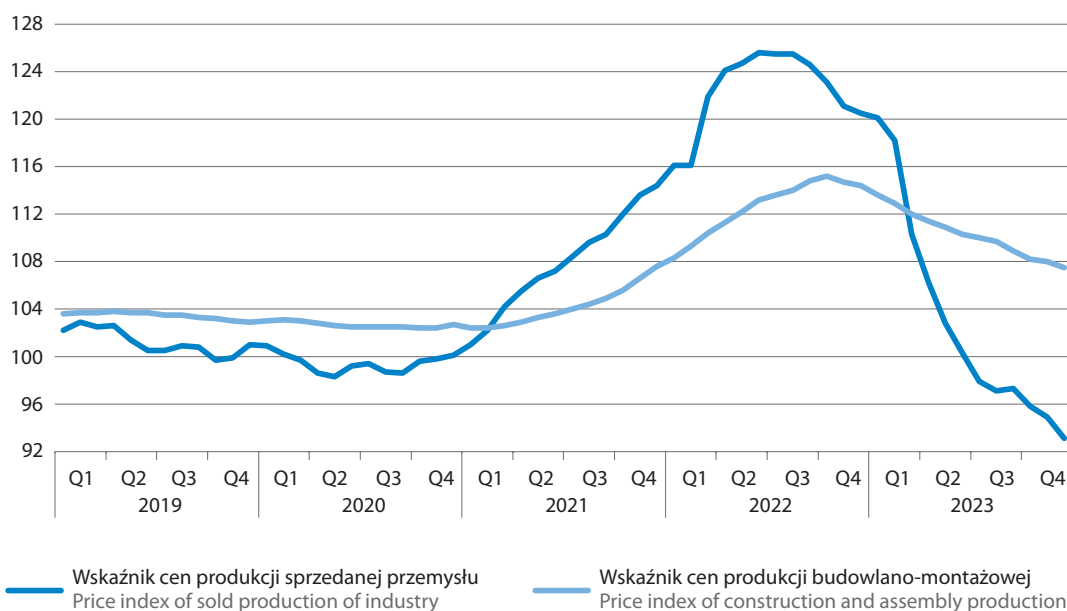
Ceny w przetwórstwie przemysłowym (w ujęciu rocznym) w 2023 r. nieznacznie spadły w stosunku do roku poprzedniego, a ich wskaźnik przyjął wartość 98,6 (wobec 118,8 w roku poprzednim). W ujęciu miesięcznym ewolucja wskaźnika była podobna jak dla produkcji sprzedanej przemysłu z tym że ceny zaczęły spadać dla tej kategorii wcześniej i szybciej – od maja do grudnia, kiedy osiągnął on poziom 91,6. Wskaźnik cen w górnictwie i wydobywaniu (w ujęciu rocznym) w 2023 r. wyniósł 113,3 wobec 126,3 rok wcześniej. Tempo wzrostu cen dla tej kategorii systematycznie spadało od stycznia do grudnia osiągając w tych miesiącach

⁴³ W stosunku do analogicznego okresu z roku ubiegłego.

poziom wskaźnika 129,1 i 102,1 odpowiednio. Wskaźnik cen w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę osiągnął średnioroczny poziom 129,0 – było to znacznie mniej niż w poprzednim roku (153,6). W ujęciu miesięcznym ten wskaźnik spadał stromo, ale etapami od najwyższego poziomu 172,0 w lutym do poziomu 105,2 w sierpniu. Następnie nieznacznie się podniósł do 114,8 w październiku, po czym spadł do 95,5 w grudniu. Ceny w dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami oraz rekultywacji wzrosły w 2022 r. znacznie mniej niż w pozostałych wymienionych tutaj kategoriach, a w 2023 r. to tempo obniżyło się jeszcze bardziej, choć nie tak bardzo jak w przetwórstwie przemysłowym. Ich wskaźnik w ujęciu rocznym ukształtował się na poziomie 103,9 wobec 105,6 rok wcześniej. W ujęciu miesięcznym wskaźniki cen były względnie wyrównane, osiągając najniższy poziom w maju i grudniu, tj. po 103,1. Wskaźnik cen produkcji budowlano-montażowej w 2023 r. wyniósł 110,3 (wobec 112,6 w roku poprzednim), w ujęciu miesięcznym spadał systematycznie od poziomu 113,6 w styczniu do poziomu 107,5 w grudniu.

Wykres 1.5.7. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej
(analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)

Chart 1.5.7. Price indices of sold production of industry and of construction and assembly production
(corresponding month of the previous year=100)

Źródło: GUS. (2024). Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne.

Source: Statistics Poland. (2024). Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne.

1.6. Handel zagraniczny i bilans płatniczy Polski

1.6. International trade and balance of payments of Poland

Handel zagraniczny

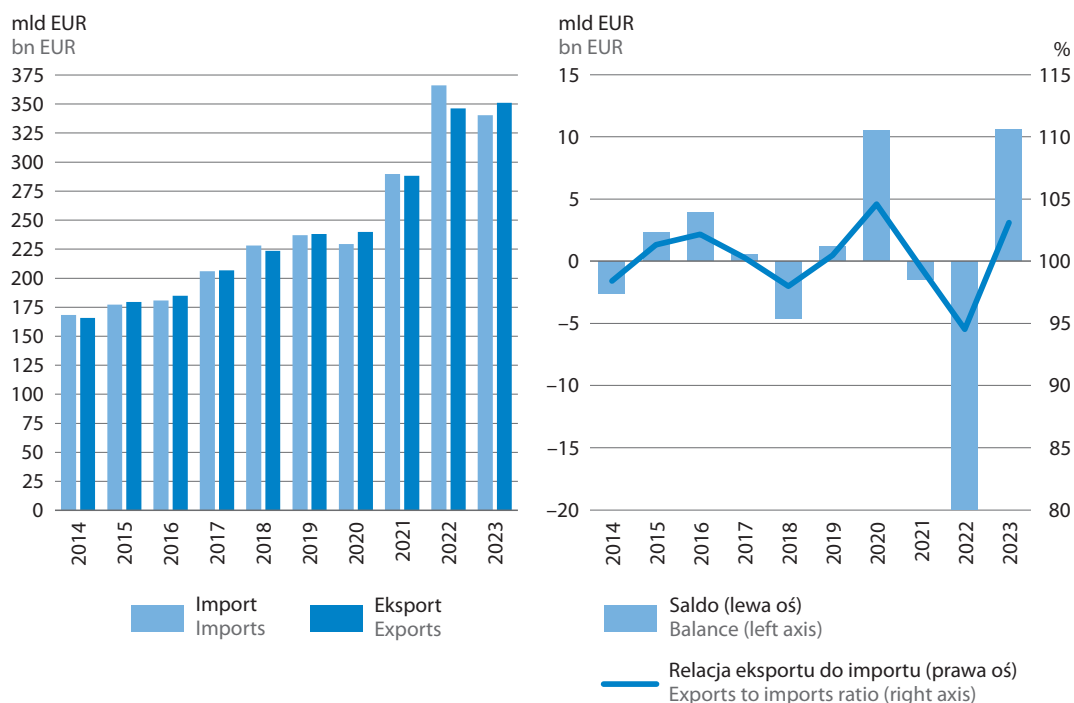
International trade

W 2023 r. eksport Polski w cenach bieżących wyniósł 351,0 mld euro i zwiększył się w stosunku do roku poprzedniego o 1,4% (wobec wzrostu o 20,2% w 2022 r.). Wartość importu w 2023 r. w cenach bieżących osiągnęła poziom 340,5 mld euro i była o 7,0% niższa w stosunku do roku poprzedniego (wobec wzrostu o 26,5% w poprzednim roku). Saldo handlu zagranicznego ogółem było dodatnie i wyniosło 10,6 mld euro, wobec –20,0 mld euro w 2022 r. W ujęciu miesięcznym dodatnie saldo w handlu zagranicznym Polski zaobserwowano we wszystkich miesiącach oprócz grudnia, kiedy było ujemne.

Spadek popytu wewnętrznego oraz spadek cen niektórych surowców (w skali całego roku), w tym ropy naftowej na świecie, przyczyniło się do poprawienia bilansu płatniczego. Stało się tak pomimo wyhamowania wzrostu aktywności gospodarczej oraz popytu wewnętrznego w krajach Unii Europejskiej.

Wykres 1.6.1. Obroty towarowe handlu zagranicznego Polski

Chart 1.6.1. Polish foreign trade turnover

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
Source: own contribution based on Statistics Poland data.

Tablica 1.6.1. Obroty handlu zagranicznego
Table 1.6.1. Foreign trade turnover

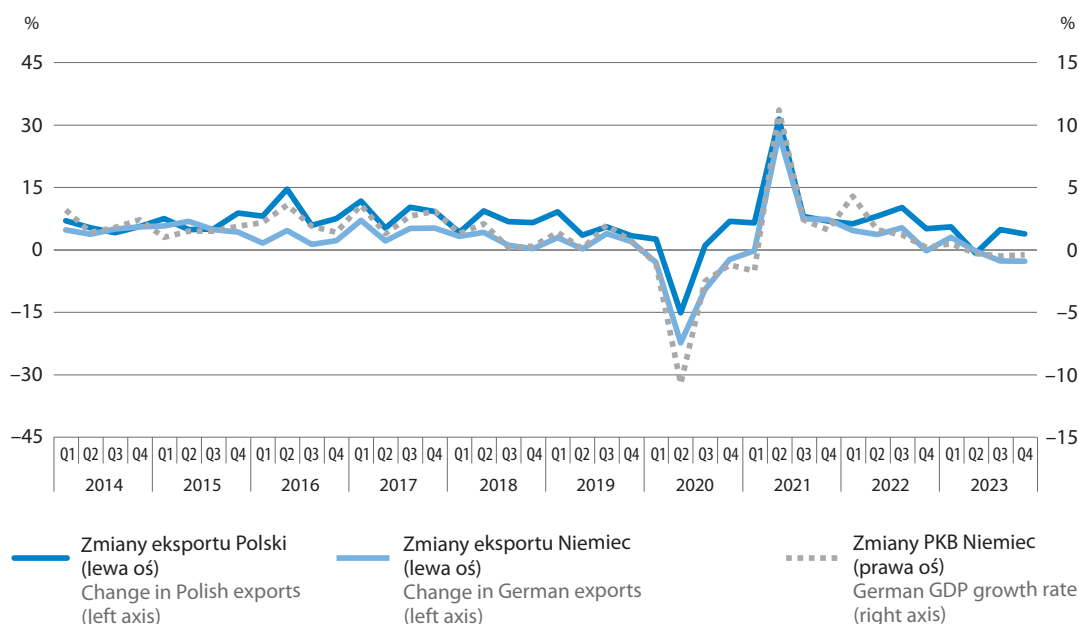
Wyszczególnienie Specification	Obroty handlu zagranicznego ogółem Total foreign trade turnover					Struktura obrotów handlu zagranicznego Structure of foreign trade turnover				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w mld EUR in billion EUR					%				
Eksport Exports	1023,6	1062,5	1316,0	1618,6	1604,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Niemcy Germany	283,9	307,7	378,4	450,9	448,3	27,7	29,0	28,8	27,9	27,9
Czechy Czechia	62,7	62,3	77,8	107,0	100,6	6,1	5,9	5,9	6,6	6,3
Francja France	59,9	59,5	75,5	92,8	98,5	5,9	5,6	5,7	5,7	6,1
Wielka Brytania United Kingdom	61,2	60,7	65,8	78,5	80,2	6,0	5,7	5,0	4,9	5,0
Włochy Italy	46,3	46,0	61,0	74,0	73,0	4,5	4,3	4,6	4,6	4,6
Holandia Netherlands	44,8	45,3	57,2	74,6	72,3	4,4	4,3	4,3%	4,6	4,5
Ukraina Ukraine	21,4	23,3	28,7	45,6	51,7	2,1	2,2	2,2	2,8	3,2
Stany Zjednoczone United States	29,1	29,8	34,8	48,0	49,9	2,8	2,8	2,6	3,0	3,1
Hiszpania Spain	26,2	26,9	33,3	41,6	44,1	2,6	2,5%	2,5	2,6	2,7
Słowacja Slovakia	26,7	26,6	33,8	47,0	43,7	2,6	2,5	2,6	2,9	2,7
Import Imports	1018,5	1015,4	1322,8	1711,8	1555,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Niemcy Germany	222,8	222,1	276,7	345,3	308,2	21,9	21,9	20,9	20,2	19,8
Chiny China	125,7	146,6	195,9	252,3	216,4	12,3	14,4	14,8	14,7	13,9
Włochy Italy	51,2	52,2	66,7	80,1	75,6	5,0	5,1	5,0	4,7	4,9
Stany Zjednoczone United States	32,8	31,7	40,8	73,4	68,1	3,2	3,1	3,1	4,3	4,4
Holandia Netherlands	38,6	40,4	54,7	64,9	63,5	3,8	4,0	4,1	3,8	4,1
Francja France	37,1	35,0	44,2	50,4	51,2	3,6	3,5	3,3	2,9	3,3
Czechy Czechia	33,9	32,3	41,7	52,4	50,4	3,3	3,2	3,2	3,1	3,2
Korea Południowa South Korea	21,6	24,3	29,9	40,7	43,8	2,1	2,4	2,3	2,4	2,8
Norwegia Norway	9,8	9,3	12,8	23,0	37,8	1,0	0,9	1,0	1,3	2,4
Belgia Belgium	23,6	23,2	32,5	38,3	35,9	2,3	2,3	2,5	2,2	2,3

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data

Analizując udział poszczególnych krajów w handlu zagranicznym Polski można zauważyć, że Niemcy pozostawały najważniejszym partnerem handlowym. Udział Niemiec w eksporcie Polski w 2023 r. pozostał na tym samym poziomie co w 2022 r. i wyniósł 27,9%, ale spadł nominalnie osiągając poziom 448,3 mld zł (wobec 450,9 mld zł w roku poprzednim). Udział tego kraju w imporcie zmniejszył się z 20,2% do 19,8%, a nominalnie spadł z poziomu 345,3 mld zł do 308,2 mld zł.

Wykres 1.6.2. Zmiany wolumenu eksportu dóbr i usług Polski oraz Niemiec na tle zmian PKB Niemiec^a
(analogiczny kwartał roku poprzedniego=0, dane niewyrównane sezonowo, ceny bieżące)
Chart 1.6.2. Changes in the volume of exports of goods and services in Poland and Germany against the background of changes in German GDP^a
(corresponding quarter of the previous year=0, data not seasonally adjusted, current prices)

^a Dane obejmują całkowity eksport Polski i Niemiec.

Źródło: dane Eurostatu.

^a Data include total exports of Poland and Germany.

Source: Eurostat data.

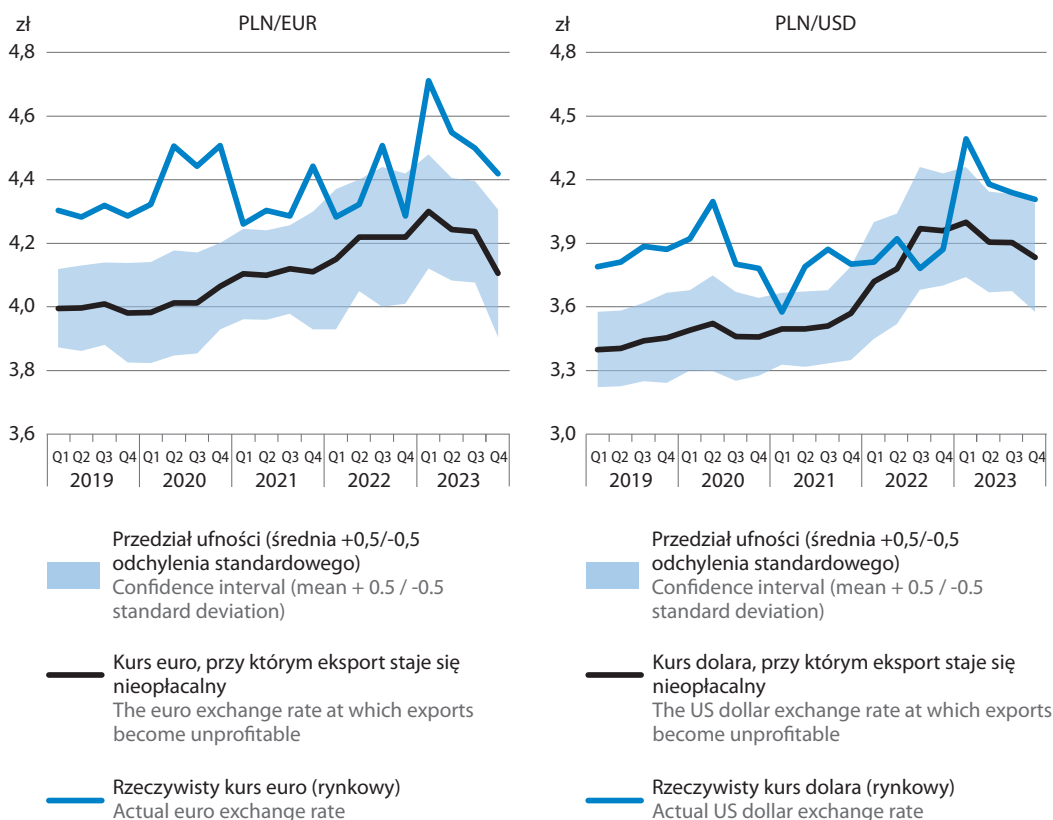
W eksporcie Polski, podobnie jak w roku 2022, na drugiej pozycji uplasowały się Czechy, z nieznacznie zmniejszonym udziałem (udział 6,3% wobec 6,6% w roku ubiegłym). W dalszej kolejności uplasowały się Francja, która zwiększyła swój udział (6,1% wobec 5,7% w roku poprzednim) i Wielka Brytania, której udział nieznacznie wzrósł (udział 5,0% wobec 4,9%). Wśród pozostałych dziesięciu największych odbiorców polskiego eksportu, Włochy na pozycji piątej zastąpiły Holandię, która spadła na pozycję szóstą, Ukraina na pozycji siódmej zastąpiła Stany Zjednoczone, które spadły na pozycję ósmą, a Hiszpania na pozycji dziewiątej zastąpiła Słowację, która spadła na pozycję dziesiątą.

W imporcie na drugim miejscu uplasowały się Chiny (udział 13,9% wobec 14,7% w roku poprzednim), przed Włochami (4,9% wobec 4,7% w roku poprzednim). Wśród pozostałych dziesięciu największych eksporterów do Polski znalazły się Stany Zjednoczone (4,4% wobec 4,3% w roku poprzednim), Holandia (4,1% wobec 3,8% w roku poprzednim), Francja (3,3% wobec 2,9% w roku poprzednim), która zamieniła się miejscami z Czechami (3,1% wobec 3,2% w roku poprzednim), Korea Południowa (2,8% wobec 2,4% w roku poprzednim), Norwegia (2,4% wobec 1,3% w roku poprzednim), która zamieniła się miejscami z Belgią (2,3% wobec 2,2% w roku poprzednim).

Stopień koncentracji eksportu w 2023 r., mierzony udziałem dziesięciu głównych partnerów Polski (66,1%) nieznacznie wzrósł w stosunku do 2022 r. (65,6%). Również wskaźnik koncentracji importu (obliczany w analogiczny sposób) wzrósł, osiągając 61,1% wobec 59,6% rok wcześniej⁴⁴.

Kurs euro wobec złotego pozostawał w 2023 r. powyżej zadeklarowanego przez przedsiębiorców kursu (w prowadzonych przez NBP badaniach koniunktury), przy którym eksport staje się nieopłacalny i był znacznie bardziej atrakcyjny niż w 2022 r., kiedy zbliżył się do granicy opłacalności eksportu w IV kwartale. Podobnie było w przypadku kursu dolara amerykańskiego, który również pozostawał w 2023 r. powyżej zadeklarowanego przez przedsiębiorców kursu, przy którym eksport staje się nieopłacalny i również był znacznie atrakcyjny niż w 2022 r., kiedy przekroczył granicę opłacalności eksportu w III i IV kwartale.

Wykres 1.6.3. Opłacalność eksportu a rzeczywiste kursy walut
Chart 1.6.3. Exports profitability and actual exchange rates

Uwaga: średni kwartalny euro oraz dolara podany przez NBP. Dla danych o poziomie kursu nieopłacalnego dla eksporterów, ze względu na występowanie licznych obserwacji nietypowych oraz błędnych, do obliczeń przedziału ufności dla kursów, przy których eksport staje się nieopłacalny, w NBP wykorzystano próbę po wyeliminowaniu odpowiedzi poniżej 5. i powyżej 95. percentyla.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

Note: average quarterly euro and dollar exchange rates published by NBP. Because of numerous unusual and biased observations, when calculating confidence intervals at which exports become unprofitable, NBP used a sample after truncating responses below the 5th and over the 95th percentiles.

Source: own contribution based on NBP data.

⁴⁴ Na podstawie Tablicy 1.6.1.

Bilans płatniczy

Balance of payments

Saldo obrotów na rachunku bieżącym Polski w 2023 r. wyniosło 11,7 mld EUR i poprawiło się o 27,4 mld EUR w stosunku do ujemnego salda w 2022 r. w kwocie minus 15,7 mld EUR. Największymi pozycjami salda obrotów bieżących były salda: usług, dochodów pierwotnych, obrotów towarowych. Na wartość salda dochodów pierwotnych (–31,5 mld EUR) wpływ miało przede wszystkim saldo dochodów z inwestycji bezpośrednich, które wyniosło minus 28,4 mld EUR. Saldo obrotów towarowych poprawiło się o 30,5 mld EUR w stosunku do ujemnego salda w 2022 r. W porównaniu do roku poprzedniego wartość eksportu towarów była wyższa o 3,8% i wyniosła 334,2 mld EUR, natomiast import towarów zmniejszył się o 5,3% do wartości 328,0 mld EUR.

Tablica 1.6.2. Bilans płatniczy
Table 1.6.2. Balance of payments

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w mln EUR in million EUR				
Rachunek bieżący Current account	–1 247	12 811	–7 398	–15 716	11 673
Saldo obrotów towarowych Balance on goods	–4 356	6 975	–7 682	–24 274	6 199
Saldo usług Balance on services	24 071	22 974	26 781	36 497	39 513
Saldo dochodów pierwotnych Balance on primary income	–22 230	–19 979	–26 119	–25 840	–31 530
Saldo dochodów wtórnych Balance on secondary income	1 268	2 841	–378	–2 099	–2 509
Rachunek kapitałowy Capital account	8 885	9 296	4 228	3 297	1 583
Rachunek finansowy Financial account	5 312	17 912	–2 578	–11 902	9 558

Stan w dniu: 22–08–2024.

Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.

As of 22 August 2024.

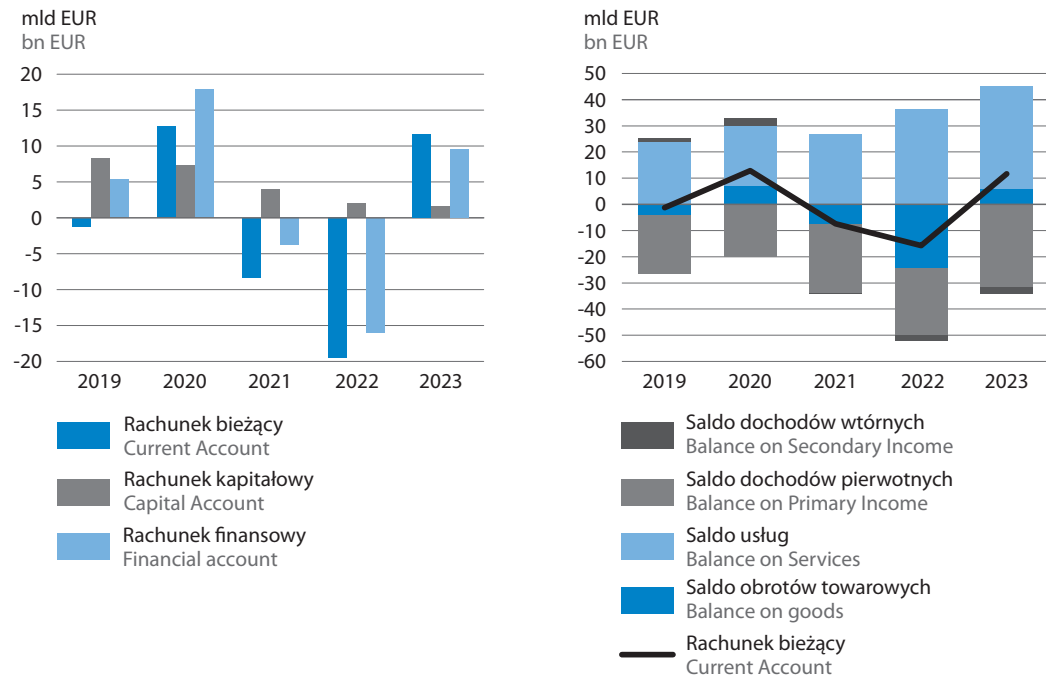
Source: NBP. Balance of payments statistics.

Saldo usług w rachunku bieżącym było dodatnie i zwiększyło się o 3,0 mld EUR (o 8,3%) porównaniu z 2022 r. Największy wpływ na poprawę salda usług miało zwiększenie salda usług transportowych o 2,5 mld EUR do wysokości 14,9 mld EUR oraz wzrost salda pozostałych usług o 1,5 mld EUR do kwoty 12,7 mld EUR. Saldo dochodów wtórnych w 2023 r. wyniosło minus 2,5 mld EUR i pogłębiło się o 0,4 mld EUR (o 19,5%) w stosunku do 2022 r., na co wpłynęło głównie zmniejszenie salda pozostałych sektorów⁴⁵ o 0,3 mld EUR (o 19,8%).

W 2023 r. nastąpiło pogorszenie salda rachunku kapitałowego o 1,7 mld EUR, do wysokości 1,6 mld EUR. Zmniejszenie salda o 52,0% w relacji do roku poprzedniego spowodowane było pogłębieniem się ujemnego salda nabycia-sprzedaży aktywów niefinansowych o 2,8 mld EUR (o 67,4%) do wartości minus 7,0 mld EUR. Na wysokość salda rachunku kapitałowego wpływ miały również przychody transferów kapitałowych w wysokości 8,6 mld EUR.

⁴⁵ Do kategorii „pozostałe sektory” zaliczane są: niebankowe instytucje finansowe, przedsiębiorstwa niefinansowe, gospodarstwa domowe, instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych.

Wykres 1.6.4. Rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy oraz składowe bilansu płatniczego
Chart 1.6.4. Current account, capital account, financial account, and balance of payments components

Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP. Balance of payments statistics.

Tablica 1.6.3. Rachunek finansowy – aktywa
Table 1.6.3. Financial account – assets

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w mln EUR in million EUR				
Rachunek finansowy – aktywa Financial account – assets	13 812	28 658	36 467	44 939	61 538
Inwestycje bezpośrednie Direct investment	4 804	4 132	8 575	10 680	11 934
Inwestycje portfelowe Portfolio investment	-273	-3447	4 197	3 107	13 759
Pozostałe inwestycje Other investment	1 319	12 982	10 777	18 783	14 031
Pochodne instrumenty finansowe Financial derivatives	-1 248	-924	-2 989	-524	2 600
Oficjalne aktywa rezerwowe Official reserve assets	9 210	15 915	15 907	12 893	19 214

Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP. Balance of payments statistics.

Tablica 1.6.4. Rachunek finansowy – pasywa
Table 1.6.4. Financial account – liabilities

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w mln EUR in million EUR				
Rachunek finansowy – pasywa Financial account – liabilities	8 500	10 746	39 045	56 841	51 980
Inwestycje bezpośrednie Direct investment	15 662	16 650	30 552	34 603	29 201
Inwestycje portfelowe Portfolio investment	-11 084	-10 009	-5 727	5 736	9 434
Pozostałe inwestycje Other investment	3 922	4 105	14 220	16 502	13 345

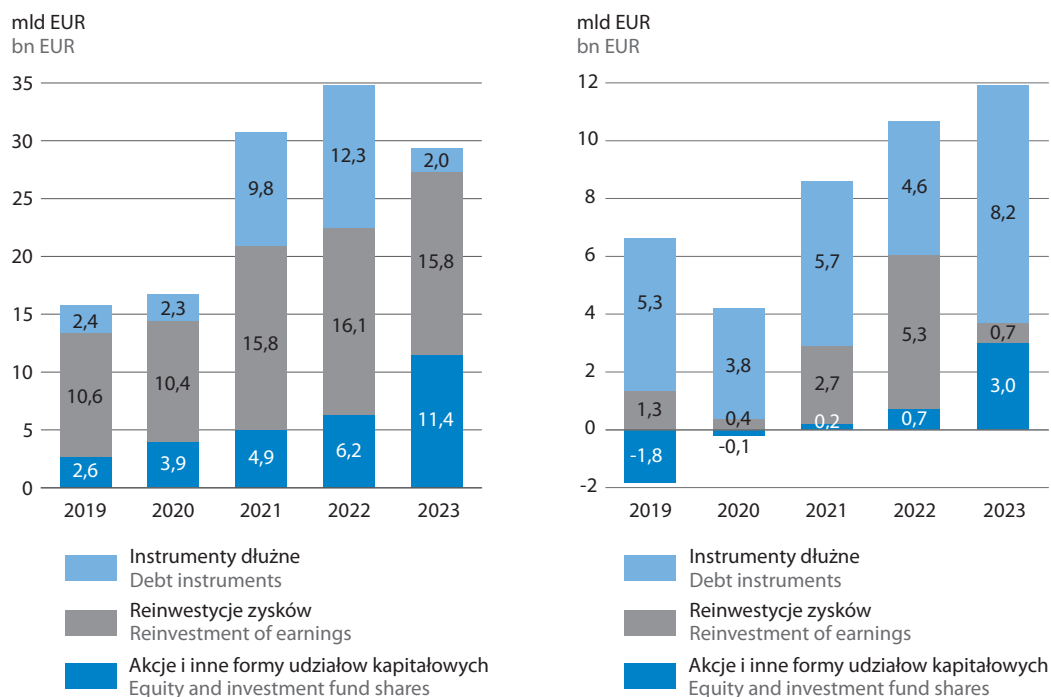
Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.

Source: NBP. Balance of payments statistics.

Dla rachunku finansowego odnotowano w stosunku do 2022 r. poprawę salda o 21,5 mld EUR (o 180,3%). Zwiększenie salda rachunku finansowego wynikało przede wszystkim ze wzrostu poziomu aktywów inwestycji portfelowych o 10,7 mld EUR (o 342,8%). Z kolei, na zmianę salda aktywów inwestycji portfelowych najistotniejszy wpływ miała poprawa salda dłużnych papierów wartościowych o 7,5 mld EUR (o 183,5%), w tym poprawa salda długoterminowych papierów dłużnych o 6,8 mld EUR. Saldo aktywów pozostałych inwestycji pogorszyło się o 4,8 mld EUR (o 25,3%), w tym saldo rachunków bieżących i depozytów pogorszyło się o 5,5 mld EUR (o 43,4%), a saldo kredytów handlowych pogorszyło się o 4,2 mld EUR (o 76,7%). Natomiast poprawiło się saldo innych należności o 6,0 mld EUR.

Wykres 1.6.5. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce (lewy) i polskie inwestycje bezpośrednie za granicą (prawy)

Chart 1.6.5. Foreign direct investments in Poland (left) and Polish foreign direct investments (right)

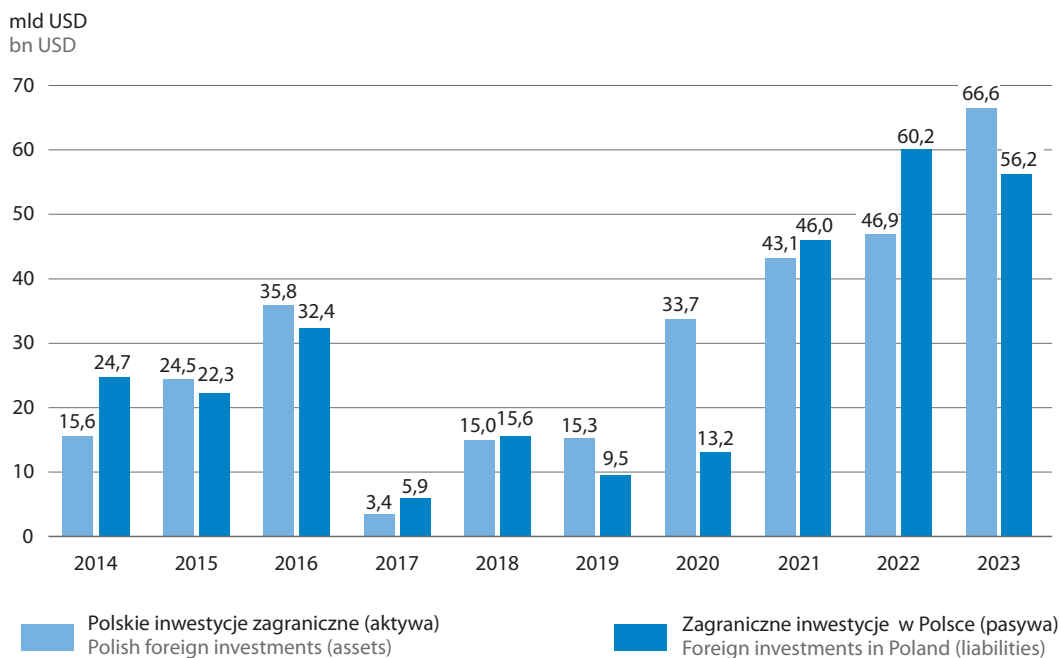
Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.

Source: NBP. Balance of payments statistics.

Saldo aktywów polskich inwestycji zagranicznych w 2023 r. wyniosło 61,5 mld EUR i wzrosło o 16,6 mld EUR (o 36,9%) w porównaniu do 2022 r. Na poziom salda aktywów tych inwestycji wpłynęła głównie poprawa salda aktywów inwestycji portfelowych o 10,7 mld EUR do wysokości 13,8 mld EUR, a także zmiana salda dla pochodnych instrumentów finansowych o 3,1 mld EUR do wysokości 2,6 mld EUR w stosunku do roku poprzedniego.

Saldo pasywów inwestycji zagranicznych w Polsce w 2023 r. wyniosło 52,0 mld EUR i obniżyło się o 4,9 mld EUR (o 8,6%) w stosunku do 2022 r. O poziomie tego salda w głównej mierze zadecydowało pogorszenie salda pasywów z tytułu inwestycji bezpośrednich (o 5,4 mld EUR do poziomu 29,2 mld EUR), a także salda pasywów pozostałych inwestycji (o 3,2 mld EUR do poziomu 13,3 mld EUR).

Wykres 1.6.6. Aktywa i pasywa inwestycji zagranicznych w bilansie płatniczym Polski w latach 2014–2023
Chart 1.6.6. Assets and liabilities of foreign investments in the balance of payments of Poland in 2014–2023

Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP. Balance of payments statistics.

1.7. Wybrane sektory gospodarki polskiej

1.7. Selected sectors of the Polish economy

Przemysł

Industry

Udział przemysłu w Polsce w wartości dodanej brutto (WDB) w 2023 r. wyniósł 25,2% i był wyższy od średniej wartości tego wskaźnika dla całej Unii Europejskiej (20,5%). Podobne wielkości udziału przemysłu w WDB w 2023 r. wykazywały Czechy (27,2%), Słowenia (25,2%) oraz Bułgaria (25,1%)⁴⁶.

Przemysł odgrywa znaczącą rolę w tworzeniu wartości dodanej brutto w Polsce. W latach 2019–2023 jego udział kształtował się w przedziale od 24,8% do 25,2%⁴⁷ i był drugim co do wielkości, po usługach, obszarem tworzącym polską gospodarkę.

Wykres 1.7.1. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu

(analogiczny okres roku poprzedniego=100, dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe)

Chart 1.7.1. Indices of sold production of industry

(corresponding period from previous year=100, data not seasonally adjusted, constant prices)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

⁴⁶ Obliczenia własne na bazie danych GUS oraz Eurostatu.

⁴⁷ Opracowano na podstawie: GUS. (2024). Roczne wskaźniki makroekonomiczne.

Produkcja sprzedana przemysłu⁴⁸ w 2023 r. w cenach bieżących wyniosła 2 463,5 mld zł (2 477,9 mld zł w 2022 r.), jej wartość w cenach stałych była o 1,5% niższa niż rok wcześniej⁴⁹ (wobec wzrostu o 10,2% w 2022 r.). Największy wpływ na wartość produkcji sprzedanej przemysłu, podobnie jak rok wcześniej, miało przetwórstwo przemysłowe, którego wartość produkcji sprzedanej w 2023 r. wyniosła 2 028,3 mld zł, odnotowując spadek w ujęciu realnym o 1,1% (wobec wzrostu o 10,6% w 2022 r.).

W 2023 r. miesięczne dynamiki produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) wskazywały na utrzymujący się przez większą część roku spadek produkcji względem analogicznych okresów roku poprzedniego (łącznie 10 miesięcy).

Najwyższy wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w ujęciu rocznym odnotowano w październiku (wzrost o 1,9%), natomiast największy spadek odnotowano w kwietniu (o 6,0%).

Tablica 1.7.1. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu
Table 1.7.1. Indices of sold production of industry

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	Ceny stałe (rok poprzedni=100) Constant prices (previous year=100)				
Produkcja sprzedana przemysłu Sold production of industry	104,0	99,0	114,8	110,2	98,5
w tym: of which:					
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	104,2	99,0	114,1	110,6	98,9
Górnictwo i wydobywanie Mining and quarrying	101,1	93,0	102,8	113,0	95,0
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę Electricity, gas, steam and air conditioning supply	100,2	98,1	129,3	106,1	95,1
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja Water supply; sewerage, waste management, and reme- diation activities	109,6	106,9	110,7	105,9	99,9

Źródło: GUS. (2024). Nakłady i wyniki przemysłu w 2023 r.

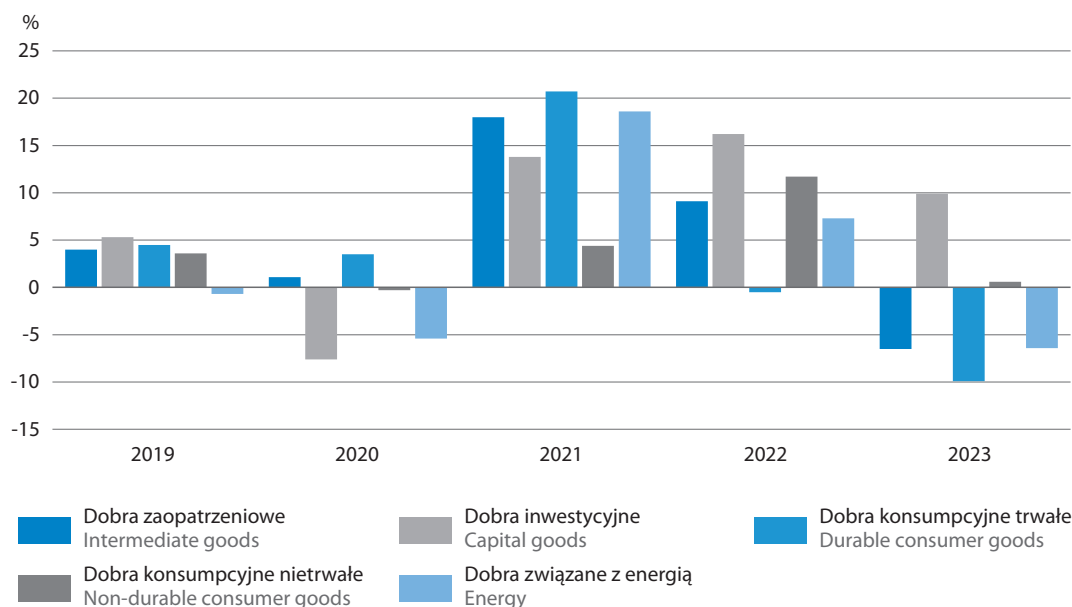
Source: Statistics Poland. (2024). Outlays and results in industry in 2023.

⁴⁸ O ile nie zaznaczono inaczej, prezentowane dane i informacje (z wyjątkiem danych z systemu Rachunków Narodowych, tj. danych związanych z wartością dodaną brutto) dotyczą podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących 10 osób i więcej.

⁴⁹ GUS. (2024). Nakłady i wyniki przemysłu w 2023 r.

Wykres 1.7.2. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce według głównych grupowań przemysłowych (rok poprzedni=100)

Chart 1.7.2. Change of sold production of industry in Poland by the main industrial groups (previous year=100)

Źródło: GUS. (2024). Nakłady i wyniki przemysłu w 2023 r.

Source: Statistics Poland. (2024). Outlays and results in industry in 2023.

W porównaniu z 2022 r. zaobserwowano (w ujęciu realnym) zwiększoną o 9,9% produkcję sprzedaną dóbr inwestycyjnych oraz dóbr konsumpcyjnych nietrwałych o 0,6%. Zmniejszyła się natomiast o 9,9% produkcja sprzedana dóbr konsumpcyjnych trwałych, dóbr zaopatrzeniowych o 6,5% oraz dóbr związanych z energią o 6,4%⁵⁰.

Wydajność pracy w przemyśle (mierzona produkcją sprzedaną przypadającą na 1 zatrudnionego; w cenach stałych) była w 2023 r. o 0,8% niższa niż rok wcześniej. Przeciętne zatrudnienie kształtowało się na poziomie 2 748,2 tys. osób, tj. było o 0,7% niższe niż w 2022 r. W 2023 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w tej części gospodarki narodowej⁵¹ wzrosło nominalnie o 11,9%, do poziomu 7 387,2 zł brutto.

⁵⁰ GUS. (2024). Nakłady i wyniki przemysłu w 2023 r.

⁵¹ Tamże, s. 17.

Budownictwo

Construction

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej⁵² w 2023 r. mierzona w cenach stałych była o 113,5% wyższa w porównaniu z 2022 r., kiedy to odnotowano jej wzrost o 13,7%. Wzrost wartości względem 2022 r. odnotowano również we wszystkich kategoriach sprzedaży produkcji budowlano-montażowej: budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 24,4%), roboty budowlane specjalistyczne (o 13,6%) oraz budowa budynków (o 3,6%).

W 2023 r. wielkość udziału sektora budownictwa w tworzeniu wartości dodanej brutto (WDB) oszacowano na 6,5% (spadek o 0,3 p. proc. w stosunku do 2022 r.)⁵³ i była to wartość wyższa od wartości średniej dla państw Unii Europejskiej (5,7%). Zbliżone wartości tego wskaźnika odnotowano dla Szwecji (6,7%), Estonii i Finlandii (po 6,4%), Węgier (6,3%) oraz Niemiec (6,2%)⁵⁴.

Tablica 1.7.2. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej
Table 1.7.2. Volume indices of the sale of construction and assembly production

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023 ^a
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej ogółem Total sold construction and assembly production	104,8	98,7	108,5	113,7	113,5
w tym: of which:					
Budowa budynków Construction of buildings	96,3	99,5	106,5	109,3	103,6
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej Civil engineering construction	105,7	104,1	108,9	105,0	124,4
Roboty budowlane specjalistyczne Specialised construction activities	110,6	95,3	109,6	121,8	113,6

^a Dane wstępne. Mogą ulec zmianie.

Uwaga: Dane dotyczą pełnej zbiorowości podmiotów gospodarczych, bez udziału podwykonawców, ceny stałe.

Źródło: GUS. (2024). Roczne wskaźniki makroekonomiczne.

^a Preliminary data. May be subject to change.

Note: Data include the complete collectivity of economic entities, except subcontractors, constant prices.

Source: Statistics Poland. (2024). Annual macroeconomic indicators.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze budownictwa⁵⁵ w 2023 r. wyniosło 7 023,84 zł i było nominalnie o 7,6% wyższe niż w 2022 r. Przeciętne zatrudnienie w 2023 r. kształtowało się na poziomie 423,3 tys. osób (wobec 433,7 tys. osób w 2022 r.)⁵⁶.

⁵² GUS. (2024). Roczne wskaźniki makroekonomiczne. Stan na dzień: 19.07.2024.

⁵³ Opracowano na podstawie: GUS. (2024). Roczne wskaźniki makroekonomiczne.

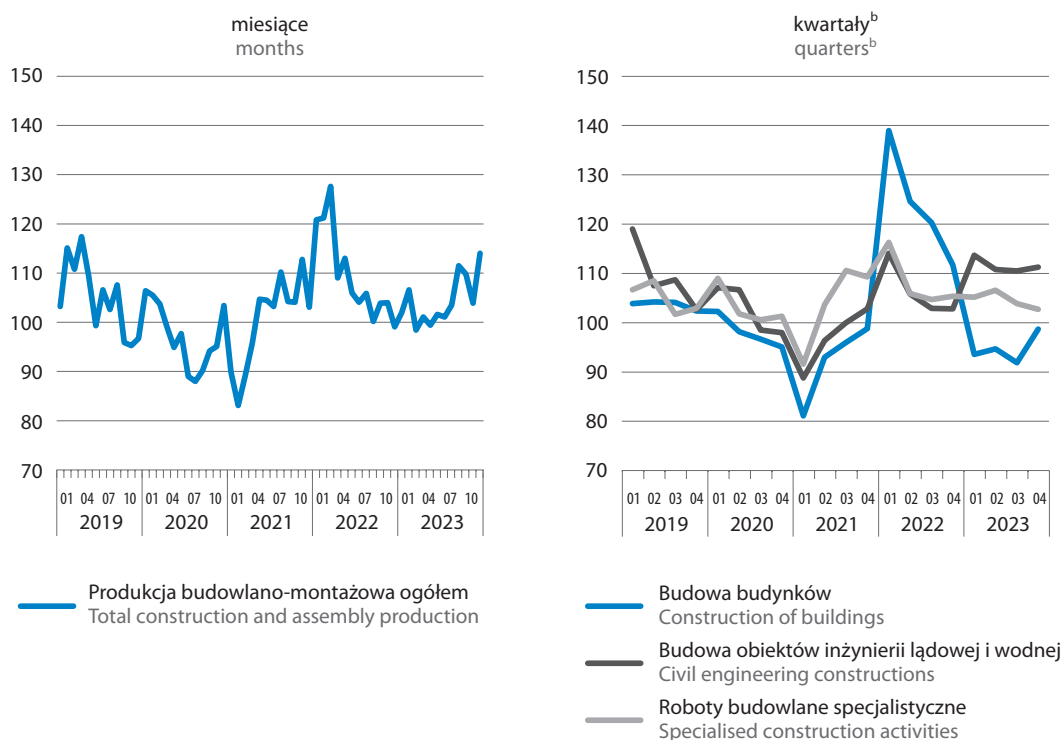
⁵⁴ Obliczenia własne na bazie danych GUS oraz Eurostatu.

⁵⁵ Dane dotyczące wynagrodzeń oraz zatrudnienia w sektorze budownictwa dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

⁵⁶ GUS. (2024). Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2023 r.

Wykres 1.7.3. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej^a (analogiczny okres roku poprzedniego=100, dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe)

Chart 1.7.3. Volume indices of the sale of construction and assembly production^a (corresponding period from previous year=100, data not seasonally adjusted, constant prices)

^a Dane obejmują podmioty gospodarcze o liczbie pracujących 10 i więcej osób. ^b Od początku roku do końca okresu.

Źródło: GUS. (2024). Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne.; GUS. (2024). Kwartalne wskaźniki makroekonomiczne.

^a Data including economic entities employing 10 or more employees. ^b From the beginning of the year to the end of the period.

Source: Statistics Poland. (2024). Selected monthly macroeconomic indicators.; Statistics Poland. (2024). Quarterly macroeconomic indicators.

Usługi Service sector

W latach 2019–2023 udział sektora usług w Polsce w tworzeniu wartości dodanej brutto (WDB) pozostawał na podobnym poziomie. Najwyższą wielkość wskaźnik ten osiągnął w 2021 r. (65,1%). W 2023 r. udział tego sektora w WDB oszacowano na 65,0%, przy średniej wartości dla krajów Unii Europejskiej wynoszącej 71,9%. Niższe niż w Polsce udziały tego sektora w tworzeniu WDB wykazała m. in.: Słowacja (62,0%) i Irlandia (59,6%). Nieco wyższy udział sektora usług odnotowano w Słowenii (65,1%), Czechach (65,3%) oraz w Rumunii (65,5%). Najwyższe wartości tego wskaźnika wśród krajów UE odnotowano w Luksemburgu (88,3%), na Malcie (86,0%) oraz na Cyprze (84,3%)⁵⁷.

⁵⁷ Obliczenia własne na bazie danych Eurostatu. W skład sektora usług zaliczono wszystkie sekcje PKD (oprócz sekcji U), niezaliczone do rolnictwa, przemysłu lub budownictwa.

Tablica 1.7.3. Udział sektora usług w wartości dodanej brutto ogółem (wg sekcji PKD zaliczanych do sektora usług)

Table 1.7.3. Share of the service sector in total gross value added (by NACE sections belonging to the service sector)

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023 ^a
	w % in %				
Wartość Dodana Brutto (ceny bieżące) – Polska Gross Value Added (current prices) – Poland	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Handel; naprawa pojazdów samochodowych (G) Trade; repair of motor vehicles (G)	16,1	16,0	16,3	15,7	15,5
Transport i gospodarka magazynowa (H) Transportation and storage (H)	7,2	6,7	6,4	6,1	6,2
Zakwaterowanie i gastronomia (I) Accommodation and catering (I)	1,5	1,1	1,3	1,3	1,7
Informacja i komunikacja (J) Information and communication (J)	4,2	4,5	4,9	4,5	5,1
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K) Financial and insurance activities (K)	4,3	4,2	3,9	5,0	5,3
Obsługa rynku nieruchomości (L) Real estate activities (L)	5,6	5,8	5,5	5,7	5,8
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M) Professional, scientific and technical activities (M)	5,9	6,0	5,8	6,0	5,7
Administrowanie i działalność wspierająca (N) Administrative and support service activities (N)	3,2	3,2	3,1	3,2	3,0
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (O) Public administration and defence; compulsory social security (O)	5,5	5,8	5,6	5,0	5,3
Edukacja (P) Education (P)	4,7	4,9	4,8	4,4	4,5
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q) Health and social work activities (Q)	4,7	4,8	5,6	5,2	5,0
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R) Arts, entertainment and recreation (R)	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8
Pozostała działalność usługowa (S) Other service activities (S)	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby (T) Activities of households as employers; undifferentiated goods and service producing activities of households for own use (T)	0,0 ^b	0,0 ^b	0,0 ^b	0,0 ^b	0,0 ^b
Łączny udział sekcji sektora usług w WDB Total share of service sector sections in the GVA	64,7	64,9	65,1	63,9	65,0

^a Dane szacunkowe. Mogą ulec zmianie. ^b Wartość poniżej 0,1%.

Uwaga: sektor usług zawiera wszystkie sekcje PKD (oprócz sekcji U), niezaliczone do rolnictwa, przemysłu lub budownictwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, zgodnie ze stanem na dzień 20.06.2024 r.

^a Estimated values. May be subject to change. ^b Value less than 0.1%.

Note: the service sector includes all NACE sections (except section U) not attributed to agriculture, industry or construction.

Source: own contribution based on Statistics Poland data, as of 20.06.2024.

W sektorze usług największy wkład w tworzenie WDB w Polsce w 2023 r. zanotowano w sekcjach: G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (23,8%) oraz H – Transport i gospodarka magazynowa (9,6%). W ogólnej strukturze udziałowej obie sekcje zyskały na znaczeniu w stosunku do poziomów z 2022 r. Podobnie jak rok wcześniej, dwie sekcje sektora usług o najmniejszym udziale w tworzeniu WDB w 2023 r. to kolejno: T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby (0,02%) oraz R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (1,2%).

Podobnie jak rok wcześniej, najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze usług w 2023 r. odnotowano w sekcji J – Informacja i komunikacja (12 498,86 zł). We wszystkich sekcjach w porównaniu z 2022 r. nastąpił wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto, a najwyższy wzrost (o 15,3%) nastąpił w sekcji N – usługi administrowania i działalność wspierająca. Najwyższe przeciętne zatrudnienie w sektorze usług w 2023 r. odnotowano w sekcji G – Handel i naprawa pojazdów samochodowych (1 324,7 tys. osób). Najwyższy wzrost przeciętnego miesięcznego zatrudnienia w 2023 r. wystąpił w sekcji J – Informacja i komunikacja i wyniósł 6,0%. Największy spadek przeciętnego miesięcznego zatrudnienia wystąpił w sekcji N – usługi administrowania i działalność wspierająca i wyniósł 2,2%⁵⁸.

1.8. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w Polsce

1.8. Financial situation of enterprises in Poland

Wyniki finansowe

Financial results

W 2023 r. łączny wynik finansowy brutto przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących 10 i więcej osób⁵⁹ wyniósł 332,1 mld zł i był o 5,9% niższy niż w 2022 r.⁶⁰ Wynik finansowy netto wyniósł 269,7 mld zł, malejąc o 7,8% względem uzyskanego w roku poprzednim. Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów również był niższy niż przed rokiem, kształtując się na poziomie 324,7 mld zł i notując spadek o 4,3%.

Przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych w 2023 r. wyniosły 6 038,0 mld zł i wartość ich wzrosła o 4,6% w stosunku do poprzedniego roku. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, stanowiące największy udział w strukturze przychodów (96,7% w 2023 r.), zwiększyły się w stosunku do roku poprzedniego o 4,4%. W strukturze przychodów ogółem przeważały przychody generowane przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 250 i więcej osób. Ich udział wyniósł 63,2% (w roku poprzednim 62,9%) i nieprzerwanie wzrastał w analizowanym okresie 5 lat (w 2019 roku udział tych podmiotów w przychodach ogółem przedsiębiorstw niefinansowych wyniósł 60,7%).

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności analizowanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2023 r. wyniosły 5 705,9 mld zł i były wyższe niż w roku poprzednim o 5,2%. Koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów⁶¹ stanowiły 96,6% struktury kosztów ogółem. Stosunek poniesionych kosztów do wartości przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych wyniósł 94,5% i był o 0,6 p. proc. wyższy niż w roku poprzednim.

⁵⁸ GUS. (2024). Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2023 r. Dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

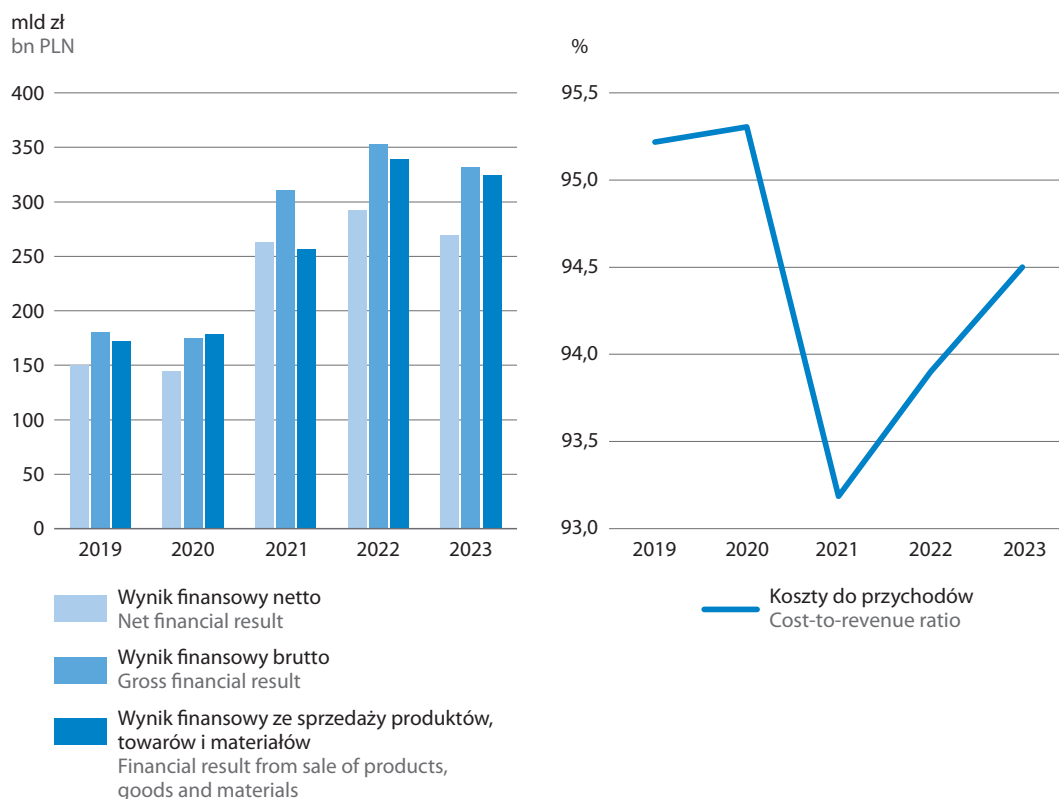
⁵⁹ Prezentowane dane i informacje dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych, o liczbie pracujących 10 i więcej, prowadzących księgi rachunkowe, należących do sekcji PKD 2007: B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna (z wyłączeniem sam. publicznych zakładów opieki zdrowotnej), P – Edukacja (z wyłączeniem szkół wyższych), R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (z wyłączeniem instytucji kultury mających osobowość prawną), S – Pozostała działalność usługowa (z wyłączeniem związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych).

⁶⁰ Dane zaprezentowane w tym podrozdziale pochodzą z publikacji: GUS. (2024). Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych 01–12 2023 r., Warszawa.

⁶¹ Koszt sprzedanych produktów, towarów i materiałów obejmuje koszt własny sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów według cen zakupu lub nabycia.

Wykres 1.8.1. Wyniki finansowe oraz relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 1.8.1. Financial results and cost-to-revenue ratio from total activity of non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Nakłady inwestycyjne w 2023 r. zwiększyły się do 244,5 mld zł – notując wzrost o 14,3% względem roku poprzedniego (w cenach stałych wzrost ten wyniósł 10,4%). Wartość nowo rozpoczętych środków trwałych w budowie zmalała z 89,3 mld zł w 2022 r. do 78,7 mld zł w 2023 r.

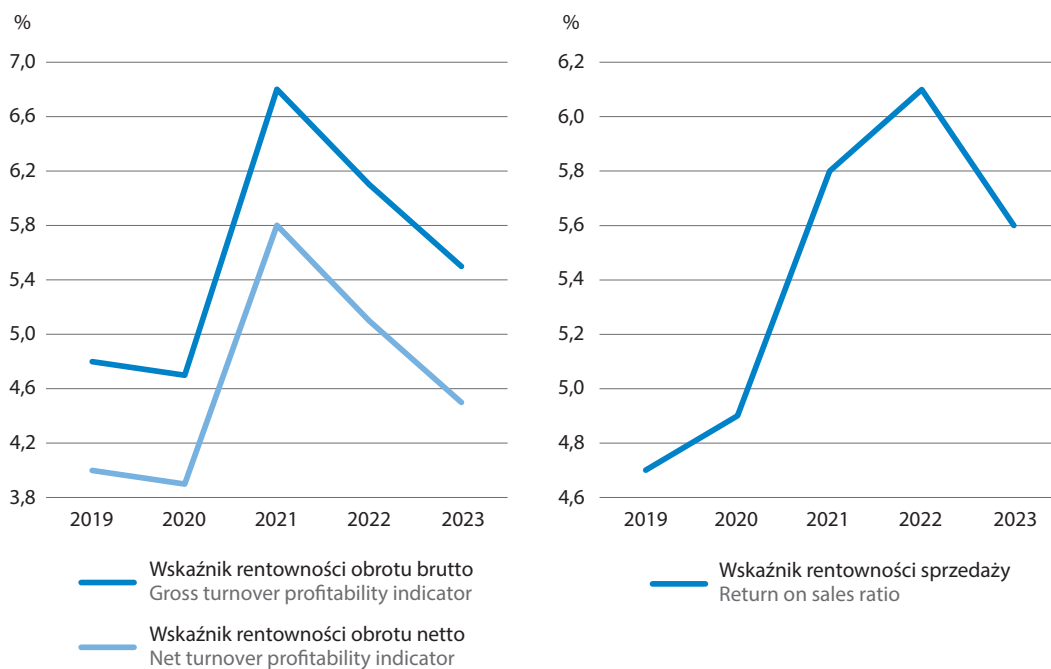
Sprzedaż na eksport w 2023 r. wyniosła 1 320,6 mld zł i była niższa niż w roku poprzednim o 1,4%. Przychody ze sprzedaży na eksport w 2023 r. stanowiły 22,6% przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, notując spadek udziału o 1,3 p. proc. w porównaniu z 2022 r. Liczba przedsiębiorstw wykazujących sprzedaż na eksport w 2023 r. w porównaniu z 2022 r. zwiększyła się o 370 jednostek, tj. o 2,0%.

Rentowność i płynność

Profitability and liquidity

Wskaźnik rentowności obrotu brutto (relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności) przedsiębiorstw wyniósł 5,5% w 2023 r. i obniżył się o 0,6 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku. Wskaźnik rentowności obrotu netto (wynik finansowy netto do przychodów z całokształtu działalności) spadł w stosunku do uzyskanego w 2022 r. o 0,6 p. proc., osiągając wartość 4,5%.

Wykres 1.8.2. Rentowność obrotu oraz rentowność ze sprzedaży przedsiębiorstw niefinansowych
Chart 1.8.2. Turnover profitability and sales profitability in non-financial enterprises

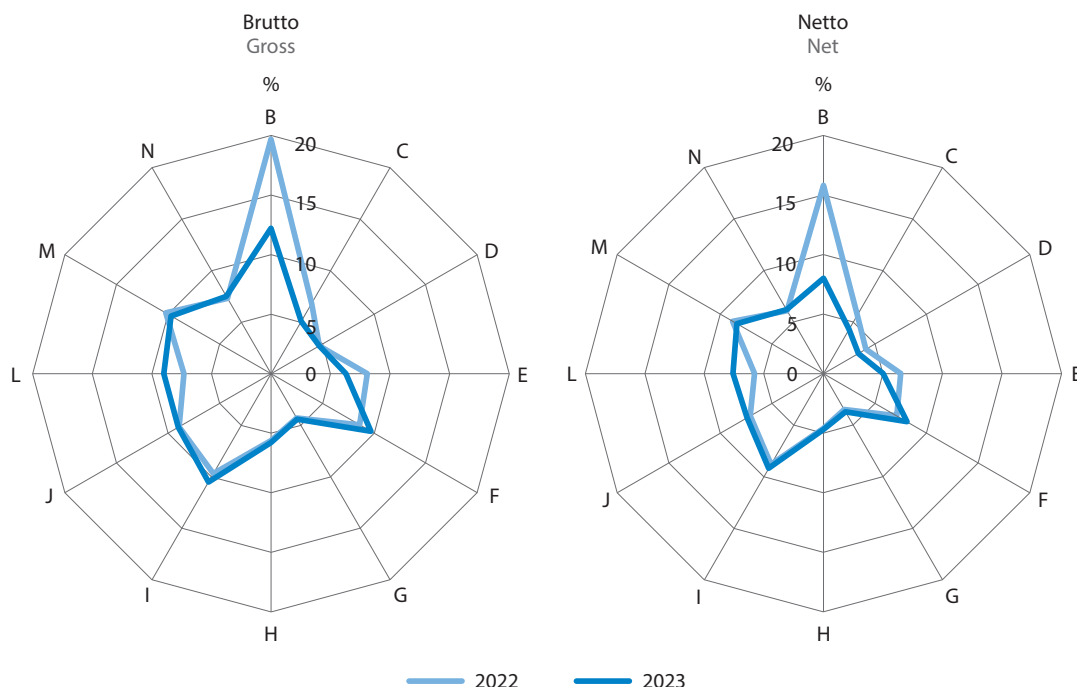

Źródło: GUS. (2024). Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych 1–12 2023.

Source: GUS. (2024). Financial results of non-financial enterprises 1–12 2023.

Poziom rentowności ze sprzedaży obliczono jako relację wyniku ze sprzedaży do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Wskaźnik ten spadł w stosunku do roku poprzedniego o 0,5 p. proc. i ukształtował się na poziomie 5,6%.

Wykres 1.8.3. Rentowność obrotu przedsiębiorstw niefinansowych według wybranych sekcji PKD
 Chart 1.8.3. Turnover profitability of non-financial enterprises by selected NACE sections

Źródło: GUS. (2024). Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych 1–12 2023.
 Source: GUS. (2024). Financial results of non-financial enterprises 1–12 2023.

W analizowanych przedsiębiorstwach wskaźnik płynności finansowej I stopnia⁶² w 2023 r. wzrósł o 0,9 p. proc. i wyniósł 40,8%, a wskaźnik II stopnia⁶³ wzrósł o 2,1 p. proc. do poziomu 108,9%. Wskaźnik płynności finansowej III stopnia⁶⁴ zmniejszył się o 4,3 p. proc. i wyniósł 154,2%.

Inwestycje krótkoterminowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2023 r. zwiększyły się w stosunku do roku poprzedniego o 14,6%, osiągając wartość 591,7 mld zł. Należności krótkoterminowe w 2023 r. zwiększyły się w odniesieniu do roku poprzedniego o 14,3% i wyniosły 987,9 mld zł. Wartość zapasów utrzymywanych przez przedsiębiorstwa na koniec roku wynosiła 592,3 mld zł, wobec 616,0 mld zł w roku poprzednim. Udział zapasów w strukturze aktywów obrotowych tych przedsiębiorstw wyniósł 26,5% malejąc o 3,6 p. proc. wobec 2022 r.

Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania przedsiębiorstw niefinansowych ogółem w 2023 r. wyniosły 2 583,3 mld zł (w 2022 r. osiągnęły wartość 2 319,1 mld zł). Najwyższy udział w strukturze zobowiązań i rezerw na zobowiązania stanowiły zobowiązania krótkoterminowe, udział ten wyniósł 56,1%, przy 55,7% w 2022 r. Poziom zobowiązań krótkoterminowych w 2023 r. zwiększył się o 12,3% w relacji do roku poprzedniego i wyniósł 1 450,3 mld zł. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 25,9% całości zobowiązań i rezerw na zobowiązania. Poziom zobowiązań długoterminowych w 2023 r. zwiększył się o 7,6% w porównaniu z poprzednim rokiem i wyniósł 669,5 mld zł.

⁶² Wskaźnik płynności finansowej I stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (za: słownik pojęć GUS).

⁶³ Wskaźnik płynności II stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (za: słownik pojęć GUS).

⁶⁴ Wskaźnik płynności III stopnia jest to relacja aktywów obrotowych jednostki (zapasów, należności krótkoterminowych, inwestycji krótkoterminowych i krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych) do zobowiązań krótkoterminowych (za: słownik pojęć GUS).

Rozdział 2. Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych

Chapter 2. Labour market and income situation of households

2.1. Procesy na globalnym rynku pracy

2.1. Processes on a global labour market

Według danych Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), pomimo spowolnienia gospodarczego, rynki pracy wykazały znaczną odporność. Według MOP, w 2023 r. na świecie odnotowano 3,5 mld osób pracujących (o 2,2% więcej niż w 2022 r. oraz o 5,5% mniej niż w 2019 r. (przed pandemią Covid-19)). Poziom zatrudnienia rósł we wszystkich regionach przy wzroście liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Liczba bezrobotnych na świecie wyniosła 188,6 mln, czyli o 0,6% mniej niż w 2022 r. (o 5,7 mln poniżej poziomu z 2019 r.). Globalna stopa bezrobocia w 2023 r. wyniosła 5,0%, co oznacza niewielką poprawę w porównaniu z 2022 r. W związku ze znacznym wzrostem liczby miejsc pracy stopa bezrobocia spadła poniżej wartości sprzed pandemii Covid-19. W 2023 r. nastąpiła również poprawa aktywności zawodowej: wskaźnik aktywności zawodowej wzrósł o 0,5 p. proc. wobec roku poprzedzającego oraz o 0,3 p. proc. w stosunku do okresu przed 2019 r., zaś wskaźnik zatrudnienia o 0,6 p. proc., zarówno wobec 2022 r. jak i 2019 r.

Aktywni zawodowo

Active population

Zgodnie z danymi MOP, w 2023 r. współczynnik aktywności zawodowej (dla osób w wieku 15 lat i więcej) na świecie wynosił 60,8% wobec 60,3% w 2022 r.

Najniższe poziomy aktywności zawodowej oraz brak wzrostu wobec 2022 r. odnotowano w Krajach Arabskich (49,4%) oraz w Afryce Północnej (44,6%). Najwyższe poziomy aktywności zawodowej występowały w Afryce Subsaharyjskiej (wzrost o 0,2 p. proc. do poziomu 67,4%), Azji Wschodniej oraz Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku (po 66,0%).

Tablica 2.1.1. Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) według grup krajów wyodrębnionych przez MOP⁶⁵

Table 2.1.1. Activity rate (15 years and more) by country groups according to ILO

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w %		in %		
Świat World	60,5	59,2	59,8	60,3	60,8
Stany Zjednoczone United States	63,1	61,7	61,7	62,2	62,6
Japonia Japan	62,0	61,9	62,1	62,5	62,9
Niemcy Germany	61,9	60,6	60,6	61,3	61,5
Europa Wschodnia Eastern Europe (EE)	59,7	59,3	59,5	59,5	58,9
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe (NSWE)	58,5	57,6	58,0	58,5	58,7
Azja Wschodnia Eastern Asia (EA)	66,8	65,6	66,5	66,4	66,0
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific (SEA)	66,9	65,5	64,8	65,8	66,0
Azja Południowa Southern Asia (SA)	51,3	50,5	51,2	52,0	54,2
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean (LA)	63,5	59,5	61,7	62,5	62,6
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa (SSA)	67,3	66,6	66,8	67,2	67,4
Afryka Północna Northern Africa (NA)	44,1	43,0	43,9	44,6	44,6
Kraje arabskie Arab States (AS)	49,6	48,6	48,7	49,4	49,4

Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

Udział młodzieży (zdefiniowanej jako osoby w wieku 15–24 lat) w sile roboczej⁶⁶, a także czynniki ekonomiczne, społeczne i kulturowe na niego wpływające, różnią się w zależności od kraju. W krajach

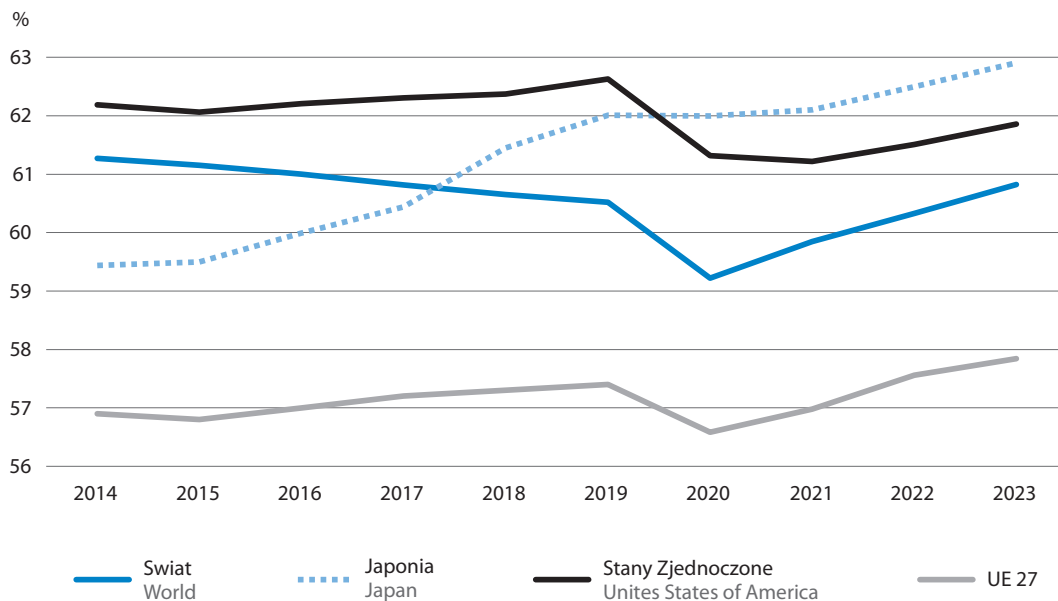
⁶⁵ Prezentowane dane MOP dotyczą wskaźników dla wieku 15+, podczas gdy dane prezentowane w podrozdziale „Rynek Pracy Unii Europejskiej” dotyczą zakresu wieku 15 do 64; Presented ILO data concern the age group 15+, while the data presented in the chapter “Labour market in the European Union” concern the age group 15–64.

⁶⁶ Zgodnie z definicją MOP, OECD i Eurostatu, ludność w wieku produkcyjnym można sklasyfikować według jej statusu siły roboczej na trzy wzajemnie wykluczające się i wyczerpujące grupy: osoby zatrudnione, osoby bezrobotne i osoby poza siłą roboczą (osoby, które nie pracują i nie są bezrobotne, studenci i emeryci). Siła robocza (ludność aktywna ekonomicznie) obejmuje wszystkie osoby, które spełniają wymagania włączenia do zatrudnionych (zatrudnienie cywilne plus siły zbrojne) lub bezrobotnych, czyli zarówno osoby zatrudnione (pracowników najemnych i prowadzących działalność na własny rachunek), jak i osoby bezrobotne. Razem te dwie grupy populacji reprezentują bieżącą podaż pracy na potrzeby produkcji dóbr i usług odbywających się w kraju poprzez transakcje rynkowe w zamian za wynagrodzenie. Zatrudnieni są definiowani jako osoby, które pracują za wynagrodzeniem lub zyskiem przez co najmniej jedną godzinę tygodniowo lub mają pracę, ale tymczasowo nie pracują z powodu choroby, urlopu lub akcji protestacyjnej. Informacja o osobach poza siłą roboczą umożliwia identyfikację *potencjalnej siły roboczej*.

wysokorozwiniętych, młodzi ludzie długi czas się kształcą, co opóźnia ich wejście na rynek pracy. Jednakże, w niektórych krajach wysokorozwiniętych, na przykład w państwach Ameryki Północnej oraz Europy Północnej i Zachodniej występują stosunkowo wysokie wskaźniki aktywności zawodowej młodzieży (odpowiednio 52,2%, 55,6% oraz 50,9%; na poziomie poszczególnych krajów, np. 58,7% w Szwecji, 54,3% w Niemczech, 51,0% w USA), pomimo wysokiego poziomu wykształcenia wśród ludności w wieku produkcyjnym. Wynika to w dużej mierze z kultury zatrudnienia w niepełnym wymiarze godzin wśród młodzieży, w tym osób nadal uczących się i szkolących. W tych regionach duży udział zatrudnienia młodzieży przypada na handel detaliczny oraz branże usług gastronomicznych. W innych regionach, na przykład w wielu krajach Ameryki Środkowej i Południowej, Afryki Środkowej, Wschodniej i Zachodniej oraz Azji Południowo-Wschodniej, stosunkowo wysokie wskaźniki aktywności zawodowej wśród młodzieży odzwierciedlają konieczność ekonomiczną i wcześniejsze kończenie nauki i szkoleń przez młodych ludzi. W tych regionach największy udział zatrudnienia młodzieży przypada na rolnictwo i handel detaliczny, rybactwo, myślistwo. W regionach takich jak państwa arabskie, Afryka Północna i Afryka Południowa wskaźniki aktywności wśród młodzieży są niższe (odpowiednio: 26,7%, 24,8% oraz 31,7%) i towarzyszą im znacząco wysokie wskaźniki młodzieży nieuczestniczącej w edukacji lub szkoleniu zawodowym (NEET), szczególnie wśród młodych kobiet. Globalne szacunki MOP wskazują, że udział młodych kobiet w NEET jest prawie dwukrotnie większy, niż w przypadku młodych mężczyzn, a w niektórych kontekstach różnica między płciami jest jeszcze większa. Globalny wskaźnik NEET znacznie wzrósł podczas pandemii (szacuje się, że w 2020 r. w takiej sytuacji znalazło się ponad 280 milionów młodych osób), a odbudowa zatrudnienia młodzieży przebiegała powoli i nierównomiernie na całym świecie.

Wykres 2.1.1. Współczynnik aktywności zawodowej na świecie, w Unii Europejskiej oraz wybranych krajach rozwiniętych (dla grupy wieku 15 lat i więcej)

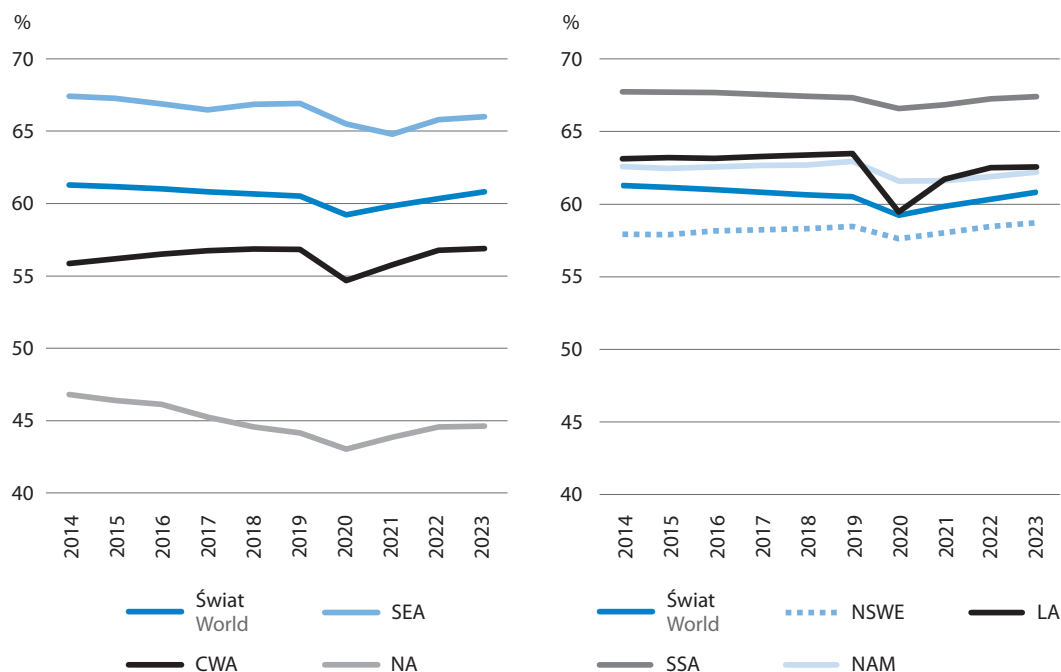
Chart 2.1.1. Activity rate in the World, the European Union, as well as selected developed countries (for age groups 15 years and more)

Źródło: dane MOP.
Source: ILO data.

W krajach rozwijających się silna aktywność zawodowa jest wywołana przez brak rozwiniętej opieki społecznej oraz ubóstwo, które to czynniki skłaniają ludzi do aktywnej pracy. Z wyjątkiem Krajów Arabskich, Ameryki Łacińskiej i Karaibów, Europy Wschodniej, Azji Wschodniej oraz Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku współczynnik aktywności przekroczył poziom sprzed pandemii Covid-19 (2019 r.).

Wykres 2.1.2. Współczynnik aktywności zawodowej dla grup krajów
Chart 2.1.2. Activity rate for groups of countries

Źródło: dane MOP.
Source: ILO data.

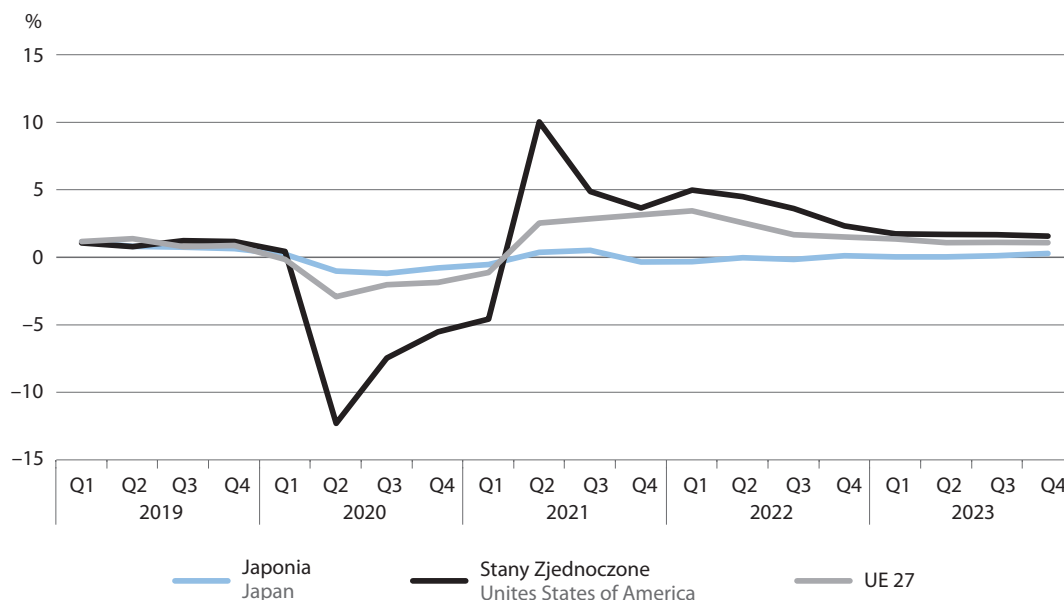
Pracujący Persons employed

Globalna liczba pracujących, zgodnie z danymi MOP, wzrosła w 2023 r. o 2,2% wobec roku poprzedzającego i wyniosła około 3,5 mld. Wskaźnik zatrudnienia wzrósł w skali roku o 0,6 p. proc i wyniósł 57,7%.

Wskaźnik zatrudnienia na świecie (udział osób pracujących w stosunku do całej ludności w wieku 15 lat i więcej) wyniósł 57,7%, wobec 57,1% w 2022 r., przy czym najwyższy (64,5%), wystąpił w krajach Azji Południowo-Wschodniej. W większości regionów, wskaźnik ten uległ wzrostowi, zmniejszył się jedynie w Afryce Północnej (o 0,1 p. proc.), Europie Wschodniej (o 0,3 p. proc.) oraz Azji Wschodniej (o 0,3 p. proc.).

Wykres 2.1.3. Zmiana liczby pracujących w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Japonii i strefie euro
(w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku)

Chart 2.1.3. Change of the number of persons employed in the USA, Japan and the euro area (compared to the corresponding quarter of the previous year)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.
Source: own study based on OECD data.

Tablica 2.1.2. Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) według grup krajów
Table 2.1.2. Employment rate (15 years and more) by country groups

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in %				
Świat World	57,1	55,3	56,2	57,1	57,7
Ameryka Północna North America	60,5	56,5	58,2	59,5	59,8
Europa Wschodnia Eastern Europe	56,9	56,0	56,4	56,9	56,6
Azja Wschodnia Eastern Asia	63,9	62,4	63,6	63,3	62,9
Azja Południowo-Wschodnia South-Eastern Asia	65,6	63,8	62,9	64,2	64,5
Azja Południowa Southern Asia	48,0	46,7	47,8	49,3	51,4
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	58,4	53,4	56,0	58,2	58,7
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	63,3	62,3	62,4	63,2	63,5
Afryka Północna Northern Africa	39,1	37,7	38,6	39,7	39,6
Kraje arabskie Arab States	45,0	45,4	45,1	44,4	44,5

Źródło: dane MOP.
Source: ILO data.

W krajach Azji Południowej, Ameryce Łacińskiej i Karaibach, Afryce Subsaharyjskiej oraz Afryce Północnej wskaźnik zatrudnienia przekroczył poziom z 2019 r. W pozostałych grupach krajów, wskaźniki zatrudnienia nie osiągnęły jeszcze poziomów sprzed pandemii Covid-19.

Bezrobotni Unemployed

Według danych MOP, liczba osób bezrobotnych na świecie wyniosła 188,6 mln (spadek o 0,6% w stosunku do 2022 r.). Utrzymała się tendencja spadkowa stóp bezrobocia z lat 2021–2022. W 2023 r. stopa bezrobocia na całym świecie spadła o 0,3 p.proc., przy czym spadki występowały w większości grup krajów (wyjątek stanowiła Afryka Północna).

Tablica 2.1.3. Stopa bezrobocia według grup krajów (dla kategorii wieku 15 lat i więcej)
Table 2.1.3. Unemployment rate by groups of countries (15 years and more)

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in %				
Świat World	5,6	6,6	6,0	5,3	5,0
Stany Zjednoczone United States	3,7	8,1	5,3	3,7	3,6
Japonia Japan	2,4	2,8	2,8	2,6	2,6
Niemcy Germany	3,1	3,9	3,6	3,1	3,0
Europa Wschodnia Eastern Europe	4,7	5,5	5,2	4,4	4,1
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe	6,9	7,3	7,3	6,3	6,2
Azja Wschodnia Eastern Asia	4,3	4,8	4,4	4,7	4,4
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific	2,5	3,1	3,3	2,7	2,6
Azja Południowa Southern Asia	6,4	7,6	6,6	5,3	4,8
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	8,0	10,2	9,2	6,9	6,2
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	6,0	6,4	6,6	6,0	5,8
Afryka Północna Northern Africa	10,4	11,1	10,5	9,4	9,8
Kraje arabskie Arab States	9,3	10,9	10,7	10,0	9,9

Źródło: dane MOP.

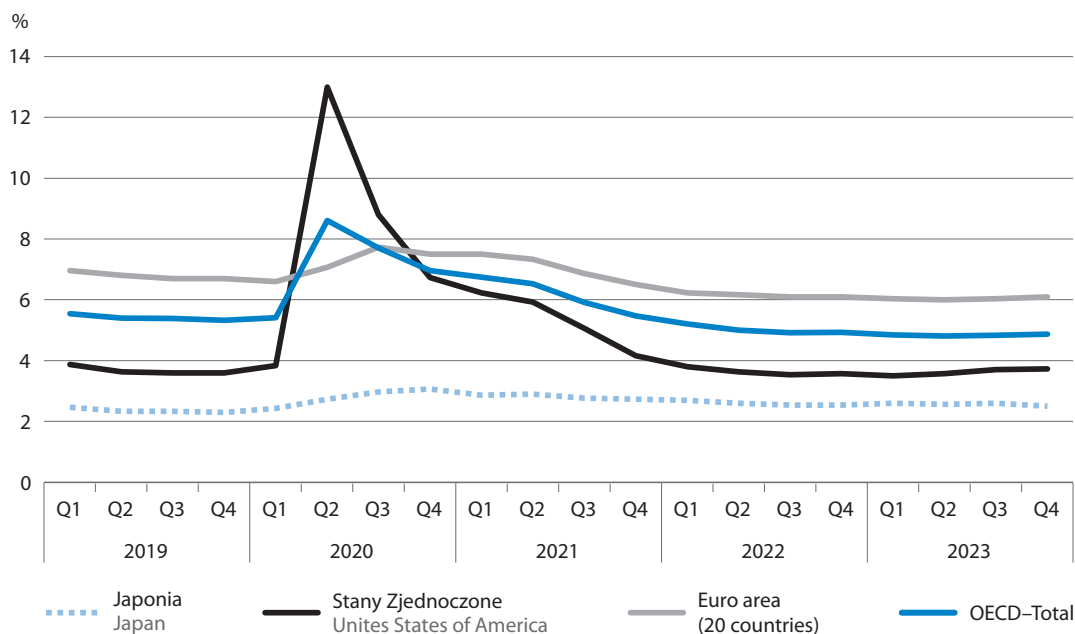
Source: ILO data.

Stopa bezrobocia w większości grup krajów w 2023 r. zmniejszyła się wobec poziomu sprzed pandemii Covid-19, z wyjątkiem Azji Wschodniej, Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku oraz Krajów Arabskich.

Najniższa stopa bezrobocia występowała w krajach Europy Wschodniej (4,1%) oraz w Azji Wschodniej (4,4%), najwyższa natomiast – w Krajach Arabskich (9,9%) oraz Afryce Północnej (9,8%).

W krajach rozwiniętych, stopa bezrobocia w 2023 r. wyniosła 2,6% w Japonii, 3,0% w Niemczech oraz 3,6% w Stanach Zjednoczonych.

Wykres 2.1.4. Stopa bezrobocia w wybranych gospodarkach rozwiniętych na tle średniej dla krajów OECD
Chart 2.1.4. Unemployment rate in selected developed countries against OECD countries average

Źródło: dane OECD.
Source: OECD data.

Stopa bezrobocia w IV kwartale 2023 r. w Stanach Zjednoczonych nie zmieniła się wobec poprzedniego kwartału, zaś w Japonii – spadła o 0,1 p. proc.⁶⁷

2.2. Rynek pracy Unii Europejskiej⁶⁸

2.2. Labour market in the European Union

W 2023 r w Unii Europejskiej nadal następował wzrost liczby pracujących i zmniejszenie się liczby bezrobotnych. Współczynnik aktywności zawodowej dla kategorii wieku 15–64 lata wzrósł o 0,5 p. proc. w skali roku, a wskaźnik zatrudnienia o 0,6 p. proc. Stopa bezrobocia obniżyła się o 0,1 p. proc., a stopa bezrobocia wśród młodych utrzymała się na zeszłorocznym poziomie.

⁶⁷ O ile według danych MOP stopa bezrobocia w USA spadła poniżej poziomu z 2019 r., o tyle dane OECD wskazują, że ani Japonia, ani Stany Zjednoczone Ameryki nie osiągnęły jeszcze poziomu stopy bezrobocia sprzed pandemii Covid-19.

While according to ILO data, the unemployment rate in the US has fallen below the level of 2019, OECD data indicate that neither Japan nor the United States of America have yet reached their pre-Covid-19 unemployment rate levels.

⁶⁸ Dane sprzed 2021 r. są w trakcie przeliczania zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. Data before 2021 are being recalculated according to the Regulation of EU Parliament and Council 2019/1700 as of 10 October 2019.

Uwarunkowania demograficzne

Demographic conditions

Zgodnie z danymi z badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (Labour Force Survey, LFS), liczba ludności w wieku 15–74 lata w 2023 r. wyniosła w 27 krajach Unii Europejskiej 334,1 mln osób. Największa liczba osób w tym wieku występowała w Niemczech (63,2 mln), we Francji (48,4 mln), we Włoszech (44,0 mln), w Hiszpanii (36,9 mln) oraz w Polsce (27,9 mln).

Znaczący wpływ na wzrost (o 608,3 tys. w skali roku) liczby ludności w wieku produkcyjnym (15–64 lata) miał napływ uchodźców z objętej wojną Ukrainy. Według danych Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców, ok. 6,5 mln Ukraińców uzyskało azyl poza krajem, w tym ok. 2 mln w Europie. Około 62% tej populacji stanowiły kobiety i dziewczynki, a 6% osoby niepełnosprawne. Osoby w wieku 35–59 lat stanowiły 22% tej populacji, a 15% stanowili uchodźcy w wieku 18–34 lata.

Aktywni zawodowo

Active population

Liczba osób aktywnych zawodowo w UE w 2023 r. wyniosła 212,5 mln i była wyższa o 1,8 mln w porównaniu z 2022 r. Współczynnik aktywności zawodowej kształtował się w UE na poziomie 75,0%.

Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej wystąpił w kategorii wieku 25–54 lat (87,0%), a najniższy – w kategorii wieku 15–24 lata (41,2%).

Tablica 2.2.1. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE
Table 2.2.1. Activity rate and employment rate in EU countries

Kraje Countries	Współczynnik aktywności zawodowej (wiek 15–64) Activity rate (age 15–64)					Wskaźnik zatrudnienia (wiek 15–64) Employment rate (age 15–64)				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w %					in%				
UE ^a EU	73,2	72,4	73,6	74,5	75,0	68,1	67,0	68,3	69,8	70,4
Strefa euro ^b Euro area	73,5	72,5	73,6	74,5	75,0	67,9	66,6	67,8	69,3	70,0
Austria Austria	77,3	76,4	77,2	77,8	78,2	73,6	71,7	72,4	74,0	74,1
Belgia Belgium	69,1	68,4	69,7	70,5	70,5	65,3	64,4	65,3	66,5	66,6
Bułgaria Bulgaria	73,1	72,1	72,0	73,7	73,9	69,2	67,6	68,1	70,6	70,7
Chorwacja Croatia	66,5	67,1	68,7	69,9	70,1	62,1	62,0	63,4	64,9	65,7
Cypr Cyprus	76,0	75,8	76,7	78,2	79,0	70,5	69,9	70,8	72,7	74,1
Czechy Czechia	76,7	76,4	76,6	77,2	77,1	75,1	74,4	74,4	75,5	75,1
Dania Denmark	79,1	79,0	79,6	80,4	80,8	75,0	74,4	75,5	76,8	76,6
Estonia Estonia	79,2	79,6	79,1	81,2	81,6	75,5	74,0	74,0	76,4	76,2
Finlandia Finland	77,3	77,3	78,8	79,8	79,9	72,0	71,2	72,7	74,3	74,0
Francja France	72,6	72,0	73,0	73,6	73,9	66,4	66,1	67,2	68,1	68,4
Grecja Greece	68,5	65,3	67,3	69,4	69,5	56,1	53,7	57,2	60,7	61,8
Hiszpania Spain	73,8	72,2	73,7	74,0	74,5	63,3	60,9	62,6	64,3	65,3
Holandia Netherlands	83,4	83,4	83,7	84,7	85,5	79,7	79,3	80,1	81,8	82,4

Tablica 2.2.1. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE (dok.)
Table 2.2.1. Activity rate and employment rate in EU countries (cont.)

Kraje Countries	Współczynnik aktywności zawodowej (wiek 15–64) Activity rate (age 15–64)					Wskaźnik zatrudnienia (wiek 15–64) Employment rate (age 15–64)				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w %					in%				
Irlandia Ireland	73,2	70,8	74,6	76,8	77,5	69,4	66,5	69,8	73,3	74,0
Litwa Lithuania	78,0	78,5	78,2	78,6	78,8	73,0	71,6	72,4	73,8	73,2
Luksemburg Luxembourg	72,0	72,2	73,2	73,5	74,1	67,9	67,2	69,4	70,1	70,3
Łotwa Latvia	77,3	78,0	75,8	76,8	76,6	72,2	71,5	69,9	71,3	71,4
Malta Malta	74,8	76,0	77,1	79,3	80,7	71,7	72,3	74,2	76,5	78,2
Niemcy Germany	78,0	77,3	78,5	79,3	79,7	75,7	74,4	75,6	76,8	77,2
Polska Poland	70,1	70,2	72,9	73,6	74,5	67,8	68,0	70,4	71,5	72,4
Portugalia Portugal	74,9	73,8	74,9	76,2	77,6	69,8	68,5	69,7	71,4	72,5
Rumunia Romania	63,3	64,1	65,6	66,8	66,8	60,2	60,2	61,9	63,1	63,0
Słowacja Slovakia	74,7	74,5	74,6	76,1	76,5	70,4	69,5	69,4	71,3	72,0
Słowenia Slovenia	74,6	73,8	75,0	76,2	75,2	71,3	70,1	71,4	73,1	72,5
Szwecja Sweden	82,6	82,1	82,6	83,3	84,0	76,8	74,9	75,1	77,0	77,4
Węgry Hungary	74,7	75,1	76,2	77,2	78,0	72,2	71,9	73,1	74,4	74,8
Włochy Italy	65,7	63,5	64,5	65,5	66,7	59,0	57,5	58,2	60,1	61,5

^a Dla każdego roku agregat UE obejmuje 27 państw. ^b Dla każdego roku agregat „strefa euro” obejmuje 20 państw.

Źródło: dane Eurostatu.

^a For each year, the EU aggregate includes 27 countries. ^b For each year, the “euro area” aggregate includes 20 countries.

Source: Eurostat data.

Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej odnotowano w Holandii (85,5%), w Szwecji (84,0%) oraz w Estonii (81,6%), zaś najniższy – we Włoszech (66,7%), w Rumunii (66,8%) oraz w Grecji (69,5%).

Pracujący

Persons employed

W 2023 r. liczba pracujących w 27 krajach Unii Europejskiej wyniosła 205,6 mln (o 2,4 mln więcej niż w 2022 r.). Liczba zatrudnionych wyniosła 172,3 mln i była o 1,9 mln wyższa w porównaniu do roku poprzedzającego.

Tablica 2.2.2. Zatrudnienie oraz bezrobocie w krajach UE^a
Table 2.2.2. Employment and unemployment in EU countries^a

Kraje Countries	Liczba pracujących (wiek 15 lat i więcej) Number of employed persons (age 15 years or over)					Liczba bezrobotnych (wiek 15–74) Number of unemployed (age 15–74)				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w mln in million					w tys. in thousand				
UE EU	200,1	197,1	198,6	203,2	205,6	14 510	15 198	15 058	13 362	13 200
Strefa euro Euro area	153,5	150,9	152,8	157,1	159,5	12 569	12 977	12 835	11 405	11 171
Austria Austria	4,4	4,3	4,3	4,4	4,5	220	272	284	221	241
Belgia Belgium	4,8	4,8	4,9	5,0	5,0	278	291	324	294	294
Bułgaria Bulgaria	3,2	3,1	3,1	2,9	2,9	176	201	171	127	132
Chorwacja Croatia	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	119	135	138	128	104
Cypr Cyprus	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	32	34	35	33	30
Czechy Czechia	5,3	5,2	5,2	5,2	5,1	109	137	150	118	134
Dania Denmark	2,9	2,9	2,9	3,0	3,0	152	170	155	139	162
Estonia Estonia	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	31	48	43	40	48
Finlandia Finland	2,6	2,5	2,6	2,6	2,6	184	209	212	190	204
Francja France	27,1	27,0	27,7	28,3	28,6	2 519	2 381	2 365	2 234	2 263
Grecja Greece	3,9	3,9	3,9	4,1	4,2	847	791	678	588	522
Hiszpania Spain	19,8	19,2	19,8	20,5	21,2	3 248	3 531	3 476	3 079	2 937
Holandia Netherlands	9,0	9,0	9,3	9,6	9,8	423	466	408	350	359
Irlandia Ireland	2,3	2,3	2,4	2,6	2,7	121	139	160	121	120
Litwa Lithuania	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	92	126	105	90	106
Luksemburg Luxembourg	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	17	21	17	15	18
Łotwa Latvia	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	62	79	71	65	62
Malta Malta	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	11	13	10	10	10
Niemcy Germany	42,4	41,5	41,4	42,5	43,0	1 280	1 555	1 563	1 388	1 362
Polska Poland	16,9	16,9	17,2	17,3	17,3	567	552	599	511	502
Portugalia Portugal	4,9	4,8	4,8	4,9	5,0	339	351	343	319	347
Rumunia Romania	8,7	8,5	7,8	7,8	7,7	400	497	459	465	456
Słowacja Slovakia	2,6	2,5	2,6	2,6	2,6	161	186	188	170	162
Słowenia Slovenia	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	45	51	48	41	38
Szwecja Sweden	5,1	5,1	5,1	5,3	5,3	377	466	493	421	440
Węgry Hungary	4,5	4,5	4,6	4,7	4,7	159	198	196	176	203
Włochy Italy	23,1	22,6	22,6	23,1	23,6	2 540	2 301	2 367	2 027	1 947

^a Liczba pracujących i liczba bezrobotnych są podawane w kategoriach wiekowych najczęściej używanych dla tych zmiennych.

Źródło: dane Eurostatu.

^a The number of employed persons and the number of unemployed are given in age categories, the most frequently used for these variables.

Source: Eurostat data.

Liczba bezrobotnych wyniosła ok. 13,2 mln osób (spadek o 1,2% w skali roku). Najwięcej bezrobotnych (8,1%) występowało w kategorii wieku 25–29, zaś najmniej (4,6%) w kategorii wieku 55–64.

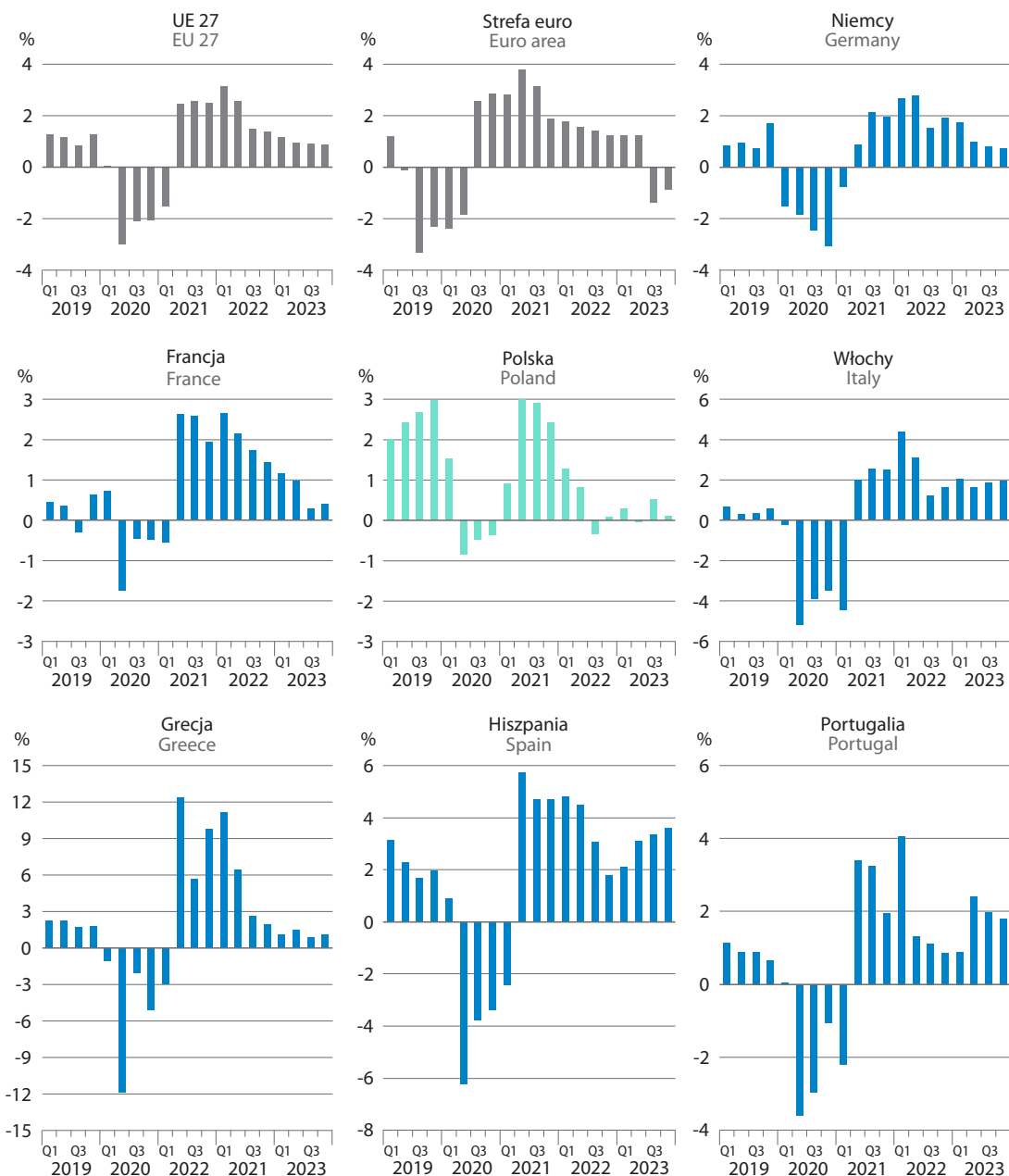
Skutki wojny na Ukrainie Aftermath of war in Ukraine

Znaczący wpływ na rynek pracy w UE miała rozpoczęta w lutym 2022 r. wojna na Ukrainie. Według danych Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR), do grudnia 2023 r. około 6,5 mln Ukraińców uzyskało azyl na świecie, w tym ok. 2 mln w Europie. Zgodnie z tymi danymi, największa liczba Ukraińców znalazła azyl w Polsce (956,6 mln osób), Czechach (373,0 mln osób) oraz na Słowacji (113,9 mln osób). Według kategorii wieku, mężczyźni w wieku 18 lat lub starsi stanowili zaledwie 19% populacji uchodźców, a 36% stanowiły dzieci (w tym 7% dzieci w wieku do 4 lat). 62% populacji to kobiety i dziewczęta. Badania intencji wśród uchodźców przebywających w krajach przyjmujących wskazywały, że chociaż większość uchodźców ma nadzieję wrócić kiedyś na Ukrainę, jedynie 14% planuje to zrobić w najbliższej przyszłości, przede wszystkim ze względu na obawy o bezpieczeństwo, dostępność odpowiedniej pracy, dostęp do podstawowych usług, edukacji i mieszkalnictwa na Ukrainie. Większość imigrantów planowała pozostać w kraju przyjmującym. Uchodźcom zapewniano uzyskanie pracy odpowiadającej ich umiejętnościom, kwalifikacjom i doświadczeniu poprzez zwiększony dostęp do intensywnych i ukierunkowanych szkoleń językowych, nauki w miejscu pracy i możliwości rozwoju, usług w zakresie rozwoju finansowego i biznesowego, usprawnionych procedur uznawania kwalifikacji oraz bezpieczną i niedrogą opiekę nad dziećmi. Według analizy HCR od 40% do 60% respondentów z Ukrainy w UE znalazło zatrudnienie; 10% do 20% było bezrobotnych, a pozostała część to osoby spoza siły roboczej. Do głównych przeszkód w zapewnieniu zatrudnienia należały, według Ukraińców, bariery językowe (34%), ograniczone możliwości znalezienia odpowiedniej pracy (21%) oraz niedopasowanie umiejętności (16%).

W Polsce na koniec grudnia 2023 r. 956 635 osób z Ukrainy było aktywnymi posiadaczami numeru PESEL, uznanymi za uchodźców lub osobami ubiegającymi się o azyl. Według danych Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR), ok. 90% uchodźców znajdujących się w Polsce to kobiety, dzieci i osoby starsze, w tym 37% to dzieci do 18 roku życia. 63% tej populacji stanowiły kobiety. Wśród osób w wieku ponad 60 lat (7% populacji uciekinierów) 78% to kobiety. Ponad 60% populacji uchodźców posiadających aktywne numery PESEL-UKR skupiona była w pięciu województwach: mazowieckim (w tym Warszawa), wielkopolskim (w tym Poznań), dolnośląskim (w tym Wrocław), śląskim (w tym Katowice) i małopolskim (w tym Kraków). Wskazywało to na koncentrację uchodźców z Ukrainy w największych miastach. Ok. 61% uchodźców utrzymywało, że posiada jakąś formę zatrudnienia.

Wykres 2.2.1. Zmiana liczby pracujących w Unii Europejskiej oraz w wybranych krajach UE
(w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku)

Chart 2.2.1. Change in the number of employees in the European Union and in selected EU countries
(compared to the corresponding quarter of the previous year)

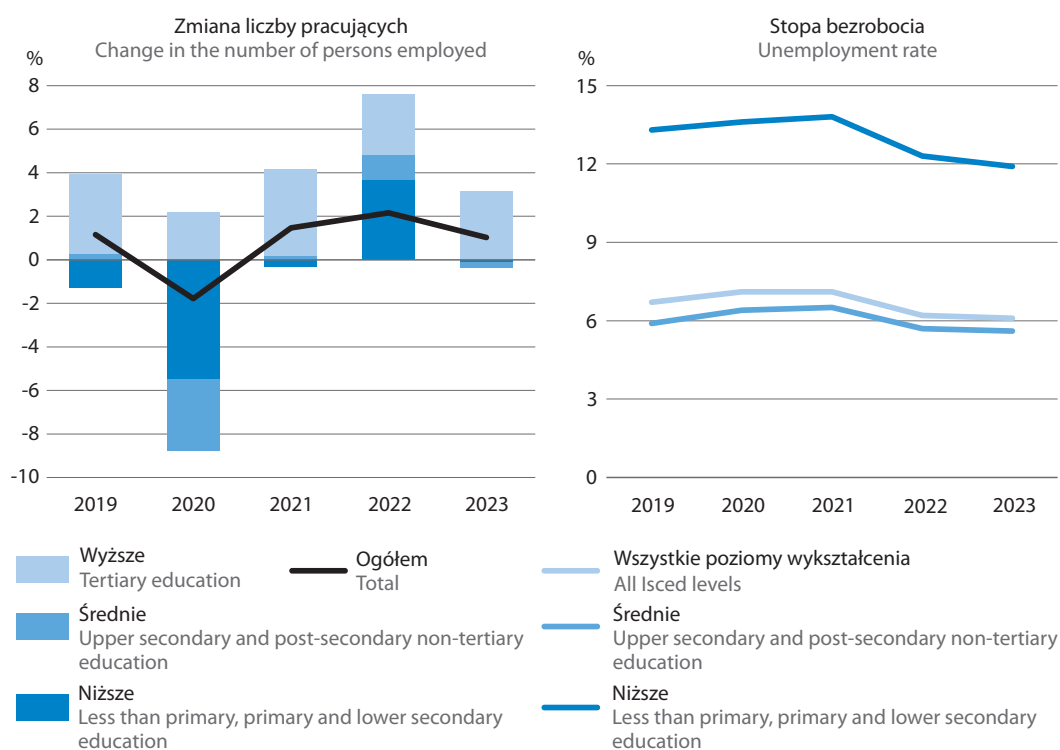
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.
Source: Own study at the basis of Eurostat data.

Osoby nisko- i średniowykwalifikowane na rynku pracy UE

People low-skilled and with medium-level qualifications on the EU labour market

Dynamicznie zmieniający się rynek pracy sprzyjał osobom wysoko wykwalifikowanym, natomiast osoby o niskim wykształceniu miały na ogół większe problemy ze znalezieniem właściwej pracy. Dlatego też w grupie tej występowała wyższa stopa bezrobocia oraz niższy wskaźnik zatrudnienia. W 2023 r. wskaźnik zatrudnienia w UE wśród osób w wieku 15–64 lata, posiadających wykształcenie niskie (gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe) wyniósł 46,4%, podczas gdy dla osób z wykształceniem średnim (ponadgimnazjalnym oraz policealnym) wynosił on 72,7%. Stopa bezrobocia dla tej populacji wyniosła 11,9% w przypadku niższego poziomu wykształcenia oraz 5,6% w przypadku wykształcenia średniego).

Wykres 2.2.2. Pracujący i stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia
Chart 2.2.2. Employed and unemployment rate according to the level of education

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Zmiany w formach zatrudnienia w UE 27 (telepraca)

Changes in employment forms in the EU 27 (teleworking)

Rozwój cyfryzacji doprowadził do znaczących zmian na rynku pracy UE, w tym do zwiększenia zatrudnienia w sferze ICT (9,8 mln pracujących w 2023 r. wobec 9,4 mln w 2022 r.) oraz do utrzymywania pracy zdalnej lub hybrydowej. Według danych Eurostatu, w latach 2013–2023 liczba specjalistów ICT w UE wzrosła o 59,3%, co stanowi prawie 6-krotność wzrostu (10,7%) całkowitego zatrudnienia. W ciągu tej dekady zatrudnienie specjalistów ICT zwiększało się przeciętnie o 3,8%. Pandemia Covid-19 doprowadziła do znacznego wzrostu zatrudnienia w sektorze ICT (7,1% w 2020 r i 6,0% w 2021 r.). W ostatnich latach wzrost nieznacznie spowolnił, ale wykazywał 4,1% w latach 2022–2023.

W 2023 r. prawie 10 mln osób w UE pracowało jako specjaliści w dziedzinie ICT (4,8% pracujących). Najwięcej (2,1 mln) osób pracowało w Niemczech (21,5% ogółu pracujących w UE jako specjaliści ICT), Francji (1,3 mln, tj. 13,8% całkowitej liczby pracujących w UE), a następnie Włochy i Hiszpania (odpowiednio 9,9% i 9,6% całkowitej liczby pracujących w UE).

Wśród krajów UE odsetek zatrudnionych specjalistów ICT był najwyższy w Szwecji (8,7%, tj. 457,9 tys. pracujących), Luksemburgu (8,0%, 25,9 tys. osób) i Finlandii (7,6%, tj. 200,7 tys. osób). Najmniejsze udziały odnotowano w Grecji (2,4%) i Rumunii (2,6%). W Holandii, Estonii, Irlandii, Danii, Belgii, na Cyprze i w Austrii ok. 1 na 20 pracujących był specjalistą od ICT; 66,7% pracowników ICT w UE ukończyło studia wyższe. W sektorze ICT głównie pracowali mężczyźni (80,6% mężczyzn w porównaniu z 19,4% kobiet w 2023 r.). Najwyższy odsetek kobiet pracujących w ICT zaobserwowano w Bułgarii (29%), Estonii (27%) i Rumunii (26%), natomiast najmniejszy w Czechach (12%) i na Maltzie (14%). W UE nadal utrzymywał się wysoki odsetek osób pracujących zdalnie (8,9%).

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Po skokowym wzroście skali pracy i zatrudnienia w warunkach pracy zdalnej w latach 2020–21, od 2022 r. zaznacza się stopniowe zmniejszanie jej popularności. Osoby w wieku 15–64 lat, wykonujące zwykle pracę zdalną, stanowiły w UE27 już tylko 8,9% pracujących (spadek o 1,1 p. proc wobec roku poprzedzającego).

Tablica 2.2.3. Osoby w wieku 15–64 lata zwykle pracujące w domu według statusu zatrudnienia i wybranych krajów UE (w stosunku do pracujących ogółem)

Table 2.2.3. Employed persons at the age group 15–64 working usually from home by status in employment and selected EU countries (in comparison to the total of persons employed)

Kraje Countries	Pracujący (wiek 15–64) Persons employed (age 15–64)					Zatrudnieni (wiek 15–64) Employees (age 15–64)				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w %					in %				
UE EU	5,4	12,0	13,3	10,0	8,9	3,2	10,5	12,2	8,6	7,4
Strefa euro Euro area	6,0	13,6	14,8	11,2	9,9	3,6	12,0	13,7	9,8	8,4
Austria Austria	9,9	18,1	15,9	12,9	10,9	5,8	14,8	14,2	10,7	8,8
Belgia Belgium	6,9	17,2	26,2	16,4	14,3	3,7	14,8	24,3	12,9	11,1
Bułgaria Bulgaria	0,5	1,2	2,8	1,6	1,0	0,2	1,1	2,3	1,2	0,8
Chorwacja Croatia	1,9	3,1	4,6	4,6	4,8	1,5	2,6	4,0	3,8	3,6
Cypr Cyprus	1,3	4,5	6,7	4,6	3,7	0,7	4,2	6,2	3,8	2,9
Czechy Czechia	4,6	7,2	7,2	6,3	6,1	1,3	3,8	4,9	2,8	2,7
Dania Denmark	7,8	17,0	18,1	11,8	7,9	5,4	15,2	16,5	9,4	6,0
Estonia Estonia	6,6	12,2	14,9	12,4	12,0	4,0	10,2	13,4	11,1	10,6
Finlandia Finland	14,1	25,1	24,8	23,1	21,7	10,0	22,4	24,1	22,1	20,8
Francja France	7,0	15,7	17,0	12,4	10,8	4,7	14,3	15,3	10,2	8,4
Grecja Greece	1,9	7,0	6,7	2,5	1,9	1,4	8,0	7,1	2,0	1,5
Hiszpania Spain	4,8	10,9	9,4	7,5	7,1	2,5	9,5	7,8	5,8	5,9

Tablica 2.2.3. Osoby w wieku 15–64 lata zwykle pracujące w domu według statusu zatrudnienia i wybranych krajów UE (w stosunku do pracujących ogółem) (dok.)

Table 2.2.3. Employed persons at the age group 15–64 working usually from home by status in employment and selected EU countries (in comparison to the total of persons employed) (cont.)

Kraje Countries	Pracujący (wiek 15–64) Persons employed (age 15–64)					Zatrudnieni (wiek 15–64) Employees (age 15–64)				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w %					in %				
Holandia Netherlands	14,1	17,8	20,4	15,6	12,7	9,0	12,9	18,2	12,9	10,0
Irlandia Ireland	7,0	21,5	32,2	25,4	21,4	3,8	19,9	31,3	23,8	18,6
Litwa Lithuania	2,4	5,4	9,1	6,1	5,6	0,8	4,0	7,2	4,6	4,0
Luksemburg Luxembourg	11,6	23,1	28,1	17,7	12,7	8,9	21,8	27,6	16,6	11,1
Łotwa Latvia	3,0	4,5	11,0	8,8	8,1	1,1	1,5	9,4	7,0	6,3
Malta Malta	6,1	14,8	14,8	12,0	11,5	4,3	14,2	14,2	11,4	9,9
Niemcy Germany	5,2	13,6	17,2	14,4	12,9	3,2	11,9	15,9	13,1	11,5
Polska Poland	4,6	9,0	7,0	5,0	5,4	1,6	6,7	4,9	2,9	3,1
Portugalia Portugal	6,5	13,7	14,1	7,8	7,5	4,8	13,1	13,9	6,8	6,4
Rumunia Romania	0,8	2,5	2,4	1,4	1,2	0,6	2,8	2,2	1,2	1,1
Słowacja Slovakia	3,7	5,7	6,6	5,1	4,9	2,1	4,6	5,4	3,6	3,5
Słowenia Slovenia	6,8	7,4	10,6	8,5	6,4	4,7	5,4	8,5	6,2	4,5
Szwecja Sweden	5,9	:	26,9	18,1	14,3	3,8	(,)	26,2	16,9	12,9
Węgry Hungary	1,2	3,6	4,5	2,8	3,6	0,7	2,7	3,5	1,9	2,6
Włochy Italy	3,6	12,2	8,3	5,2	4,4	1,1	11,1	8,1	4,4	3,5

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Najwyższy odsetek osób pracujących zwykle zdalnie wystąpił w Finlandii (21,7%), Irlandii (21,4%) oraz Belgii i Szwecji (po 14,3%).

Zmiany związane z digitalizacją w UE27**Changes resulting of digitalization in the EU27**

W 2023 r. ponad 90% mieszkańców UE korzystało z Internetu przynajmniej raz w tygodniu, w tym najwięcej w Holandii (83%), Finlandii (82%), Irlandii (73%), Danii (70%) oraz w Czechach (69%). W 2023 r. 45% obywateli UE korzystało z internetu w celu uzyskania informacji na stronach internetowych organów publicznych, w tym zwłaszcza w Finlandii (83%), Danii (73%) i Szwecji (71%). W 2023, 91% mieszkańców UE przyznało, że korzystało z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy do wysyłania lub odbierania wiadomości e-mail (86% internautów), do prowadzenia rozmów telefonicznych lub wideo (75%), w celu znalezienia informacji o towarach i usługach (70%), do korzystania z sieci społecznościowych (65%), do szukania informacji na temat leczenia i zdrowia (62%), do bankowości internetowej (70%). Bankowość internetowa jest najbardziej popularna wśród osób w wieku od 25 do 64 lat (73%), w porównaniu z 62% osób w wieku od 16 do 24 lat i 57% osób w wieku 65–74 lat. Spośród krajów UE z bankowości internetowej najczęściej korzysta się w Danii i Finlandii (po 97%), Holandii (96%), Estonii i Łotwie (po 91%). Dodatkowo, 8% przedsiębiorstw w UE korzystało ze sztucznej inteligencji (w tym 30% dużych przedsiębiorstw oraz 7% małych i średnich przedsiębiorstw). Wśród krajów UE wykorzystanie technologii sztucznej inteligencji było najwyższe w Danii i Finlandii (po 15%), a następnie w Luksemburgu i Belgii (po 14%). Natomiast najniższy poziom wystąpił w Rumunii (2%), Bułgarii, Polsce, na Węgrzech i w Grecji (po 4%).

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

W 2023 r. liczba pracujących i zatrudnionych w wieku 15–64 lata wykonujących czasem pracę w domu wzrosła o 1,0 p.proc. w skali roku.

Tablica 2.2.4. Osoby w wieku 15–64 lata pracujące w domu czasem lub nigdy według statusu zatrudnienia w UE

Table 2.2.4. Employed persons at the age group 15–64 working from home sometimes or never, by status in employment in EU

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w % ogólnej liczby pracujących w UE 27 in % of the total EU 27 employment				
Pracujący nigdy nie wykonujący telepracy w domu Persons employed never working home	85,6	79,3	76,0	77,6	77,8
Pracujący czasem wykonujący telepracę w domu Persons employed sometimes working home	9,0	8,6	10,7	12,3	13,3
Zatrudnieni nigdy nie pracujący w domu Employees never working home	88,9	81,8	78,0	80,0	80,1
Zatrudnieni czasem pracujący w domu Employees sometimes working	7,9	7,8	9,7	11,4	12,4

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

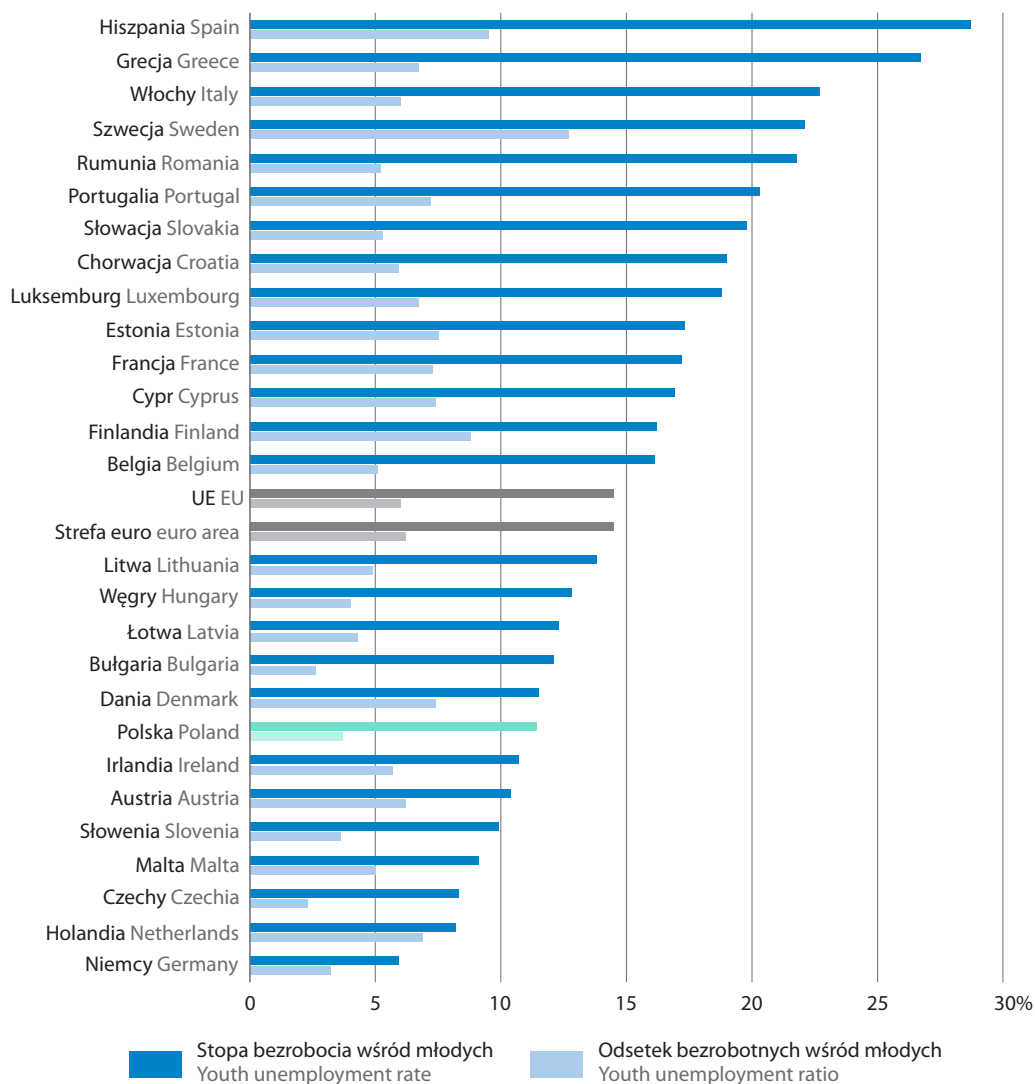
Bezrobotni Unemployed

W 2023 r. liczba osób bezrobotnych (w wieku 15–74 lata) w UE27 wyniosła 13,2 mln i była niższa o 161,6 tys. osób niż w roku poprzedzającym. Stopa bezrobocia wyniosła 6,1% (spadek o 0,1 p. proc. w skali roku).

Stopa bezrobocia wśród osób w wieku 15-24 lata w 2023 r. utrzymała się na poziomie 14,5%.

Ponieważ stopa bezrobocia odzwierciedla odsetek bezrobotnych wśród aktywnych zawodowo, a część osób młodych nie podejmuje pracy ze względu na kontynuowanie nauki, Eurostat publikuje dane na temat udziału młodych bezrobotnych w pełnej populacji w wieku 15–24 lata (aktywnych i biernych zawodowo), czyli tzw. odsetek bezrobotnej młodzieży (ang. Youth unemployment ratio). W 2023 r. wskaźnik ten na poziomie UE wyniósł 6,0%. Najwyższy udział bezrobotnych wśród całej populacji młodych osób w wieku 15–24 lata w 2023 r. występował w Szwecji (12,7%), Hiszpanii (9,5%), Finlandii (8,8%) oraz Estonii (7,5%). Najniższe poziomy wystąpiły w Czechach (2,3%), Bułgarii (2,6%), Niemczech (3,2%) oraz na Słowenii (3,6%).

Wykres 2.2.3. Odsetek bezrobotnej młodzieży oraz stopa bezrobocia wśród młodych (15–24 lata) w UE
 Chart 2.2.3. Youth unemployment ratio and youth unemployment rate (15–24 years) in the EU

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

W 2023 r. stopa bezrobocia trwającego 12 miesięcy i więcej (tzw. długotrwałego, ang. long-term unemployment) spadła w krajach UE27 o 0,3 p. proc. w skali roku i wyniosła 2,1%, przy czym najwyższa wystąpiła w Grecji (6,2%) oraz Hiszpanii (4,3%), zaś najniższa – w Holandii i Danii (po 0,5%), na Malcie (0,7%) oraz w Czechach i Polsce (po 0,8%).

Tablica 2.2.5. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób
Table 2.2.5. Total unemployment rate and young unemployment rate

Kraje Countries	Stopa bezrobocia (15–74 lata) Unemployment rate (15–74 years)					Stopa bezrobocia wśród młodych osób (15–24 lata) Young unemployment rate (15–24 years)				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in%									
UE EU	6,8	7,2	7,1	6,2	6,1	15,6	17,5	16,7	14,5	14,5
Strefa euro Euro area	7,6	8,0	7,8	6,8	6,6	16,3	18,1	16,9	14,6	14,5
Austria Austria	4,8	6,0	6,2	4,8	5,1	9,1	11,7	11,0	9,5	10,4
Belgia Belgium	5,5	5,8	6,3	5,6	5,5	14,5	15,9	18,2	16,4	16,1
Bułgaria Bulgaria	5,2	6,1	5,3	4,2	4,3	12,1	17,4	15,8	10,6	12,1
Chorwacja Croatia	6,6	7,5	7,6	7,0	6,1	16,6	21,1	21,9	18,0	19,0
Cypr Cyprus	7,1	7,6	7,5	6,8	6,1	16,6	18,2	17,1	18,6	16,9
Czechy Czechia	2,0	2,6	2,8	2,2	2,6	5,6	8,0	8,2	6,8	8,3
Dania Denmark	5,0	5,6	5,1	4,5	5,1	10,1	11,6	10,8	10,6	11,5
Estonia Estonia	4,5	6,9	6,2	5,6	6,4	11,6	18,3	16,7	18,6	17,3
Finlandia Finland	6,8	7,7	7,7	6,8	7,2	17,7	21,0	17,1	14,2	16,2
Francja France	8,4	8,0	7,9	7,3	7,3	20,7	21,5	18,9	17,3	17,2
Grecja Greece	17,9	17,6	14,7	12,5	11,1	37,5	38,0	35,5	31,4	26,7
Hiszpania Spain	14,1	15,5	14,9	13,0	12,2	32,5	38,3	35,0	29,7	28,7
Holandia Netherlands	4,4	4,9	4,2	3,5	3,6	8,5	10,6	9,3	7,6	8,2
Irlandia Ireland	5,0	5,9	6,2	4,5	4,3	12,5	15,8	14,6	10,1	10,7
Litwa Lithuania	6,3	8,5	7,1	6,0	6,9	11,9	19,6	14,3	11,9	13,8
Luksemburg Luxembourg	5,6	6,8	5,3	4,6	5,2	17,0	23,2	16,9	17,6	18,8
Łotwa Latvia	6,3	8,1	7,6	6,9	6,5	12,7	14,9	14,8	15,3	12,3
Malta Malta	4,1	4,9	3,8	3,5	3,1	10,1	11,5	9,9	9,0	9,1
Niemcy Germany	3,0	3,7	3,7	3,2	3,1	6,2	8,0	7,0	6,0	5,9
Polska Poland	3,3	3,2	3,4	2,9	2,8	9,7	10,8	11,9	10,8	11,4
Portugalia Portugal	6,7	7,0	6,7	6,2	6,5	18,3	22,5	23,5	19,1	20,3
Rumunia Romania	4,9	6,1	5,6	5,6	5,6	21,0	21,6	21,0	22,8	21,8
Słowacja Slovakia	5,7	6,7	6,8	6,1	5,8	17,1	20,4	20,6	19,9	19,8
Słowenia Slovenia	4,4	5,0	4,8	4,0	3,7	8,1	14,3	12,8	10,1	9,9
Szwecja Sweden	6,9	8,5	8,9	7,5	7,7	19,3	23,6	24,7	21,7	22,1
Węgry Hungary	3,3	4,1	4,1	3,6	4,1	11,2	12,5	13,5	10,6	12,8
Włochy Italy	9,9	9,3	9,5	8,1	7,7	29,2	29,8	29,7	23,7	22,7

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Stopa bezrobocia długotrwałego wśród młodych (15-24 lata) wyniosła w UE 2,6%, w tym była najwyższa na Słowacji (10,1%), we Włoszech (9,5%) oraz w Grecji (9,2%), a najniższa w Holandii (0,3%), Szwecji (0,6%) oraz w Niemczech (0,9%).

W 2023 r. około 14,5% ludności w wieku 15–24 stanowiły w UE osoby, które ani nie uczyły się, ani nie pracowały (Wskaźnik NEETS). Najwyższy współczynnik występował na Cyprze (20,0%) oraz we Włoszech (19,1%), a najniższy – w Holandii (5,3%).

Bierni zawodowo

Economically inactive

W 2023 r. w krajach UE odnotowano 70,8 mln osób biernych zawodowo (w wieku 15–64 lata), tj. o 2,0% mniej niż w 2022 r. Udział biernych zawodowo w ludności w tym przedziale wieku spadł o 0,5 p. proc wobec roku poprzedzającego i wyniósł 25,5%. Najwyższy odsetek osób biernych zawodowo wystąpił we Włoszech (33,3%), Rumunii (33,2%), Grecji (30,5%) i Chorwacji (29,9%), zaś najniższy – w Holandii (14,5%), Szwecji (16,0%) oraz Estonii (18,4%).

Tablica 2.2.6. Przyczyny bierności zawodowej według płci w UE (wiek 15–74 lata) w udziale procentowym ludności aktywnej zawodowo

Table 2.2.6. Reasons for economic inactivity by sex in EU (age group 15–74) in % of the economically active population

Wyszczególnienie Specification	Kobiety Females	Mężczyźni Males
	w %	in %
Nauka, uzupełnienie kwalifikacji In education or training	0,9	0,8
Choroba lub niepełnosprawność Own illness or disability	0,8	0,7
Opieka nad dziećmi lub niepełnosprawnymi dorosłymi Care of children or adults with disabilities	0,9	0,1
Pozostałe przyczyny rodzinne Other family reasons	0,3	0,0
Przekonanie, że nie ma dostępnej pracy Believing no job available	0,4	0,4
Pozostałe przyczyny osobiste Other personal reasons	0,3	0,2
Zwolnienie z pracy Lay-off	0,1	0,1
Inne powody Other reasons	1,1	1,0

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy

Potentially unused labour resources

Do niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy zalicza się bezrobotnych, potencjalnie aktywnych zawodowo oraz tzw. niepełnozatrudnionych (underemployment). Niepełnozatrudnieni (nieodstatecznie zatrudnieni) pracownicy to osoby pracujące w niepełnym wymiarze godzin, które chciałyby pracować więcej i są do tego gotowe, albo które chciałyby pracować dłużej, ale nie mają takiej możliwości. Liczba niepełnozatrudnionych w UE w 2023 r. wyniosła 5,6 mln, zaś ich udział w populacji aktywnych zawodowo 2,5%.

Potencjalnie aktywni zawodowo to osoby bierne zawodowo, poszukujące pracy, ale niegotowe do jej podjęcia oraz nieposzukujące pracy, ale gotowe do jej podjęcia. W 2023 r. potencjalnie aktywni zawodowo stanowili w UE populację 8,3 mln osób.

Tablica 2.2.7. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (wiek 15–74 lata) w UE
Table 2.2.7. Potentially unused labour resources (15–74 years old) in EU

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w mln in million				
Razem Total	13,7	15,	14,1	12,5	12,
Potencjalnie aktywni zawodowo Potential economically active population	4,3	5,2	4,5	3,9	3,7
Poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia Persons seeking work but not immediately available	0,9	0,9	0,8	0,9	0,9
Nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia Persons available to work but not seeking	3,4	4,3	3,7	3,0	2,8
Niepełnozatrudnieni Underemployed part-time workers	2,9	2,9	2,8	2,6	2,5
Bezrobotni Unemployed	6,5	6,9	6,8	6,0	5,8

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

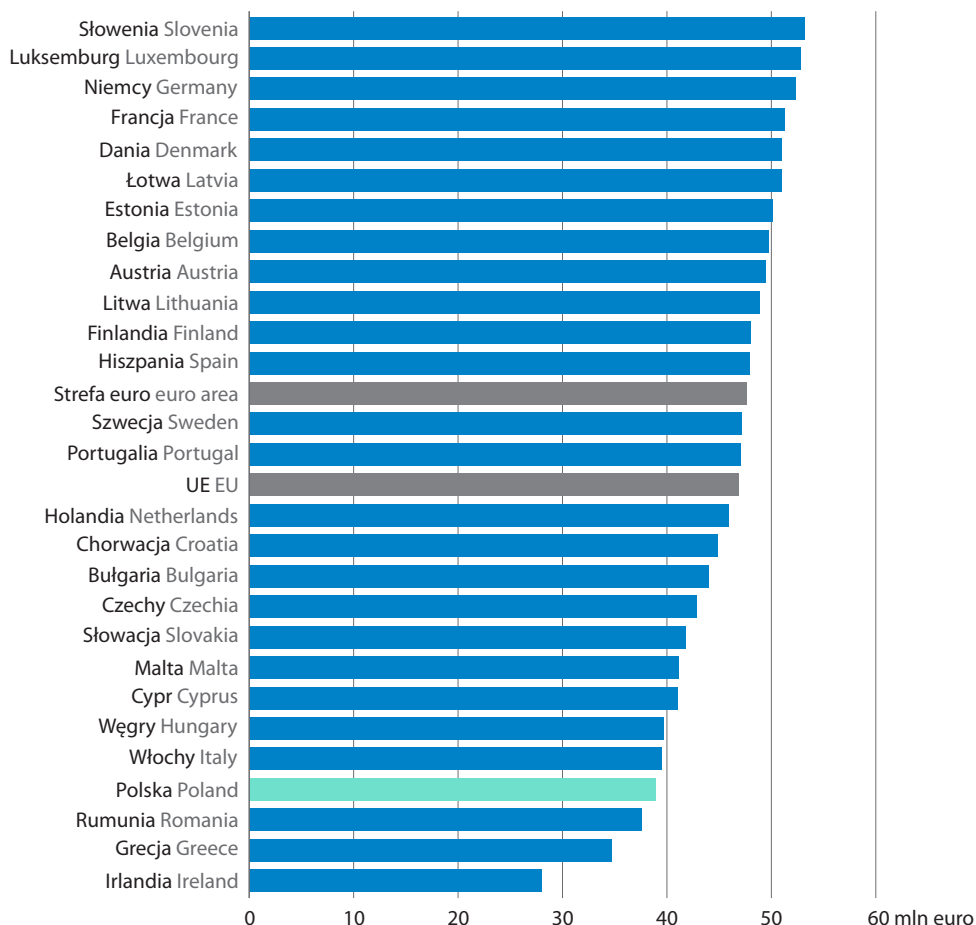
Koszty związane z zatrudnieniem a wydajność pracy

Nominal compensation per employee and work productivity

Zgodnie z danymi Eurostatu dla wszystkich krajów UE w 2023 r. roczne koszty związane z zatrudnieniem stanowiły wyniosły 46,9% PKB wobec 46,7% w roku poprzedzającym.

Najwyższy udział kosztów związanych z wynagrodzeniem w PKB wystąpił na Słowenii (53,2%), w Luksemburgu (52,8%) oraz w Niemczech (52,3%), zaś najniższy – w Irlandii (28,0%), Grecji (34,7%) oraz w Rumunii (37,6%).

Wykres 2.2.4. Koszty nominalne związane z zatrudnieniem w krajach UE (jako udział procentowy w PKB)
 Chart 2.2.4. Nominal compensation per employee in EU countries (as percentage of GDP)

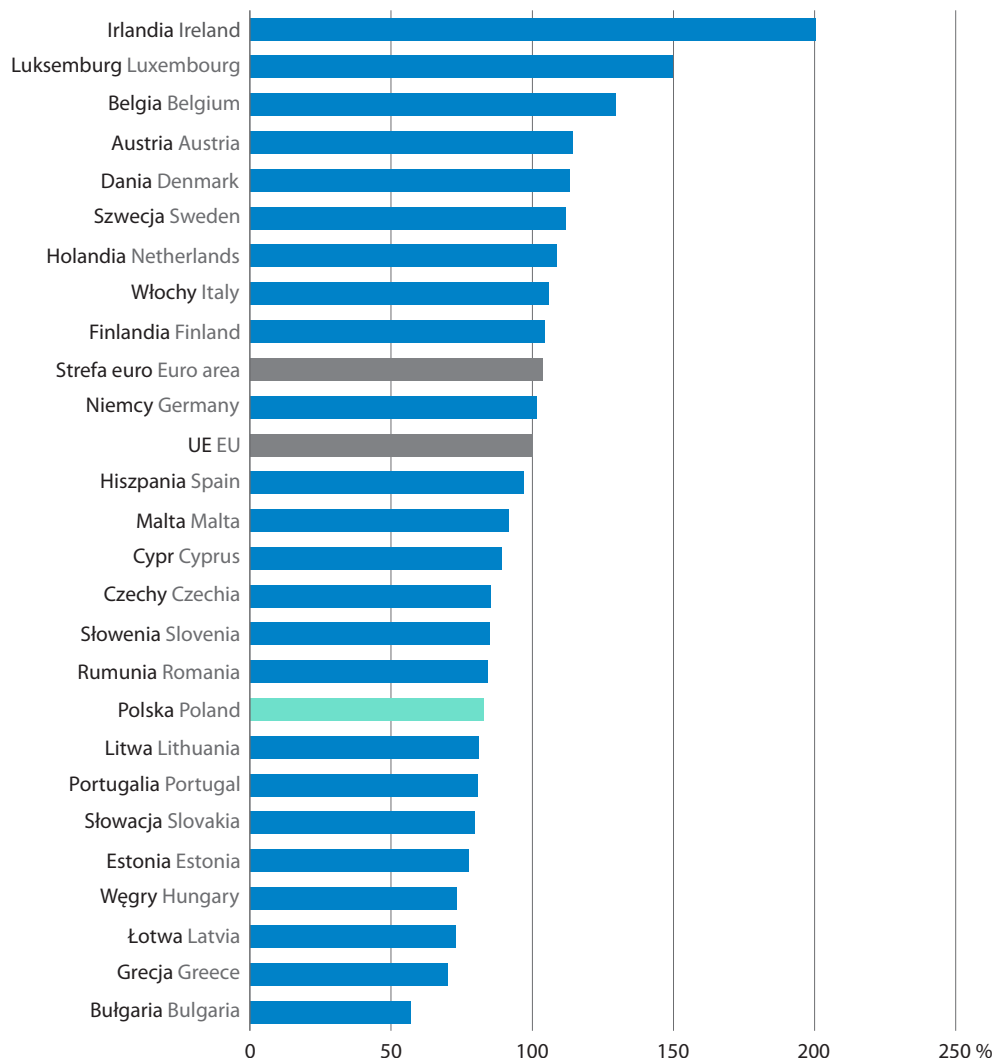

Źródło: Eurostat.

Source: Eurostat data.

Jako jedną z miar wydajności pracy można stosować wartość PKB przypadającą na jednego pracującego. Według Eurostatu, nominalna wydajność pracy liczona w ten sposób na osobę pracującą (w relacji do średniej wydajności w UE) osiągnęła w 2023 r. najwyższy poziom w Irlandii (200,3%), Luksemburgu (149,8%) oraz w Belgii (129,6%). Najniższy poziom wydajności wobec przeciętnej wydajności w UE wystąpił w Bułgarii (56,8%), Grecji (70,1%) oraz na Łotwie (72,8%).

Wykres 2.2.5. Nominalna wydajność pracy na jednego pracującego w relacji do przeciętnej wydajności w UE
 Chart 2.2.5. The nominal labour productivity per person employed in relation to UE average

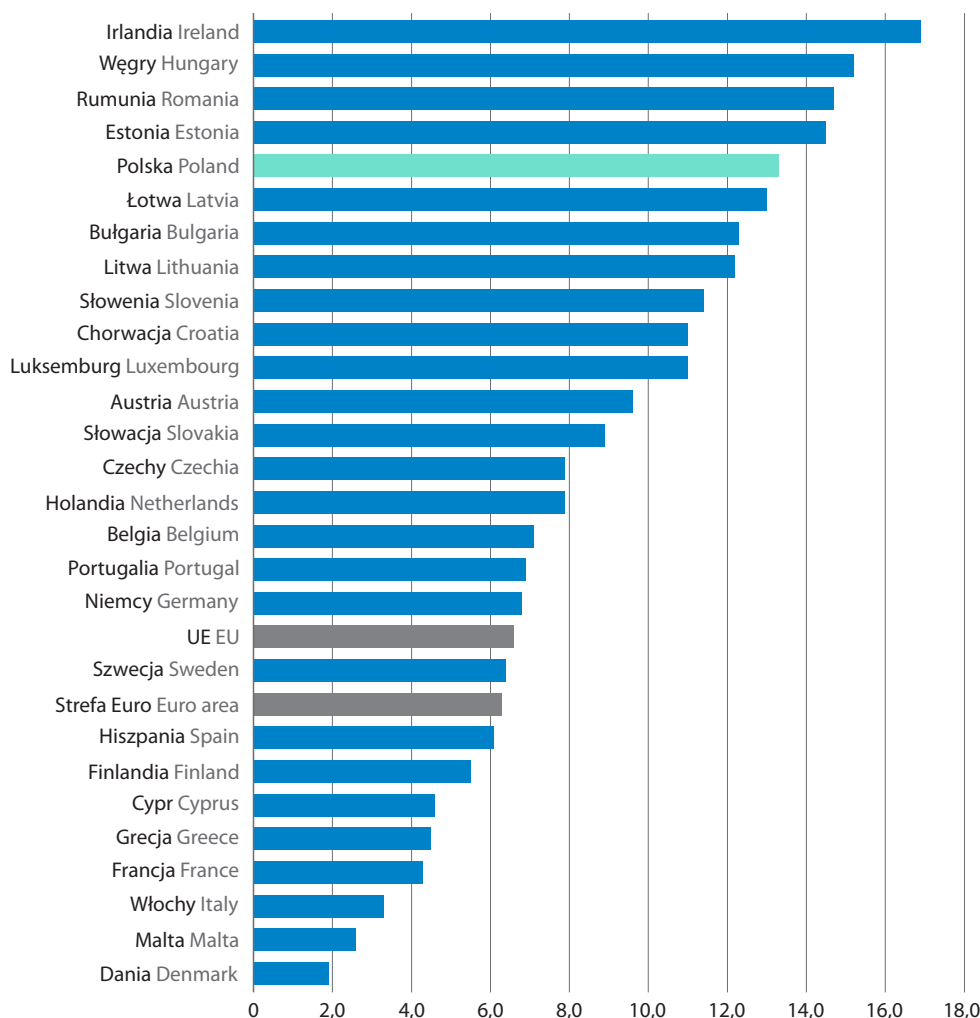

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Wskaźnik „jednostkowe koszty pracy” (unit labour cost) to stosunek kosztów związanych z zatrudnieniem, przypadających na jednego zatrudnionego, do wydajności pracy. Wskaźnik ten stanowi relację między wartością kosztów pracy, czyli całkowitego wynagrodzenia w gotówce lub w naturze, płaconego przez pracodawcę zatrudnionemu w zamian za pracę (włącznie ze składkami na ubezpieczenia społeczne płaconymi przez pracodawców), a wartością, jaką pracownik wytwarza. Tempo wzrostu tego wskaźnika ma odzwierciedlić dynamikę udziału czynnika produkcyjnego, jakim jest praca w wytworzonej wartości produkcji.

W 2023 r. nominalne jednostkowe koszty pracy wzrosły w UE wobec poprzedzającego roku o 6,6% (wzrost o 6,3% w strefie euro), przy czym najwięcej w Irlandii (o 16,9%), na Węgrzech (15,2%) oraz w Rumunii (o 14,7%).

Wykres 2.2.6. Nominalne jednostkowe koszty pracy w krajach UE w relacji do 2022 r.
 Chart 2.2.6. Nominal unit labour costs in EU countries in relation to the previous year

Źródło: dane Eurostatu
 Source: Eurostat data.

Nierówności dochodowe

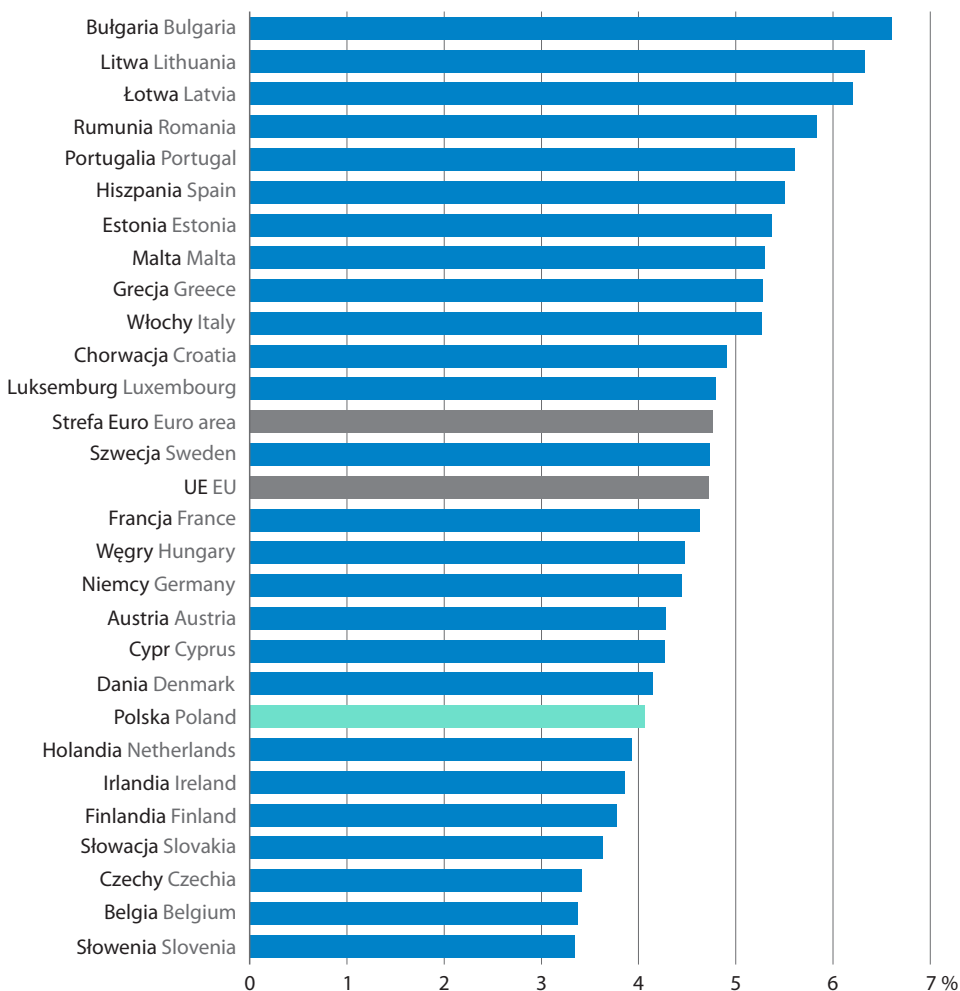
Income inequality

Nierówności dochodowe mogą być mierzone m.in. za pomocą wskaźnika nierówności rozkładu dochodów S80/S20 lub współczynnika Giniego (obliczanych w ramach badania EU-SILC). Dzięki zastosowaniu tej samej metodologii w całej Unii Europejskiej, dane te umożliwiają uzyskanie informacji na temat nierówności w porównywalnych warunkach, co pozwala na zbadanie relacji pomiędzy gospodarkami poszczególnych krajów.

Wskaźnik S80/S20 to stosunek sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najwyższym poziomie dochodów (najwyższy kwintyl) do sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najniższym poziomie dochodów (najniższy kwintyl). Wyższy wskaźnik nierówności rozkładu dochodów S80/S20 oznacza wyższy poziom nierówności dochodowych, a niższy – mniejszą nierówność. Wskaźnik dochodów S80/S20 na poziomie 1,0 oznacza równe dochody na osobę dla wszystkich gospodarstw domowych.

Wskaźnik S80/S20 dla UE27 w 2023 r. wyniósł 4,7%, przy czym najwyższy był w Bułgarii (6,6%), na Litwie (6,3%) oraz Łotwie (6,2%). Najniższy poziom osiągnął na Słowenii (3,3%), w Belgii i Czechach (po 3,4%) oraz na Słowacji (3,6%).

Wykres 2.2.7. Współczynnik zróżnicowania kwintylowego S80/S20 według grup krajów
Chart 2.2.7. S80/S20 income quintile share ratio by selected countries

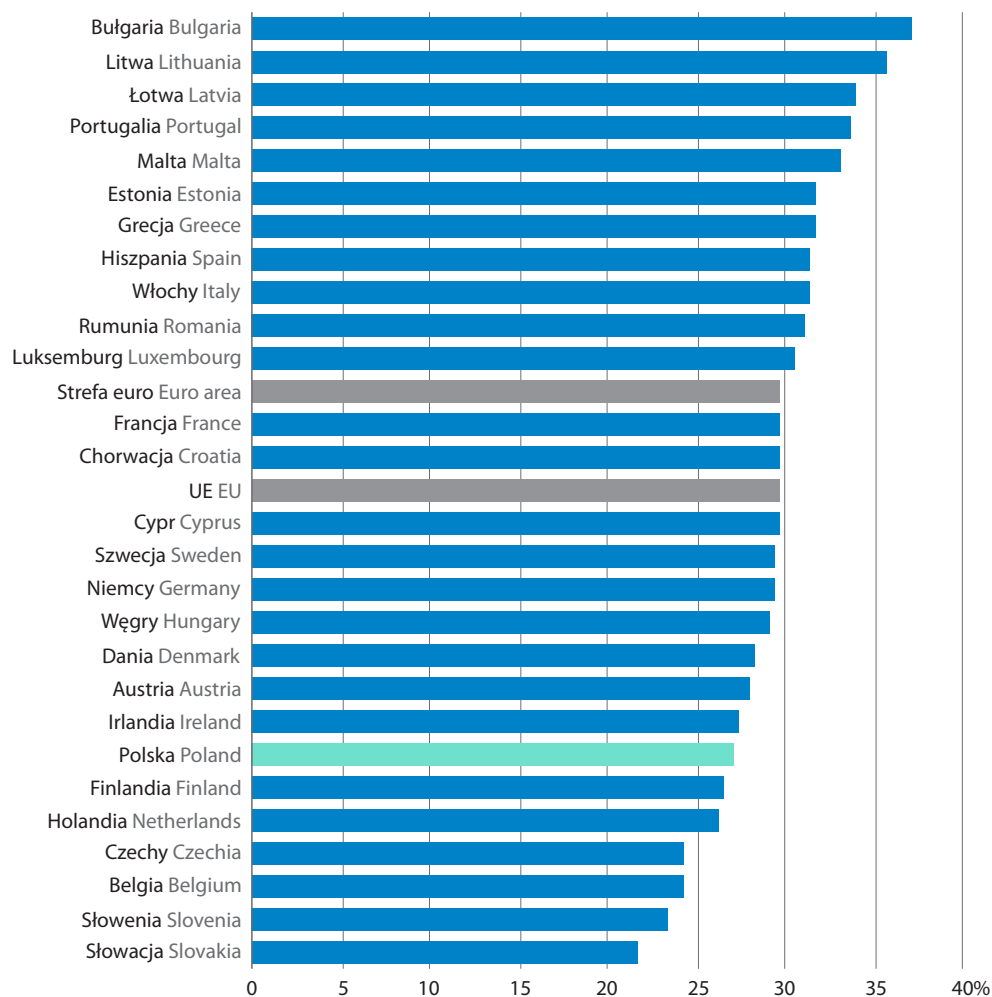
Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Współczynnik Giniego jest miarą nierówności rozkładu dochodów, która przybiera wielkość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy, a ta jedna otrzymywałaby cały dochód. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie⁶⁹.

⁶⁹ Źródło definicji: badanie EU-SILC, według Eurostat.

Wykres 2.2.8. Wskaźnik Giniego dla wybranych krajów
 Chart 2.2.8. Gini coefficient for selected countries

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Krajami o największych nierównościach dochodowych w Unii Europejskiej w 2023 r. były: Bułgaria (37,2%), Litwa (35,7%) oraz Łotwa (34,0%). Państwami o najniższym poziomie wskaźnika Giniego były: Słowacja (21,6%), Słowenia (23,4%) oraz Czechy (24,2%).

2.3. Rynek pracy w Polsce⁷⁰

2.3. Labour market in Poland

Sytuacja na rynku pracy w 2023 r. w Polsce poprawiła się w porównaniu z poprzednim rokiem. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było o 0,3% wyższe (wobec wzrostu o 2,6% w 2022 r.), a stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia wyniosła 5,1% i była o 0,1 p.proc. niższa niż w końcu grudnia 2022 r. Jednocześnie stopa bezrobocia zgodnie z BAEL wyniosła 2,8% (spadek o 0,1 p. proc. w stosunku do 2022 r.), a wskaźnik zatrudnienia (15-64 lata) według BAEL wyniósł 72,4 (wzrost o 0,9 w stosunku do 2022 r.). Podniesiona została płaca minimalna do 3 490 zł od 1 stycznia i 3 600 zł od 1 lipca oraz nastąpił wzrost wynagrodzeń w ujęciu nominalnym, zarówno w sektorze przedsiębiorstw, jak i w sferze budżetowej. W sektorze przedsiębiorstw wzrost nominalny wyniósł 11,9%, a w sferze budżetowej było to 13,3%. Jednocześnie odnotowano wzrost wynagrodzeń w ujęciu realnym. Wzrost realny wynagrodzeń był niewielki i wyniósł 0,5% w sektorze przedsiębiorstw, a w sferze budżetowej 1,8%. Saldo miejsc pracy (różnica pomiędzy nowo utworzonymi a zlikwidowanymi miejscami pracy) wyniosło 184,4 tys., wobec 259,8 tys. w roku poprzedzającym⁷¹.

Uwarunkowania demograficzne

Demographic conditions

Największym wyzwaniem dla polskiego rynku pracy są trendy demograficzne, zmieniające na niekorzyść strukturę populacji i prowadzące do starzenia się zasobów pracy.

Wyniki spisu powszechnego z 2021 r.⁷² wskazują na duże zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. W okresie międzyspisowym (od 2011 r.) zmniejszył się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym, a także w wieku produkcyjnym. Wyraźnie zwiększył się natomiast udział ludności w wieku poprodukcyjnym. W ciągu dekady przybyło blisko 2 miliony osób w grupie wieku 60/65 lat i więcej, a tym samym już przeszło co piąty mieszkaniec Polski ma ponad 60 lat.

Rok 2023 był kolejnym rokiem spadku liczby osób w wieku produkcyjnym w Polsce. Liczba osób w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata) w 2023 r. (stan w dn. 31 XII) wyniosła 22,0 mln osób wobec 22,2 mln osób w roku poprzedzającym⁷³. Po osiągnięciu maksimum w 2010 r., liczba ta zmniejszała się w latach 2011–2023, przy czym skala spadku w każdym kolejnym roku była coraz większa. Udział tej grupy wieku w populacji w 2023 r. wyniósł 58,4%, wobec 58,7% w 2022 r. i 64,4% w 2010 r., w tym w wieku mobilnym (18 – 44 lata) było to 35,4%, a w wieku niemobilnym (45 – 59/64 lata) było to 23,0%.

Ludność w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej) w 2023 r. liczyła 8,7 mln osób (0,1 mln więcej niż w 2022 r.), a jej udział wyniósł 23,3% całej populacji. Udział ten nieustannie rósł od 1990 r., kiedy to stanowił 12,9% ludności Polski.

Wzrosła wartość współczynnika obciążenia (demograficznego)⁷⁴ z 70,0 w 2022 r. do 71,0 w 2023 r. (wobec 55,0 w 2010 r.).

⁷⁰ Od 1 kwartału 2021 r. w BAEL zostały wprowadzone zmiany, wynikające z wdrożenia rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. oraz jego aktów implementacyjnych, więcej informacji na ten temat dostępnych jest w uwagach metodologicznych na stronie GUS: Informacja Głównego Urzędu Statystycznego na temat zmian wprowadzanych od 2021 r. w BAEL.

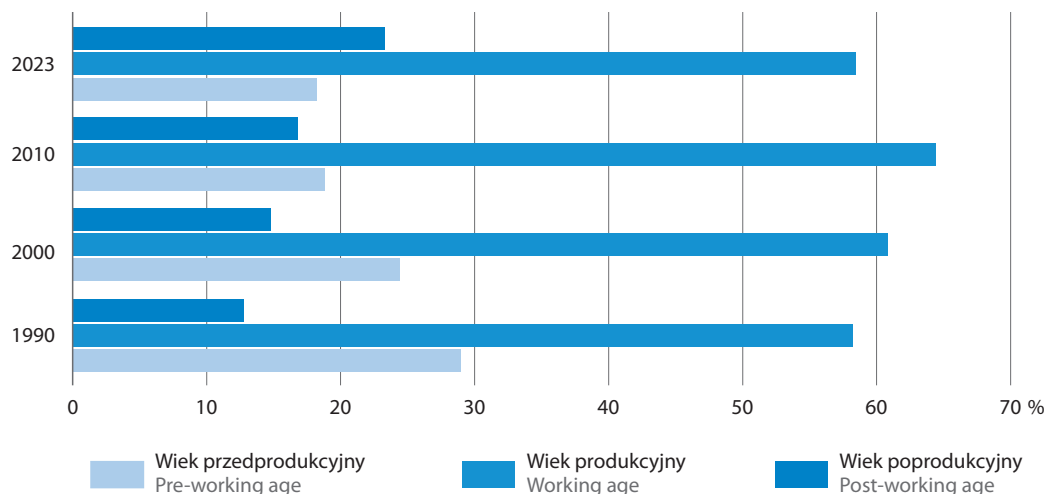
⁷¹ GUS. (2024). Popyt na pracę w 2023 r.

⁷² GUS. (2023). Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Starzenie się ludności Polski w świetle wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021.

⁷³ GUS. Baza Danych Lokalnych.

⁷⁴ Współczynnik obciążenia (demograficznego) – relacja liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Wykres 2.3.1. Zmiana w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku
Chart 2.3.1. Change in the population structure by economic age groups

Źródło: badania własne GUS.

Dane uogólniono w oparciu o bilanse ludności rezydującej opracowane na podstawie NSP 2021.

Source: Statistics Poland own research.

Data generalized on the basis of the Population and Housing Census 2021.

Aktywni zawodowo

Economically active population

Liczba osób aktywnych zawodowo w wieku 15 – 89 lat, według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, w Polsce w 2023 r.⁷⁵ wyniosła 17,8 mln osób.

Współczynnik aktywności zawodowej wzrósł we wszystkich grupach wieku. Dla osób w wieku 18–59/64 lata kształtował się na poziomie 81,2% (wzrost o 1,0 p. proc. w stosunku do 2022 r.). Współczynnik aktywności zawodowej wśród osób młodych w przedziale 15–24 lata wyniósł 32,4% (wzrost o 0,7 p. proc. w relacji do 2022 r., a w grupie osób 55–59/64 lata odnotowano 72,3% (wzrost o 1,7 p. proc.). Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej w wysokości 89,9% wystąpił dla wieku 35–44 lata i był wyższy o 0,2 p. proc. niż rok wcześniej.

⁷⁵ Od 2023 r. do uogólniania wyników BAEL na populację generalną zastosowano dane o ludności rezydującej Polski pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Prezentowane w opracowaniu dane za lata 2021–2022 zostały przeliczone zgodnie z nową podstawą uogólniania wyników, w związku z czym różnią się od opublikowanych we wcześniejszych edycjach publikacji. W związku z powyższym dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Tablica 2.3.1. Współczynnik aktywności zawodowej dla wybranych grup wieku
Table 2.3.1. Economic activity rate by selected age groups

Wiek Age	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in %									
15–89	55,2	55,3	55,6	56,0	56,0	56,0	55,8	58,2	58,4	58,7
15–24	33,5	32,5	34,2	34,5	35,0	35,1	31,6	31,3	31,7	32,4
20–64	71,4	71,8	72,6	73,6	74,2	74,7	75,0	78,1	79,0	80,1
65–89	4,3	4,4	4,7	5,3	5,3	5,4	5,7	6,2	6,5	6,3
18–59/64	72,8	73,1	74,0	75,0	75,8	76,4	76,5	79,4	80,2	81,2

Źródło: badania własne GUS.

Od 2023 r. do uogólniania wyników BALE na populację generalną zastosowano dane o ludności rezydującej w Polsce pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Prezentowane w opracowaniu dane za lata 2021–2022 zostały przeliczone zgodnie z nową podstawą uogólniania wyników, w związku z czym różnią się od opublikowanych we wcześniejszych edycjach publikacji. W związku z powyższym dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Source: Statistics Poland own research.

From 2023 generalisation of the LFS results over the overall population has been carried out with the use of the data on resident population of Poland coming from the balances compiled on the basis of the Population and Housing Census 2021. The data presented in the publication for the years 2021–2022 were recalculated in line with the new generalization basis, therefore they differ from those published in previous editions of publications. Therefore, data from 2021 are not fully comparable with data for previous years.

Pracujący Employed persons

Liczba osób pracujących (w wieku 15–89 lat), według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, w Polsce w 2023 r. wyniosła 17,3 mln.

Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 18–59/64 wyniósł 78,9% (o 1,1 p.proc więcej niż w 2022 r.). Najwyższy wskaźnik zatrudnienia w 2023 r. wystąpił w grupie wieku 35–44 lata, gdzie wyniósł 88,0% (o 0,2 p. proc. więcej niż w 2022 r.), natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w grupie osób w wieku 60/65 lat i więcej na poziomie 9,0% (o 0,2 p. proc. mniej niż w poprzednim roku).

W 2023 r. wśród ogółu pracujących w wieku 15–64 lata 5,4% zwykle pracowało w domu⁷⁶ (wobec 5,0% w 2022 r.). Najwyższy procent pracujących zwykle w domu (9,0%) wystąpił w 2020 r. Było to związane z panującą wówczas sytuacją pandemiczną.

⁷⁶ Źródło: dane Eurostatu.

Tablica 2.3.2. Wskaźnik zatrudnienia dla wybranych grup wieku
Table 2.3.2. Employment rate by selected age groups

Wiek Age	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in %									
15–89	50,1	51,1	52,1	53,2	53,9	54,1	54,0	56,2	56,7	57,0
15–24	25,5	25,7	28,1	29,4	30,8	31,7	28,2	27,6	28,3	28,7
20–64	64,9	66,3	68,2	70,0	71,4	72,3	72,7	75,5	76,7	77,9
65–89	4,2	4,3	4,6	5,2	5,2	5,4	5,6	6,2	6,4	6,3
18–59/64	66,0	67,3	69,3	71,2	72,8	73,8	74,0	76,6	77,8	78,9

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), według definicji obowiązujących od 2021 r.

Od 2023 r. do uogólniania wyników BAEL na populację generalną zastosowano dane o ludności rezydującej w Polsce pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Prezentowane w opracowaniu dane za lata 2021–2022 zostały przeliczone zgodnie z nową podstawą uogólniania wyników, w związku z czym różnią się od opublikowanych we wcześniejszych edycjach publikacji. W związku z powyższym dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Source: Labour Force Survey according to definitions applicable from 2021.

From 2023 generalisation of the LFS results over the overall population has been carried out with the use of the data on resident population of Poland coming from the balances compiled on the basis of the Population and Housing Census 2021. The data presented in the publication for the years 2021–2022 were recalculated in line with the new generalization basis, therefore they differ from those published in previous editions of publications. Therefore, data from 2021 are not fully comparable with data for previous years.

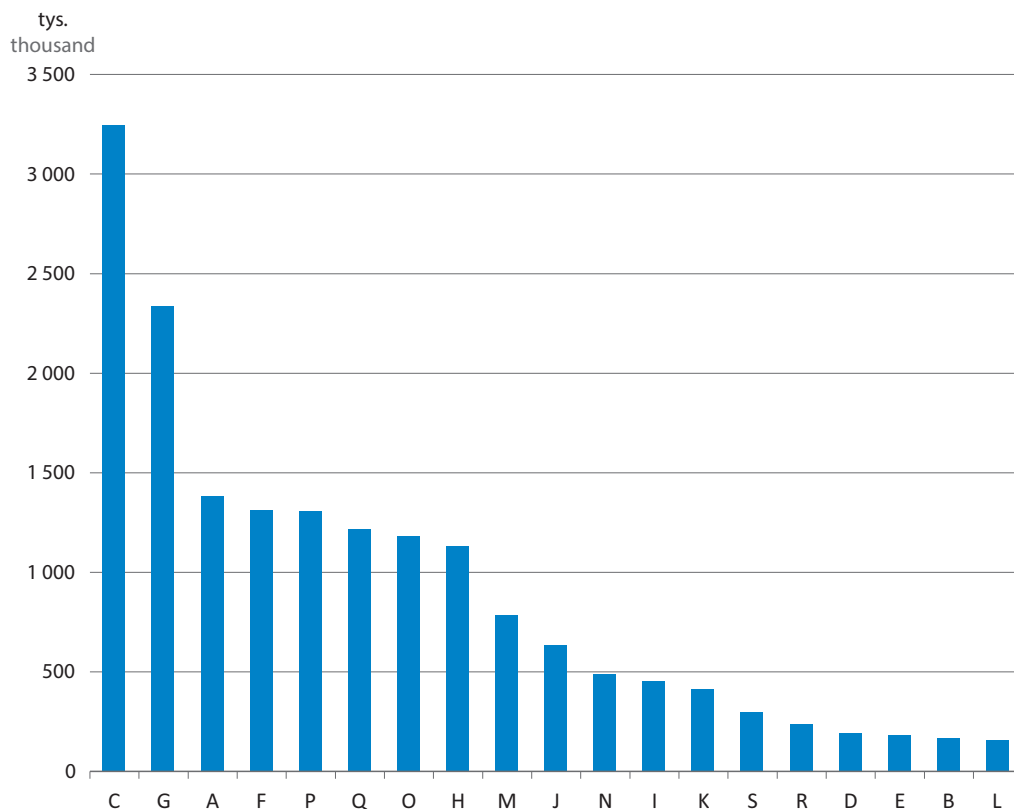
Pracujący według sektorów ekonomicznych⁷⁷ i sekcji PKD

Employed persons by economic sectors and NACE sections

Największą liczbą osób pracujących w 2023 r. cechował się sektor usług (10,8 mln), a liczba ta stanowiła 62,4% ogółu pracujących. Liczba pracujących w przemyśle w 2023 r. wyniosła 5,1 mln, zaś w rolnictwie 1,3 mln.

⁷⁷ Sekторы ekonomiczne PKD w niniejszym podrozdziale to 3 grupy sekcji gospodarki PKD, czyli sektor rolniczy, przemysłowy i usługowy. Por. GUS. (2013). Aktywność ekonomiczna ludności IV kwartał 2012, s. 20.

Wykres 2.3.2. Liczba pracujących ogółem w 2023 r. według sekcji PKD
Chart 2.3.2. Total number of employed persons in 2023 by NACE sections

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Dane uogólniono w oparciu o bilanse ludności rezydującej opracowane na podstawie NSP 2021.

Source: Labour Force Survey.

Data generalized on the basis of the Population and Housing Census 2021.

Dane BAEL wskazują, że w ciągu roku przybyło średnio 259 tys. pracujących w sektorze usług, natomiast ubyło 169 tys. pracujących w sektorze przemysłu oraz 60 tys. z sektora rolnictwa.

W podziale według sekcji PKD, w analizowanym w publikacji roku, najwięcej osób pracujących było w sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe – 3,2 mln osób, w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 2,3 mln, w sekcji P – Edukacja – 1,4 mln osób, w sekcji F – Budownictwo – 1,3 mln oraz w sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo – 1,3 mln osób.

Najwyższy spadek procentowy liczby pracujących odnotowano w sekcji B – Górnictwo i wydobywanie o 5,6%.

Pracujący według statusu zatrudnienia

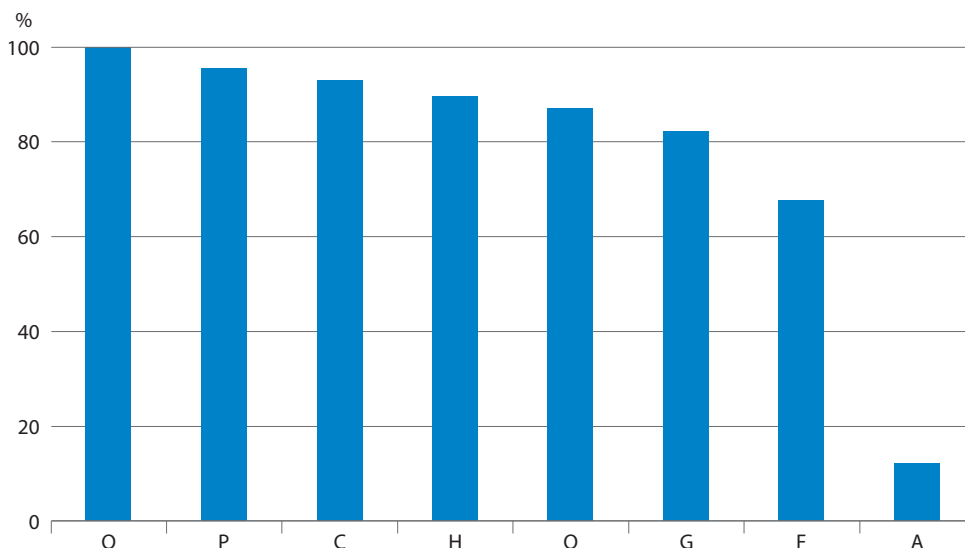
Employed persons by employment status

Liczba zatrudnionych (poprzednia nazwa – pracowników najemnych) (w wieku 15–89 lat) w Polsce w 2023 r. wyniosła 13,9 mln i była na tym samym poziomie, co rok wcześniej. Stanowili oni, podobnie jak rok wcześniej, 80,1% populacji osób pracujących. W sektorze publicznym w 2023 r. zatrudnionych było 4 216 tys. pracowników, tj. 30,4% ogółu, zaś w sektorze prywatnym 9 646 tys., tj. 69,6%. Biorąc pod uwagę sekcje PKD, podobnie jak rok wcześniej najwyższy odsetek zatrudnionych pracowników wśród pracujących

ogółem występował w Administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych (sekcja O) – 100%, Górnictwie i wydobywaniu (sekcja B) – 99,4% oraz w Dostawie wody; gospodarowaniu ściekami (sekcja E) – 98,4%.

Wykres 2.3.3. Udział pracowników najemnych wśród pracujących ogółem w 2023 r. w największych sekcjach PKD

Chart 2.3.3. Share of employees among total number of employed persons in 2023 by the greatest NACE sections

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Dane uogólniono w oparciu o bilanse ludności rezydującej opracowane na podstawie NSP 2021.

Source: Labour Force Survey.

Data generalized on the basis of the Population and Housing Census 2021.

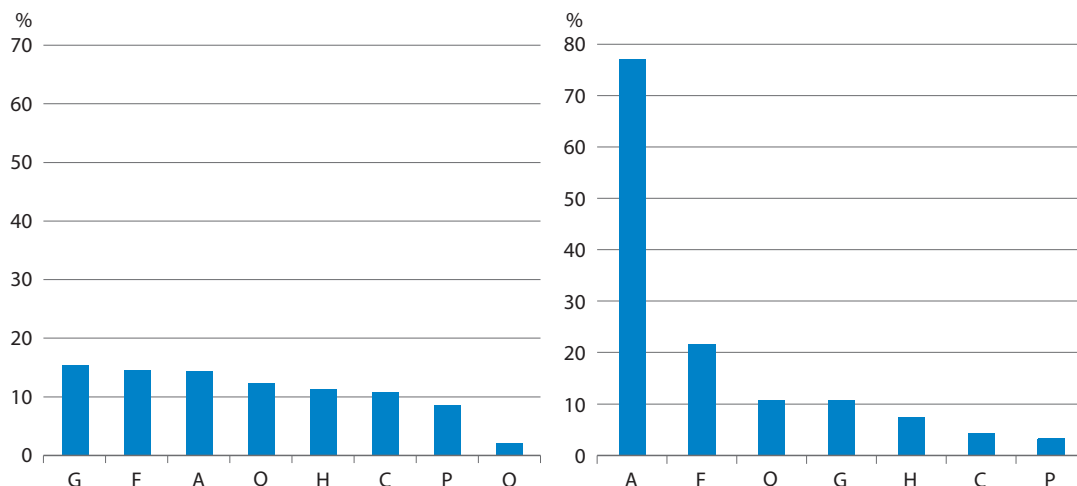
Zatrudnieni na czas określony

Temporary employees

Liczba pracowników zatrudnionych na czas określony wśród zatrudnionych ogółem w 2023 r. wyniosła 2,2 mln osób. Udział zatrudnionych na czas określony w 2023 r. stanowił, podobnie jak rok wcześniej, 15,5% liczby zatrudnionych ogółem. Według podziału na sekcje PKD, największy odsetek zatrudnionych na czas określony występował w Działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I), Administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N), oraz Pozostałej działalności usługowej (sekcja S).

Wykres 2.3.4. Udziały pracujących na własny rachunek (wykres prawy) i zatrudnionych na czas określony (wykres lewy) w 2023 r. w największych sekcjach PKD

Chart 2.3.4. Share of self-employed (right chart) and temporary employees (left chart) in 2023 by the biggest NACE sections

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Dane uogólniono w oparciu o bilanse ludności rezydującej opracowane na podstawie NSP 2021.

Source: Labour Force Survey.

Data generalized on the basis of the Population and Housing Census 2021.

Pracujący na własny rachunek oraz pomagający członkowie rodzin

Self-employed persons and contributing family workers

Liczba pracujących na własny rachunek, niezatrudniających pracowników najemnych, wyniosła 2 620 tys. w 2023 r. i stanowiła 15,1% liczby pracujących ogółem (wzrost o 0,4 p. proc. w stosunku do 2022 r.).

Biorąc pod uwagę sekcje PKD, najwyższy odsetek pracujących na własny rachunek wśród pracujących ogółem występował w Rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A) – 76,1%, w Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M) – 29,9% oraz w Pozostałej działalności usługowej (sekcja S) – 29,4%. Pracodawcy, tj. pracujący na własny rachunek, zatrudniający pracowników najemnych, stanowili populację 673 tys., tj. 3,9% ogółu pracujących.

Liczba pomagających bezpłatnie członków rodzin w 2023 r. wyniosła 152 tys. (w porównaniu do 180 tys. w 2022 r.) i stanowiła 0,9% ogółu pracujących.

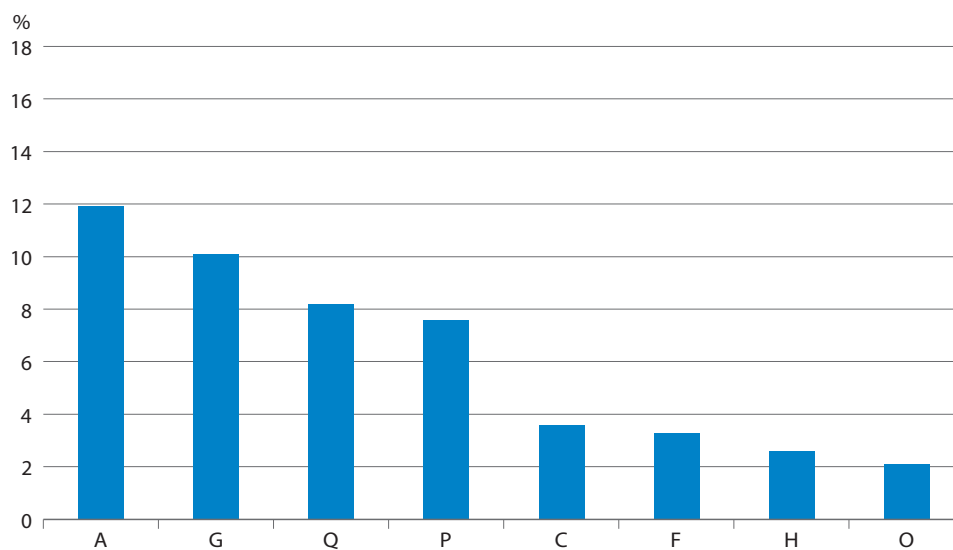
Pracujący według wymiaru czasu pracy

Employed persons by working time

Liczba pracujących (w wieku 15–89 lat) w niepełnym wymiarze czasu pracy w 2023 r. wyniosła 1 147 tys. osób i stanowiła 6,6% liczby pracujących ogółem (wzrost o 0,2 p. proc. w stosunku do 2022 r.). Według sekcji PKD, najwyższy udział pracujących w niepełnym wymiarze wśród pracujących ogółem występował w sekcji R – Kultura, rozrywka i rekreacja (20,3%), w sekcji S – Pozostała działalność usługowa (16,4%) oraz sekcji N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (15,5%).

Wykres 2.3.5. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w 2023 r. w największych sekcjach PKD

Chart 2.3.5. Share of part-time employed persons among employed persons in 2023 by the greatest NACE sections

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Dane uogólniono w oparciu o bilanse ludności rezydującej opracowane na podstawie NSP 2021.

Source: Labour Force Survey.

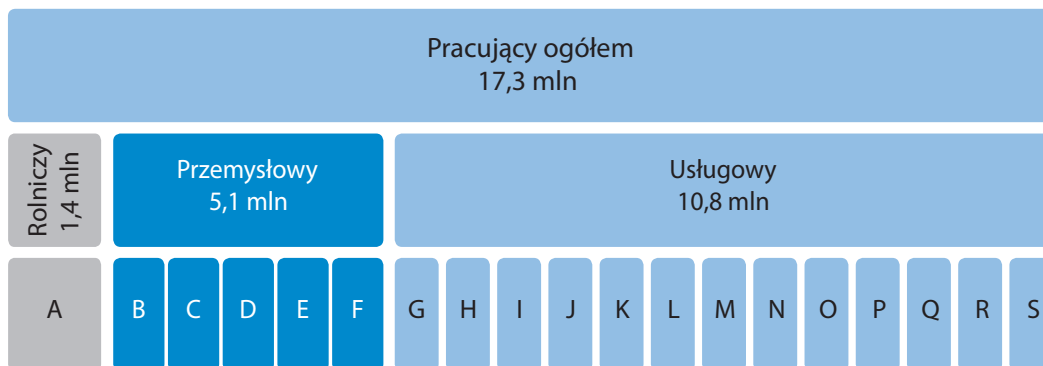
Data generalized on the basis of the Population and Housing Census 2021.

Struktura populacji pracujących w wieku 15 lat i więcej w Polsce w 2023 r. według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD, statusu zatrudnienia oraz wymiaru czasu pracy⁷⁸

Characteristics of the employed population aged 15 and more in Poland in 2023 by economic sectors, NACE sections, employment status and working time

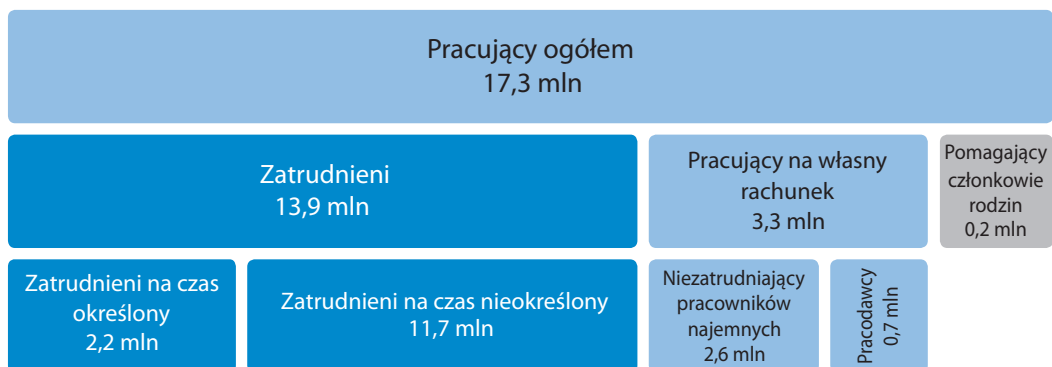
Wykres 2.3.6. Podział liczby pracujących na sektory ekonomiczne oraz sekcje PKD

Chart 2.3.6. Employed persons by economic sectors and NACE sections

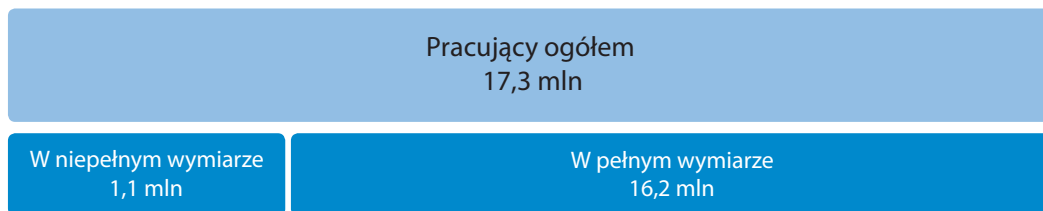
Wykres 2.3.7. Podział liczby pracujących według statusu zatrudnienia

Chart 2.3.7. Employed persons by employment status

Wykres 2.3.8. Podział liczby pracujących według wymiaru czasu pracy

Chart 2.3.8. Employed persons by working time

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Dane uogólniono w oparciu o bilanse ludności rezydującej opracowane na podstawie NSP 2021.

Source: Labour Force Survey.

Data generalized on the basis of the Population and Housing Census 2021.

⁷⁸ Dane nie sumują się na ogółem, ponieważ nie obejmują nieustalonego rodzaju działalności. W niektórych pozycjach sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycjach „ogółem”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników badania.

The data do not sum up to total category as they do not include non-defined economic activities. On some positions the data, when summed up, may give a different Total than the figure in the column “Total”. This due to the rounding-off done after generalizing the results of the survey.

Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w 2023 r.**Work permits for foreigners in 2023**

Dane Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej⁷⁹ pokazują, że w 2023 r. wydano 321,0 tys. zezwoleń na pracę, co stanowiło spadek o 12,2% w stosunku do 2022 r. Powodem spadku liczby zezwoleń ogółem było gwałtowne zmniejszenie liczby zezwoleń dla obywateli Ukrainy o 91,4% (spadek obserwowany był już w 2022 r.).

Wcześniej, w latach 2018–2021 następował w Polsce systematyczny wzrost liczby wydawanych zezwoleń na pracę cudzoziemców, (z wyjątkiem 2020 r., gdy nastąpił spadek o 8,6% w stosunku do poprzedniego roku w związku z pandemią COVID-19).

Jednocześnie w 2023 r. wzrastała dynamicznie liczba zezwoleń dla obywateli innych państw, np. Indii (wzrost o 10,6% w stosunku do 2022 r.), Nepalu (wzrost o 76,5%), czy Filipin (wzrost o 29,2%).

Tablica 2.3.3. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według kraju obywatelstwa**Table 2.3.3. Work permits for foreigners by country of citizenship**

Kraj obywatelstwa Country of citizenship	Liczba wydanych zezwoleń na pracę (w tys.) Numbers of work permits issued (in thousand)				
	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem Total	444,7	406,5	504,2	365,5	321,0
Indie India	8,1	8,2	15,3	41,6	46,0
Nepal Nepal	9,2	5,7	10,9	20,0	35,3
Filipiny Philippine	6,3	7,4	13,3	22,6	29,2
Uzbekistan Uzbekistan	6,3	5,9	15,0	33,4	28,0
Bangladesz Bangladesh	7,0	3,8	7,5	13,5	27,9
Turcja Turke	2,9	2,6	7,4	25,0	26,0
Kolumbia Colombia	0,2	0,2	0,2	4,1	11,9
Kazachstan Kazakhstan	1,7	2,5	4,6	8,9	10,3
Ukraina Ukraine	330,5	295,3	325,2	85,1	7,3 ⁸⁰

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Source: own elaboration based on Ministry of Family and Social Policy data.

Najwięcej zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydano w 2023 r. dla podmiotów działających w ramach sekcji PKD: przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) – 36,6% w ogólnej liczbie zezwoleń, transport i gospodarka magazynowa (sekcja H) – 21,0% oraz budownictwo (sekcja F) – 17,0%.

⁷⁹ <https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/zatrudnianie-cudzoziemcow-w-polsce> (data dostępu: 5.07.2024)

⁸⁰ Duży spadek liczby zezwoleń wynikał z umożliwienia korzystania przez obywateli Ukrainy z innych mechanizmów prawnych, które omówiono w dalszej części rozdziału.

Tablica 2.3.4. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w 2023 r. według wybranych sekcji PKD
Table 2.3.4. Work permits for foreigners issued in 2023 by selected NACE sections

Sekcja PKD NACE section	Liczba wydanych zezwoleń na pracę (w tys.) Numbers of work permits issued (in thousand)
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	117,2
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca Administrative and support service activities	35,3
Budownictwo Construction	54,6
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	67,2
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and gastronomy	17,0
Handel hurtowy i detaliczny Wholesale and retail trade	9,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.
 Source: own elaboration based on Ministry of Family and Social Policy data.

Zauważalny duży spadek liczby wydanych zezwoleń na pracę dla obywateli Ukrainy został zrekompen-sowany innym narzędziem prawnym. W następstwie wejścia w życie przepisów o pomocy obywatelom Ukrainy⁸¹ (ze względu na działania wojenne w okresie od dnia 24 lutego 2022 r.) możliwe jest powierzenie pracy obywatelowi Ukrainy na podstawie niepłatnego powiadomienia, które składa pracodawca. Na tej podstawie w 2023 r. zarejestrowano 1 078,0 tys. powiadomień o podjęciu pracy przez cudzoziemca – oby-watela Ukrainy (wzrost o 106,6% w stosunku do 2022 r.), w tym przez 642,0 tys. (59,6%) kobiet.

W powiadomieniach o podjęciu pracy przez cudzoziemca dominowały sekcje PKD: przetwórstwo prze-mysłowe (sekcja C), działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (sekcja N) oraz transport i gospodarka magazynowa (sekcja H).

W 2023 r. pracodawcy zarejestrowali w powiatowych urzędach pracy 506,6 tys. oświadczeń o zamiarze po-wierzenia pracy cudzoziemcowi, czyli o 51,2% mniej niż w 2022 r. Duża część tych oświadczeń, bo 175,4 tys. (28,7%) dotyczyła obywateli Ukrainy, ale ich udział w strukturze wszystkich oświadczeń zmniejszył się o 24,2 p. proc. w stosunku do 2022 r.

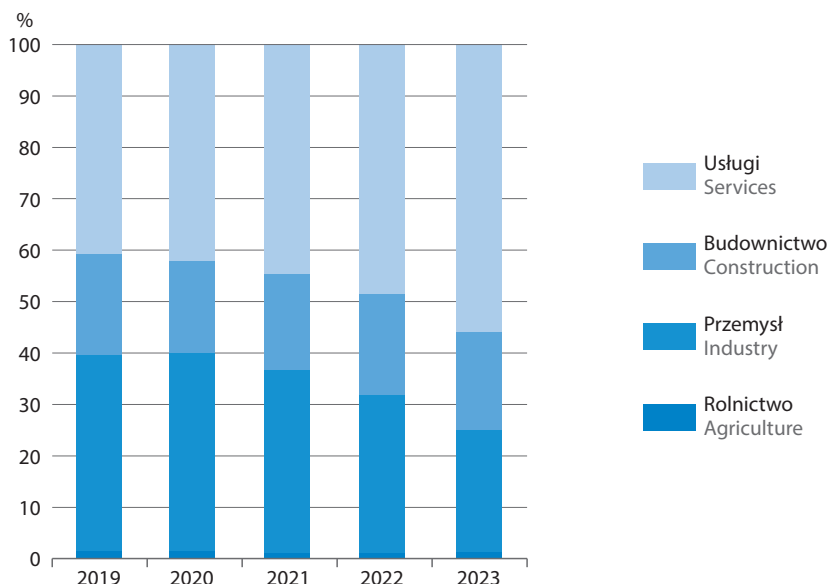
Drastyczny spadek w liczbie zarejestrowanych oświadczeń spowodowany został wprowadzeniem rozwią-zań prawnych umożliwiających pracę w ramach oświadczenia do 24 miesięcy oraz umożliwieniem pracy obywatelom Ukrainy na podstawie powiadomienia⁸².

⁸¹ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. poz. 583).

⁸² MRPIPS. (2024). Informacja o zatrudnieniu cudzoziemców w Polsce.

Wykres 2.3.9. Struktura sektorowa oświadczeń pracodawców, zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy, o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi

Chart 2.3.9. Sectoral structure of employers' declarations on the intention to entrust work to a foreigner, registered by powiat labour offices

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.
Source: own elaboration based on Ministry of Family and Social Policy data.

Zgodnie z przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych wszystkie osoby, również cudzoziemcy, którzy wykonują pracę w Polsce, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Z danych Centralnego Rejestru Ubezpieczonych⁸³ wynika, że liczba osób fizycznych, które podlegały ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz posiadają obywatelstwo inne niż polskie wyniosła 1 127,7 tys. w grudniu 2023 r. W porównaniu do grudnia 2022 r. liczba ubezpieczonych cudzoziemców wzrosła o ponad 64,5 tys. osób (o 6,1%).

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. liczba ubezpieczonych cudzoziemców z krajów UE wyniosła 39,6 tys. osób, natomiast liczba cudzoziemców z krajów spoza UE – 1 088,1 tys., w tym 759,4 tys. osób z obywatelstwem ukraińskim. Pozostałymi obywatelstwami o największej liczebności są również obywatelstwa krajów spoza UE, tj. białoruskie (129,4 tys.), gruzińskie (26,2 tys.), indyjskie (20,5 tys.) i mołdawskie (14,8 tys.).

W 2023 r. cudzoziemcy stanowili 6,9% ogółu ubezpieczonych w ZUS.

W populacji ubezpieczonych cudzoziemców dominowały osoby w wieku 20–49 lat, a ich odsetek w grudniu 2023 r. wyniósł 82,9%.

Wśród cudzoziemców zgłoszonych do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych dominowali mężczyźni. Do 2021 r. odsetek mężczyzn utrzymywał się na zbliżonym poziomie około 66%. W grudniu 2022 r. udział mężczyzn wśród cudzoziemców spadł poniżej 60%. Był to wynik napływu do naszego kraju w 2022 r. dużej liczby uchodźców z Ukrainy, których znaczną część stanowią kobiety. Na koniec 2023 r. mężczyźni stanowili 59,6% zgłoszonych do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych.

⁸³ ZUS. (2024). Cudzoziemcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych.

Popyt na pracę

The demand for labour

Wyniki badania GUS dotyczące popytu na pracę⁸⁴ wskazywały, że w 2023 r. nadal, jak już od 2015 r., liczba nowo utworzonych miejsc pracy przeważała nad liczbą miejsc zlikwidowanych. Jednocześnie zmalała różnica pomiędzy tymi dwiema wielkościami (saldo miejsc pracy), która wyniosła 186,4 tys. w 2023 r., podczas gdy w poprzednim roku było to 259,8 tys. W 2023 r. na jedno zlikwidowane miejsce pracy powstało 1,7 nowych miejsc pracy.

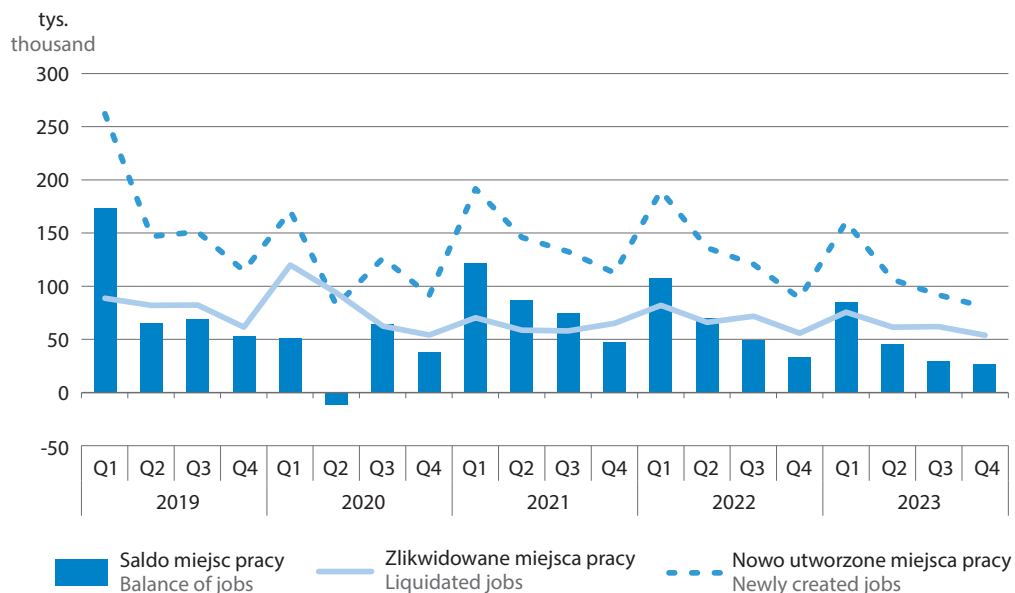
W 2023 r. liczba nowo utworzonych miejsc pracy wyniosła 438,8 tys., co oznaczało spadek o 18,0% wobec poprzedniego roku. Znacząca większość, bo 88,5% nowych miejsc pracy powstało w sektorze prywatnym, a 11,5% w sektorze publicznym.

Najwięcej nowych miejsc pracy zostało utworzonych w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób (41,6% ogółu nowych miejsc pracy), a najmniej w jednostkach liczących powyżej 49 pracujących (30,7%). W większości sekcji PKD liczba nowo utworzonych miejsc pracy była niższa niż w 2022 r. Nowe miejsca pracy tworzone przede wszystkim w podmiotach prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) – 76,4 tys. (tj. 17,4% ogółu nowo utworzonych miejsc pracy), handlu; napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) – 74,5 tys. (17,0%) oraz budownictwa (sekcja F) – 54,6 tys. (12,4%).

W 2023 r. zlikwidowano 252,3 tys. miejsc pracy (spadek o 8,3% w stosunku do 2022 r.), przede wszystkim w sektorze prywatnym (93,9%). Likwidacja miejsc pracy dotyczyła w 45,4% najmniejszych jednostek, o liczbie pracujących do 9 osób. Najwięcej miejsc pracy zlikwidowano w podmiotach prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) – 51,3 tys. (20,3% ogółu zlikwidowanych miejsc pracy), handlu; napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) – 47,6 tys. (18,9%) i budownictwa (sekcja F) – 39,6 tys. (15,7%).

W znaczącej większości sekcji PKD odnotowano spadek liczby nowo utworzonych miejsc pracy w porównaniu z rokiem poprzednim oraz wzrost liczby zlikwidowanych miejsc pracy.

Wykres 2.3.10. Nowo utworzone miejsca pracy, zlikwidowane miejsca pracy oraz saldo miejsc pracy
Chart 2.3.10. Newly created jobs, liquidated jobs and the balance of jobs

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

⁸⁴ GUS, US Bydgoszcz. (2024). Popyt na pracę w 2023 r.

Bezrobotni

Unemployed persons

Liczba osób bezrobotnych, zgodnie z Badaniem Aktywności Ekonomicznej Ludności w 2023 r. w Polsce wyniosła 502,0 tys. (spadek o 9,0 tys. w stosunku do 2022 r.). Stopa bezrobocia była równa 2,8% (spadek o 0,1 p. proc.). Stopa bezrobocia wśród osób młodych w wieku 15–24 lata wyniosła 11,3% (więcej o 0,5 p. proc. niż w 2022 r.). Najniższa stopa bezrobocia występowała w 2023 r. wśród osób w wieku 45 i więcej lat (1,9%), a także w wieku 35–44 lata (2,1%). W 2023 r. w Polsce skala bezrobocia długotrwałego, tj. osób poszukujących pracy 13 miesięcy i dłużej wyniosła 0,5% (0,1 p. proc. mniej niż rok wcześniej). Udział długotrwale bezrobotnych wśród bezrobotnych ogółem wyniósł 15,8% i był o 4,1 p. proc. niższy niż w 2022 r.

Tablica 2.3.5. Stopa bezrobocia dla wybranych grup wieku
Table 2.3.5. Unemployment rate by selected groups of age

Wiek Age	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in %									
15–89	9,2	7,7	6,3	4,9	3,9	3,3	3,2	3,4	2,9	2,8
15–24	24,1	20,9	17,8	14,9	11,8	9,9	10,9	12,0	10,8	11,3
20–64	9,1	7,6	6,2	4,9	3,9	3,3	3,2	3,4	2,8	2,8
65–89	2,4	.	.	.	.	.	.	.	.	.
18–59/64	9,4	7,8	6,4	5,1	4,0	3,4	3,3	3,5	3,0	2,9

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), według definicji obowiązujących od 2021 r.

Od 2023 r. do uogólniania wyników BAEL na populację generalną zastosowano dane o ludności rezydującej w Polsce pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Prezentowane w opracowaniu dane za lata 2021–2022 zostały przeliczone zgodnie z nową podstawą uogólniania wyników, w związku z czym różnią się od opublikowanych we wcześniejszych edycjach publikacji. W związku z powyższym dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Source: Labour Force Survey according to definitions applicable from 2021.

From 2023 generalisation of the LFS results over the overall population has been carried out with the use of the data on resident population of Poland coming from the balances compiled on the basis of the Population and Housing Census 2021. The data presented in the publication for the years 2021–2022 were recalculated in line with the new generalization basis, therefore they differ from those published in previous editions of publications. Therefore, data from 2021 are not fully comparable with data for previous years.

Bezrobocie rejestrowane⁸⁵

Registered unemployment

Oprócz bezrobocia mierzonego w ramach metodologii BAEL w Polsce pozyskuje się także informacje na temat bezrobocia rejestrowanego. Dane te są opracowywane w ramach statystyki publicznej ze sprawozdawczości Powiatowych Urzędów Pracy. W końcu 2023 r. liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych wyniosła 788,2 tys. (o 24,1 tys. mniej niż rok wcześniej), co przekładało się na stopę bezrobocia równą 5,1%, tj. o 0,1 p. proc. mniej niż rok wcześniej⁸⁶.

⁸⁵ GUS. (2024). Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2023 r.

⁸⁶ Definicja bezrobotnego zarejestrowanego znajduje się w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dane prezentowane są według stanu na koniec okresu.

Bierni zawodowo

Economically inactive population

Zgodnie z definicją stosowaną w statystyce publicznej⁸⁷ od 2021 r. bierni zawodowo, tzn. pozostający poza siłą roboczą są to wszystkie osoby w wieku 15–89 lat, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne, tzn. osoby, które w badanym tygodniu:

- nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały;
- nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie w aktywny sposób lub poszukiwały pracy aktywnie, ale nie były zdolne (gotowe) do jej podjęcia w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym;
- nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ już ją znalazły i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie:
 1. dłuższym niż trzy miesiące;
 2. do 3 miesięcy, ale nie były gotowe tej pracy podjąć.

Liczba biernych zawodowo w wieku 15–89 lat w Polsce w 2023 r. według BAEL wyniosła średniorocznie 12 550 tys. osób.

Od 2021 r. przyczyny bierności zawodowej są określane dla populacji osób w wieku 15–74 lata⁸⁸. Zdecydowaną jej większość w 2023 r. stanowili emeryci (55,4%). Natomiast w przypadku osób biernych zawodowo w wieku produkcyjnym najczęstszą przyczyną bierności była nauka i podnoszenie kwalifikacji.

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy

Total labour force slack

W okresie, gdy największym problemem polskiego rynku pracy było wysokie bezrobocie, istnienie pozostałych kategorii niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy nie było traktowane jako pierwszoplanowe. Obecnie, w obliczu starzenia się zasobów pracy w Polsce, uwagę przyciągają rezerwy niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy i ich aktywizacja.

Zgodnie z metodologią przyjętą przez Eurostat za MOP, do zbiorowości niewykorzystanych zasobów pracy, poza bezrobotnymi, zalicza się:

- grupę niepełnozatrudnionych (pracujący w niepełnym wymiarze czasu, którzy chcieliby pracować więcej godzin tygodniowo i są na to gotowi);
- grupę biernych zawodowo poszukujących pracy, ale niegotowych do jej podjęcia;
- grupę biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia.

W 2023 r. suma niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wraz z osobami bezrobotnymi wyniosła 863 tys. osób (spadek o 1,7% w stosunku do 2022 r.). Liczba osób w poszczególnych kategoriach niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wykazywała trend spadkowy w ciągu ostatnich 5 lat, ze szczególnym uwzględnieniem kategorii biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia i biernych zawodowo poszukujących pracy, ale niegotowych do jej podjęcia. Liczba kobiet w kategorii niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wynosiła 442 tys., co stanowiło 51,2% tej wielkości ogółem (wzrost o 1,3 p. proc. w stosunku do 2022 r.).

⁸⁷ GUS. (2023). Zeszyt metodologiczny. Badanie aktywności ekonomicznej ludności.

⁸⁸ GUS. (2021). Informacja o rynku pracy w pierwszym kwartale 2021 r. (dane wstępne).

Tablica 2.3.6. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)
Table 2.3.6. Total labour force slack (population aged 15–74 years)

Wyszczególnienie Specification	2019		2020		2021		2022		2023	
	w tys. in thousand									
	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females
Niepełnozatrudnieni Underemployed part-time workers	171	106	144	90	163	92	136	82	143	92
Bezrobotni Unemployed persons	558	274	537	249	599	272	511	236	502	234
Bierni zawodowo poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia Economically inactive persons seek- ing a job but not immediately avail- able	74	43	72	37	41	25	38	23	35	22
Bierni zawodowo nieposzukujący pra- cy, ale gotowi do jej podjęcia Economically inactive persons avail- able to work but not seeking	331	168	332	174	233	129	193	97	183	94

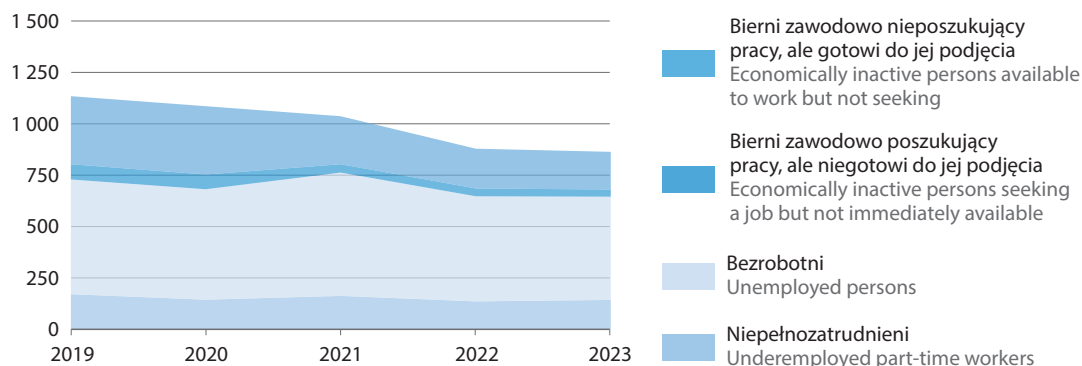
Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), według definicji obowiązujących od 2021 r.

Od 2023 r. do uogólniania wyników BAEL na populację generalną zastosowano dane o ludności rezydującej w Polsce pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Prezentowane w opracowaniu dane za lata 2021–2022 zostały przeliczone zgodnie z nową podstawą uogólniania wyników, w związku z czym różnią się od opublikowanych we wcześniejszych edycjach publikacji. W związku z powyższym dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Source: Labour Force Survey according to definitions applicable from 2021.

From 2023 generalisation of the LFS results over the overall population has been carried out with the use of the data on resident population of Poland coming from the balances compiled on the basis of the Population and Housing Census 2021. The data presented in the publication for the years 2021–2022 were recalculated in line with the new generalization basis, therefore they differ from those published in previous editions of publications. Therefore, data from 2021 are not fully comparable with data for previous years.

Wykres 2.3.11. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)
Chart 2.3.11. Total labour force slack (population aged 15–74 years)

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), według definicji obowiązujących od 2021 r.

Od 2023 r. do uogólniania wyników BAEL na populację generalną zastosowano dane o ludności rezydującej w Polsce pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Prezentowane w opracowaniu dane za lata 2021–2022 zostały przeliczone zgodnie z nową podstawą uogólniania wyników, w związku z czym różnią się od opublikowanych we wcześniejszych edycjach publikacji. W związku z powyższym dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Source: Labour Force Survey according to definitions applicable from 2021.

From 2023 generalisation of the LFS results over the overall population has been carried out with the use of the data on resident population of Poland coming from the balances compiled on the basis of the Population and Housing Census 2021. The data presented in the publication for the years 2021–2022 were recalculated in line with the new generalization basis, therefore they differ from those published in previous editions of publications. Therefore, data from 2021 are not fully comparable with data for previous years.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie

Average monthly wages and salaries

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2023 r. wyniosło 7 156 zł i było wyższe o 12,5% niż w 2022 r., tj. rosło w wyższym tempie niż w poprzednim roku (11,7%). W sektorze przedsiębiorstw przeciętne miesięczne wynagrodzenie wyniosło 7 444 zł i było wyższe o 11,9%. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie odnotowano w górnictwie i wydobywaniu (sekcja B), gdzie wyniosło 12 823 zł. W następnej kolejności najwyższe wynagrodzenia odnotowano w sekcji informacja i komunikacja (sekcja J) – 12 396 zł oraz w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K) – 11 318 zł. Najniższe przeciętne wynagrodzenia występowały w zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) – 4 703 zł, w administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N) – 5 632 zł oraz w budownictwie (sekcja F) – 5 973 zł.

Tablica 2.3.7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej oraz płaca minimalna
Table 2.3.7. Average monthly wages and salaries in national economy and minimum wage

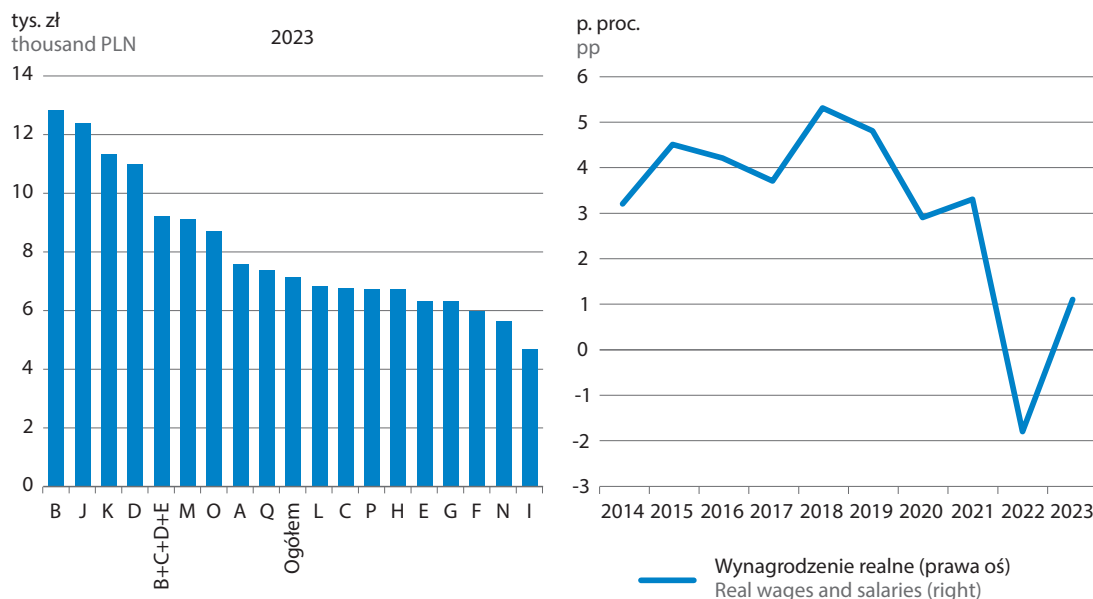
Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
Przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej (w zł) Average monthly wages and salaries in national economy (in PLN)	4 920	5 226	5 663	6 363	7 155
Płaca minimalna (w zł) Minimum wage (in PLN)	2 250	2 600	2 800	3 010	3 490/ 3 600
Udział płacy minimalnej w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu (w %) Share of minimum wage in average monthly wages and salaries (in %)	45,8	50,3	49,4	47,3	48,8/ 50,3

Źródło: GUS, Biuletyn Statystyczny, dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Source: Statistics Poland: Statistical bulletin, Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

Wykres 2.3.12. Przeciętne nominalne wynagrodzenie według sekcji PKD w 2023 r. oraz poziom wynagrodzenia realnego w latach 2014–2023

Chart 2.3.12. Average nominal wages and salaries by NACE sections in 2023 and level of real wages and salaries in 2014–2023

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Płaca minimalna w 2023 r. wynosiła 3 490 zł od 1. stycznia i 3 600 zł od 1. lipca i była wyższa odpowiednio o 15,9% i 19,6% niż rok wcześniej. W drugiej połowie 2023 r. płaca minimalna stanowiła 50,3% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, co oznaczało poziom o 2,9 p. proc. wyższy niż w 2022 r. W okresie od 2019 r. wynagrodzenie minimalne wzrosło o 60,0% (z poziomu 2 250 zł).

W sektorze przedsiębiorstw w 2023 r. wynagrodzenia w ujęciu realnym zwiększyły się o 0,5%, a w sferze budżetowej o 1,8% w porównaniu z poprzednim rokiem.

2.4. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce

2.4. Income situation of households in Poland

W 2023 r. sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce poprawiła się. Wzrosły przeciętne miesięczne dochody zarówno nominalnie, jak i w ujęciu realnym, a przeciętne miesięczne wydatki, mimo nominalnego wzrostu, realnie spadły⁸⁹.

Niezmiennie do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym należały osoby w gospodarstwach utrzymujących się ze świadczeń społecznych (poza emeryturami i rentami) oraz z rolnictwa, a także gospodarstwa, w których osoba odniesienia legitymowała się co najwyżej wykształceniem gimnazjalnym. Wyraźnie częściej na ryzyko ubóstwa skrajnego narażeni byli też mieszkańcy wsi, zwłaszcza pozaaglomeracyjnych terenów wiejskich⁹⁰.

⁸⁹ GUS. (2024). Sytuacja gospodarstw domowych w 2023 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych.

⁹⁰ GUS. (2024). Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.

Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych

Disposable income of households

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych ogółem w 2023 r. wyniósł 2 678 zł i był wyższy od dochodu z 2022 r. nominalnie o 13,7%. Jego wartość realna zwiększyła się o 2,1%, natomiast w 2022 r. był to spadek o 2,1%.

Wartość realna dochodów wzrosła w prawie wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. Najwyższy przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny występował wśród gospodarstw domowych pracujących na własny rachunek. Kształtował się na poziomie 3 313 zł i był realnie wyższy o 8,4% niż w 2022 r. Jednocześnie dochód w tej grupie gospodarstw domowych był o 23,7% wyższy od średniego dochodu w gospodarstwach ogółem. W gospodarstwach domowych pracowników dochód wyniósł 2 662 zł i w cenach realnych wzrósł o 0,7%. W grupie gospodarstw domowych emerytów dochód wyniósł 2 616 zł i był realnie wyższy o 4,3% niż w poprzednim roku. Najniższym przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym na osobę w 2023 r. dysponowały gospodarstwa domowe rencistów (2 162 zł). Dochód ten był niższy o 19,3% od średniej ogólnopolskiej, ale jednocześnie wzrósł on realnie o 5,8% w stosunku do poprzedniego roku. Jedynie w gospodarstwach domowych rolników realny dochód rozporządzalny na jedną osobę był niższy o 5,9% niż w 2022 r.

Tablica 2.4.1. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 2.4.1. Average monthly available income per capita in households

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
Wartość nominalna w cenach bieżących w zł Nominal value in current prices in PLN					
Ogółem Total	1 819	1 919	2 103	2 355	2 678
Pracownicy Employees	1 832	1 934	2 114	2 376	2 662
Pracujący na własny rachunek Self-employed	2 174	2 238	2 506	2 745	3 313
Emeryci Retirees	1 864	1 941	2 040	2 241	2 616
Renciści Pensioners	1 498	1 522	1 618	1 821	2 162
Rolnicy Farmers	1 667	1 854	2 049	2 368	2 447
Realny, rok poprzedni=100 In real terms, previous year=100					
Ogółem Total	105,0	102,0	102,2	97,9	102,1
Pracownicy Employees	105,2	102,3	100,6	98,5	100,7
Pracujący na własny rachunek Self-employed	105,6	99,9	105,6	96,3	108,4
Emeryci Retirees	104,8	100,2	103,0	95,7	104,3
Renciści Pensioners	107,8	97,4	102,7	98,0	105,8
Rolnicy Farmers	103,5	107,7	102,5	98,1	94,1

Źródło: badania własne GUS.

Dane za lata 2021–2022 zostały uogólnione w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, uwzględniając dodatkowo strukturę ludności według wieku i płci, w związku z czym nie są one wprost porównywalne z analogicznymi danymi za lata wcześniejsze. W związku z uaktualnionym uogólnieniem wyniki za lata 2021–2022 różnią się od wcześniej publikowanych. Dochód realny za rok 2021 nie został zaktualizowany.

Source: Statistics Poland own research.

Wydatki gospodarstw domowych

Expenditures of households

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę, na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych, w 2023 r. wyniosły 1 636 zł i były wyższe nominalnie o 9,4%, a realnie niższe o 1,8% od wydatków w 2022 r. Biorąc pod uwagę grupy społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych realny spadek przeciętnych miesięcznych wydatków na osobę w stosunku do 2022 r. wystąpił w prawie wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych, a największy w grupie rolników (spadek o 3,9%), rencistów (o 3,7%) oraz pracowników najemnych (o 2,6%). Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym ogółem w 2023 r. wyniósł 61,1% i był niższy o 2,4 p. proc. niż w roku poprzednim. Według podziału na grupy społeczno-ekonomiczne, najwyższy odsetek wydatków w dochodzie zaobserwowano wśród osób z gospodarstw domowych rencistów, gdzie wyniósł on 74,8%. Najniższy odsetek wydatków w dochodzie wystąpił wśród gospodarstw domowych rolników (50,9%), jednak w stosunku do roku 2022 udział w tych gospodarstwach wzrósł o 1,1 p. proc.

Tablica 2.4.2. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 2.4.2. Average monthly expenditures per capita in households

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
Wartość nominalna w cenach bieżących w zł Nominal value in current prices in PLN					
Ogółem Total	1 252	1 210	1 300	1 495	1 636
Pracownicy Employees	1 236	1 186	1 290	1 479	1 604
Pracujący na własny rachunek Self-employed	1 472	1 412	1 476	1 694	1 862
Emeryci Retirees	1 364	1 336	1 378	1 561	1 748
Renciści Pensioners	1 222	1 200	1 259	1 496	1 617
Rolnicy Farmers	914	840	949	1 179	1 245
Udział wydatków w dochodzie w % Share of expenditures in income in %					
Ogółem Total	68,8	63,0	63,4	63,5	61,1
Pracownicy Employees	67,4	61,3	63,0	62,2	60,2
Pracujący na własny rachunek Self-employed	67,7	63,1	59,9	61,7	56,2
Emeryci Retirees	73,2	68,8	69,6	69,6	66,8
Renciści Pensioners	81,6	78,8	79,7	82,2	74,8
Rolnicy Farmers	54,8	45,3	46,9	49,8	50,9

Źródło: badania własne GUS.

Dane za lata 2021–2022 zostały uogólnione w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, uwzględniając dodatkowo strukturę ludności według wieku i płci, w związku z czym nie są one wprost porównywalne z analogicznymi danymi za lata wcześniejsze. W związku z uaktualnionym uogólnieniem wyniki za lata 2021–2022 różnią się od wcześniej publikowanych. Udział wydatków w dochodzie za rok 2021 nie został uaktualniony.

Source: Statistics Poland own research.

Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe w 2023 r., tak jak w latach poprzednich, miały najwyższy udział w strukturze wydatków ogółem gospodarstw domowych. Udział ten wyniósł 27,2% i był wyższy niż w roku poprzednim o 0,4 p. proc. Drugi co do wielkości udział stanowiły wydatki związane z utrzymaniem mieszkania lub domu i nośnikami energii, tj. 19,9% (wzrost o 0,4 p. proc. w stosunku do 2022 r.).

Rozdział 3. Finanse publiczne

Chapter 3. Public finances

3.1. Sytuacja finansów publicznych na świecie

3.1. Situation of public finance across the world

Procesy fiskalne

Fiscal processes

Dane opublikowane przez MFW wskazują, że w 2023 r. w grupie gospodarek rozwiniętych deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 5,6% PKB, co oznacza jego zwiększenie o 2,4 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim (w latach 2021 i 2022 deficyt zmniejszał się rok do roku, odpowiednio o 3,0 p. proc. i 4,0 p. proc.). Jednocześnie w 2023 r. dług sektora instytucji rządowych i samorządowych tej grupy krajów, liczony w relacji do PKB, wyniósł 111,0%, tj. o 0,2 p. proc. mniej niż rok wcześniej (w 2021 r. i 2022 r. zmiany rok do roku wyniosły odpowiednio spadek o 6,2 p. proc. i spadek o 5,0 p. proc.). W przypadku Japonii i USA wielkość długu znacząco przekraczała PKB – w 2023 r. relacja obu wartości wyniosła w tych krajach odpowiednio 252,4% i 122,1% (w Japonii mniej o 4,8 p. proc., a w USA więcej o 2,1 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim). W Strefie Euro dług stanowił 88,6% PKB, o 2,2 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

W przypadku grupy gospodarek wschodzących i rozwijających się deficyt w 2023 r. stanowił 5,4% PKB, tj. o 0,5 p. proc. więcej niż rok wcześniej (w latach 2021 i 2022 deficyt zmniejszał się rok do roku, odpowiednio o 3,5 p. proc. i 0,1 p. proc.). Relacja długu do PKB w tej grupie krajów wyniosła 68,0%, tj. więcej o 4,0 p. proc. niż w roku poprzednim (a także więcej niż w latach 2021 i 2022). W grupie krajów Europy Środkowej i Wschodniej deficyt wyniósł 4,6% PKB, tj. więcej o 2,0 p. proc. niż rok wcześniej, a dla porównania – w grupie krajów wschodzącej i rozwijającej się Azji deficyt wyniósł 6,7% PKB, czyli mniej o 0,4 p. proc. niż rok wcześniej. Relacja długu do PKB w pierwszej analizowanej grupie krajów wyniosła 34,7% (wzrost o 2,1 p. proc. rok do roku), a w drugiej grupie – 78,1% PKB (wzrost o 4,7 p. proc.).

Tablica 3.1.1. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych
Table 3.1.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt

Wyszczególnienie Specification	Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych General government net lending/borrowing					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w % PKB					in % of GDP				
Gospodarki rozwinięte, w tym: Advanced economies, including:	-3,0	-10,2	-7,2	-3,2	-5,6	103,9	122,4	116,2	111,2	111,0
Stany Zjednoczone United States	-5,8	-13,9	-11,1	-4,1	-8,8	108,1	132,0	125,0	120,0	122,1
Japonia Japan	-3,0	-9,1	-6,1	-4,4	-5,8	236,4	258,3	253,9	257,2	252,4
Strefa euro Euro area	-0,6	-7,0	-5,2	-3,7	-3,5	84,1	97,2	94,7	90,8	88,6
Niemcy Germany	1,5	-4,3	-3,6	-2,5	-2,1	59,6	68,8	69,0	66,1	64,3
W. Brytania (Zjednoczone Królestwo) United Kingdom	-2,5	-13,1	-7,9	-4,7	-6,0	85,7	105,8	105,2	100,4	101,1

Tablica 3.1.1. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (dok.)
 Table 3.1.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt (cont.)

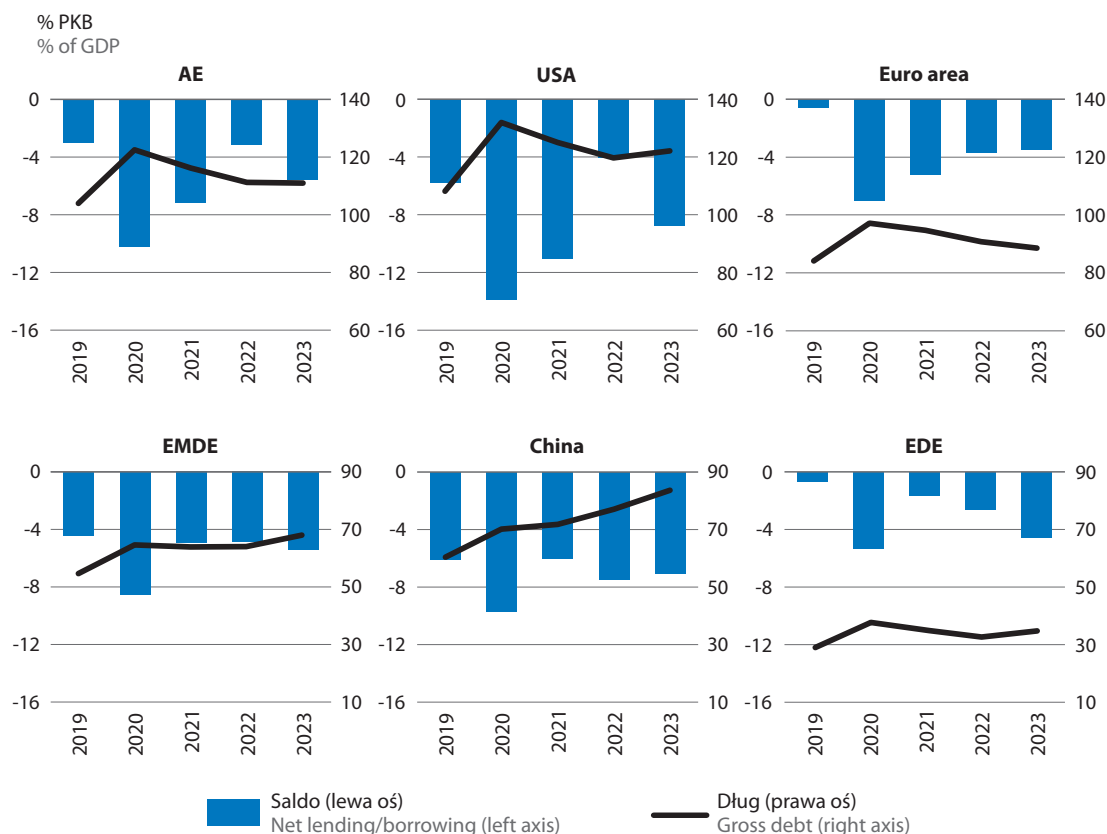
Wyszczególnienie Specification	Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych General government net lending/borrowing					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w % PKB					in % of GDP				
Gospodarki wschodzące i rozwijające się, w tym: Emerging market and developing economies, including:	-4,4	-8,5	-5,0	-4,9	-5,4	55,0	64,6	63,9	64,0	68,0
Europa Środkowa i Wschodnia Emerging and developing Europe	-0,7	-5,3	-1,6	-2,6	-4,6	29,0	37,7	34,9	32,6	34,7
Rosja Russia	1,9	-4,0	0,8	-1,4	-2,3	13,7	19,2	16,4	18,5	19,7
Turcja Turkey	-4,8	-4,7	-3,0	-1,1	-5,5	32,4	39,4	40,4	30,8	28,9
Rozwijające się kraje Azji Emerging and developing Asia	-5,6	-9,4	-6,2	-7,1	-6,7	58,9	68,8	70,1	73,4	78,1
Chiny China	-6,1	-9,7	-6,0	-7,5	-7,1	60,4	70,1	71,8	77,1	83,6
Indie India	-7,7	-12,9	-8,6	-9,2	-8,6	75,0	88,4	83,5	81,7	82,7
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	-3,8	-8,2	-3,8	-3,3	-5,0	67,3	76,2	70,4	68,0	73,7
Brazylia Brazil	-5,0	-11,9	-2,5	-3,1	-7,9	87,1	96,0	88,9	83,9	84,7
Meksyk Mexico	-2,3	-4,3	-3,8	-4,3	-4,3	51,9	58,5	56,9	54,2	53,1
Bliski Wschód i Azja Centralna Middle East and Central Asian	-2,6	-7,7	-2,3	2,4	-0,3	45,7	56,2	52,0	44,9	44,9
Egipt Egypt	-7,6	-7,5	-7,0	-5,8	-5,8	80,1	86,2	89,9	88,5	95,9
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	-3,9	-6,5	-4,9	-4,4	-4,1	49,7	57,0	56,2	57,2	60,1
Republika Południowej Afryki South Africa	-4,7	-9,6	-5,5	-4,3	-6,0	56,1	68,9	68,8	71,1	73,9

Uwaga: od 2019 r. MFW nie publikuje już danych dla Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), zaś kategoria Bliski wschód i Afryka Północna została zastąpiona kategorią Bliski Wschód i Azja Centralna. Z kolei kategoria Europa Środkowa i Wschodnia obecnie obejmuje także 4 kraje WNP, tj. Rosję, Ukrainę, Białoruś i Mołdawię. Pozostałe 8 krajów WNP włączono do kategorii Bliski Wschód i Azja Centralna. Źródło: dane MFW (World Economic Outlook Database) z dnia 19.06.2024 r.

Note: from 2019 IMF does not publish any more data for the Commonwealth of Independent States (CIS), and the category of Middle East and North Africa has been replaced by Middle East and Central Asia. At the same time the category Emerging and developing Europe now comprises also 4 former CIS countries, i.e. Russia, Ukraine, Belarus and Moldova. The remaining 8 CIS countries are now in the category Middle East and Central Asia.

Source: IMF data (World Economic Outlook Database) of 19.06.2024.

Wykres 3.1.1. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych
 Chart 3.1.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt

Źródło: dane MFW (World Economic Outlook Database) z dnia 19.06.2024 r.
 Source: IMF data (World Economic Outlook Database) of 19.06.2024.

Wieloaspektowy pomiar salda sektora publicznego

Multi-faceted measurement of public sector balance

Na zmiany salda sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalnego) wpływ ma szereg czynników, nie tylko związanych z prowadzeniem i parametrami bieżącej polityki fiskalnej. Kształtowanie się tego salda wynika także m.in. z długookresowych procesów fiskalnych czy z uwarunkowań makroekonomicznych. W poniższym podrozdziale został przedstawiony wykorzystywany w dalszej analizie system miar sald, który charakteryzuje sytuację fiskalną z różnych punktów widzenia. Uwzględnia on następujące pojęcia:

- saldo skorygowane cyklicznie, które uzyskiwane jest po wyłączeniu wpływu wahań cyklicznych gospodarki na stan finansów publicznych;
- saldo strukturalne, które jest zbliżoną kategorią do salda skorygowanego cyklicznie, jednak dodatkowo z wyłączonymi wpływami czynników jednorazowych lub występujących przejściowo;
- saldo pierwotne, uzyskiwane poprzez wyłączenie kosztów obsługi długu z wydatków publicznych.

Dane opublikowane przez MFW za 2023 r. dla grupy gospodarek rozwiniętych wskazują na pogłębienie deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych, zarówno wyrażanego w postaci salda nominalnego (pogorszenie o 2,4 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim), jak też skorygowanego cyklicznie, strukturalnego i pierwotnego (zwiększenie deficytu odpowiednio o 0,8 p. proc., 0,9 p. proc. i 2,4 p. proc.).

Na tle całej grupy krajów rozwiniętych dwukrotnie większe wzrosty deficytu zanotowano w przypadku USA, gdzie ujemne salda z poprzedniego roku pogłębiły się w roku 2023 (w przypadku salda nominalnego – o 4,7 p. proc., salda skorygowanego cyklicznie o 1,8 p. proc., salda strukturalnego – o 1,8 p. proc. i salda pierwotnego – o 4,5 p. proc.). Z kolei dla Strefy Euro szacunki MFW za 2023 r. wskazują na nieznaczne zacieśnienie sald sektora instytucji rządowych i samorządowych, w największym stopniu w przypadku salda skorygowanego cyklicznie (różnica o 0,4 p. proc. w porównaniu z poprzednim rokiem).

W grupie krajów wschodzących i rozwijających się pogorszyły się w porównaniu z poprzednim rokiem zarówno saldo nominalne (o 0,5 p. proc.), jak i saldo pierwotne (o 0,3 p. proc.). Podobna tendencja dotyczyła grupy gospodarek Europy Środkowej i Wschodniej – różnice w analizowanym okresie wyniosły odpowiednio 2,0 p. proc. i 1,6 p. proc. (większe różnice zanotowano w przypadku Turcji – pogłębienie deficytów odpowiednio o 4,4 p. proc. i o 3,8 p. proc.). Natomiast w przypadku grupy krajów wschodzącej i rozwijającej się Azji dane MFW wskazują na zmniejszenie się deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych pomiędzy 2022 r. a 2023 r., wyrażonego w postaci salda nominalnego – różnica o 0,4 p. proc. i pierwotnego – o 0,5 p. proc. (większą różnicę odnotowano w przypadku Indii – odpowiednio 0,6 p. proc. i 0,9 p. proc.).

Tablica 3.1.2. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald

Table 3.1.2. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	Saldo GG Net lending/borrowing		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2023	zmiana ^b change ^b	2023	zmiana ^b change ^b	2023	zmiana ^b change ^b	2023	zmiana ^b change ^b
	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.
Gospodarki rozwinięte, w tym: Advanced economies, including:	-5,6	-2,4	-5,7	-0,8	-5,6	-0,9	-3,8	-2,4
Stany Zjednoczone United States	-8,8	-4,7	-8,6	-1,8	-8,6	-1,8	-5,8	-4,5
Japonia Japan	-5,8	-1,4	-5,8	-1,5	-5,8	-1,5	-5,6	-1,7
Strefa euro Euro area	-3,5	0,1	-3,4	0,4	-3,3	0,2	-2,0	0,1
Niemcy Germany	-2,1	0,4	-1,9	1,0	-1,9	0,4	-1,4	0,5
W. Brytania (Zjednoczone Królestwo) United Kingdom	-6,0	-1,3	-6,1	-0,4	-4,7	-1,6	-3,6	-2,6
Gospodarki wschodzące i rozwija- jące się, w tym: Emerging market and developing economies, including:	-5,4	-0,5	.	.	.	.	-3,3	-0,3
Europa Środkowa i Wschodnia Europe	-4,6	-2,0	.	.	.	.	-3,3	-1,6
Rosja Russia	-2,3	-0,9	-2,5	-1,2	-2,5	-1,2	-2,0	-0,9
Turcja Turkey	-5,5	-4,4	-6,4	-4,7	-2,7	-0,8	-3,7	-3,8
Rozwijające się kraje Azji Emerging and developing Asia	-6,7	0,4	.	.	.	.	-5,0	0,5
Chiny China	-7,1	0,4	-6,6	0,0	-6,6	0,0	-6,1	0,4
Indie India	-8,6	0,6	-8,7	0,6	-8,7	0,6	-3,4	0,9

Tablica 3.1.2. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald (dok.)

Table 3.1.2. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures (cont.)

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	Saldo GG Net lending/bor- rowing		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2023	zmiana ^b change ^b	2023	zmiana ^b change ^b	2023	zmiana ^b change ^b	2023	zmiana ^b change ^b
	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Carib- bean	-5,0	-1,7	.	.	.	.	-0,6	-1,1
Brazylia Brazil	-7,9	-4,8	-8,2	-5,2	-8,0	-1,8	-1,9	-4,0
Meksyk Mexico	-4,3	0,0	-4,5	-0,3	-4,5	-0,4	1,5	0,8
Bliski Wschód i Azja Centralna Middle East and Central Asia	-0,3	-2,7	.	.	.	.	0,7	-2,6
Egipt Egypt	-5,8	0,0	-5,7	0,4	-5,7	0,4	1,1	0,6
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	-4,1	0,4	.	.	.	.	-0,9	0,5
Republika Południowej Afryki South Africa	-6,0	-1,7	-6,4	-1,3	-6,4	-1,3	-1,0	-1,2

^a Salda prezentowane są jako % PKB, z wyjątkiem sald po korekcie cyklicznej oraz salda strukturalnego, które są mierzone jako % PKB potencjalnego. ^b Zmiana oznacza różnicę pomiędzy rokiem analizowanym a rokiem poprzednim.

Uwaga dotycząca grupowania krajów: jak w tablicy 3.1.1.

Źródło: dane MFW (WEO i Fiscal Monitor) z dnia 19.06.2024 r.

^a Balances are showed as a % of GDP, except balances after cyclical adjustment and structural balances, which are measured as a % of potential GDP. ^b Change means the difference between analyzed and previous year.

Note on country grouping: as in Table 3.1.1.

Source: : data of the IMF (WEO and Fiscal Monitor) of 19.06.2024.

3.2. Polityka fiskalna w krajach Unii Europejskiej

3.2. Fiscal policy in European Union countries

Kształtowanie się salda i długu krajów UE

Evolution of net lending/borrowing and debt of EU countries

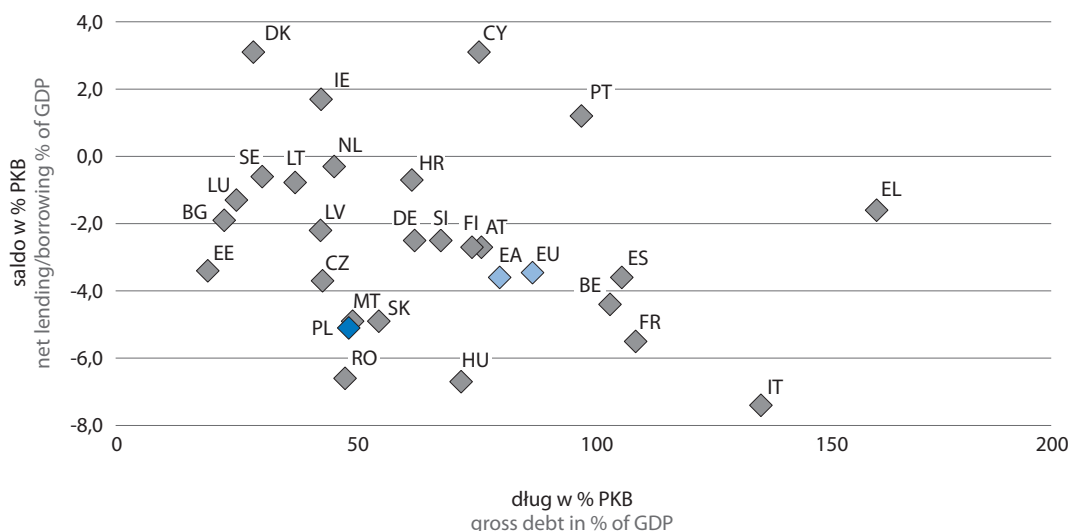
W Unii Europejskiej w 2023 r. wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych utrzymał się na podobnym poziomie co rok wcześniej⁹¹. Deficyt wzrósł do 3,5% PKB z 3,4% PKB w roku poprzedzającym. W większości państw Unii (poza Danią, Cyprzem, Irlandią oraz Portugalią) odnotowano deficyt, który dla Polski wyniósł 5,1% wobec 3,4% PKB w 2022 r. Zadłużenie sektora dla UE wyniosło 81,7% i spadło o 1,7 p. proc., zaś w Polsce wyniosło 49,6% i wzrosło o 0,4 p. proc. W 2020 r. wartości referencyjne

⁹¹ W tej części analizowana jest miara salda sektora instytucji rządowych i samorządowych, z uwzględnieniem reguł rachunkowości przyjętych do Procedury Nadmiernego Deficytu (EDP).

z Traktatu z Maastricht dla długu sektora instytucji rządowych i samorządowych zostały zawieszone na czas trwania pandemii COVID-19⁹², co zostało następnie podtrzymane w 2022 r.⁹³ i przedłużone w kolejnym roku⁹⁴

Wykres 3.2.1. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej w 2023 r.

Chart 3.2.1. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union in 2023

Źródło: dane Eurostatu, kwiecień 2024.

Source: data of the Eurostat, April 2024.

Tablica 3.2.1. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej

Table 3.2.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union

Kraje Countries	Nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wg EDP General government net lending/borrowing according to EDP					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w % PKB					in % of GDP				
Unia Europejska European Union	-0,4	-6,7	-4,7	-3,4	-3,5	77,8	90,0	87,4	83,4	81,7
Strefa euro Euro area	-0,5	-7,0	-5,2	-3,7	-3,6	84,1	97,2	94,8	90,8	88,6
Austria Austria	0,6	-8,0	-5,8	-3,3	-2,7	70,6	82,9	82,5	78,4	77,8
Belgia Belgium	-2,0	-9,0	-5,4	-3,6	-4,4	97,6	111,9	107,9	104,3	105,2
Bułgaria Bulgaria	2,1	-3,8	-3,9	-2,9	-1,9	20,0	24,6	23,9	22,6	23,1

⁹² Komisja Europejska, COM(2020)123: Communication From The Commission To The Council on the activation of the general escape clause of the Stability and Growth Pact, Marzec 2020; Parlament Europejski, The 'general escape clause' within the Stability and Growth Pact, The 'general escape clause' within the Stability and Growth Pact, PE 649.351 – March 2020.

⁹³ Parlament Europejski, Parliamentary questions, Stability and Growth Pact (maintaining the escape clause), Question for written answer E-002808/2021 to the Commission Rule 138, 14 June 2021.

⁹⁴ Komisja Europejska, COM(2023) 141 final: Communication From The Commission To The Council on fiscal guidance for 2024, Marzec 2023 (March 2023).

Tablica 3.2.1. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej (dok.)

Table 3.2.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union (cont.)

Kraje Countries	Nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wg EDP General government net lending/borrowing according to EDP					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w % PKB					in % of GDP				
Chorwacja Croatia	0,2	-7,2	-2,5	0,1	-0,7	70,4	86,1	77,5	67,8	63,0
Cypr Cyprus	0,9	-5,7	-1,8	2,7	3,1	93,0	114,9	99,3	85,6	77,3
Czechy Czechia	0,3	-5,8	-5,1	-3,2	-3,7	30,0	37,7	42,0	44,2	44,0
Dania Denmark	4,1	0,3	4,1	3,3	3,1	33,7	42,3	36,0	29,8	29,3
Estonia Estonia	0,1	-5,4	-2,5	-1,0	-3,4	8,5	18,6	17,8	18,5	19,6
Finlandia Finland	-0,9	-5,6	-2,8	-0,4	-2,7	64,9	74,7	72,6	73,5	75,8
Francja France	-2,4	-8,9	-6,6	-4,8	-5,5	97,9	114,9	113,0	111,9	110,6
Grecja Greece	0,8	-9,8	-7,0	-2,5	-1,6	180,6	207,0	195,0	172,7	161,9
Hiszpania Spain	-3,1	-10,1	-6,7	-4,7	-3,6	98,2	120,3	116,8	111,6	107,7
Holandia Netherlands	1,8	-3,7	-2,2	-0,1	-0,3	48,6	54,7	51,7	50,1	46,5
Irlandia Ireland	0,5	-5,0	-1,5	1,7	1,7	57,1	58,1	54,4	44,4	43,7
Litwa Lithuania	-0,5	-4,4	-7,2	-4,6	-2,2	35,8	46,2	43,4	38,1	38,3
Luksemburg Luxembourg	2,2	-3,4	0,5	-0,3	-1,3	22,4	24,6	24,5	24,7	25,7
Łotwa Latvia	-0,5	-4,4	-7,2	-4,6	-2,2	36,7	42,7	44,4	41,8	43,6
Malta Malta	0,8	-9,4	-7,6	-5,5	-4,9	40,0	52,2	53,9	51,6	50,4
Niemcy Germany	1,5	-4,3	-3,6	-2,5	-2,5	59,6	68,8	69,0	66,1	63,6
Polska Poland	-0,7	-6,9	-1,8	-3,4	-5,1	45,7	57,2	53,6	49,2	49,6
Portugalia Portugal	0,1	-5,8	-2,9	-0,3	1,2	116,6	134,9	124,5	112,4	99,1
Rumunia Romania	-4,3	-9,3	-7,2	-6,3	-6,6	35,1	46,7	48,5	47,5	48,8
Słowacja Slovakia	-1,2	-5,3	-5,2	-1,7	-4,9	48,0	58,8	61,1	57,7	56,0
Słowenia Slovenia	0,7	-7,6	-4,6	-3,0	-2,5	65,4	79,6	74,4	72,5	69,2
Szwecja Sweden	0,5	-2,8	0,0	1,2	-0,6	35,6	40,2	36,7	33,2	31,2
Węgry Hungary	-2,0	-7,6	-7,2	-6,2	-6,7	65,3	79,3	76,7	74,1	73,5
Włochy Italy	-1,5	-9,4	-8,7	-8,6	-7,4	134,2	155,0	147,1	140,5	137,3

Źródło: dane Eurostatu.

Source: data of the Eurostat.

Deficyt strukturalny⁹⁵ całej Unii Europejskiej wyniósł 3,5% PKB potencjalnego⁹⁶, co oznacza wzrost o 0,3 p. proc. w relacji do roku poprzedniego. W Polsce kategoria ta ukształtowała się na poziomie 4,5% PKB potencjalnego, co jest poprawą o 0,1 p. proc. W 2023 r. nadwyżkę strukturalną osiągnęły Dania, Cypr, Irlandia, Portugalia, Litwa oraz Szwecja. W Unii ogółem deficyt pierwotny wyniósł 1,8% PKB, zaś dla Polski 3,0% PKB. W 2023 r. nadwyżkę pierwotną odnotowały Cypr, Dania, Portugalia, Irlandia, Grecja, Chorwacja, Holandia oraz Szwecja.

⁹⁵ Definicje użytych poniżej miar sald są zbliżone do tych używanych przez MFW. Szczegółowe informacje zawarte zostały we wcześniejszych edycjach publikacji, w tym: GUS, Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2019 r. na tle procesów w gospodarce światowej, (2020), Warszawa, s. 180–181.

⁹⁶ Wskaźniki sald, z których wyłączony został wpływ cyklu koniunkturalnego, są podawane jako % PKB potencjalnego.

Tablica 3.2.2. Wysiłek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2023 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą)
 Table 3.2.2. Consolidation effort in European Union in 2023 (measured by balance level and its change)

Wyszczególnienie Specification	Nominalne według EDP Nominal according to EDP		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2023	zmiana change	2023	zmiana change	2023	zmiana change	2023	zmiana change
	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.
Unia Europejska European Union	-3,5	0,1	-3,4	0,5	-3,5	0,3	-1,8	0,0
Strefa euro Euro area	-3,6	0,1	-3,6	0,6	-3,6	0,5	-1,9	0,1
Austria Austria	-2,7	0,6	-2,4	1,7	-2,4	1,7	-1,5	0,8
Belgia Belgium	-4,4	-0,8	-4,4	-0,5	-4,2	-0,3	-2,4	-0,4
Bułgaria Bulgaria	-1,9	1,0	-2,2	1,1	-2,2	1,1	-1,4	1,1
Chorwacja Croatia	-0,7	-0,8	-1,8	-0,3	-1,8	-0,6	1,0	-0,5
Cypr Cyprus	3,1	0,4	1,8	1,2	1,8	1,2	4,5	0,3
Czechy Czechia	-3,7	-0,5	-2,9	0,4	-2,9	0,4	-2,3	-0,3
Dania Denmark	3,1	-0,2	3,6	0,0	3,6	0,0	3,7	-0,4
Estonia Estonia	-3,4	-2,4	-1,3	-0,4	-1,3	-0,2	-3,0	-2,1
Finlandia Finland	-2,7	-2,3	-1,4	-1,1	-1,4	-1,1	-1,6	-1,8
Francja France	-5,5	-0,7	-5,4	-0,4	-5,4	-0,5	-3,8	-1,0
Grecja Greece	-1,6	0,9	-1,7	0,2	-1,5	1,0	1,9	1,9
Hiszpania Spain	-3,6	1,1	-4,1	0,7	-4,1	0,7	-1,2	1,2
Holandia Netherlands	-0,3	-0,2	-0,3	1,0	-0,8	0,3	0,3	-0,1
Irlandia Ireland	1,7	0,0	1,0	4,0	1,0	4,0	2,3	-0,1
Litwa Lithuania	-0,8	-0,2	0,1	1,1	0,1	1,2	-0,2	0,0
Luksemburg Luxembourg	-1,3	-1,0	0,0	0,4	0,0	0,4	-0,9	-0,7
Łotwa Latvia	-2,2	2,4	-1,9	3,2	-1,9	3,2	-1,6	2,6
Malta Malta	-4,9	0,6	-4,9	0,4	-4,9	0,4	-3,8	0,8
Niemcy Germany	-2,5	0,0	-2,1	0,5	-2,1	0,3	-1,6	0,2
Polska Poland	-5,1	-1,7	-4,5	-0,2	-4,5	0,1	-3,0	-1,1
Portugalia Portugal	1,2	1,5	0,5	1,5	0,9	1,8	3,4	1,8
Rumunia Romania	-6,6	-0,3	-6,0	-0,1	-6,0	-0,1	-4,6	0,2
Słowacja Slovakia	-4,9	-3,2	-4,7	-2,8	-4,7	-2,8	-3,7	-3,1
Słowenia Slovenia	-2,5	0,5	-3,2	1,2	-2,8	1,6	-1,2	0,7
Szwecja Sweden	-0,6	-1,8	0,1	-0,8	0,1	-0,8	0,1	-1,6
Węgry Hungary	-6,7	-0,5	-6,0	1,0	-6,0	1,0	-2,0	1,4
Włochy Italy	-7,4	-1,2	-8,0	1,3	-8,3	1,3	-3,6	0,7

Źródło: dane KE (Eurostatu i Ameco).

Source: data of the EC (Eurostat and Ameco).

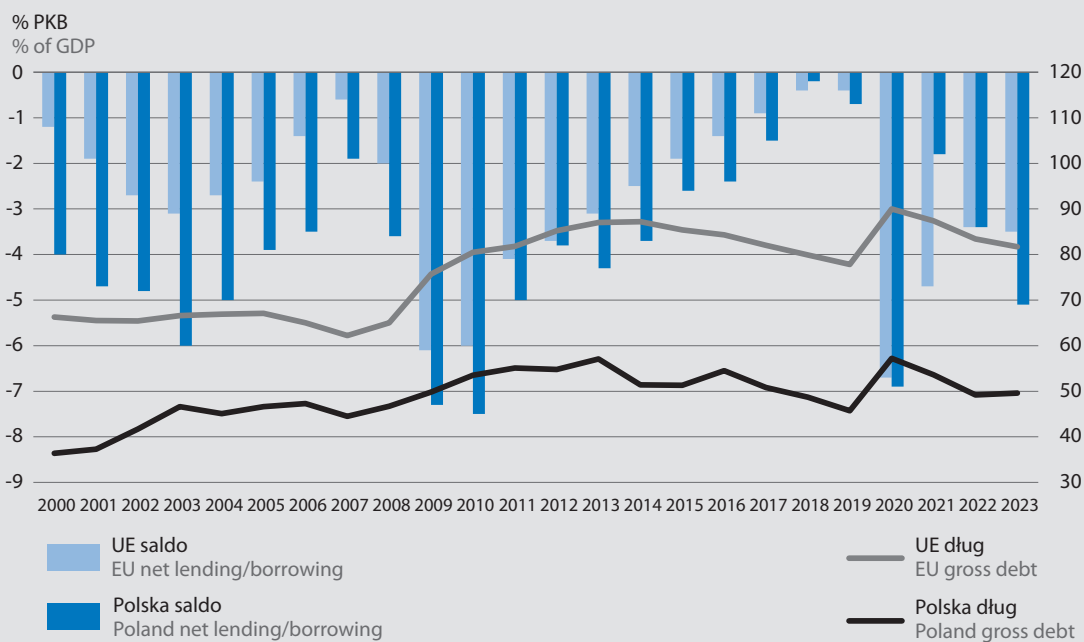
Porównanie sytuacji fiskalnej w czasie kryzysów gospodarczych w latach 2008–2009 oraz 2020–2023

Comparison of fiscal positions during the economic crises 2008–2009 and 2020–2023

W roku 2020 w wyniku kryzysu gospodarczego w Unii Europejskiej oraz w Polsce odnotowano znaczne pogorszenie się stanu finansów publicznych mierzonych wskaźnikami salda oraz długu sektora instytucji rządowych i samorządowych porównywalne z obserwowanym w 2009 r. Należy zaznaczyć, że najbardziej gwałtowne zmiany w obszarze deficytu oraz długu odnotowano w pierwszym roku kryzysu pandemicznego. W kolejnym roku jego skutki okazały się niższe, a poprawa (odbicie) nastąpiła szybko. W latach 2022–2023 mamy w Polsce do czynienia z szybkim pogarszaniem się wyniku finansów publicznych. Widoczne jest również nieznaczne pogorszenie się relacji dla długu publicznego w analizowanym roku (szczególnie w 2022 r. wysoka inflacja pomagała ograniczyć tę relację). W UE w 2023 r. poziom deficytu pozostawał podobny jak w roku poprzedzającym, ale na wysokim poziomie. Uwzględniając uwarunkowania historyczne obciążenie gospodarki długiem publicznym malało, choć podobnie jak deficyt pozostawało na relatywnie wysokim poziomie.

Wykres 3.2.2. Nadwyżka/deficyt (saldo) (lewa oś) i dług (prawa oś) sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej (UE), strefie euro i w Polsce w latach 2000–2023

Chart 3.2.2. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) (left axis) and gross debt (right axis) in the European Union (UE), euro area, and Poland in the years 2000–2023

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

3.3. Finanse publiczne w Polsce

3.3. Public finance in Poland

Prezentowany tu opis stanu finansów publicznych w Polsce został podzielony na kilka części. Podrozdział *Wyniki sektora publicznego (metodyka unijna ESA)* przedstawia wyniki sektora instytucji rządowych i samorządowych liczone zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych *European System of national and regional Accounts (ESA)* w ujęciu procedury nadmiernego deficytu EDP. W kolejnym podrozdziale opisana jest *Metodyka krajowa sektora finansów publicznych* oraz polski system ram fiskalnych. W bieżącej edycji publikacji ogólnie omówiono również trwające w roku 2023 *określane jako antykryzysowe* w związku z pandemią COVID-19, działania o różnym charakterze finansowane w ramach mechanizmów pandemicznych w sferze finansów publicznych. Zasygnalizowano też podjęte w Polsce działania na rzecz wsparcia osób, które przybyły z Ukrainy w związku z zagrożeniami wojennymi na terytorium ich państwa.

W podrozdziale *Sektor finansów publicznych* opisano natomiast kształtowanie się głównych komponentów sektora finansów publicznych według metodyki krajowej, w tym: budżetu państwa i budżetu środków europejskich, budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz funduszy celowych. W tej części ujęto również procesy związane z zarządzaniem długiem publicznym. W podrozdziale tym wielkości zostały podane zgodnie z metodyką krajową.

Wyniki sektora publicznego (metodyka unijna ESA)

Results for the public sector (EU's ESA methodology)

Do 2020 r. włącznie sprawozdanie z wykonania ustawy budżetowej zawierało też omówienie wyniku całego sektora finansów publicznych według metodyki krajowej. Na skutek zmiany w ustawie o finansach publicznych⁹⁷ zniesiono obowiązek opracowania zestawienia dochodów i wydatków sektora finansów publicznych, przez co dane te od 2021 r. pozostają niedostępne. Dlatego w podrozdziale niniejszym w wieloletnim zestawieniu tabelarycznym zestawione zostały wyłącznie wyniki dla salda sektora publicznego zgodne z miarą europejską.

Tablica 3.3.1. Nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP) w Polsce
Table 3.3.1. General government net lending/borrowing according to Excessive Debt Procedure (EDP) in Poland

Wyszczególnienie Specification		2019	2020	2021	2022	2023
EDP EDP	w mld zł in billion PLN	-16,9	-161,7	-49,0	-105,9	-173,8
	% PKB % of GDP	-0,7	-6,9	-1,9	-3,4	-5,1

Źródło: dane MF, GUS, Eurostatu.

Source: data of the Ministry of Finance, Statistics Poland, Eurostat.

W 2023 r. wartość długu sektora instytucji rządowych i samorządowych wyliczona zgodnie z metodologią EDP wyniosła 1 691,2 mld zł, osiągając 49,6% PKB. W porównaniu z 2022 r. nastąpił wzrost zadłużenia, zarówno liczony w wartościach nominalnych (o 178,4 mld zł), jak i jako procent PKB (wzrost o 0,4 p. proc.).

Jednocześnie według metodyki krajowej zadłużenie sektora publicznego w 2023 r. wzrosło w ujęciu wartości nominalnej, ale nie jako udział w PKB. Państwowy dług publiczny wyniósł bowiem 1 328,1 mld zł, co stanowiło 38,9% PKB, a więc 0,4 p. proc. mniej niż w 2022 r.

⁹⁷ Na mocy ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r. poz. 1535) zmieniony został art. 182 ust. 3 pkt 1 ustawy o finansach publicznych.

Tablica 3.3.2. Państwowy dług publiczny (PDP) oraz dług sektora instytucji rządowych i samorządowych według Excessive Debt Procedure (EDP) w Polsce

Table 3.3.2. State public debt (SPD) and general government debt according to Excessive Debt Procedure (EDP) in Poland

Wyszczególnienie Specification		2019	2020	2021	2022	2023
PDP SPD	w mld zł in billion PLN	990,9	1 111,8	1 148,6	1 209,5	1 328,1
	% PKB % of GDP	43,3	47,6	43,7	39,3	38,9
EDP EDP	w mld zł in billion PLN	1 046,0	1 337,0	1 411,5	1 512,8	1 691,2
	% PKB % of GDP	45,7	57,2	53,6	49,2	49,6

Źródło: dane MF, GUS, Eurostatu.

Source: data of the Ministry of Finance, Statistics Poland, Eurostat.

Metodyka krajowa sektora finansów publicznych

Domestic methodology of the public finance sector

Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. reguluje funkcjonowanie sektora finansów publicznych. Definiuje ona m.in. zakres sektora, jego jednostki, zasady klasyfikacji dochodów, przychodów, wydatków i rozchodów, a także państwowy dług publiczny; określa zasady gospodarki finansowej, budżetu państwa, budżetu środków europejskich oraz pozostałych podmiotów sektora finansów publicznych. Poniżej zaprezentowana została metodyka krajowa oraz ramy fiskalne na niej oparte.

Główne reguły fiskalne w Polsce

The main fiscal rules in Poland

Istotne miejsce w ocenie powstawania nadmiernego deficytu i zadłużenia zajmuje zagadnienie reguł fiskalnych. Zapisane są one w ustawie o finansach publicznych oraz Konstytucji RP i opierają się na metodologii krajowej. Jednocześnie mają one wdrażać zasady unijne w ramach polskiego systemu finansów publicznych. Główne reguły fiskalne dla całego sektora finansów publicznych to:

- reguła konstytucyjna, ustalająca limit państwowego długu publicznego, oznaczająca zakaz zaciągania pożyczek, udzielania gwarancji i poręczeń finansowych, które skutkowałyby przekroczeniem przez państwowy dług publiczny 3/5 wartości rocznego PKB;
- stabilizująca reguła wydatkowa⁹⁸, zgodnie z którą kwota wydatków sektora finansów publicznych powinna być nie wyższa niż suma wydatków z ubiegłego roku, skorygowana o szereg elementów, w tym inflację, średniookresową dynamikę PKB oraz prognozowane finansowe skutki działań dyskrejonalnych⁹⁹.

⁹⁸ Reguła została wykorzystana pomocniczo w 2013 r. do tworzenia budżetu na 2014 r., jednak formalnie była stosowana w 2014 r. przy pracach nad ustawą budżetową na rok 2015.

⁹⁹ Por. też MF, (2013), Stabilizująca reguła wydatkowa, Warszawa.

Stabilizująca reguła wydatkowa**Stabilizing expenditure rule**

Kwotę wydatków na rok 2023 oparto na standardowej, ale nieco zmodyfikowanej formule Stabilizującej Reguły Wydatkowej, zawartej w art. 112aa ustawy o finansach publicznych¹⁰⁰

$$WYD_n = WYD_{n-1}^* \cdot E_n(CPI_n) \cdot [WPKB_n + K_n] + E_n(\Delta DD_n)$$

Modyfikacja formuły względem lat ubiegłych polegała na przywróceniu czynnika $E_n(CPI_n)$ wykorzystywanego do roku 2015 w miejsce później stosowanego do roku 2022 celu inflacyjnego NBP oznaczanego $E_{n-1}(CCIP)$.

Dalszym istotnym elementem nowelizacji ustawy o finansach publicznych stało się zapowiedziane w „Programie konwergencji. Aktualizacja 2023” szczególne traktowanie wydatków obronnych, podyktowane sytuacją konfliktu na Ukrainie. W efekcie różnica między wydatkami kasowymi (płatności kasowe, uruchomienia kredytów, zaciągnięcie zobowiązań), a wartością dostaw sprzętu w danym roku zwiększałaby nieprzekraczalny limit wydatków (w przypadku, gdy wydatki kasowe są większe od wartości dostaw dla danego roku) lub zmniejszałaby (w przypadku odwrotnym, gdy wartość dostaw sprzętu byłaby większa). Zmiana ta jest neutralna dla wyniku sektora gg według ESA¹⁰¹.

Użyte w obecnie obowiązującej formule symbole oznaczają:

n – rok, na który jest obliczana kwota wydatków.

WYD_n – kwota wydatków określona w projekcie ustawy budżetowej na rok n ;

WYD_{n-1}^* – kwota wydatków określona w projekcie ustawy budżetowej na rok $n-1$, poddana korekcie z wykorzystaniem zaktualizowanych prognoz średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych;

$E_n(CPI_n)$ – prognozowany w uzasadnieniu projektu ustawy budżetowej na rok n przedłożonego Sejmowi średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych w roku n ; jeżeli wskaźnik jest niższy od 1, przyjmuje się, że wynosi 1; do roku 2022 stosowano we wzorze czynnik $E_{n-1}(CCIP)$ – cel inflacyjny NBP¹⁰²;

$WPKB_n$ – wskaźnik średniookresowej (ośmioletniej) dynamiki wartości produktu krajowego brutto w cenach stałych, określony w uzasadnieniu projektu ustawy budżetowej na rok n przedłożonego Sejmowi z dokładnością do setnych części procentu;

K_n – wielkość korekty kwoty wydatków określona w uzasadnieniu przedłożonego Sejmowi projektu ustawy budżetowej na rok n , na rok 2023 podawana punktach procentowych;

$E_n(\Delta DD_n)$ – prognozowana na rok n wartość ogółem działań dyskrejonalnych, o których mowa w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1466/97/WE w sprawie wzmocnienia nadzoru pozycji budżetowych oraz nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych, w zakresie podatków i składek na ubezpieczenia społeczne, o których mowa w rozporządzeniu PE i Rady (UE) nr 549/2013 w sprawie europejskiego systemu rachunków narodowych i regionalnych w Unii Europejskiej.

Pojawienie się zjawisk pandemii COVID-19 w 2020 r. spowodowało konieczność tymczasowego odstąpienia od reguły SRW, aby umożliwić uruchomienie dodatkowych środków budżetowych w celu zwalczania skutków koronawirusa i utrzymania stabilności funkcjonowania państwa w czasie epidemii oraz odbudowy gospodarki po jej zakończeniu. W związku ze spełnieniem kryteriów zawartych w art. 112d ustawy o finansach publicznych, na rok 2020 czasowo zawieszono stabilizującą regułę wydatkową, zaś w 2021 r. zastosowano po raz pierwszy klauzulę powrotu do reguły określoną w art. 112d ust. 3 ustawy o finansach publicznych.

¹⁰⁰ Formuła SRW obowiązująca w roku budżetowym 2023 została opublikowana w Dz.U. 2022 poz. 1634. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o finansach publicznych.

¹⁰¹ Źródło: MF. (czerwiec 2023). Uzasadnienie do projektu zmiany ustawy o finansach publicznych, Sejm RP, druk nr 3422, Warszawa, 30 czerwca 2023 r., s. 4.

¹⁰² W pierwotnym wariantcie reguły w jej skład wchodził wskaźnik CPI, potem na mocy ustawy z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych wprowadzono cel inflacyjny NBP $E_{n-1}(CCIP)$, stosowany do roku budżetowego 2022.

Prognozowane w uzasadnieniu do projektu ustawy zmieniającej ustawę budżetową na 2023 r. wskaźniki makroekonomiczne pozwalały na stosowanie w roku 2023 reguły zgodnie z formułą SRW zawartą w ustawie o finansach publicznych. W kwocie wydatków na rok 2023 uwzględniono wiele dotychczas wprowadzonych i skutki nowych działań dyskrecyjnych. Największe działanie dyskrecyjne (w łącznej wysokości 31,4 mld zł) przeprowadzono z tytułu: odpisu gazowego oraz odpisu energetycznego. Inne istotne kwotowo działania w roku 2023 to reforma systemu podatku dochodowego (26,8 mld zł), aktualizacja działań dotyczących uszczelniania luki podatkowej w związku z wyłączeniami VAT i zapobieganiem unikania płacenia tego podatku na podstawie szacunku zmian luki VAT (18,4 mld zł), skutki tarcz antyinflacyjnych wprowadzanych w latach 2021–2022 (13,4 mld zł).

Źródło: Ustawa z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1646, z późn. zm.).

MF. (2023). Ustawa o zmianie ustawy budżetowej na rok 2023, uzasadnienie, Warszawa, czerwiec 2023; <https://www.gov.pl/attachment/ec16da5a-ea2e-43b3-9ba9-fd407dfe25f5>

Source: Ustawa z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1646, as amended);

MF. (2023). Ustawa o zmianie ustawy budżetowej na rok 2023, uzasadnienie, Warszawa, czerwiec 2023; <https://www.gov.pl/attachment/ec16da5a-ea2e-43b3-9ba9-fd407dfe25f5>

- progi ostrożnościowe 43% i 48% powiązane ze stabilizującą regułą wydatkową;
- procedury ostrożnościowe i sanacyjne uruchamiane po przekroczeniu progów ostrożnościowych relacji państwowego długu publicznego do PKB na poziomie 55% oraz 60%.

Ponadto dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego w ramach podsektora samorządowego wyróżnia się dwa, zmodyfikowane w 2018 r., wskaźniki:

- zasadę, według której planowane wydatki bieżące nie mogą być wyższe niż planowane dochody bieżące, powiększone o nadwyżkę budżetową z lat poprzedzających i tzw. wolne środki;
- indywidualny wskaźnik zadłużenia¹⁰³, który określa limit wartości spłaty zobowiązań wraz z kosztami ich obsługi. Relacja zobowiązań wraz z kosztami ich obsługi do dochodów ogółem budżetu nie może przekroczyć średniej arytmetycznej trzyletnich dochodów bieżących i dochodów ze sprzedaży majątku, pomniejszonej o wydatki bieżące.

¹⁰³ Określany również jako indywidualny limit spłaty zadłużenia lub jako indywidualny limit spłaty zobowiązań.
Źródło: MF. (2023). Ustawa o zmianie ustawy budżetowej na rok 2023, uzasadnienie, Warszawa, czerwiec 2023; <https://www.gov.pl/attachment/ec16da5a-ea2e-43b3-9ba9-fd407dfe25f5> (data dostępu: 10.07.2024).
Source: MF. (2023). Ustawa o zmianie ustawy budżetowej na rok 2023, uzasadnienie, Warszawa, czerwiec 2023; <https://www.gov.pl/attachment/ec16da5a-ea2e-43b3-9ba9-fd407dfe25f5> (access date: 10.07.2024).

Indywidualny wskaźnik zadłużenia**Individual debt ratio**

Reguła wykorzystująca Indywidualny Wskaźnik Zadłużenia zakłada, że organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego nie może uchwalić budżetu, którego realizacja spowoduje, że w roku budżetowym oraz w każdym roku następującym po roku budżetowym relacja łącznej kwoty przypadających w danym roku budżetowym spłat (rat kredytów i pożyczek, wykupów papierów wartościowych emitowanych na cele określone w ustawie wraz z należnymi w danym roku wydatkami bieżącymi na obsługę zobowiązań wynikających z papierów wartościowych emitowanych na cele określone w ustawie, spłat rat zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, potencjalnych spłat kwot wynikających z udzielonych poręczeń oraz gwarancji do planowanych dochodów bieżących budżetu) przekroczy średnią arytmetyczną dla ostatnich siedmiu lat¹⁰⁴ z ilorazów jej dochodów bieżących pomniejszonych o wydatki bieżące do dochodów bieżących budżetu. Reguła ta może być przedstawiona według wzoru:

$$\frac{R + O}{Db} \leq \frac{1}{7} \sum_{i=1}^7 \frac{Dbei - Wbei}{Dbi}$$

gdzie użyte symbole oznaczają:

R – planowaną na rok budżetowy łączną kwotę z tytułu spłaty rat zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, oraz wykupów papierów wartościowych, z wyłączeniem kwot spłat kredytów i pożyczek oraz wykupów papierów wartościowych odpowiednio zaciągniętych lub emitowanych na cel wyszczególniony w ustawie;
O – planowane na rok budżetowy wydatki bieżące na obsługę długu, w tym odsetki od zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, odsetki i dyskonto od papierów wartościowych oraz spłaty kwot wynikających z udzielonych poręczeń i gwarancji;

Db – dochody planowane na rok, na który ustalana jest relacja, dochody bieżące budżetu pomniejszone o dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące;

Dbei – dochody bieżące w roku poprzedzającym o i-lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o dotacje i środki o charakterze bieżącym na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z udziałem środków publicznych;

Dbi – dochody bieżące w roku poprzedzającym o i-lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące;

Wbei – wydatki bieżące w roku poprzedzającym o i-lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o wydatki bieżące z tytułu spłaty rat zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego wydatki bieżące na obsługę długu oraz wydatki bieżące na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z udziałem środków publicznych.

Przywołana reguła w różnych latach podlegała modyfikacjom i wyłączeniom na podstawie przepisów obowiązujących w danym okresie. Szczegółowe wyłączenia i zasady stosowania są określone w ustawie o finansach publicznych.

Źródło: Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych z późn. zm.

Source: Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych as amended.

¹⁰⁴ Na lata 2023–2025 formuła ta została skrócona z siedmiu do okresu ostatnich trzech lat, pod warunkiem, gdy prognozowana łączna kwota długu jednostki samorządu terytorialnego na koniec danego roku, przy wyłączeniu dotacji i podobnych składników, nie przekroczy 100% planowanych dochodów ogółem tej jednostki w tym roku budżetowym (Ustawa z dnia 15 września 2022 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2022 r., poz. 1964).

Tarcza antykrzysowa i tarcza antyinflacyjna

Anti-crisis shield and anti-inflation shield

W 2023 r. kontynuowano działania osłonowe związane z przeciwdziałaniem skutkom pandemii COVID 19. Część działań w roku 2023 zakończono. Wprowadzono też szereg działań i programów specjalnych związanych z konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy.

Oficjalne informacje na temat wprowadzonych działań można znaleźć na stronach rządowych, m.in. pod adresami (data dostępu: 10.07.2024):

- Tarcza antykrzysowa – Tarcza antykrzysowa – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- UOKiK – Pomoc publiczna – Informacje dodatkowe – COVID-19 a pomoc publiczna;
- UOKiK – BIP – Prowadzone rejestry (Lista instrumentów pomocowych związanych z COVID-19);
- Tarcza Antyinflacyjna 2.0. złagodzi skutki inflacji i zmniejszy jej koszty dla Polaków – Ministerstwo Finansów – Krajowa Administracja Skarbowa – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Tarcza Antyinflacyjna 2.0 – zdecydowane działania rządu przeciw skutkom inflacji – Kancelaria Prezesa Rady Ministrów – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Krajowa Informacja Skarbowa (kis.gov.pl);
- Fundusz Pomocy dla Ukrainy – Kancelaria Prezesa Rady Ministrów – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Pomoc Ukrainie z preferencjami podatkowymi – Ministerstwo Finansów – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Sprawozdania (roczne) - Ministerstwo Finansów - Portal Gov.pl (www.gov.pl).

Działania nadzwyczajne wobec pandemii COVID-19, agresji na Ukrainę, wzrostu inflacji

Extraordinary measures against COVID-19 pandemic, aggression on Ukraine and inflation growth

Rozwiązania nakierowane na opanowanie zjawisk kryzysu finansowego wynikającego z sytuacji nadzwyczajnych początkowo wprowadzane były na okres kilku miesięcy, a następnie przedłużane, niekiedy pogłębiane. To oznaczało, że podatnicy przez długi czas mogli korzystać z całej dostępnej pomocy, w tym również pobierać świadczenia wypłacane w ramach dodatku osłonowego. Do końca 2023 r. został przedłużony czas obowiązywania 0% stawki VAT na podstawowe produkty żywnościowe¹⁰⁵. Efektywnie obniżkę tę zniesiono 31 marca 2024 r. Obniżkę VAT na energię ostatecznie zniesiono 30 czerwca 2024 r.

Wygaszanie epidemii COVID-19

Suppressing COVID-19 epidemic

Przepisy stanu epidemii COVID-19 obowiązywały na terenie Polski od 20 marca 2020 r. do 15 maja 2022 r. Łagodzący przepisy stan zagrożenia epidemicznego wprowadzono w Polsce 16 maja 2022 r. i trwał do 1 lipca 2023 r., kiedy to na terenie Polski na podstawie analizy liczby przypadków zachorowań także on mógł zostać zniesiony. Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 zainicjowano ustawą z dnia 31 marca 2020 r.¹⁰⁶. Fundusz rozpoczął działalność w 2020 r. i kontynuował ją także w latach następnych. W 2023 r. w dalszym ciągu realizowano, głównie finalizowano wykonanie programów regulacji antykrzysowych wprowadzonych w poprzednich latach w postaci Tarcz Antykrzysowych i ich aktualizacji. Każda z edycji Tarczy zawierała szczegółowe rozwiązania w zakresie szeregu instrumentów mających za zadanie ochronę miejsc pracy oraz utrzymanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Rządowa Tarcza Antyinflacyjna – Chronimy rodziny – Portal Gov.pl (www.gov.pl), (data dostępu: 10.07.2024).

¹⁰⁶ Ustawa z 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 568 z późn. zm.).

¹⁰⁷ Więcej na ten temat w jednej z poprzednich edycji publikacji, w której także przedstawiono listę instrumentów pomocowych związanych z COVID-19: GUS. (2022). Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2021 r. na tle procesów w gospodarce światowej, s.165 i dalsze.

Wykonanie wydatków Funduszu na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem COVID-19 w 2022 r. wyniosło 43 199,5 mln zł¹⁰⁸. W 2023 r., jak wynika ze sprawozdania BGK, było to 55 277,3 mln zł¹⁰⁹. W ramach wydatków z tego Funduszu w sprawozdaniu za 2023 r. wymieniono środki na realizację kilkudziesięciu zadań. Największe z nich według kwot to: dopłaty węglowe, do energii elektrycznej, gazu, łącznie 33,1 mld zł (dysponent: minister właściwy ds. energii); Rządowy Fundusz Polski Ład – realizacja udzielonych promes w ramach Programu Inwestycji Strategicznych, Rządowego Programu Odbudowy Zabytków – kwota 21,4 mld zł (dysponent: Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów); sfinansowanie wypłat rekompensat z tytułu sprzedaży paliwa stałego przewidzianych w ustawie z dnia 27 października 2022 r. o zakupie preferencyjnym paliwa stałego dla gospodarstw domowych – łącznie kwota 0,6 mld zł (dysponent: minister właściwy ds. aktywów państwowych).

Wsparcie osób z Ukrainy

Support of people from Ukraine

Inwazja Rosji na Ukrainę stworzyła wiele potrzeb w zakresie wsparcia osób z zaatakowanego kraju. W 2022 r., w dwa tygodnie po inwazji uchwalono specjalną ustawę, która umożliwiła legalny pobyt w Polsce osobom przybyłym z Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na tym terytorium¹¹⁰. Przepisy weszły w życie z chwilą ich ogłoszenia i obowiązywały z mocą wsteczną – od 24 lutego 2022 r., tj. od dnia rozpoczęcia pełnowymiarowej agresji Rosji wobec Ukrainy. Na mocy tej ustawy osoby te mogły m.in. podjąć pracę w Polsce, skorzystać z bezpłatnej opieki zdrowotnej, kontynuować naukę i edukację.

Na mocy ww. ustawy powstał również specjalny Fundusz Pomocy, którego główny cel to finansowanie lub dofinansowanie zadań związanych z pomocą Ukrainie, w szczególności osobom dotkniętym skutkami wojny. Prowadzenie Funduszu Pomocy powierzono Bankowi Gospodarstwa Krajowego. Finansowanie zadań z Funduszu Pomocy w 2022 r. zrealizowano w wysokości 13 879 566 tys. zł¹¹¹ i odbywało się przez poszczególnych dysponentów Funduszu (ministrów, prezesa ZUS). Ze środków Funduszu na dofinansowanie zadań mogły skorzystać jednostki sektora finansów publicznych, a także jednostki spoza tego sektora. Analogiczne wydatki wykonane ze środków Funduszu w 2023 r. osiągnęły kwotę 15 019 332 tys. zł¹¹².

Poza działaniami na szczeblu rządowym, działania pomocowe – skierowane do osób przybyłych z Ukrainy do Polski oraz osób pozostałych na terytorium Ukrainy – realizowane i finansowane były równolegle przez jednostki samorządu terytorialnego czy związki jednostek samorządu terytorialnego (refinansowane z budżetu centralnego, jak i realizowane z własnej inicjatywy i w zakresie własnych środków). Środki z Funduszu Pomocy dla jednostek samorządu terytorialnego były przyznawane w roku 2023 w celu wsparcia realizacji dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy¹¹³. Łącznie kwota wydatków wykonanych w 2023 r. tym trybem wyniosła 2 618,8 mln zł.

W kompleksowym pakiecie działań nastawionych na pomoc dla osób z Ukrainy zawarte są również rozwiązania podatkowe, które wspomniana Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. wprowadziła zarówno dla obywateli Ukrainy, jak i dla osób i firm, które pomagają ofiarom skutków działań wojennych: zwolnienie z PIT zarówno dla osób otrzymujących pomoc, jak i dla Polaków udzielających pomocy, regulacje podatkowe obniżające koszty dla firm, które niosły pomoc dla Ukrainy za pośrednictwem wytypowanych organizacji (preferencja polegała na możliwości ujęcia wydatków na tę pomoc w kosztach podatkowych, zarówno w PIT, jak i w CIT), zwolnienie z podatku od darowizn dla obywateli Ukrainy.

¹⁰⁸ MF. (2023). Sprawozdanie roczne za 2022 r., Omówienie sprawozdania za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r., s. 21.

¹⁰⁹ BGK. (2024). Sprawozdanie z realizacji planu finansowego funduszu przeciwdziałania COVID-19 za grudzień 2023 roku, z uwzględnieniem korekt wprowadzonych do końca maja 2024 r. Warszawa, maj 2024. s. 3.

¹¹⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2022 r., poz. 583 z późn. zm.).

¹¹¹ MF. (2023). Sprawozdanie roczne za 2022 r. Omówienie sprawozdania za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r., s. 34.

¹¹² MF. (2024). Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r., omówienie, Warszawa, s. 26.

¹¹³ MF. (2024). Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r., omówienie, Warszawa, s. 31.

Tarcze antyinflacyjne**Anti-inflation shields**

Tarcze antyinflacyjne wdrożono w celu złagodzenia szeregu skutków pandemii roku 2020, która doprowadziła do kryzysu zarówno przedsiębiorstwa, jak i osoby fizyczne. Pierwszy pakiet zaproponowanych rozwiązań, czyli tzw. Tarcza antyinflacyjna 1.0, został wprowadzony w grudniu 2021 r. i obejmował: obniżkę VAT na energię elektryczną z 23% na 5%, obniżkę VAT na gaz ziemny z 23% do 8%, obniżkę VAT na tak zwane ciepło systemowe (ogrzewanie z kaloryferów) z 23% do 8%, obniżkę akcyzy na paliwa silnikowe i energię elektryczną, zwolnienie z akcyzy energii elektrycznej dla gospodarstw domowych, wyłączenie sprzedaży paliw silnikowych z podatku detalicznego.

Na początku 2022 r. uruchomiono kolejną serię działań pomocowych, m.in. uchwalając Tarczę antyinflacyjną 2.0, dzięki której od 1 lutego 2022 r. wprowadzono pakiet rozwiązań, które dotyczyły podatku VAT: obniżenie podatku VAT z 23% do 8% na paliwa, przedłużenie obowiązywania 5% stawki VAT na prąd, obniżenie stawki VAT na ciepło systemowe (ogrzewanie z kaloryferów) do 5%, wprowadzenie zerowej stawki VAT na nawozy i inne wybrane środki wykorzystywane w produkcji rolniczej.

Sektor finansów publicznych**Public finance sector****Uwarunkowania makroekonomiczne i cele budżetowe polityki państwa****Macroeconomic conditions and budgetary objectives of state policy**

Rok 2023 był pierwszym w Polsce rokiem bez stanu pandemii COVID-19. Stan pandemii odwołano z dniem 15 maja 2022 r. Następnie, w zamian, 16 maja 2022 r. wprowadzono mniej restrykcyjny stan zagrożenia epidemicznego, który trwał do połowy roku 2023. Z dniem 1 lipca również on przestał obowiązywać. Negatywny szok podaży-popytowy związany z epidemią zaczynał systematycznie słabnąć. Wygaszano działanie tarcz antykryzysowych. Jednocześnie przed sektorem finansów publicznych Polski stanęły nowe wyzwania związane z wojną Rosji z Ukrainą, która rozpoczęła się w lutym 2022 r. W 2023 r. dynamika aktywności gospodarczej w Polsce wyraźnie pogorszyła się w obliczu wysokiej, choć malejącej inflacji, zaostrożonych warunków finansowania i osłabienia popytu zewnętrznego.

W znowelizowanej ustawie budżetowej na 2023 r. przyjęto¹¹⁴ prognozę dochodów budżetu państwa w kwocie 601,4 mld zł, nieprzekraczalny limit wydatków budżetu państwa na poziomie 694 mld zł, deficyt budżetu państwa w wysokości nie większej niż 92 mld zł, deficyt sektora finansów publicznych (według metodologii UE) zaplanowano na poziomie ok. 4,5% PKB, zaś dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (definicja UE) na poziomie 53,3% PKB.

Na rok 2023 przyjęto: wzrost PKB w ujęciu realnym o 0,9%, wzrost inflacji w ujęciu średniorocznym o 12,0% przy założeniu braku nowych szoków podażyowych na rynku żywnościowym i energetycznym, wzrost przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej o 11,6%. Stopa bezrobocia na koniec roku 2023 miała wynieść 5,5%.

¹¹⁴ Znowelizowana ustawa budżetowa została uchwalona w połowie roku 2023 (Dz.U. 2023 poz. 1574. Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy budżetowej na rok 2023). Była ona wynikiem pogarszających się prognoz gospodarczych, wskazujących, że niemożliwe do spełnienia będą wytyczne ustawy budżetowej w jej wersji pierwotnej (Dz.U. 2023 poz. 256. Ustawa budżetowa na rok 2023 z dnia 15 grudnia 2022 r.).

Wydatki budżetu państwa na rok 2023 ustalono z uwzględnieniem nieprzekraczalnego limitu wydatków wyznaczanego stabilizującą regułą wydatkową. W ramach ustalonej kwoty wydatków planowano środki finansowe zarówno na kontynuację dotychczasowych priorytetów z zakresu prowadzonej przez rząd polityki społeczno-gospodarczej, w tym w szczególności w ramach aktywnej polityki prorodzinnej, jak również na realizację nowych zadań. Uwzględniono wydatki m.in. na:

- wzrost wydatków na obronę narodową z 2,2% PKB do 3,0% PKB zgodnie z art. 40 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny;
- waloryzację świadczeń emerytalno-rentowych od 1 marca 2023 r. wskaźnikiem waloryzacji na poziomie 113,8%;
- środki na kluczowe programy społeczne takie jak Program „Rodzina 500+”, realizację świadczenia „Dobry Start” oraz rodzinnego kapitału opiekuńczego (RKO);
- zwiększenie wydatków w obszarze szkolnictwa wyższego i nauki, rolnictwa¹¹⁵.

Tablica 3.3.3. Uwarunkowania makroekonomiczne znowelizowanej ustawy budżetowej w 2023 r.
Table 3.3.3. Macroeconomic conditions of the amended budget act in 2023

Wyszczególnienie Specification		Prognoza Forecast	Wykonanie Execution
Realny wzrost PKB Real GDP growth	w % in %	0,9	0,2
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych Price index of consumer goods and services	w % in %	12,0	11,4
Spożycie w ujęciu realnym Consumption in real terms	w % in %	0,7	-0,1
Zmiana przeciętnego zatrudnienia w gospodarce narodowej* Change in average employment in the national economy*	w % in %	1,2	0,6
Zmiana przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej Change in average gross remuneration in the national economy	w % in %	11,6	12,4
Stopa bezrobocia rejestrowanego** Registered unemployment Rate	w % in %	5,5	5,1
Kurs walutowy (średni w roku): EUR/PLN Exchange rate (average in a year): EUR/PLN	w zł in PLN	4,70	4,54

* Bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób.

** Dane z uwzględnieniem wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR2020). Prognoza do Ustawy została przygotowana przed uwzględnieniem wyników PSR2020.

Źródło: dane MF, GUS, NBP.

* Without businesses employing less than 10 workers.

** Data taking into account the results of the Agricultural Census 2020 (PSR2020). The forecast for the Act was prepared before taking into account the results of PSR2020.

Source: data of Ministry of Finance, Statistics Poland, National Bank of Poland.

¹¹⁵ Źródło: Projekt ustawy budżetowej przekazany do Sejmu RP w grudniu 2022 – Ministerstwo Finansów – Portal Gov.pl (www.gov.pl), (data dostępu: 10.07.2024)

Budżet państwa

State budget

W 2023 r. dochody budżetu państwa wyniosły 574,0 mld zł i były niższe o 27,4 mld zł od prognozy zawartej w ustawie budżetowej (znowelizowanej). Wydatki budżetu państwa zostały zrealizowane w wysokości 659,6 mld zł, czyli w kwocie niższej o 33,8 mld zł od planu. Wynik budżetu państwa ukształtował się na poziomie minus 85,6 mld zł – deficyt ten był niższy o 6,4 mld zł od nieprzekraczalnej wielkości 92,0 mld zł przyjętej w ustawie budżetowej na rok 2023.

Tablica 3.3.4. Budżet państwa
Table 3.3.4. State budget

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa (po nowelizacji) Budget Act (amended) b – wykonanie execution		2021	2022	2023	
		w mld zł in billion PLN			2022=100
Dochody Revenue	a	482,9	491,9	601,4	.
	b	494,8	504,8	574,0	113,7
Wydatki Expenditure	a	523,5	521,8	693,4	.
	b	521,2*	517,4	659,6	127,5
Wynik Result	a	−40,5	−29,9	−92,0	.
	b	−26,4	−12,6	−85,6	680,8

* w tym: 7,6 mld zł wydatków, które nie wygasły z upływem 2021 r., na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. poz. 2407).

Źródło: dane MF.

* including: PLN 7.6 billion of expenditure that did not expire at the end of 2021, pursuant to the Regulation of the Council of Ministers of December 21, 2021 on state budget expenditure that in 2021 will not expire at the end of the budget year (Journal of Laws of item 2407).

Source: data of the Ministry of Finance.

Dochody

Revenue

Wartość dochodów w 2023 r. wyniosła 574,0 mld zł i w porównaniu do 2022 r. wzrosła o 13,7%. Największą część dochodów, tj. 88,3% stanowiły dochody podatkowe, w kwocie 506,9 mld zł. Głównym źródłem dochodów budżetu państwa był podatek od towarów i usług (VAT) – dochody z tego tytułu w 2023 r. wyniosły 244,3 mld zł i stanowiły 42,6% ogółu dochodów. Drugim co do wielkości źródłem dochodów budżetu państwa był podatek akcyzowy w kwocie 84,8 mld zł, którego udział w strukturze dochodów wyniósł 14,8%. Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) oraz podatek od osób fizycznych (PIT), stanowiły łącznie 27,8% ogółu dochodów budżetu państwa i wyniosły w 2023 r. odpowiednio 67,9 mld zł i 91,7 mld zł.

Tablica 3.3.5. Dochody budżetu państwa^a
Table 3.3.5. Revenue of the state budget^a

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa (po nowelizacji) Budget Act (amended) b – wykonanie execution		2021	2022	2023	
		w mld zł in billion PLN			2022=100
Dochody ogółem	a	482,9	491,9	601,4	.
Total revenue	b	494,8	504,8	574,0	113,7
Dochody podatkowe i niepodatkowe	a	480,4	489,1	597,6	.
Tax and non-tax revenue	b	492,7	502,2	570,6	113,6
Dochody podatkowe	a	424,8	453,8	536,8	.
Tax revenue	b	432,2	465,5	506,9	108,9
Podatki pośrednie	a	293,0	319,8	361,2	.
Indirect taxes	b	294,6	314,1	333,5	106,6
Podatek od towarów i usług (VAT)	a	214,5	237,4	272,9	.
Value added tax (VAT)	b	215,7	230,4	244,3	106,0
Podatek akcyzowy	a	75,5	79,1	83,8	.
Excise tax	b	75,8	79,8	84,8	106,3
Podatek od gier	a	3,0	3,3	4,5	.
Game tax	b	3,1	3,9	4,5	115,2
Podatek dochodowy (CIT)	a	49,5	53,9	77,6	.
Corporate income tax (CIT)	b	52,4	70,1	67,9	134,6
Podatek dochodowy (PIT)	a	71,3	69,4	83,6	.
Personal income tax (PIT)	b	73,6	68,1	91,7	106,3
Podatek od wydobycia niektórych kopalin	a	3,4	2,6	4,6	.
Tax on mining some minerals	b	3,7	3,8	3,9	103,3
Podatek od niektórych instytucji finansowych	a	5,2	5,4	6,0	.
Tax from some financial institutions	b	5,3	6,1	5,9	97,2
Dochody niepodatkowe	a	55,6	35,3	60,8	.
Non-tax revenues	b	60,5	36,8	63,7	173,2
Dywidendy i wpłaty z zysku	a	1,8	0,9	3,4	.
Dividends and payments from profit	b	1,8	1,7	3,0	93,3
Cło	a	5,6	6,3	9,2	.
Duty	b	6,4	8,3	6,2	74,5
Wpłaty JST	a	3,2	3,5	3,7	.
Local government units payments	b	3,2	3,5	3,7	106,7
Wpłaty z zysku NBP ^b	a	8,9	0,8	.	.
Payments from NBP profit ^b	b	8,9	0,8	.	.
Środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepod- legające zwrotowi	a	2,6	2,8	3,8	.
Funds from the European Union and other sources not refundable	b	2,2	2,6	3,4	130,9

^a Zestawienie obejmuje najważniejsze kategorie dochodowe. Pełne zestawienie i analiza dochodów budżetu państwa znajdują się w: MF. (2024). Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r., omówienie, Warszawa, s. 62. W roku 2023 NBP wykazał straty wartości 20,8 mld zł.

Źródło: dane MF, NBP.

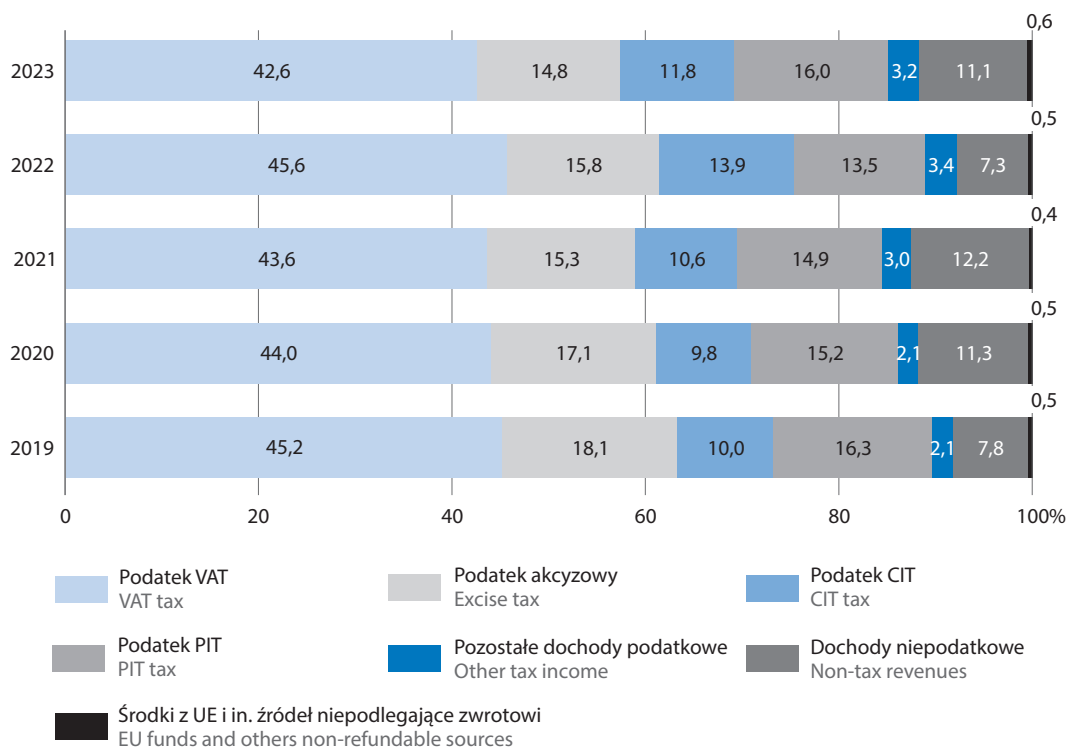
^a The list includes the most important income categories. A complete list and analysis of the state budget revenues can be found in: MF. (2024). Report on the implementation of the state budget for the period from 1 January to 31 December 2023, Overview, Warszawa, p. 62. ^b In 2023 National Bank of Poland showed losses at the value of 20.8 bln PLN.

Source: data of the Ministry of Finance, National Bank of Poland.

Dochody niepodatkowe państwa osiągnęły wartość 63,7 mld, zł co stanowiło 11,0% ogółu dochodów budżetu. W porównaniu do 2022 r. dochody niepodatkowe były wyższe o 73,2%, co głównie było spowodowane wpłatą do budżetu państwa z tytułu sprzedaży uprawnień do emisji gazów cieplarnianych w wysokości ok. 18,3 mld zł, stanowiącą dochody z tytułu dochodów państwowych jednostek budżetowych.

Wykres 3.3.1. Struktura dochodów budżetu państwa

Chart 3.3.1. State budget revenue structure

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Wydatki Expenditure

Wartość wydatków budżetu państwa w 2023 r. ogółem wyniosła 659,6 mld zł i w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 27,5%. Największa część wydatków budżetu państwa była przeznaczona na dotacje i subwencje (44,4%), które wyniosły 292,8 mld zł.

Innymi ważnymi kategoriami wydatkowymi w budżecie w 2023 roku były wydatki bieżące jednostek budżetowych o wartości 122,5 mld zł (18,6% całości wydatków) oraz wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa, które wyniosły 61,7 mld zł (9,4%). Wydatki majątkowe osiągnęły wysokość 59,1 mld zł (9,0%), natomiast wartość wydatków na współfinansowanie projektów z udziałem środków UE wyniosła 11,9 mld zł, co stanowiło 1,8% ogółu wydatków budżetu państwa.

Tablica 3.3.6. Wydatki budżetu państwa według grup ekonomicznych
Table 3.3.6. Expenditure of the state budget according to economic groups

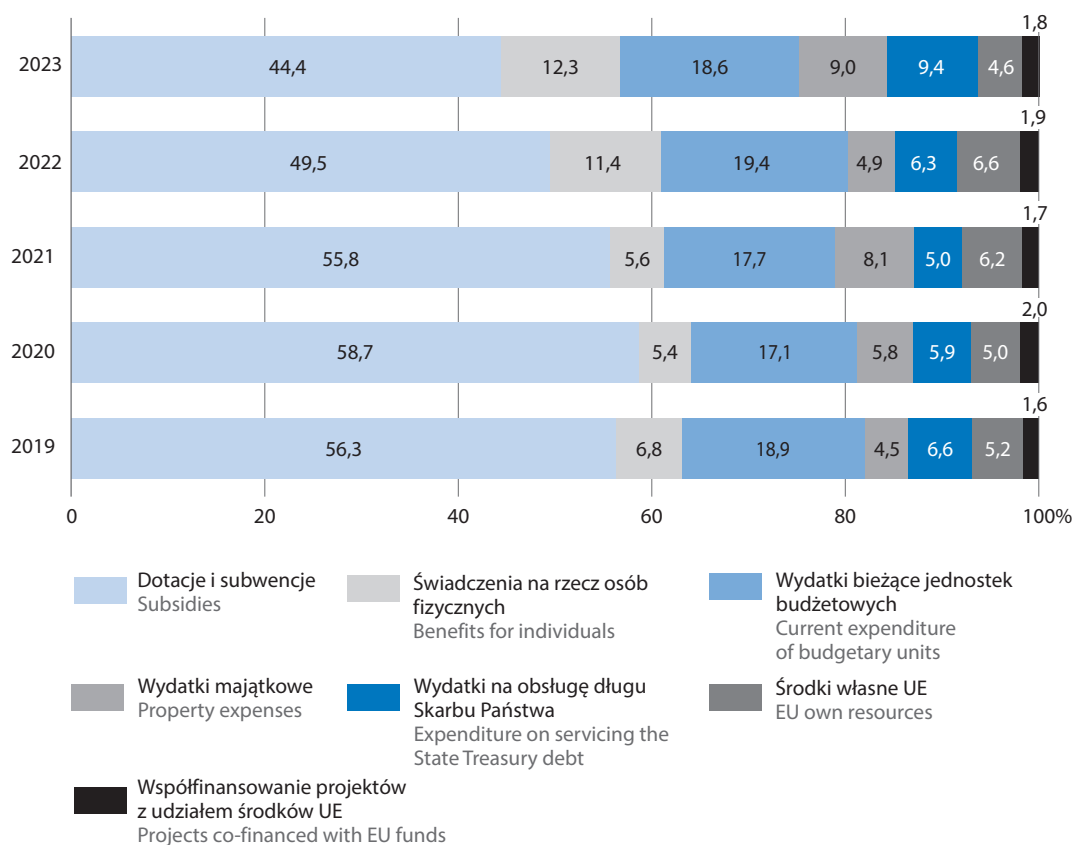
Wyszczególnienie Specification		2021	2022	2023	
a – ustawa budżetowa (po nowelizacji) Budget Act (amended)		w mld zł in billion PLN			2022 =100
b – wykonanie execution					
Ogółem Total	a	523,5	521,8	693,4	.
	b	521,2	517,4	659,6	127,5
Dotacje i subwencje Grants and subventions	a	291,8	257,9	303,8	.
	b	290,8	256,1	292,8	114,3
Świadczenia na rzecz osób fizycznych Benefits for individual persons	a	29,1	59,2	81,7	.
	b	28,9	59,0	81,3	137,9
Wydatki bieżące jednostek budżetowych Current expenditure of budgetary units	a	93,1	101,2	130,8	.
	b	92,4	101,3	122,5	122,1
Wydatki majątkowe Property expenditure	a	42,2	25,7	64,0	.
	b	42,0	25,2	59,1	234,1
Wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa Expenditures for servicing the debt of the Treasury	a	25,9	32,8	62,0	.
	b	25,9	32,7	61,7	188,6
Środki własne Unii Europejskiej Own funds of the European Union	a	32,2	34,4	34,9	.
	b	32,2	34,3	30,3	88,4
Współfinansowanie projektów z udziałem środków Unii Europejskiej Projects co-financed with the European Union funds	a	9,2	10,6	16,1	.
	b	8,8	9,8	11,9	122,3

* Obejmuje wydatki budżetu państwa na realizację projektów współfinansowanych z udziałem środków pochodzących z budżetu UE oraz ze środków pomocy bezzwrotnej.

Źródło: dane MF.

* include state budget expenditures on the projects implementation co-financed with funds from the EU budget and non-repayable aid.
Source: data of the Ministry of Finance.

Wykres 3.3.2. Struktura wydatków budżetu państwa według grup ekonomicznych
 Chart 3.3.2. Structure of the state budget expenditure by economic groups

Źródło: dane MF.
 Source: data of the Ministry of Finance.

Budżet środków europejskich

The budget of European Union funds

Zgodnie z art. 117 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych budżet środków europejskich jest rocznym planem dochodów i podlegających refundacji wydatków, przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich. Środki te są przekazywane w ramach funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, Europejskiego Funduszu Rybackiego, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, wspólnej polityki rolnej, Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Instrumentu „Łącząc Europę” (Connecting Europe Facility). Środki te pochodzą z perspektywy finansowej 2007–2013 (Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka), perspektywy finansowej 2014–2020 (16 Regionalnych Programów Operacyjnych, Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Programu Operacyjnego Polska Wschód, Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze, Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, Instrumentu „Łącząc

Europeę”), Mechanizmu Finansowego EOG 2014–2021, Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014–2021, Wspólnej Polityki Rolnej, Perspektywy finansowej 2021–2027¹¹⁶.

Dochody budżetu środków europejskich w 2023 r. zostały zrealizowane w wysokości 76,1 mld zł, wydatki wyniosły 75,1 mld zł, zaś budżet środków europejskich zamknął się nadwyżką na poziomie 1,0 mld zł.

Dochody i wydatki budżetu środków europejskich zostały wykonane na poziomie znacznie niższym od oczekiwanego. Nie zostały zrealizowane dochody i wydatki środków pochodzących z europejskiego Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (odbudowy po COVID-19, ale także wspomagania alternatywnej polityki energetycznej wprowadzanej m.in. w związku z agresją Rosji na Ukrainę). Jeszcze na etapie planowania budżetu zakładano, że w 2023 r. strona polska otrzyma refundację z KE z dwóch wniosków o płatność w łącznej kwocie 26 834,4 mln zł. W 2023 r. praktycznie nie otrzymano żadnych refundacji z KE, bowiem pierwszy wniosek o płatność został złożony dopiero 15 grudnia 2023 r. Zaliczka z agendy obsługującej ten instrument REPowerEU w wysokości 2 503,1 mln zł (551 172 472 euro) wpłynęła dopiero 28 grudnia 2023 r. Z uwagi na termin otrzymania środków nie było możliwości ich uruchomienia w tym samym roku¹¹⁷.

Tablica 3.3.7. Budżet środków europejskich
Table 3.3.7. The budget of European Union funds

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2021	2022	2023	
		w mld zł in billion PLN		2022=100	
Dochody Revenue	a	80,5	85,9	107,0	.
	b	73,6	72,7	76,1	104,6
Wydatki Expenditure	a	87,3	96,2	123,2	.
	b	72,9	74,1	75,1	101,3
Wynik Result	a	-6,9	-10,2	-16,2	.
	b	0,7	-1,4	1,0	.

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Finanse państwowych funduszy celowych

Finances of state appropriated funds

Przychody państwowych funduszy celowych¹¹⁸ pochodziły głównie ze składek na ubezpieczenie społeczne oraz z dotacji budżetu państwa. Przychody państwowych funduszy celowych w 2023 r. wyniosły 477,2 mld zł, z czego 79,4 mld zł stanowiły dotacje z budżetu państwa. Łączne koszty ukształtowały się na poziomie 490,2 mld zł. Największym składnikiem państwowych funduszy celowych były przychody związane z ubezpieczeniami społecznymi (394,6 mld zł) – tj. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (FUS) oraz Fundusz Emerytalno-Rentowy. Głównym kierunkiem wydatków FUS były wypłaty pracowniczych emerytur i rent oraz pozostałych świadczeń, tj. zasiłków chorobowych, macierzyńskich i pogrzebowych.

¹¹⁶ MF. (2024). Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r., omówienie, Warszawa, s. 266.

¹¹⁷ Rada Ministrów. (2024). Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r., omówienie, Warszawa, s. 266.

¹¹⁸ Państwowy fundusz celowy jest to wyodrębniony rachunek bankowy, którym dysponuje minister wskazany w ustawie tworzącej fundusz lub inny wskazany organ (art. 29 ustawy o finansach publicznych). Państwowe fundusze celowe nie posiadają osobowości prawnej. Przychody funduszy, równoległe do ich przychodów własnych, obejmują dotacje z budżetu państwa, zaś koszty mogą być ponoszone tylko do wysokości posiadanych środków finansowych, do których zalicza się bieżące przychody wraz z dotacjami z budżetu państwa oraz pozostałości środków z okresów poprzednich.

Tablica 3.3.8. Przychody i koszty wybranych państwowych funduszy celowych
 Table 3.3.8 Revenues and costs of selected state appropriated funds

Wyszczególnienie Specification		2021	2022	2023
a – przychody (wraz z dotacją z budżetu państwa) revenues (along with subsidies from the state budget)		w mld zł in billion PLN		
b – dotacja z budżetu państwa grant from the state budget				
c – koszty costs				
Państwowe fundusze celowe ogółem Total state targeted funds	a	384,9	405,6	477,2
	b	56,5	62,3	79,4
	c	374,5	431,3	490,2
Fundusze związane z ubezpieczeniami społecznymi Funds related to social insurance	a	297,7	336,9	394,6
	b	54,6	58,9	75,4
	c	308,0	335,0	393,7
w tym: of which:				
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Fund	a	274,1	312,7	366,4
	b	34,9	38,7	51,7
	c	284,5	310,9	365,3
Fundusz Emerytalno-Rentowy Pension Fund	a	21,3	21,4	24,9
	b	18,4	18,7	21,9
	c	21,2	21,3	25,0
Fundusze związane z zadaniami socjalnymi państwa Funds related to social tasks of the state	a	55,6	33,9	44,8
	b	1,9	3,3	3,8
	c	54,6	54,1	62,1
w tym: of which:				
Fundusz Solidarnościowy Solidarity Fund	a	33,7	17,4	24,7
	b	1,3	2,6	2,6
	c	30,6	32,3	45,2
Fundusz Pracy Labour Fund	a	8,9	8,9	10,4
	b	–	–	0,0
	c	14,9	14,9	9,0
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych State Fund for the Rehabilitation of the Disabled	a	7,1	7,1	8,5
	b	0,7	0,7	1,1
	c	6,6	6,6	7,6
Fundusze związane z prywatyzacją Funds related to privatization	a	5,6	5,6	0,7
	b	0,0	0,0	0,0
	c	7,1	7,1	0,3
Fundusze związane z bezpieczeństwem* Funds related to security and defense of the country*	a	3,5	3,5	2,6
	b	0,0	0,0	0,1
	c	15,0	15,0	2,9
Fundusze związane z kulturą i kulturą fizyczną** Funds related to science, culture and physical education**	a	1,6	1,6	2,4
	b	0,2	0,2	0,1
	c	1,5	1,5	1,9
Fundusze związane ze zdrowiem*** Funds related to health***	a	.	4,1	4,3
	b	.	0,0	0,0
	c	.	2,1	2,4
Pozostałe Other	a	24,1	24,1	27,8
	b	0,0	0,0	0,0
	c	18,7	18,7	27,1
w tym: of which:				
Fundusz Różnicy Wypłaty Ceny Price Difference Payment Fund	a	0,2	9,5	17,4
	b	0,0	0,0	0,0
	c	0,2	9,3	17,0
Fundusz Rekompensat Pośrednich Kosztów Emisji Indirect Emission Costs Compensation Fund	a	1,0	4,7	6,6
	b	–	–	0,0
	c	0,8	0,8	6,7

Tablica 3.3.8. Przychody i koszty wybranych państwowych funduszy celowych (dok.)
 Table 3.3.8 Revenues and costs of selected state appropriated funds (cont.)

Wyszczególnienie Specification		2021	2022	2023
a – przychody (wraz z dotacją z budżetu państwa) revenues (along with subsidies from the state budget)		w mld zł in billion PLN		
b – dotacja z budżetu państwa grant from the state budget				
c – koszty costs				
Pozostałe Others	a	24,1	24,1	27,8
	b	0,0	0,0	0,0
	c	18,7	18,7	27,1
w tym: of which:				
Fundusz Różnicy Wypłaty Ceny Price Difference Payment Fund	a	0,2	9,5	17,4
	b	0,0	0,0	0,0
	c	0,2	9,3	17,0
Fundusz Rekompensat Pośrednich Kosztów Emisji Indirect Emission Costs Compensation Fund	a	1,0	4,7	6,6
	b	–	–	0,0
	c	0,8	0,8	6,7

* Do 2022 jako Fundusze związane z bezpieczeństwem i obronnością kraju

** Do 2022 jako Fundusze związane z nauką, kulturą i kulturą fizyczną

*** Przed 2023 fundusz działał w grupie Pozostałe

Źródło: dane MF.

* Until 2022 as Funds related to security and defense of the country

** Until 2022 as Funds related to science, culture and physical education

*** Before 2023 Fund operated in group of Other Funds

Source: data of the Ministry of Finance.

Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych

Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons

W 2023 r. budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych osiągnęły łącznie przychody w wysokości 49,4 mld zł (mniejsze o 8,5% względem 2022 r., kiedy wynosiły 54,0 mld zł), przy kosztach równych 48,9 mld zł. Największy udział bezwzględny w tych kategoriach miały w 2023 r. państwowe osoby prawne - odpowiednio 24,3 mld zł i 23,7 mld zł. Wynik finansowy brutto dla całej grupy jednostek był dodatni i wyniósł 0,5 mld zł, na co głównie wpłynęła nadwyżka państwowych osób prawnych (0,6 mld zł).

Tablica 3.3.9. Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych na 2023 r.

Table 3.3.9. Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons for 2023

Wyszczególnienie Specification	Przychody wykonane Revenues executed	Dotacja z budżetu Grant from the budget	Koszty wykonane Costs executed	Wynik finansowy brutto planowany Gross financial result planned	Wynik finansowy brutto zrealizowany Gross financial result realized
	w mld zł in billion PLN				
Ogółem Total	49,4	14,1	48,9	-1,4	0,5
Agencje wykonawcze Executive agencies	23,0	10,5	23,1	0,9	-0,1
Instytucje gospodarki budżetowej Institutions of the budget economy	2,1	0,7	2,1	0,0 ^a	0,0 ^b
Państwowe osoby prawne State legal entities	24,3	2,9	23,7	-2,3	0,6

^a Wynik finansowy brutto planowany: nadwyżka w wysokości 2 835 tys. zł. ^b Wynik finansowy brutto zrealizowany: nadwyżka w wysokości 49 995 tys. zł.

Źródło: dane MF.

^a Gross financial result planned: surplus amounting 2 835 thous. PLN. ^b Gross financial result achieved: surplus amounting 49 995 thous. PLN.

Source: data of the Ministry of Finance.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Budgets of local government units

Dochody jednostek samorządu terytorialnego (JST) w 2023 r. ukształtowały się na poziomie 362,0 mld zł. Jednocześnie wydatki zostały zrealizowane w wysokości 385,0 mld zł. Wynikający stąd deficyt w jednostkach samorządu terytorialnego ogółem spadł do poziomu 22,9 mld zł, wobec deficytu 8,2 mld zł roku 2022. W stosunku do 2022 r. dochody JST w 2023 r. wzrosły o 4,7%, natomiast w tym samym okresie wydatki wzrosły o 8,8%.

Tablica 3.3.10. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Table 3.3.10. Budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2021	2022	2023	
		w mld zł in bn PLN			2022=100
Dochody Revenue	a	324,6	354,6	370,8	.
	b	333,4	345,7	362,0	104,7
Wydatki Expenditure	a	344,0	387,5	415,3	.
	b	315,9	353,9	385,0	108,8
w tym majątkowe including property	a	66,6	79,7	107,7	.
	b	51,8	64,9	95,1	146,5
Wynik Result	a	-19,4	-32,9	-44,6	.
	b	17,4	-8,2	-22,9	.

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Państwowy dług publiczny

State public debt

Na koniec 2023 r. państwowy dług publiczny (PDP) wyniósł 1 328,1 mld zł, co oznaczało wzrost o 118,6 mld zł, czyli 9,8% w porównaniu z końcem 2022 r. Zmiana wielkości państwowego długu publicznego wynikała ze wzrostu ponad przeciętną zadłużenia podsektora samorządowego o 13,3%, wzrostu nieco poniżej przeciętnej zadłużenia podsektora rządowego o 9,5% oraz relatywnie głębokiego spadku zadłużenia podsektora ubezpieczeń społecznych o 52,9%.

Tablica 3.3.11. Państwowy dług publiczny krajowy i zagraniczny według kryterium miejsca emisji i kryterium rezydenta
(stan na 31 grudnia)

Table 3.3.11. Domestic and foreign public debt according to the criterion of the place of issue and the resident criterion
(as of December 31)

Wyszczególnienie Specification a – 2023 b – 2022 c – 2021		Kryterium miejsca emisji Emission site criterion		Kryterium rezydenta Resident criterion	
		w mld zł in billion PLN	w % in %	w mld zł in billion PLN	w % in %
Państwowy dług publiczny State public debt	a	1 328,1	100,0	1 328,1	100,0
	b	1 209,5	100,0	1 209,5	100,0
	c	1 148,6	100,0	1 148,6	100,0
Dług krajowy Domestic debt	a	998,8	75,2	889,0	66,9
	b	896,6	74,1	773,8	64,0
	c	859,1	74,8	758,7	66,1
w tym: of which:					
z tytułu papierów wartościowych from securities	a	907,1	68,3	797,3	60,0
	b	806,5	66,7	683,8	56,5
	c	783,6	68,2	683,2	59,5
z tytułu kredytów i pożyczek due to loans and credits	a	74,3	5,6	74,3	5,6
	b	65,4	5,4	65,4	5,4
	c	65,4	5,7	65,4	5,7
Dług zagraniczny Foreign debt	a	329,3	24,8	439,1	33,1
	b	312,9	25,9	335,7	36,0
	c	289,5	25,2	389,9	33,9
w tym: of which:					
z tytułu papierów wartościowych from securities	a	179,9	13,5	289,7	21,8
	b	175,1	14,5	297,8	24,6
	c	170,1	14,8	270,5	23,5
z tytułu kredytów i pożyczek due to loans and credits	a	147,3	11,1	147,3	11,1
	b	137,8	11,4	137,8	11,4
	c	119,4	10,4	119,4	10,4

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Dług Skarbu Państwa

State Treasury debt

Dług Skarbu Państwa (DSP) w 2023 r. stanowił największą składową państwowego długu publicznego (PDP), a jego poziom przed konsolidacją wyniósł 1 346,2 mld zł¹¹⁹. Po konsolidacjach udział DSP w PDP wynosił 1 219,2 mld zł (91,8%). Dominującą część DSP według kryterium miejsca emisji, podobnie jak w latach poprzednich, stanowiło zadłużenie krajowe, które na koniec analizowanego okresu wyniosło 1 042,4 mld zł. Zadłużenie zagraniczne Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji na koniec 2023 r. wyniosło 303,8 mld zł. Głównym instrumentem zaciągania zagranicznego długu Skarbu Państwa pozostawały wyemitowane za granicą skarbowe papiery wartościowe, których wartość na koniec roku 2023 wyniosła 179,9 mld zł.

Tablica 3.3.12. Zadłużenie Skarbu Państwa (nieskonsolidowane) według kryterium miejsca emisji i według instrumentów

Table 3.3.12. State Treasury debt (unconsolidated) according to the criterion of the place of issue and by instruments

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	
	w mld zł	in billion PLN		2022=100
Dług Skarbu Państwa State Treasury debt	1 138,0	1 238,5	1346,2	108,7
Zadłużenie krajowe Domestic debt	872,7	949,8	1042,4	109,8
Bony skarbowe Treasury bills	0,0	–	–	–
Obligacje Bonds	813,6	862,9	972,4	112,7
Pozostałe Others	59,1	86,9	70,0	80,6
Zadłużenie zagraniczne Foreign debt	265,4	288,7	303,8	105,2
SPW wyemitowane za granicą State Treasury securities issued abroad	170,1	175,1	179,9	102,8
Kredyty otrzymane Credits received	95,2	113,6	121,8	107,2
w tym z EBI includins with the EIB	28,8	31,1	26,6	85,5

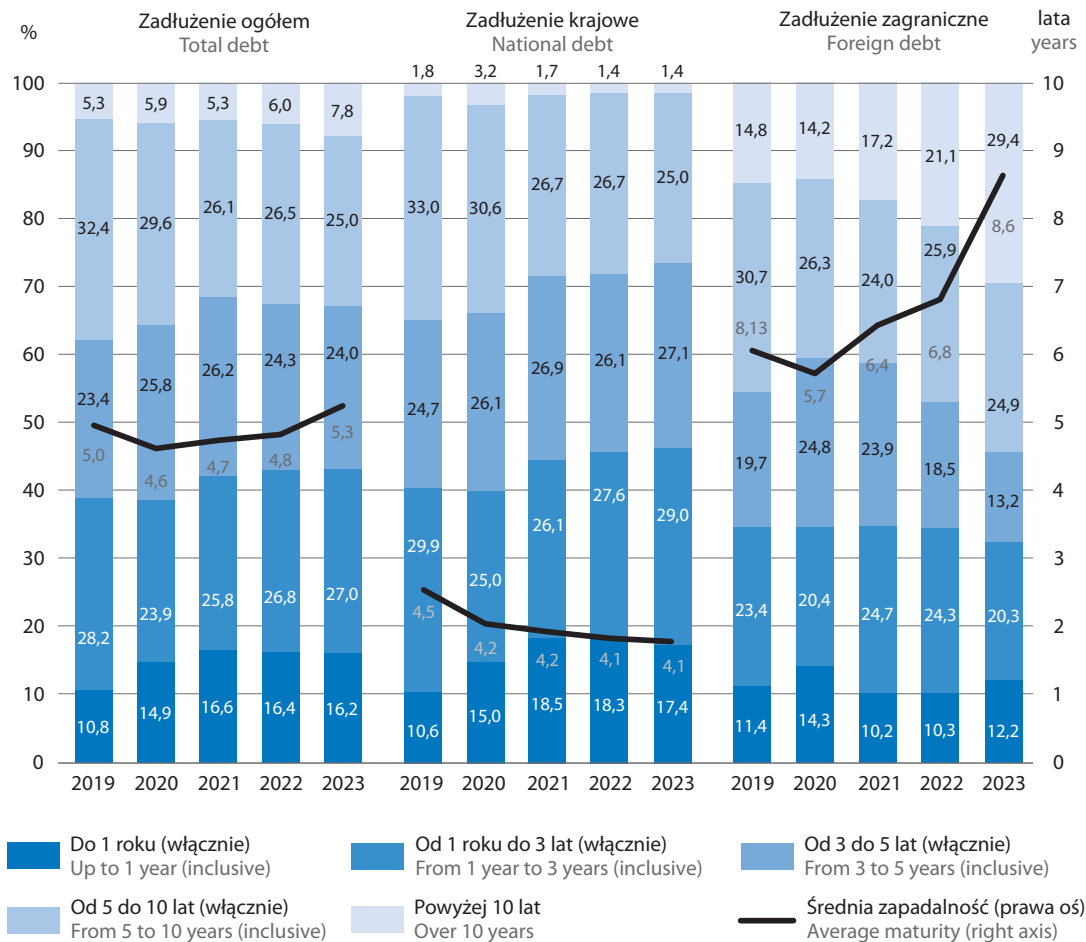
Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Do roku 2020 występowało skracanie średniej zapadalności długu ogółem do wartości 4,63 lat w 2020 r. Od 2021 r. widoczny jest wzrost średniej zapadalności długu, która w roku 2023 osiągnęła już 5,3 lat. Taka dynamika wynika ze znacznego zwiększenia średniej zapadalności składników długu zagranicznego, która sięgnęła 8,6 lat w 2023 r., przy 6,8 lat w roku 2022.

¹¹⁹ Jest to wartość Długu Skarbu Państwa przed wyeliminowaniem przepływów finansowych pomiędzy podmiotami należącymi do sektora finansów publicznych, tj. przed konsolidacją, natomiast wartość Państwowego Długu Publicznego podana jest po konsolidacji, stąd jest ona niższa niż wartość Długu Skarbu Państwa.

Wykres 3.3.3. Struktura oraz średnia zapadalność zadłużenia Skarbu Państwa
Chart 3.3.3. Structure and average maturity of the State Treasury debt

Uwaga: według kryterium miejsca emisji oraz faktycznych terminów wykupu.

Źródło: dane MF.

Note: according to the criterion of the place of issue and the actual maturity dates.

Source: data of the Ministry of Finance.

Rozdział 4. Rynki finansowe

Chapter 4. Financial markets

4.1. Sytuacja na globalnych rynkach finansowych

4.1. Situation on global financial markets

Od początku 2023 r. na globalnych rynkach finansowych generalnie dominowały pozytywne nastroje. Inwestorzy antycypowali koniec cykli podwyżek stóp procentowych w trakcie roku. Mniejsze znaczenie miały czynniki związane z efektami wojny na Ukrainie, a które były w roku wcześniejszym sprzyjały większej zmienności na rynkach finansowych. Pod koniec roku wzrastało znaczenie czynników negatywnych, takich jak niepewność związana ze słabnącą koniunkturą gospodarczą na świecie oraz geopolitycznymi napięciami na Bliskim Wschodzie.

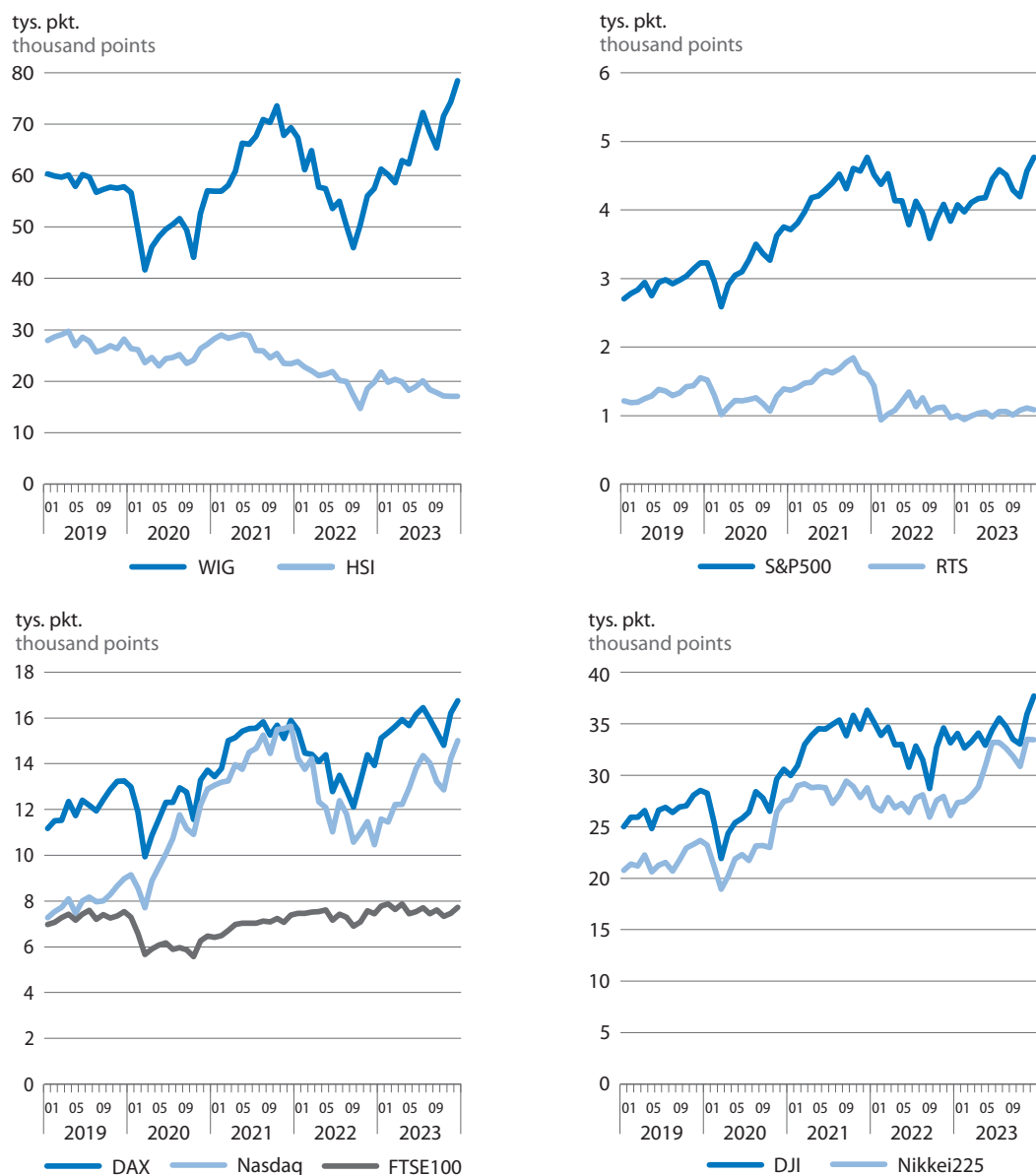
Rynki finansowe

Financial markets

Poprawiające się nastroje wśród inwestorów na rynkach finansowych przekładały się przede wszystkim na wzrosty cen akcji. Po dużych spadkach w 2022 r. na większości giełd wartości indeksów wyraźnie wzrosły, nadrobiąc straty z roku wcześniejszego. Zapoczątkowany w roku wcześniejszym wzrost restrykcyjności banków centralnych w poszczególnych krajach sprzyjał wzrostowi rentowności obligacji skarbowych. Zmniejszenie skali podwyżek stóp procentowych przez wiele banków centralnych gospodarek rozwiniętych w trakcie roku, w tym szczególnie powstrzymywanie się przez Fed z zacieśniania polityki pieniężnej od września 2023 r., było również pozytywnym czynnikiem dla inwestorów giełdowych. Spadek awersji do ryzyka sprzyjał szczególnie wschodzącym rynkom finansowym i między innymi umacnianiu się walut z regionu Europy Środkowo-Wschodniej do amerykańskiego dolara. Ograniczony wpływ negatywnych czynników, widocznych już i rok wcześniej, przyczynił się do poprawy sytuacji na rynkach giełdowych na świecie i wzrostu wartości indeksów giełdowych w 2023 r. Ceny akcji na rynkach światowych, znajdowały się generalnie w trendzie wzrostowym. Na koniec 2023 r. w porównaniu z końcem 2022 r. w większości przypadków wartości indeksów giełdowych w poszczególnych krajach były znacząco wyższe. Amerykański indeks Nasdaq Composite po wyraźnych spadkach w 2022 r. zanotował w 2023 r. bardzo wyraźny wzrost o 43,4% (spadek o 33,1% w 2022 r.). W analogiczny sposób zachowywały się również indeksy: S&P 500 wzrost o 24,2% (spadek o 19,4% w 2022 r.) oraz Dow Jones, który wzrósł o 13,7% (spadek o 8,8% w 2022 r.). Na rynkach azjatyckich sytuacja była zróżnicowana. W przypadku japońskiego indeksu Nikkei 225, po spadku w 2022 r. o 9,4%, odnotował on wzrost notowań o 28,2%. Wyjątek stanowiła sytuacja na giełdzie w Hongkongu, gdzie wartość indeksu HSI spadła kolejny rok, tym razem o 13,8% (wobec spadku o 15,5% w 2022 r.).

Na rynkach europejskich, podobnie jak w Stanach Zjednoczonych, dominowały wzrosty wartości indeksów. Niemiecki DAX, po gorszym 2022 r. (spadek o 12,3%), wzrósł w 2023 r. o 20,3%, natomiast polski WIG zanotował wzrost o 36,5% (spadek o 17,1% w 2022 r.). Wzrosty zanotował również brytyjski FTSE 100, indeks 100 największych spółek giełdowych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Londynie, w 2023 r. wzrósł o 3,8% (wzrost o 0,9% w 2022 r.). Po wyraźnym spadku w 2022 r., wystąpił również wzrost w przypadku rosyjskiego indeksu RTS – wzrost o 11,6% (spadek o 39,2% w 2022 r.).

Wykres 4.1.1. Wybrane indeksy giełdowe
 Chart 4.1.1. Selected stock market indexes

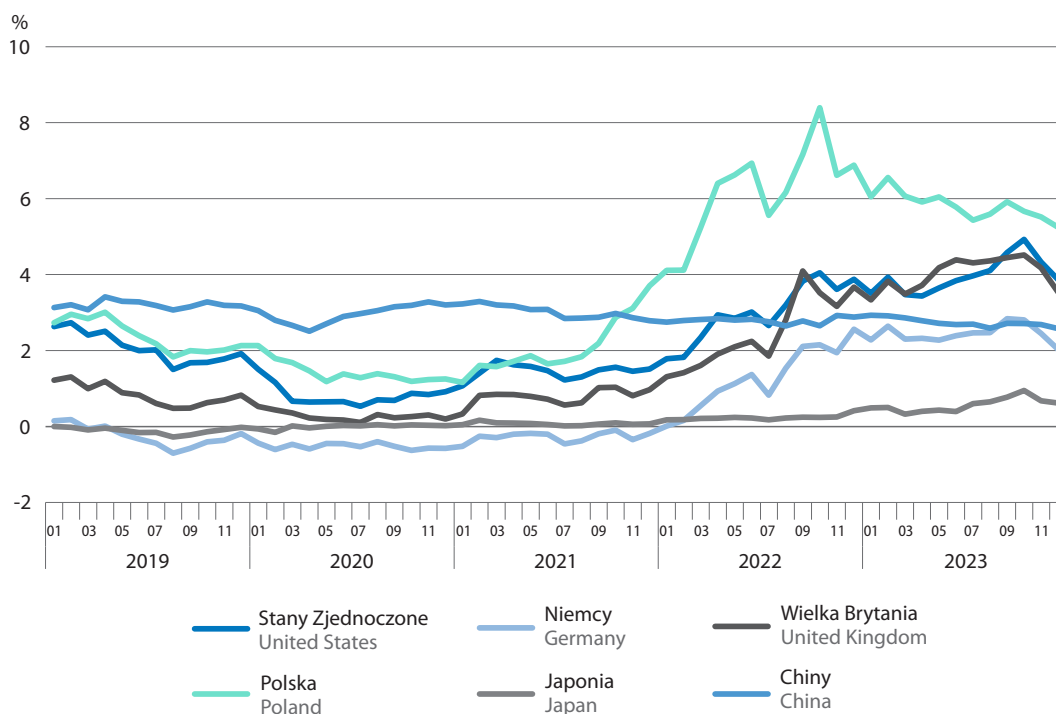
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych giełd.
 Source: own study based on stock exchange data.

Kształtowanie się rentowności obligacji skarbowych na międzynarodowych rynkach finansowych było zróżnicowane w trakcie 2023 r. Przez większą część roku sytuacja gospodarcza oraz wzrost restrykcyjności polityki pieniężnej w gospodarkach rozwiniętych sprzyjały tendencjom wzrostowym rentowności obligacji. Pod koniec roku, wraz z pojawieniem się coraz większych przesłanek za koniecznością prowadzenia łagodniejszej polityki pieniężnej, rentowności wyraźnie spadły, w większości przypadków poniżej poziomów z analogicznego okresu poprzedniego roku. W Stanach Zjednoczonych średnia rentowność obligacji skarbowych 10-letnich systematycznie rosła w poszczególnych miesiącach, osiągając najwyższą wartość 4,78% w październiku 2023 r. Po spadkach rentowności pod koniec roku, średnia rentowność 10-letnich w Stanach Zjednoczonych w grudniu 2023 r. wyniosła 4,01 p. proc. i była wyższa o 0,39 p. proc. od średniej

rentowności w grudniu 2022 r. Średnia rentowność 10-letnich obligacji w całym 2023 r. była wyraźnie wyższa (o 1,01 p. proc.) od średniej rentowności obligacji w 2022 r. Podobna sytuacja wystąpiła w przypadku większości krajów rozwiniętych. Do wyjątków należała Japonia (wzrost średniej rentowności obligacji 10-letnich o 0,33 p. proc. w 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim), gdzie polityka pieniężna ukierunkowana była na wzrost długoterminowej stopy procentowej). W przypadku W. Brytanii i Niemczech średnie rentowności w grudniu 2023 były wyższe niż rok wcześniej. W Wielkiej Brytanii był to wzrost o 0,40 p. proc., a w Niemczech o 0,04 p. proc. Porównując średnie z całego 2023 r. z rokiem 2022 r., różnice były jeszcze większe, wyniosły odpowiednio 1,73 p. proc. dla W. Brytanii i o 1,24 p. proc. dla Niemiec.

Z kolei w Chinach wystąpił spadek rentowności obligacji skarbowych. Średnia rentowność w grudniu 2023 r. była niższa od średniej rentowności w grudniu 2022 r. o 0,26 p. proc., a w całym 2023 r. była niższa o 0,02 p. proc. w porównaniu ze średnią z 2022 r. Wyraźne spadki rentowności wystąpiły w Polsce, średnie rentowności 10-letnich obligacji po wyraźnych wzrostach w 2022 r. spadły o 1,41 p. proc. w porównaniu grudzień 2023 r. do grudnia 2022 r. W przeciwieństwie do Stanów Zjednoczonych, Niemiec, czy W. Brytanii, średnia rentowność 10-letnich obligacji skarbowych w Polsce w całym 2023 r. była niższa niż w roku 2022 r. (o 0,29 p. proc.).

Wykres 4.1.2. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych
Chart 4.1.2. 10 year government bonds yield

Uwaga: dane na koniec miesiąca.

Źródło: www.investing.com/rates-bonds/

Note: data at the end of the month.

Source: www.investing.com/rates-bonds/

Sytuacja na rynkach walutowych, podobnie jak w innych segmentach rynku finansowego, zależała przede wszystkim od działań banków centralnych. W 2023 r. dominował proces słabnięcia amerykańskiego dolara zarówno wobec euro jak i innych walut, w tym walut z regionu Europy Środkowo-Wschodniej. Deprecjacji dolara wobec euro sprzyjało zmniejszenie się dysparytetu pomiędzy poziomem stóp procentowych Fed i EBC. Znaczenie miało również wspomniany wcześniej wzrost globalnego optymizmu, ograniczenie niepewności związanej ze stabilizacją cen na rynku surowców i sytuacją energetyczną w Europie.

Pod koniec 2023 r. bardziej optymistyczne perspektywy wzrostu aktywności gospodarczej w kolejnych kwartałach w Stanach Zjednoczonych w porównaniu z innym krajami, w tym przede wszystkim strefą euro, przyczyniły się do umocnienia dolara wobec większości walut, w tym również względem euro. Nominalny kurs walutowy EUR/USD w 2023 r. był znacznie bardziej stabilny niż w 2022 r. Poziom z początku 2023 r. (1,08) nieznacznie różnił się od poziomu na koniec roku (1,09). W trakcie roku kurs EUR/USD ulegał zmianie. Poziomy zbliżone do 1,10 były notowane w kwietniu, lipcu i grudniu. Silniejsze umocnienie dolara wobec euro, do poziomu 1,06, miało miejsce w lutym i wrześniu 2023 r.

Polityka monetarna

Monetary policy

W przypadku największych gospodarek na świecie banki centralne zwiększały restrykcyjność polityki pieniężnej w 2023 r. Była to przede wszystkim reakcja władz monetarnych na wzrosty dynamiki inflacji, będące efektem między innymi wzrostu cen energii i żywności. W gospodarkach rozwijających się dominowała stabilizacja stóp procentowych a w drugiej połowie roku niektóre banki centralne rozpoczęły cykl obniżek stóp procentowych. Ponadto władze monetarne wprowadzały zmiany w programach skupu aktywów, kończyły lub stopniowego wygaszania.

Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych (Fed) kontynuowała w 2023 r. podwyżki stóp procentowych. Od marca 2022 r. do lipca 2023 r. Fed podniósł stopy procentowe łącznie o 5,25 p. proc. do poziomu 5,25–5,5% dla stopy fed funds (najwyższy poziom od 22 lat). Po lipcowej decyzji Fed, stopy procentowe nie ulegały zmianie do końca 2023 r.

Europejski Bank Centralny (EBC) kontynuował cykl podwyżek stóp procentowych rozpoczęty w lipcu 2022 r. Stopa depozytowa była w trakcie roku podwyższana sześciokrotnie, z poziomu 2,5% na początku roku do 4,5% we wrześniu 2023 r., kiedy cykl podwyżek stóp został zakończony. Ponadto, EBC wprowadzał zmiany do programu skupu aktywów (więcej na temat polityki EBC w części 4.2).

Bank Anglii (BoE) kontynuował cykl podwyżek stóp procentowych rozpoczęty w grudniu 2021 r. Podstawowa stopa procentowa była podwyższana pięciokrotnie, z poziomu 3,5% na koniec 2022 r. do poziomu 5,25% w sierpniu 2023 r. (najwyższy poziom stóp procentowych od marca 2008 r.). Podwyżki stóp procentowych odbyły się w lutym o 0,5 p. proc., w marcu i maju o 0,25 p. proc., w czerwcu o 0,50 p. proc. oraz w sierpniu o 0,25 p. proc.

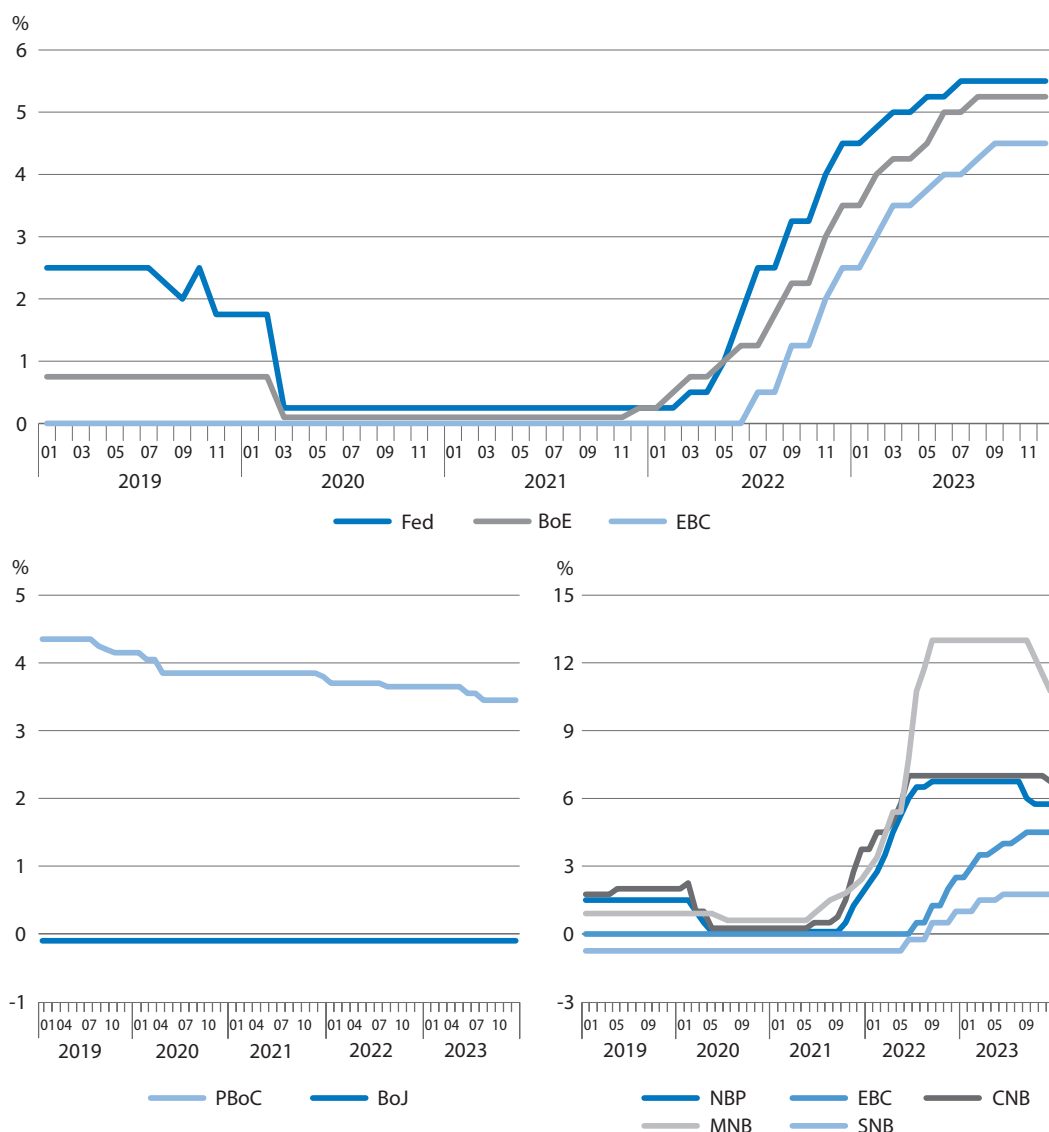
Szwajcarski Bank Narodowy (SNB) podnosił dwukrotnie podstawową stopę procentową: w marcu o 0,50 p. proc. i w czerwcu o 0,25 p. proc. Po podwyżkach, stopa procentowa SNB wynosiła 1,75%.

Bank centralny Japonii (BoJ) kontynuował swoją ultra-luźną politykę pieniężną. Główna stopa utrzymywana była na ujemnym poziomie –0,1%. W lipcu 2023 r. BoJ dokonał modyfikacji polityki kontroli krzywej dochodowości (yield curve control, YCC) powalając na wzrost długoterminowej stopy procentowej z 0,5% do 1,0%. Była to pierwsza tego rodzaju zmiana od grudnia 2022 r. BoJ kontynuował również swoją politykę skupu aktywów na rynku innych niż obligacje skarbowe. Dotyczyło to funduszy ETF, funduszy z rynku nieruchomości (J-REIT) oraz papierów komercyjnych¹²⁰. Z kolei Ludowy Bank Chin (PBOC) obniżył dwukrotnie stopę procentową w czerwcu i sierpniu 2023 r., do poziomu 3,45% (z 3,65% w 2022 r.).

Okres łagodzenia polityki pieniężnej rozpoczęły Narodowy Bank Węgier (MNB) i Narodowy Bank Czeski (CNB). Węgierski bank centralny trzykrotnie obniżył stopy procentowe (w październiku, listopadzie i grudniu) z poziomu 13,0% do 10,75%. Z kolei CNB podjął jedną decyzję o obniżce stóp procentowych, w grudniu 2023 r. z 7,0% do 6,75%.

¹²⁰ Bank of Japan. (2023). Statement on Monetary Policy, December 19, 2023.

Wykres 4.1.3. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych
 Chart 4.1.3. Basic interest rates of selected central banks

Uwaga: Fed – Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych, EBC – Europejski Bank Centralny, BoE – Bank Anglii, BoJ – Bank Japonii, PBoC – Ludowy Bank Chin, NBP – Narodowy Bank Polski, CNB – Narodowy Bank Czeski, MNB – Węgierski Bank Narodowy, SNB – Narodowy Bank Szwajcarii.

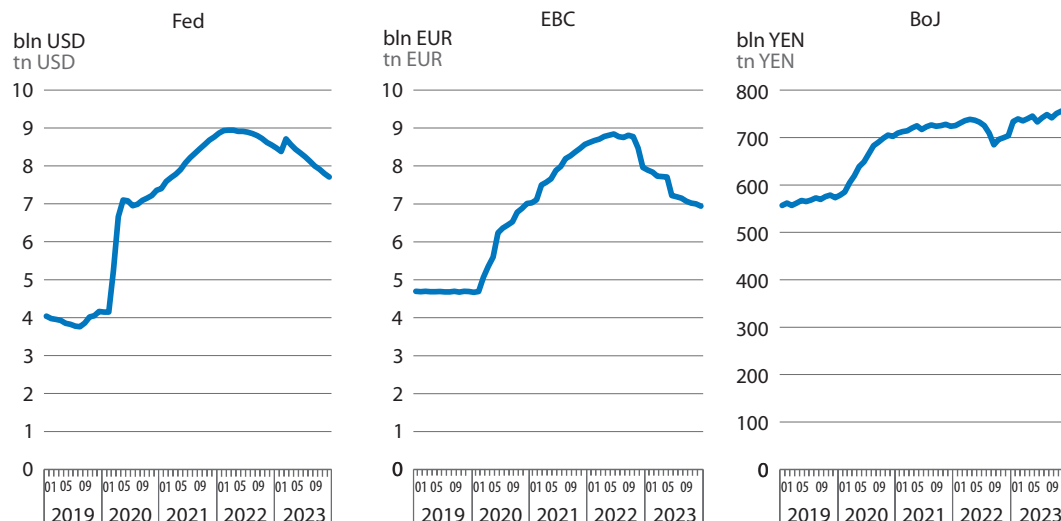
Źródło: dane Fed, EBC, NBP, MNB, CNB, BoJ, BoE, PBoC.

Note: Fed – Federal Reserve of the United States, ECB – European Central Bank, BoE – Bank of England, BoJ – Bank of Japan, PBoC – People's Bank of China, NBP – National Bank of Poland, CNB – Czech National Bank, MNB – Hungarian National Bank, SNB – National Bank of Switzerland.

Source: dane Fed, EBC, NBP, MNB, CNB, BoJ, BoE, PBoC.

Kontynuowane było zapoczątkowane w 2022 r. ograniczanie sumy aktywów banków centralnych. W przypadku Fed, suma aktywów spadła o 9,8% (spadek o 2,4% w 2022 r.), do 7,7 bln USD, w przypadku EBC był to spadek o 12,8% (spadek o 7,1% w 2022 r.), do 6,9 bln EUR. Wyjątek stanowił BoJ, gdzie nastąpił wzrost sumy aktywów o 6,5% (spadek o 2,7% w 2022 r.), do 750,0 bln JPY.

Wykres 4.1.4. Aktywa banków centralnych (dane na koniec miesiąca)
 Chart 4.1.4. Central banks assets (data at the end of the month)

Źródło: Dane EBC, Fed, BoJ.
 Source: ECB, Fed and BoJ data.

4.2. Sytuacja na rynkach finansowych Unii Europejskiej

4.2. The situation on the financial markets of the European Union

Rynki finansowe

Financial markets

Na międzynarodowych rynkach finansowych dominowała tendencja odrabiania głębokich spadków wartości indeksów giełdowych. Wzrosty te miały miejsce pomimo kontynuacji przez większą część 2023 r. cyklu podwyżek stóp procentowych w krajach rozwiniętych. Pomimo trwania wojny w Ukrainie, niepewność związana z jej konsekwencjami była ograniczana, negatywne efekty szoków podaźowych ustępowały (spadki cen surowców energetycznych, malejące napięcia w łańcuchach dostaw). Po wyraźnych spadkach w 2022 r., indeksy giełd w 2023 r. znacząco rosły. W większości przypadków skala wzrostów w 2023 r. wyraźnie przekraczała skalę spadków z roku wcześniejszego (przykładowo w Bułgarii, Chorwacji, Grecji, Hiszpanii oraz w Polsce). Skala wzrostów indeksów giełdowych była zróżnicowana. W największych gospodarkach indeksy giełdowe wzrosły odpowiednio: DAX 30 w Niemczech o 20,3% (spadek o 12,4% w 2022 r.) i CAC 40 we Francji o 16,5% (spadek o 9,5% w 2022 r.). Wskaźnik FTSE 100 w Wielkiej Brytanii wzrósł o 3,8%, natomiast portugalski PSI 20 o 11,7%. Najwyższe wzrosty stóp zwrotu w 2023 r. wystąpiły w Grecji, gdzie ASE Index wzrósł o 39,1%, Polsce – wzrost WIG-u o 36,5%, Chorwacji – wzrost CROBEX Index o 28,0%.

Tablica 4.2.1. Stopy zwrotu głównych indeksów giełd europejskich
 Table 4.2.1. Rates of return of major European stock exchanges

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w % in %				
Austria Austria – ATX Index	16,1	-12,8	38,9	-19,0	9,9
Belgia Belgium – BEL 20 Index	22,0	-8,5	19,0	-14,1	0,2
Bułgaria Bulgaria – SOFIX Index	-4,4	-21,2	42,0	-5,4	27,2
Chorwacja Croatia – CROBEX Index	15,4	-13,8	19,6	-4,8	28,0
Czechy Czechia – PX 50 Index	13,1	-7,9	38,8	-15,7	17,7
Dania Denmark – OMXC 20 Index	27,4	29,0	27,2	-1,5	24,4
Estonia Estonia – OMXT Index	10,0	5,0	48,9	-11,7	0,1
Finlandia Finland – OMXH Index	13,4	10,1	18,3	-16,0	-6,6
Francja France – CAC 40 Index	26,4	-7,1	28,9	-9,5	16,5
Hiszpania Spain – IBEX 35 Index	11,8	-15,5	7,9	-5,6	22,8
Holandia Netherlands – AEX Index	23,9	3,3	27,8	-13,7	14,2
Irlandia Ireland – ISEQ Index	31,1	2,7	14,5	-15,8	23,2
Litwa Lithuania – OMXV Index	15,5	14,7	18,3	-2,0	0,0
Łotwa Latvia – OMXR Index	10,7	9,7	12,1	-9,5	15,9
Niemcy Germany – DAX 30 Index	25,5	3,6	15,8	-12,4	20,3
Polska Poland – WIG Index	0,2	-1,4	21,5	-17,1	36,5
Portugalia Portugal – PSI 20 Index	10,2	-6,1	13,7	2,8	11,7
Rumunia Romania – BET Index	35,1	-1,7	33,2	-10,7	31,8
Słowacja Slovakia – SAX Index	5,6	-1,7	15,1	-15,8	-6,4
Słowenia Slovenia – SBITOP Index	15,0	-2,7	39,8	-16,9	19,8
Szwecja Sweden – OMXS 30 Index	25,8	5,8	29,1	-15,6	17,4
W. Brytania United Kingdom – FTSE 100 Index	12,1	-14,3	14,3	0,9	3,8
Węgry Hungary – BUX Index	17,7	-8,6	20,6	-13,7	38,4
Włochy Italy – FTSEMIB Index	28,3	-5,4	23,0	-13,3	28,0

Źródło: dane giełd, dane EBC.

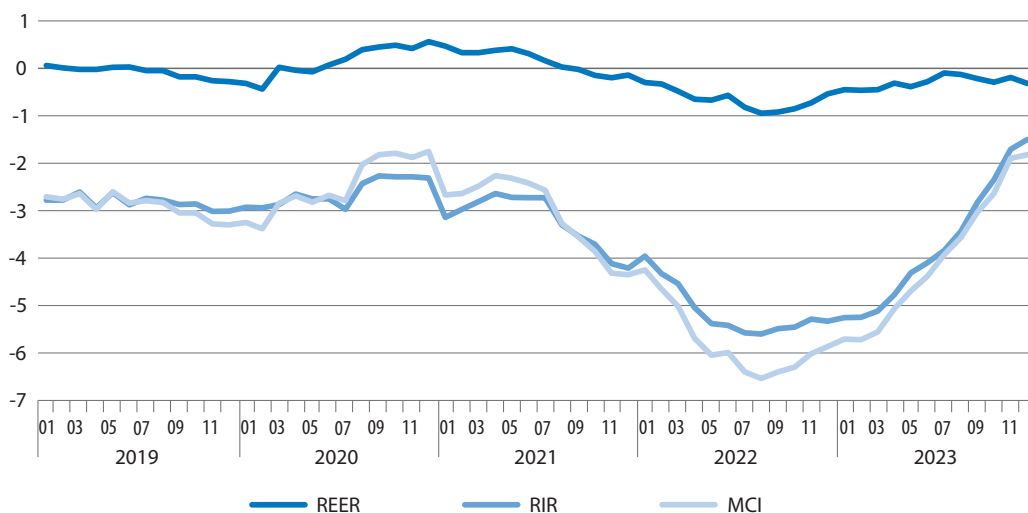
Source: stock exchange data, ECB data.

Polityka monetarna EBC

ECB Monetary policy

Europejski Bank Centralny (EBC) kontynuował w 2023 r. zacieśnianie polityki pieniężnej. W cyklu podwyżek stóp procentowych, rozpoczętym w lipcu 2022 r., EBC podniósł w sumie stopy procentowe sześciokrotnie, stopę podstawowych operacji refinansujących do 4,5% oraz stopy kredytu i depozytu w banku centralnym odpowiednio do 4,75% i 4,00%. O skali zacieśnienia polityki pieniężnej świadczy również wzrost wskaźnika MCI (Monetary Condition Index), którego wartość wzrosła do poziomu z 2020 r.

Wykres 4.2.1. Wskaźnik MCI dla strefy euro i jego składowe
Chart 4.2.1. Monetary Conditions Index for the euro area and its components

Źródło: dane KE.
Source: EC data.

Zgodnie z wcześniejszą zapowiedzią (decyzja Rady Prezesów z grudnia 2022 r.), począwszy od marca 2023 r. EBC rozpoczął ograniczanie skali reinwestycji środków z tytułu zapadających papierów wartościowych skupionych w ramach programu skupu aktywów (*Asset Purchase Programme, APP*). Ograniczanie portfela APP odbywało się średnio o 15 mld euro miesięcznie do końca drugiego kwartału 2023 r. EBC zdecydował o zaprzestaniu reinwestycji tych środków począwszy od lipca 2023 r. Jednocześnie EBC kontynuował reinwestowanie spłat kapitału z tytułu zapadających papierów wartościowych nabytych w ramach pandemicznego programu skupu aktywów (*Pandemic Emergency Purchase Programme, PEPP*). Rada Prezesów zapowiedziała, że działania te mają być kontynuowane co najmniej do końca 2024. Ponadto działania mające na celu wygaszanie portfela PEPP, będą odbywać się w sposób kontrolowany, tak aby nie zaburzało to prowadzonej polityki pieniężnej.

4.3. Sytuacja na rynku finansowym w Polsce

4.3. The situation on the financial market in Poland

Aktywa rynku finansowego

Financial market assets

W polskim systemie finansowym w 2023 r. kontynuowany był wzrost wartości aktywów. Wartość aktywów systemu finansowego w Polsce na koniec 2023 r. wynosiła 3 808,9 mld zł, odnotowując wzrost o 12,1% w relacji do roku poprzedniego (przy 2,4% wzroście w 2022 r.). W 2023 r. w każdej kategorii aktywów odnotowano wzrost wobec roku wcześniejszego. Największy wzrost wartości aktywów wystąpił w przypadku banków komercyjnych i spółdzielczych oraz oddziałów instytucji kredytowych i banków zagranicznych. Wartość aktywów w tej grupie w 2023 r. wzrosła o 278,0 mld zł, tj. o 10,2% (wobec wzrostu o 6,2% w 2022 r.). Wartości aktywów funduszy inwestycyjnych i towarzystw funduszy inwestycyjnych wzrosła w 2023 r. o 57,8 mld zł, tj. o 19,4% (wobec spadku o 13,2% w 2022 r.). Wartość aktywów zakładów ubezpieczeń w 2023 r. wzrosła o 21,2 mld zł, tj. o 10,8% (wobec spadku o 2,3% w 2022 r.). Aktywa netto otwartych funduszy emerytalnych na koniec 2023 r. wyceniono na 156,5 mld zł, tj. o 33,2% więcej niż rok wcześniej (wobec spadku o 16,8% w 2022 r.). Wartość aktywów spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych nieznacznie wzrosła o 0,4 mld zł, tj. o 4,0% (brak zmian w 2022 r.).

Tablica 4.3.1. Aktywa instytucji finansowych w Polsce

Table 4.3.1. Assets of financial institutions in Poland

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
	w mld zł in billion PLN				
Ogółem Total	2 676,0	3 033,5	3 320,4	3 398,6	3 808,9
Banki komercyjne i spółdzielcze oraz oddziały instytucji kredytowych i banków zagranicznych Commercial and cooperative banks and branches of credit institutions and foreign banks	2 000,5	2 350,1	2 572,4	2 733,0	3 011,0
Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe Cooperative Savings and Credit Unions	9,3	9,6	10,1	10,1	10,5
Sektor ubezpieczeniowy Insurance sector	194,0	204,7	201,6	196,9	218,1
Fundusze inwestycyjne i towarzystwa funduszy inwestycyjnych Investment funds and Investment Fund Companies	317,2	320,3	348,1	302,1	360,8
Otwarte Fundusze Emerytalne Open Pension Funds	155,0	148,8	188,2	156,5	208,5

Źródło: dane GUS i KNF.

Source: Statistics Poland and PFSA data.

Polityka monetarna

Monetary policy

Zgodnie z Załoženiami polityki pieniężnej na 2023 r., Rada Polityki Pieniężnej (RPP) w 2023 r. kontynuowała rozpoczętą w 2004 r. politykę pieniężną, której celem było utrzymanie inflacji na poziomie 2,5%, z symetrycznym przedziałem odchyłeń o szerokości ± 1 punktu procentowego w średnim okresie¹²¹.

Po okresie zacieśniania polityki pieniężnej w latach 2021–2022, RPP utrzymywała stopy procentowe NBP na niezmiennym poziomie od stycznia do sierpnia 2023 r. Stopa referencyjna wynosiła 6,75%, stopa lombardowa 7,25%, stopa depozytowa 6,25%, stopa redyskontowa weksli 6,80% oraz stopa dyskontowa weksli 6,85%. Spadek dynamiki inflacji i oczekiwań inflacyjnych oraz napływające dane z gospodarki świadczące o osłabieniu aktywności gospodarczej (spadek popytu krajowego i polskiego eksportu) stanowiły dla RPP główne przesłanki do dwukrotnej obniżki stóp procentowych. Decyzje o zmianach stóp procentowych weszły w życie w dniach 7 września 2023 r. (obniżka o 0,75 p. proc. dla każdego rodzaju stóp NBP) i 5 października 2023 r. (obniżka o 0,25 p. proc. dla każdego rodzaju stóp NBP). W przypadku każdego rodzaju stóp procentowych dokonano obniżki łącznie o 1,0 p. proc. W efekcie dwóch obniżek wartości poszczególnych rodzajów stóp NBP wyniosły: stopa referencyjna 5,75%, stopa lombardowa 6,25%, stopa depozytowa 5,25%, stopa redyskontowa weksli 5,80% oraz stopa dyskontowa weksli 5,85%. Do końca 2023 r. stopy procentowe NBP nie uległy zmianie.

W ramach podstawowych operacji otwartego rynku przeprowadzono 52 operacje absorbujące nadwyżki środków. Średni, dzienny poziom wyemitowanych w 2023 r. przez NBP bonów pieniężnych wyniósł 270,8 mld zł, co oznacza wzrost o 79,2 mld zł w porównaniu z 2022 r. Ponadto, NBP przeprowadził 12 operacji dostrajających w ostatnich dniach roboczych okresów utrzymywania rezerwy obowiązkowej oraz 35 operacji w pozostałych dniach tych okresów. Średni dzienny poziom operacji dostrajających w 2023 r. wyniósł 7,1 mld zł i był wyższy niż w 2022 r. o 1,1 mld zł¹²².

W 2023 r. nie przeprowadzono operacji strukturalnych. Wartość nominalna portfela papierów wartościowych¹²³ skupionych przez NBP w latach 2020–2021 wyniosła 135,1 mld zł, wobec 136,2 mld zł na koniec 2022 r.¹²⁴

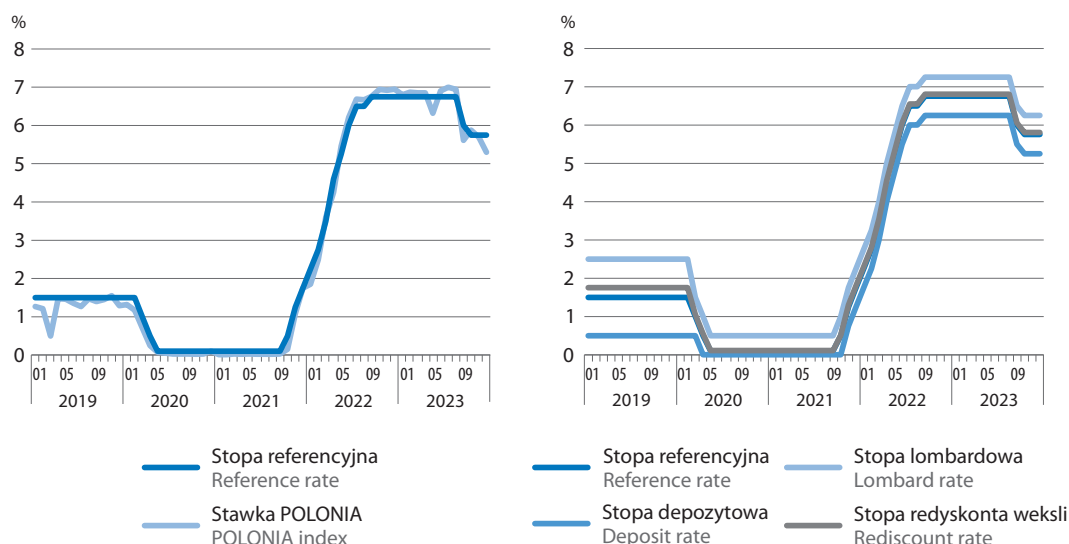
¹²¹ NBP. (2022). Założenia polityki pieniężnej na rok 2023.

¹²² NBP. (2024). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2023, Warszawa, s. 18.

¹²³ W skład portfela wchodzi: obligacje skarbowe oraz dłużne papiery wartościowe gwarantowane przez Skarb Państwa, emitowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego na rzecz Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 oraz przez Polski Fundusz Rozwoju SA.

¹²⁴ NBP. (2024). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2023, Warszawa, s. 20.

Wykres 4.3.1. Stawka POLONIA vs stopa referencyjna NBP oraz porównanie stóp procentowych
 Chart 4.3.1. The POLONIA index vs the NBP reference rate and a comparison of interest rates

Źródło: dane NBP.
 Source: NBP data.

Stawka POLONIA w 2023 r., podobnie jak w poprzednich latach, stanowiła cel operacyjny polityki pieniężnej w Polsce. Jej wartość kształtowała się w pobliżu stopy referencyjnej NBP. Średnie dzienne, bezwzględne odchylenie stawki POLONIA od stopy referencyjnej NBP w 2023 r. wyniosło 30 p.b. wobec 32 p.b. w 2022 r.¹²⁵

Wymagany poziom rezerwy obowiązkowej w grudniu 2023 r. wyniósł 71 051 mln zł, co oznacza wzrost o 5 481 mln zł w porównaniu do stanu obowiązującego w grudniu 2022 r. Oprocentowanie środków rezerwy obowiązkowej w 2023 r. odpowiadało poziomowi stopy referencyjnej NBP. Z uwagi na dwie obniżki stóp procentowych NBP, oprocentowanie środków rezerwy obowiązkowej uległo obniżeniu z poziomu 6,75% do 5,75%. W poszczególnych okresach utrzymywania rezerwy obowiązkowej, średni dzienny poziom nadwyżek środków utrzymywanych na rachunkach w NBP wahał się od 83 mln zł do 227 mln zł¹²⁶.

NBP udzielił bankom w 2023 r. kredytu lombardowego o łącznej kwocie 89 mln zł (liczona za dni wykorzystania), wobec 62 mln zł w 2022 r. Średni dzienny poziom wykorzystania kredytu lombardowego w 2023 r. wyniósł 0,24 mln zł, wobec 0,17 mln zł w 2022 r.¹²⁷

W 2023 r. banki złożyły w NBP depozyty na koniec dnia w łącznej kwocie 1 913 437 mln zł (liczone za dni ich utrzymywania). Oznacza to spadek wartości złożonych depozytów o 1 575 292 mln zł wobec 2022 r. Średni dzienny wolumen depozytu na koniec dnia w 2023 r. wyniósł 5 242 mln zł, wobec 9 506 mln zł w 2022 r.¹²⁸

W 2023 r. NBP nie wykorzystywał instrumentu w postaci kredytu wekslowego. Nie przeprowadzał również transakcji walutowych typu swap oraz nie dokonywał zakupu lub sprzedaży na rynku walut obcych za złote¹²⁹.

¹²⁵ NBP. (2024). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2023, Warszawa, s. 19.

¹²⁶ NBP. (2024). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2023, Warszawa, s. 22.

¹²⁷ NBP. (2024). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2023, Warszawa, s. 23.

¹²⁸ NBP. (2024). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2023, Warszawa, s. 23.

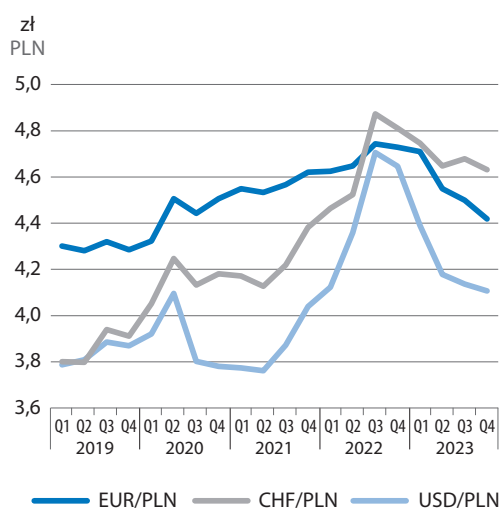
¹²⁹ NBP. (2024). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2023, Warszawa, s. 24.

Kursy walut

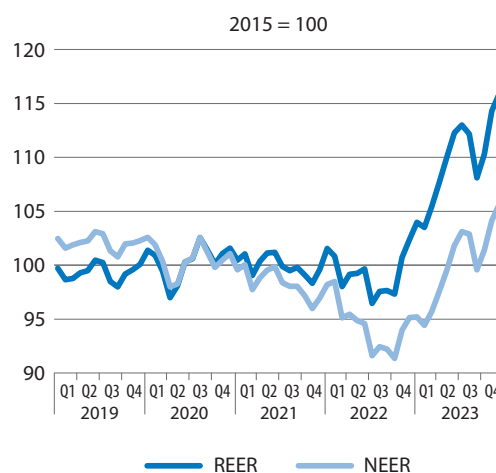
Exchange rates

W 2023 r. średnioroczny kurs złotego w porównaniu z rokiem wcześniejszym był mocniejszy w relacji do euro, dolara amerykańskiego i nieznacznie słabszy do franka szwajcarskiego. W 2023 r. wyraźniejsze umocnienie wystąpiło w przypadku średniego kursu złotego wobec dolara, złoty umocnił się wobec dolara w porównaniu z poprzednim rokiem o 5,8% (średnio w roku 4,20 zł wobec 4,46 zł w 2022 r.). Mniejsza zmiana wystąpiła w przypadku kursu euro, złoty umocnił się wobec euro w porównaniu z poprzednim rokiem o 3,1% (średnio w roku 4,54 zł wobec 4,69 zł w 2022 r.). Z kolei średni kurs złotego do franka szwajcarskiego był stabilny, złoty nieznacznie się osłabił w 2023 r. o 1,1% w porównaniu z poprzednim rokiem (średnio w roku 4,675 zł wobec 4,670 zł w 2022 r.).

Wykres 4.3.2. Kursy średnioważone, kwartalne walut obcych
Chart 4.3.2. The weighted average of quarterly foreign exchange rates

Nominalny i realny efektywny kurs złotego
Nominal and real effective exchange rates for Polish zloty

Źródło: dane NBP i Komisja Europejska.
Source: NBP data and European Commission.

Zarówno średni realny jak i nominalny efektywny kurs złotego (odpowiednio REER i NEER)¹³⁰ był wyższy w 2023 r. w porównaniu z rokiem wcześniejszym, co świadczy o poprawie siły nabywczej złotego. Nominalny średni efektywny kurs złotego (NEER) wzrósł z 94,46 w 2022 r. do 100,09 w 2023 r. Z kolei realny średni efektywny kurs złotego (REER) w 2023 r. w przeliczeniu dla 42 krajów wzrósł z 99,21 w 2022 r. do 109,73 w 2023 r.

¹³⁰ Komisja Europejska. Price and Cost Competitiveness – Data Section. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/price-and-cost-competitiveness/price-and-cost-competitiveness-data-section_pl (data dostępu: 16.07.2024).

4.4. Sektor bankowy w Polsce

4.4. The banking sector in Poland

Charakterystyka polskiego sektora bankowego

Characteristics of the Polish banking sector

W 2023 r. liczba podmiotów działających w polskim sektorze bankowym zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o pięć. Liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się o cztery, a liczba krajowych banków komercyjnych zmniejszyła się o jeden, w wyniku zaprzestania działalności przez jeden bank ze 100% udziałem kapitału zagranicznego. Jednocześnie, liczba oddziałów instytucji kredytowych nie zmieniła się. W 2023 r. w sektorze bankowym żaden nowy podmiot nie rozpoczął działalności operacyjnej.

Tablica 4.4.1. Charakterystyka strukturalna sektora bankowego w Polsce
Table 4.4.1. Structural characteristics of the banking sector in Poland

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
Krajowe banki komercyjne ^a Domestic commercial banks ^a	30	30	30	30	29
Banki spółdzielcze Cooperative banks	538	530	511	496	492
Oddziały instytucji kredytowych ^b Branches of credit institutions ^b	32	36	37	34	34
Liczba placówek Number of banking offices	13 008	11 757	10 785	10 302	10 006
Zatrudnienie Employment	156 887	149 003	143 049	143 227	145 444
Udział aktywów banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych w aktywach sektora bankowego, w % Share of assets of banks controlled by domestic investors in assets of the banking sector, in %	53,7	56,4	57,3	56,4	57,8

^a Banki mające siedzibę w Polsce i działające w formie prawnej spółki akcyjnej lub banku państwowego. ^b W tym w latach 2021–2023 jeden oddział banku zagranicznego. W związku z zakończeniem z dniem 31.12.2020 r. okresu przejściowego dla podmiotów ze Zjednoczonego Królestwa brytyjskie banki przestały być instytucjami kredytowymi.

Źródło: dane KNF¹³¹.

^a Domestically incorporated banks operating in the legal form of the joint stock company or the state bank. ^b Of which one branch of foreign bank. Due to the end of the transitional period for entities from the United Kingdom on December 31 2020, the British banks ceased to be credit institutions.

Source: data of the PFSA.

Liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się w konsekwencji trwających od wielu lat procesów konsolidacyjnych w tym sektorze, polegających na łączeniu się banków słabszych finansowo z silniejszymi. Jednak w 2023 r. ta tendencja uległa wyhamowaniu. Połączenia banków spółdzielczych miały miejsce tylko na początku roku (trzy w styczniu i jedno w kwietniu). W 2023 r., podobnie jak w dwóch poprzednich latach, nie doszło do upadłości żadnego banku spółdzielczego ani żaden bank spółdzielczy nie został objęty przez BFG procedurą przymusowej restrukturyzacji¹³².

¹³¹ O ile nie wskazano inaczej oznacza: UKNF. (2024). Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na koniec maja 2024 r.

¹³² Na podstawie ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 487). Więcej informacji na temat przymusowej restrukturyzacji banków jest dostępne na stronie: <https://www.bfg.pl/przymusowa-restrukturyzacja/>

Pomimo zmniejszenia liczby banków nie nastąpił spadek zatrudnienia w sektorze. W 2023 r. przybyło 2,2 tys. etatów (1,5%), przy wzroście liczby etatów w centralach banków o 5,7% i zmniejszeniu o 4,1% liczby etatów w placówkach krajowych (liczba tych placówek zmniejszyła się o 3,0%). Jednocześnie nadal wzrastała (o 3,2%) liczba aktywnych klientów bankowości internetowej, osiągając poziom 25,2 mln, z tego 22,7 mln klientów indywidualnych i 2,5 mln klientów z sektora MŚP¹³³. Ograniczenie liczby placówek, przy jednoczesnym zwiększeniu obsługi klientów za pomocą elektronicznych kanałów dostępu sprzyjało ograniczaniu kosztów wynajmowania powierzchni biurowych bez utraty przychodów.

W 2023 r. struktura sektora bankowego pod względem pochodzenia kapitału uległa zmianie raczej na skutek zmian wycen bilansów banków niż zmian w akcjonariacie. Udział banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych w aktywach sektora bankowego zwiększył się o 1,4 p. proc. (wobec spadku o 0,9 p. proc. w 2022 r.) do 57,8%¹³⁴. Na koniec 2023 r. pod kontrolą inwestorów krajowych znajdowało się 13 banków komercyjnych (bez zmian) oraz wszystkie banki spółdzielcze. Inwestorzy zagraniczni pochodzący z 19 krajów, głównie z: Niemiec, Francji oraz Szwecji kontrolowali 16 krajowych banków komercyjnych (o jeden mniej niż rok wcześniej) oraz wszystkie oddziały instytucji kredytowych.

Adekwatność kapitałowa

Capital adequacy

W 2023 r. doszło do wzrostu współczynników kapitałowych¹³⁵ sektora bankowego, które ukształtowały się znacznie powyżej minimalnych wymagań regulacyjnych (4,5% dla CET1, 6,0% dla Tier I i 8,0% dla TCR).

Na wzrost wskaźników wpłynęło: w przypadku banków komercyjnych – zwiększenie funduszy własnych (o 6,1%), przy jednoczesnym zmniejszeniu łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko (o 0,2%), a w przypadku banków spółdzielczych – zwiększenie w większym stopniu funduszy własnych (o 21,6%), niż łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko (wzrost o 12,8%).

W 2023 r. KNF potwierdziła zidentyfikowane w 2022 r. dziesięć banków komercyjnych jako tzw. „inne instytucje o znaczeniu systemowym”, które musiały spełniać dodatkowe wymogi w formie bufora kapitałowego w wysokości 0,25%–2,0% (tyle samo co rok wcześniej) łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko¹³⁶.

Przeprowadzone przez NBP testy warunków skrajnych wykazały wysoką odporność krajowych banków komercyjnych na wpływ negatywnych szoków makroekonomicznych i rynkowych. W przypadku materializacji scenariusza szokowego, na skutek konieczności pokrycia kapitałem poniesionych strat, niektóre banki komercyjne, o łącznym udziale 5% w aktywach sektora, nie spełniłyby norm kapitałowych I i II filara na koniec 2026 r., a niedobór kapitału podstawowego Tier I wyniósłby ok. 3,7 mld zł¹³⁷.

¹³³ ZBP. (2024). Raport NetB@nk za 4 kwartał 2023.

¹³⁴ UKNF. (2024). Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 grudnia 2023 r. – prezentacja, s. 2.

¹³⁵ Wyliczonych zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, (Dz.U. UE L 176 z 27.6.2013, s. 1, z późn. zm.).

¹³⁶ KNF. (2023). Przegląd adekwatności wskaźnika bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym. Na podstawie tego przeglądu identyfikowane są banki, które ze względu na swoją wielkość, znaczenie dla gospodarki Rzeczypospolitej Polskiej i Unii Europejskiej, znaczenie działalności transgranicznej oraz ich wzajemne powiązania z systemem finansowym mają największe znaczenie dla krajowego systemu finansowego, a jednocześnie nie spełniają kryterium uznania za globalne instytucje o znaczeniu systemowym. Na stronie <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/P271123.pdf> znajduje się lista, ze wskazaniem wysokości dodatkowego bufora, 29 banków o globalnym znaczeniu systemowym za 2023 r., spośród których piętnaście było większościowymi lub 100% udziałowcami krajowych banków komercyjnych (w tym czterech innych instytucji o znaczeniu systemowym w Polsce) lub oddziałów instytucji kredytowych.

¹³⁷ NBP. (2024). Raport o stabilności systemu finansowego czerwiec 2024 r., s. 62. Analizą objęto 27 banków komercyjnych, działających na koniec 2023 r., których łączny udział w aktywach sektora bankowego wynosił 72%.

Tablica 4.4.2. Współczynniki kapitałowe, fundusze własne i łączna kwota ekspozycji na ryzyko
 Table 4.4.2. Capital ratios, own funds and total risk exposure amount

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana r/r change y/y
Łączny współczynnik kapitałowy (TCR) (w %) Total capital ratio (TCR) (in %)						
Sektor bankowy Banking sector	19,35	20,67	19,38	20,43	21,72	1,29 p. p.
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	19,46	20,78	19,43	20,52	21,81	1,29 p. p.
Banki spółdzielcze Cooperative banks	17,71	18,93	18,53	19,13	20,62	1,48 p. p.
Współczynnik kapitału Tier I (w %) T1 Capital ratio (in %)						
Sektor bankowy Banking sector	17,29	18,47	17,40	18,56	20,13	1,57 p. p.
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	17,31	18,48	17,36	18,55	20,12	1,57 p. p.
Banki spółdzielcze Cooperative banks	16,93	18,30	17,99	18,63	20,25	1,62 p. p.
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I (CET1) (w %) CET1 Capital ratio (CET1) (in %)						
Sektor bankowy Banking sector	17,28	18,47	17,40	18,56	20,10	1,54 p. p.
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	17,31	18,48	17,36	18,55	20,08	1,53 p. p.
Banki spółdzielcze Cooperative banks	16,90	18,29	17,99	18,63	20,25	1,62 p. p.
Fundusze własne (w mld zł) Own funds (in PLN bn)						
Sektor bankowy Banking sector	213,0	231,0	219,3	228,8	244,8	7,0%
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	200,6	218,0	206,1	215,0	228,0	6,1%
Banki spółdzielcze Cooperative banks	12,4	13,1	13,2	13,8	16,8	21,6%
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko (w mld zł) Total risk exposure amount (in PLN bn)						
Sektor bankowy Banking sector	1 101,1	1 117,9	1 132,0	1 119,8	1 126,8	0,6%
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	1 031,1	1 048,9	1 060,7	1 047,8	1 045,6	-0,2%
Banki spółdzielcze Cooperative banks	70,0	69,0	71,3	72,0	81,3	12,8%

Źródło: dane KNF.
 Source: data of the PFSA.

Depozyty

Deposits

Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych na koniec 2023 r. wyniosły łącznie 1 998,3 mld zł¹³⁸ i były o 8,8% wyższe niż rok wcześniej. Depozyty sektora niefinansowego wyniosły 1 815,7 mld zł (wzrost o 10,0%) i stanowiły 90,9% depozytów tych dwóch sektorów (89,9% w 2022 r.). Wartość depozytów sektora instytucji rządowych i samorządowych osiągnęła wartość 182,6 mld zł, co oznaczało spadek o 1,8% w porównaniu z rokiem poprzednim.

W strukturze terminowej depozytów sektora niefinansowego odnotowano w 2023 r. wzrost wartości depozytów terminowych o 15,6% oraz depozytów bieżących o 7,5%. W rezultacie, udział depozytów terminowych w depozytach sektora niefinansowego zwiększył się w skali roku o 1,6 p. proc. (do 31,8%)¹³⁹. Na strukturę terminową depozytów decydujący wpływ miała utrzymująca się, wraz ze stabilizacją stóp procentowych NBP na wysokim poziomie, różnica pomiędzy oprocentowaniem depozytów terminowych i bieżących w bankach (4,1 p. proc. na koniec roku w przypadku gospodarstw domowych i instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych), podtrzymująca atrakcyjność utrzymywania lokat terminowych¹⁴⁰.

W strukturze walutowej depozytów sektora niefinansowego przeważały depozyty w polskim złotym, których udział na koniec grudnia 2023 r. wyniósł 83,4% (o 1,1 p. proc. więcej niż rok wcześniej). Depozyty utrzymywane w euro stanowiły 11,0% depozytów ogółem tego sektora (wobec 11,4% rok wcześniej), a depozyty w innych walutach obcych 5,6% (mniej o 0,7 p. proc.).

Przeważająca część depozytów sektora niefinansowego utrzymywana była w krajowych bankach komercyjnych, w których ulokowanych było 89,7% wszystkich tych depozytów (o 0,2 p. proc. mniej w relacji do 2022 r.). Natomiast, na rachunkach w bankach spółdzielczych znajdowało się 9,0% depozytów sektora niefinansowego (o 0,5 p. proc. więcej r/r).

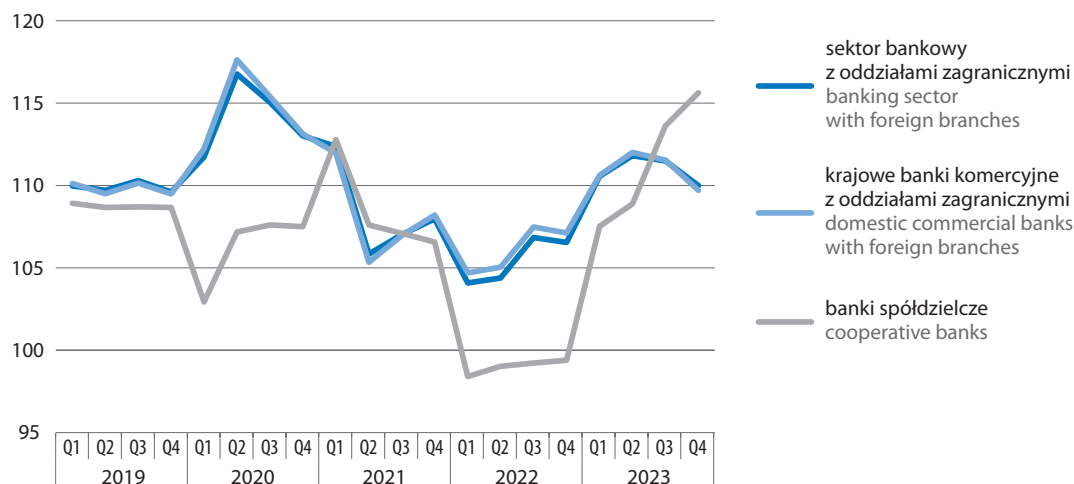
Analogicznie jak w latach poprzednich, w strukturze właścicielskiej depozytów sektora niefinansowego dominowały depozyty należące do gospodarstw domowych, które stanowiły 69,2%, czyli o 0,6 p. proc. więcej r/r, ich wartość wyniosła 1 255,8 mld zł i była o 11,0% wyższa niż w końcu 2022 r. Depozyty przedsiębiorstw stanowiły 28,7% depozytów sektora niefinansowego (o 0,6 p. proc. mniej r/r), a ich wartość zwiększyła się do 520,7 mld zł (o 7,7%). Depozyty instytucji komercyjnych wyniosły 39,3 mld zł po wzroście o 9,5%, a ich udział w depozytach sektora niefinansowego nie zmienił się w skali roku (2,2%).

¹³⁸ Bez depozytów zablokowanych, których wartość na koniec 2023 r. dla tych dwóch sektorów łącznie wyniosła 4,0 mld zł (o 2,3% więcej niż rok wcześniej), z czego 98,0% należało do sektora niefinansowego.

¹³⁹ Wyliczenia własne na podstawie UKNF. (2024). Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 grudnia 2023 r. – prezentacja, s. 27.

¹⁴⁰ NBP. (2024). Statystyka stóp procentowych. https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/statystyka/pieniezna_i_bankowa/oprocentowanie.html (data dostępu: 18.07.2024)

Wykres 4.4.1. Dynamika depozytów sektora niefinansowego
 Chart 4.4.1. Dynamics of non-financial sector deposits

Uwaga: stan na koniec kwartału bez depozytów zablokowanych (analogiczny okres poprzedniego roku=100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the quarter without blocked deposits (corresponding period of the previous year=100).

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

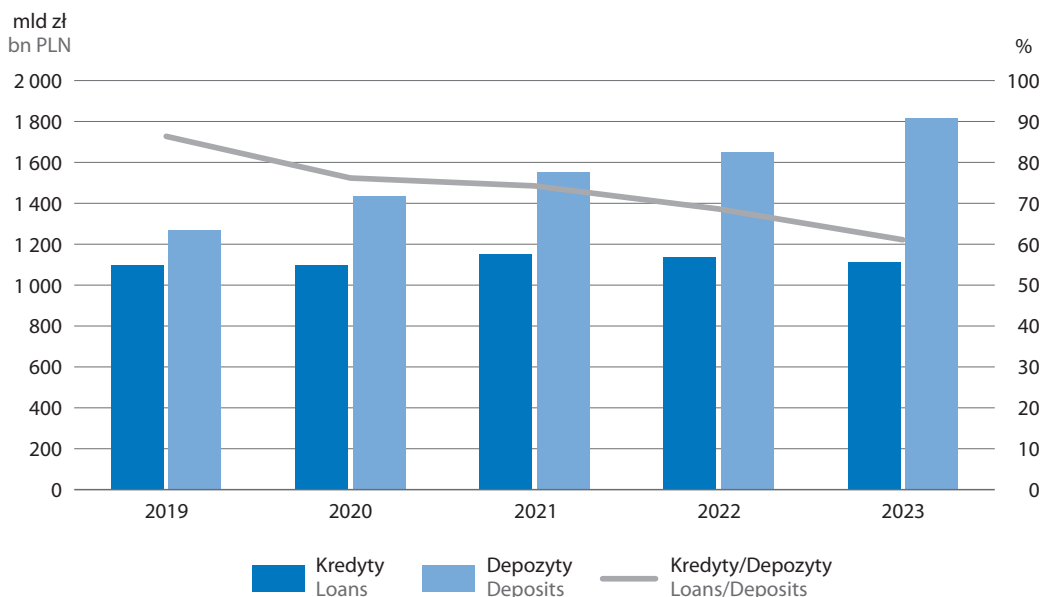
W końcu 2023 r. roczna dynamika wzrostu wartości depozytów sektora niefinansowego w sektorze bankowym z oddziałami zagranicznymi oraz w krajowych bankach komercyjnych z oddziałami zagranicznymi była na wyższym poziomie niż rok wcześniej (wartości depozytów wzrosły odpowiednio o 10,0% i 9,7%, tj. o 3,4 p. proc. i 2,6 p. proc. więcej niż w 2022 r.). Natomiast, w bankach spółdzielczych w 2023 r., po spadku depozytów w 2022 r., trwała silna odbudowa bazy depozytowej, co skutkowało zwiększeniem wartości depozytów na koniec roku o 15,6% wobec spadku o 0,6% w 2022 r.

W 2023 r., podobnie jak w poprzednim roku, wystąpił przyrost wartości depozytów sektora niefinansowego przy jednoczesnym spadku wartości kredytów tego sektora, co spowodowało dalsze obniżenie poziomu wskaźnika relacji kredytów do depozytów o 7,5 p. proc. do 61,1% (w 2022 r. spadek tego wskaźnika wyniósł 5,6 p. proc.)¹⁴¹.

¹⁴¹ Obliczenia własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Wykres 4.4.2. Wartość kredytów i depozytów sektora niefinansowego (lewa oś) i współczynnik kredyty/depozyty (prawa oś)

Chart 4.4.2. Value of loans and deposits of non-financial sector (left axis) and coefficient loans/deposits (right axis)

Uwaga: kredyty wg wartości bilansowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: loans at the carrying amount.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Kredyty Loans

W końcu 2023 r. wartość kredytów brutto sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych wynosiła 1 262,0 mld zł¹⁴², notując spadek o 1,3% w stosunku do roku poprzedniego. W strukturze kredytów tych dwóch sektorów kredyty sektora niefinansowego stanowiły 91,8% (o 0,6 p. proc. mniej r/r), ich wartość zmniejszyła się do 1 158,0 mld zł (o 2,0%). Wartość kredytów sektora instytucji rządowych i samorządowych zwiększyła się w tym czasie o 7,2% i wyniosła 103,9 mld zł.

W obszarze kredytów sektora niefinansowego w 2023 r. wystąpił wzrost wartości kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) – o 11,1% i dla rolników indywidualnych – o 16,2%. Inne segmenty tego sektora odnotowały spadek wartości kredytów w porównaniu do poprzedniego roku: przedsiębiorstwa ogółem o 2,7%, tym duże przedsiębiorstwa o 16,0%, instytucje niekomercyjne o 2,6% oraz gospodarstwa domowe o 1,6%, w tym osoby prywatne o 1,4% i przedsiębiorcy indywidualni o 11,6%.

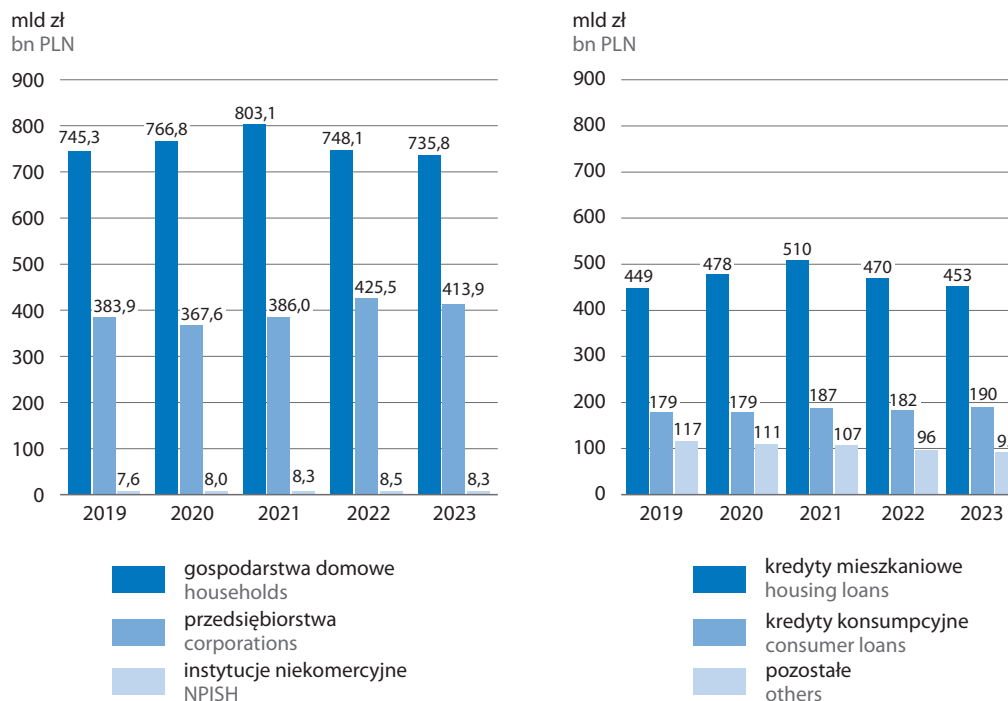
Na spadek w 2023 r. wartości kredytów dla gospodarstw domowych do kwoty 735,8 mld zł wpłynęło głównie zmniejszenie wartości kredytów mieszkaniowych do 453,0 mld zł (o 3,6%). W przypadku kredytów mieszkaniowych w złotych odnotowano zwiększenie ich wartości o 4,6%, natomiast wartość mieszk-

¹⁴² Podawane w tym rozdziale wartości i dynamiki kredytów dotyczą wartości bilansowej brutto kredytów zaliczanych do portfela B, który od 2018 r. nie obejmuje instrumentów dłużnych. Wartość bilansowa instrumentów dłużnych tych dwóch sektorów łącznie zwiększyła się z 422,3 mld zł na koniec 2022 r. do 527,6 mld zł na koniec 2023 r. (o 24,9%). Natomiast, wartość bilansowa kredytów zaliczanych do portfela A sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych zmniejszyła się z 7,3 mld zł do 6,1 mld zł, tj. o 16,4%. Ponadto, nie są wyeliminowane zmiany kursów walut obcych, w szczególności zmiana kursu złotego w stosunku do franka szwajcarskiego (CHF/PLN), który wg tabeli NBP z 29.12.2023 r. był o 1,8% niższy niż w dniu 30.12.2022 r.

niowych kredytów walutowych ogółem obniżyła się o 44,4% (spadek wartości kredytów w CHF wyniósł 58,1%, w EUR o 16,5%, a w pozostałych walutach obcych o 18,9%). W rezultacie, na koniec 2023 r. udział kredytów walutowych w kredytach mieszkaniowych gospodarstw domowych wyniósł 9,6% (wobec 16,7% rok wcześniej)¹⁴³.

Wykres 4.4.3. Wartość kredytów sektora niefinansowego (lewy) oraz dekompozycja kredytów dla gospodarstw domowych (prawy)

Chart 4.4.3. Non-financial sector loans (left) and decomposition of households loans (right)

Uwaga: stan na koniec roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the year.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Wartość kredytów konsumpcyjnych ogółem w końcu 2023 r. wyniosła 190,2 mld zł, tj. o 4,3% więcej niż rok wcześniej. Wzrost wartości kredytów konsumpcyjnych w relacji do roku poprzedniego odnotowano dla kategorii kredytów ratalnych samochodowych o 12,2%, ratalnych pozostałych o 8,0% oraz w kartach kredytowych o 3,4%, natomiast o 2,6% zmniejszyła się wartość kategorii pozostałych kredytów konsumpcyjnych¹⁴⁴.

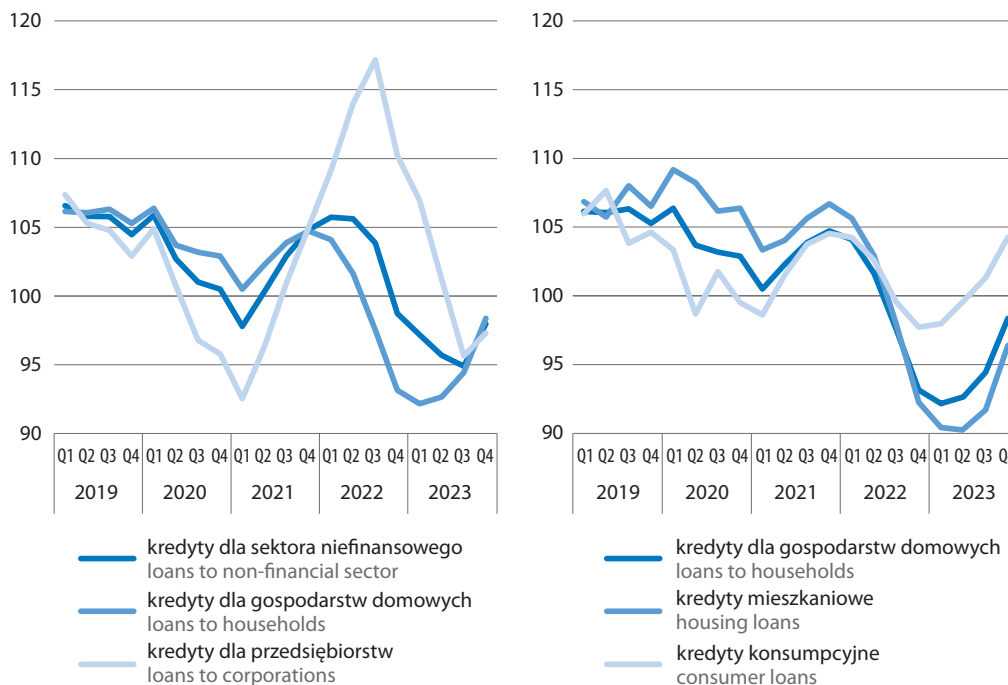
Wartość kredytów dla przedsiębiorstw ogółem w końcu 2023 r. wyniosła 413,9 mld zł, tj. o 2,7% mniej niż rok wcześniej. Wartość kredytów dla MŚP zwiększyła się do 231,8 mld zł (o 11,1%), a dla dużych przedsiębiorstw zmniejszyła się do 182,1 mld zł (o 16,0%). Przeciwny kierunek zmian wartości kredytów dla obu grup przedsiębiorstw spowodował, że kredyty dla MŚP miały w końcu 2023 r. większość w wartości bilansowej brutto kredytów dla przedsiębiorstw ogółem, a ich udział wyniósł 56,0% (o 7,0 p. proc. więcej niż rok wcześniej).

¹⁴³ Więcej danych statystycznych dotyczących rynku kredytów mieszkaniowych w 2023 r. dostępne jest w: ZBP. (2024). Raport AMRON-SARfin nr 4/2023.

¹⁴⁴ Kategoria ta obejmuje kredyty gotówkowe spłacane jednorazowo oraz kredyty w rachunku bieżącym niezwiązane z działalnością gospodarczą lub prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Podobnie jak w 2022 r. w strukturze rodzajowej kredytów dla przedsiębiorstw ogółem największy udział miały kredyty operacyjne (39,9%, o 0,2 p. proc. mniej niż rok wcześniej), a kredyty inwestycyjne miały drugi największy udział w wysokości 38,0% (o 2,1 p. proc. więcej). Wartość kredytów operacyjnych przedsiębiorstw na koniec 2023 r. wyniosła 165,0 mld zł i była niższa o 3,2% w porównaniu do 2022 r. Wartość kredytów inwestycyjnych przedsiębiorstw ogółem zwiększyła się w 2023 r. do 157,2 mld zł (o 3,0%). Wartość kredytów przedsiębiorstw ogółem przeznaczonych na nieruchomości zmniejszyła się do 67,9 mld zł (o 4,5%), a ich udział w kredytach dla przedsiębiorstw ogółem wyniósł 16,4%, tj. o 0,3 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Wykres 4.4.4. Dynamika kredytów sektora niefinansowego
Chart 4.4.4. Dynamics of non-financial sector loans

Uwaga: stan na koniec kwartału (analogiczny okres roku poprzedniego=100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the quarter (corresponding period of the previous year=100).

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

W IV kwartale 2023 r., drugi rok z rzędu, roczna dynamika kredytów dla sektora niefinansowego w sektorze bankowym z oddziałami zagranicznymi ukształtowała się na poziomie poniżej 100, kończąc rok spadkiem wartości kredytów o 2,0% (wobec spadku o 1,3% rok wcześniej). W przypadku gospodarstw domowych wartość kredytów zmniejszyła się o 1,6%, przy obniżeniu wartości kredytów mieszkaniowych o 3,6% i zwiększeniu kredytów konsumpcyjnych o 4,3% (wobec odpowiednio -6,9%, -7,7% i -2,3% na koniec 2022 r.). Na dynamikę kredytów gospodarstw domowych w drugiej połowie roku pozytywny wpływ miało wejście w życie programu dopłat do oprocentowania kredytów mieszkaniowych w ramach programu „Bezpieczny kredyt 2%”¹⁴⁵ oraz obniżki stóp procentowych¹⁴⁶. Podobnie jak dla gospodarstw domowych ukształtowała się dynamika wartości kredytów dla przedsiębiorstw powodując w końcu 2023 r. spadek wartości kredytów o 2,7% (wobec wzrostu o 10,2% rok wcześniej).

¹⁴⁵ Ustawa z dnia 26 maja 2023 r. o pomocy państwa w oszczędzaniu na cele mieszkaniowe (Dz. U. 2023 poz. 1114).

¹⁴⁶ NBP. (2024). Raport o stabilności systemu finansowego czerwiec 2024 r., s. 23.

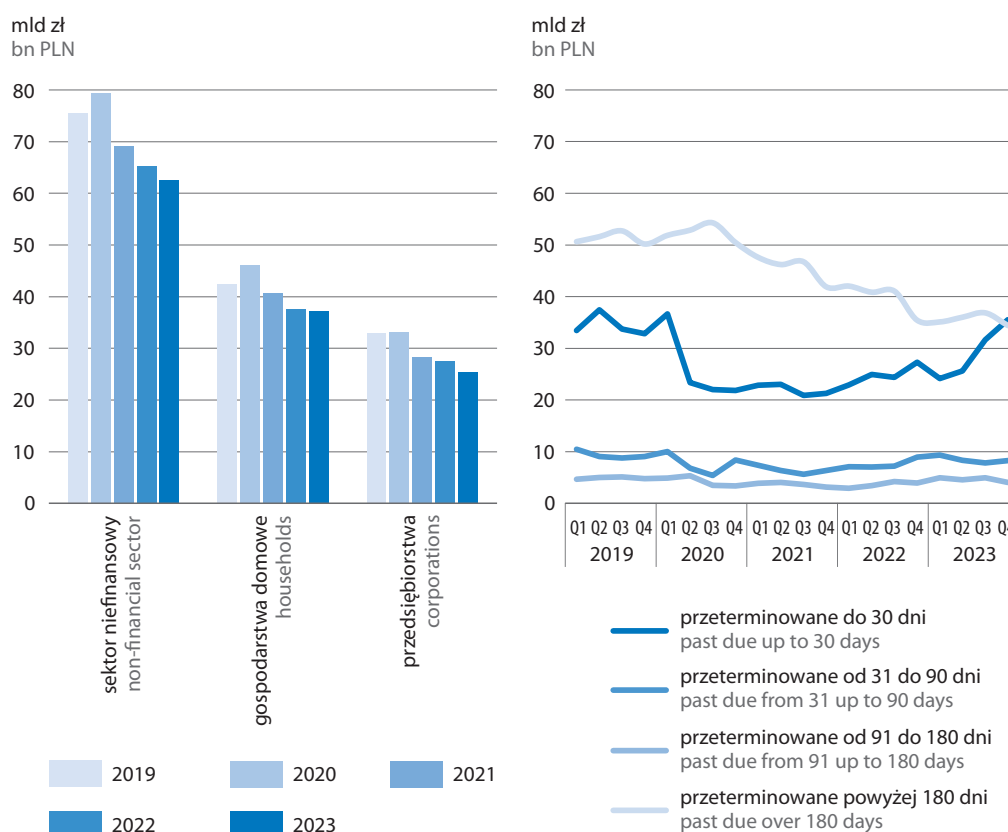
Kredyty zagrożone

Non-performing loans

W 2023 r. wartość kredytów zagrożonych¹⁴⁷ w sektorze bankowym zmniejszyła się o 3,2% w porównaniu z 2022 r. i wyniosła 64,5 mld zł. Kredyty zagrożone sektora niefinansowego stanowiły 97,0% kredytów zagrożonych ogółem, a ich wartość ukształtowała się na poziomie 62,6 mld zł, tj. o 3,9% mniej niż rok wcześniej. Kredyty zagrożone sektora niefinansowego w końcu 2023 r. stanowiły 5,4% portfela kredytowego tego sektora, tj. o 0,1 p. proc. mniej niż rok wcześniej. W strukturze kredytów zagrożonych sektora niefinansowego przeważały kredyty gospodarstw domowych (59,4%). Wartość tych kredytów na koniec 2023 r. wyniosła 37,2 mld zł i zmniejszyła się o 0,4 mld zł (o 1,2%) w porównaniu do stanu o rok wcześniej.

Wykres 4.4.5. Wartość kredytów zagrożonych wybranych sektorów (lewy) oraz kredyty przeterminowane sektora niefinansowego według opóźnień w spłacie (prawy)

Chart 4.4.5. Value of non-performing loans in selected sectors (left) and overdue loans of non-financial sector by past due (right)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

¹⁴⁷ Należności ze stwierdzoną utratą wartości, tzw. faza 3.

Wartość kredytów przeterminowanych sektora niefinansowego zwiększyła się do kwoty 82,2 mld zł, tj. o 6,6 mld zł (o 8,8%), na koniec 2023 r. W strukturze tych kredytów dominowała grupa kredytów, których opóźnienie w spłacie było nie dłuższe niż 30 dni, o wartości 35,5 mld zł (wzrost o 30,0% r/r), a ich udział wyniósł 43,2% (36,1% w 2022 r.). Drugą największą pod względem wartości grupą kredytów przeterminowanych sektora niefinansowego były kredyty przeterminowane powyżej 180 dni. Wartość tej kategorii kredytów wyniosła 34,4 mld zł (o 3,0% mniej) i stanowiły one 41,8% (46,8% rok wcześniej) całości kredytów przeterminowanych sektora niefinansowego na koniec 2023 r.

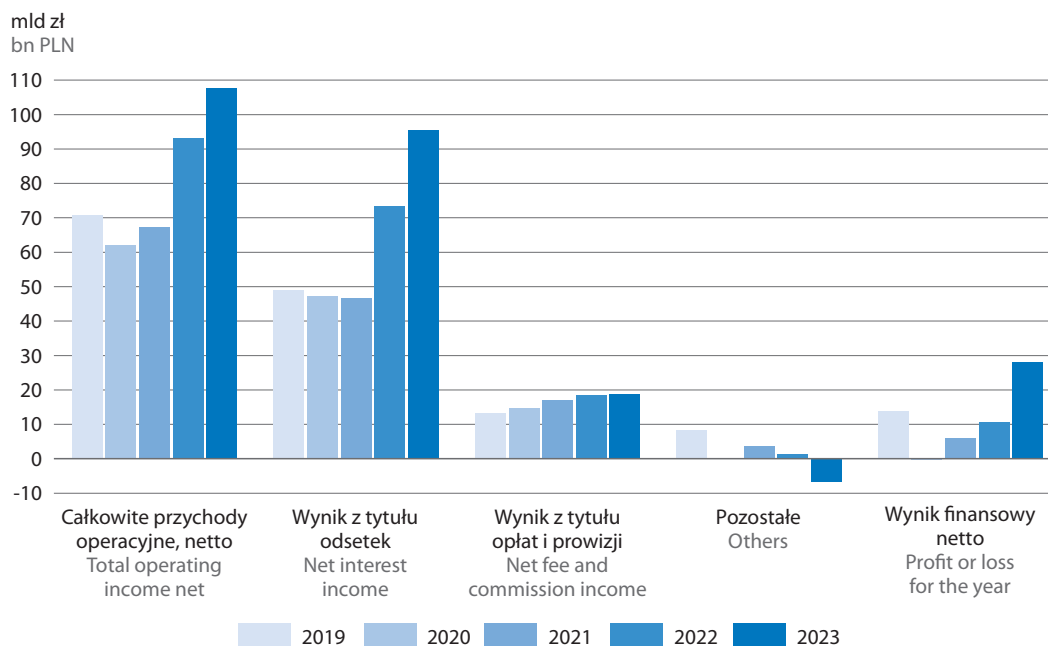
Wyniki finansowe i rentowność

Financial results and profitability

Wynik finansowy netto sektora bankowego w 2023 r. wyniósł 27,9 mld zł, w porównaniu z 10,7 mld zł w 2022 r. Na wynik finansowy netto sektorałożyły się zyski netto banków komercyjnych (bez oddziałów instytucji kredytowych) w wysokości 36,8 mld oraz ich straty netto w kwocie 6,4 mld zł. Stratę netto poniósł jeden bank spółdzielczy¹⁴⁸. Banki ze stratą netto miały 1,3% udziału w aktywach, 1,2% w portfelu należności sektora niefinansowego oraz 0,4% w depozytach sektora niefinansowego łącznie w bankach komercyjnych i spółdzielczych (bez oddziałów instytucji kredytowych)¹⁴⁹.

Zasadniczy wpływ na kształtowanie się wyniku finansowego netto miało zwiększenie całkowitych przychodów operacyjnych netto o 14,5 mld zł (o 15,6 %), na cołożył się wyższy (m. in. dzięki utrzymującym się na wysokim poziomie stopom procentowym NBP) o 22,2 mld zł (o 30,3%) wynik z tytułu odsetek oraz wzrost o 0,3 mld zł (o 1,4%) wyniku z tytułu opłat i prowizji, przy jednoczesnej stracie z tytułu pozostałych przychodów w wysokości 6,7 mld zł¹⁵⁰ (względem zysku w kwocie 1,3 mld zł na koniec 2022 r.).

Wykres 4.4.6. Wyniki finansowe sektora bankowego
Chart 4.4.6. Financial results of the Polish banking sector

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

¹⁴⁸ UKNF. (2024). Sytuacja banków spółdzielczych i zrzeszających po IV kwartale 2023 r, s. 2.

¹⁴⁹ UKNF. (2024). Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 grudnia 2023 r. – prezentacja, s. 7.

¹⁵⁰ W tym wyższe o 0,2 mld zł (17,3%) przychody z tytułu dywidend o wartości 1,5 mld zł.

Koszty administracyjne w 2023 r. były wyższe o 1,3% i wyniosły 45,9 mld zł, w tym 54,4% tych kosztów stanowiły koszty pracownicze, tj. 25,0 mld zł (więcej o 22,0%). Pozostałe koszty administracyjne zmniejszyły się o 15,7% do 20,9 mld zł, głównie w wyniku zmniejszenia wpłat na BFG (brak upadłości i przymusowych restrukturyzacji banków w 2023 r.) i pozycji inne koszty ogólnego zarządu, zawierającej m. in. opłaty ponoszone przez banki na rzecz KNF, tzw. podatek bankowy oraz wpłaty na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców.

W wyniku większej skali wzrostu wyniku finansowego netto (o 159,9%) niż wzrostu wartości aktywów (o 10,2%) oraz wzrostu wartości kapitałów własnych (o 26,9%), wskaźnik rentowności aktywów ROA¹⁵¹ sektora bankowego osiągnął wartość 0,97% (o 0,56 p. proc. więcej niż rok wcześniej), a wskaźnik rentowności kapitału własnego ROE¹⁵² wyniósł 12,15% (więcej o 6,8 p. proc.). Dla krajowych banków komercyjnych z oddziałami zagranicznymi wskaźniki ROA i ROE wyniosły odpowiednio 0,94% i 11,50 % (wobec 0,42% i 5,41% rok wcześniej). W przypadku banków spółdzielczych, w których wynik finansowy netto zwiększył się o 50,3%, a aktywa o 12,5% i kapitały własne o 28,9%, wskaźnik ROA wyniósł 2,4%, a ROE 24,88% (odpowiednio o 0,7 p. proc. i 4,1 p. proc. więcej niż w 2022 r.).

4.5. Sektor ubezpieczeniowy w Polsce

4.5. Insurance sector in Poland

Sytuacja sektora ubezpieczeń

The situation of the insurance sector

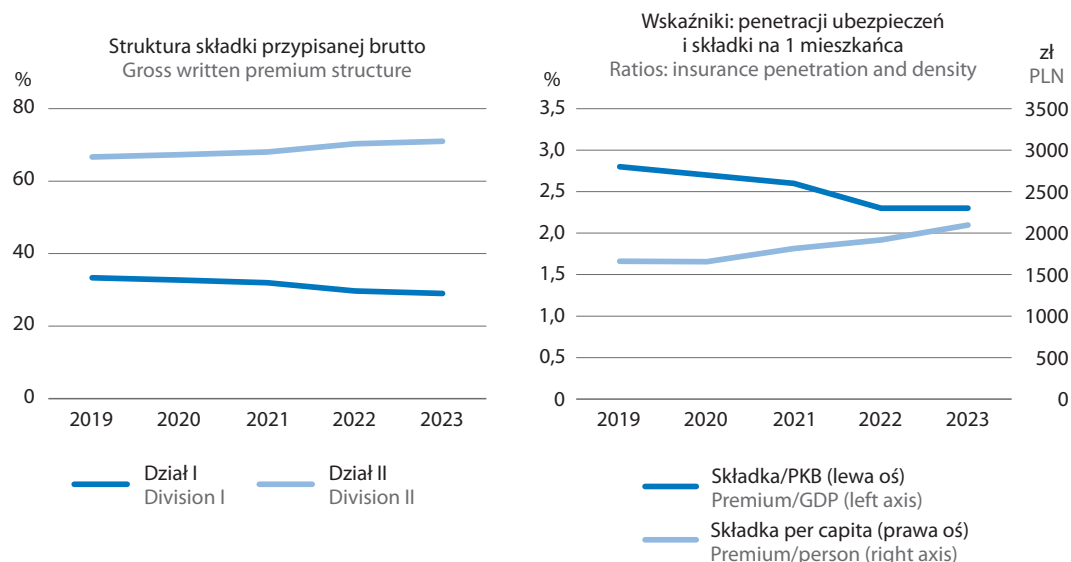
Działalność ubezpieczeniową w Polsce na koniec 2023 r. prowadziły 52 krajowe zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji. Wśród nich były 23 zakłady ubezpieczeń na życie (ubezpieczenia działu I) oraz 29 zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (ubezpieczenia działu II), w tym 1 zakład reasekuracji. Ze względu na przynależność do kategorii ustalonej na podstawie przeważającego (ponad 50%) udziału w kapitale podstawowym, w końcu grudnia 2023 r. kapitał zagraniczny przeważał w 15 towarzystwach prowadzących działalność w ubezpieczeniach na życie oraz w 16 towarzystwach prowadzących działalność w pozostałych ubezpieczeniach majątkowych i osobowych. Ze względu na formę prawną, w towarzystwach zorganizowanych w formie spółek akcyjnych (43 towarzystwa) dominował kapitał zagraniczny, natomiast w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych TUV (9 towarzystw) przeważał kapitał polskich udziałowców. W 2023 r. wartość kapitału podstawowego ubezpieczycieli na życie wyniosła 2 563,6 mln zł, w tym inwestorzy zagraniczni partycypowali w kwocie 1 400,4 mln zł, co stanowiło 54,6% udziału w kapitale podstawowym. W towarzystwach pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych wartość kapitału podstawowego wyniosła 3 376,9 mln zł, z czego 2 234,4 mln zł stanowił kapitał zagraniczny (66,2%). Łączny udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym zakładów ubezpieczeń wyniósł 61,2%.

Relacja wartości składki przypisanej brutto (ogółem z ubezpieczeń działu I i działu II) do PKB w 2023 r. w Polsce wyniosła 2,3% i pozostała na niezmiennym poziomie w stosunku do poprzedniego roku; z tego na ubezpieczenia na życie przypadło 0,7 p. proc., a na pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe 1,6 p. proc. Składka ubezpieczeniowa ogółem na 1 mieszkańca (per capita) zwiększyła się o 9,4% i osiągnęła poziom 2 096 zł na osobę. Składka ta w dziale I wyniosła 607 zł na osobę (570 zł w 2022 r.), a w dziale II wzrosła do 1 489 zł na osobę (1 346 zł w 2022 r.).

¹⁵¹ Liczony jako relacja wyniku finansowego netto za 2023 r. do średniego stanu aktywów z końca 2023 i 2022 roku.

¹⁵² Liczony jako relacja wyniku finansowego netto za 2023 r. do średniego stanu kapitałów własnych z końca 2023 i 2022 roku.

Wykres 4.5.1. Podstawowe wskaźniki rynku ubezpieczeń
 Chart 4.5.1. Main indices of insurance sector

Źródło: dane KNF oraz opracowanie własne GUS.

Source: data of the Polish Financial Supervision Authority and Statistics Poland own elaboration.

Struktura ubezpieczeń według działów¹⁵³

Insurance structure by divisions

W 2023 r. składka przypisana brutto ogółem wyniosła 78,9 mld zł (o 9,0% więcej niż w 2022 r.), z czego 29,0% stanowiła składka działu I, a 71,0% działu II. Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto ogółem wyniosły 42,2 mld zł i zmniejszyły się o 0,3% w odniesieniu do poprzedniego roku (36,7% stanowiły odszkodowania i świadczenia działu I, a 63,3% działu II).

Wynik techniczny ogółem wyniósł 7,0 mld zł i był wyższy o 24,8% od wartości z 2022 r. W dziale I odnotowano wzrost wyniku technicznego o 46,3%, do wysokości 4,1 mld zł. W dziale II wypracowany został zysk techniczny w wysokości 2,9 mld zł (o 3,5% więcej niż w 2022 r.). Zysk techniczny osiągnęło 44 ubezpieczycieli, z tego 20 w dziale I oraz 24 w dziale II. Stratę techniczną wykazało 8 towarzystw (3 w dziale I oraz 5 w dziale II).

Wynik finansowy netto (zysk netto) zakładów ubezpieczeń ogółem w 2023 r. był wyższy niż przed rokiem i wyniósł 9,5 mld zł (wzrost o 66,9%). Wpłynął na to zarówno wynik wypracowany przez zakłady ubezpieczeń na życie (dział I), który wyniósł 3,3 mld zł i był wyższy o 53,9% od wyniku uzyskanego w 2022 r., jak i przez zakłady ubezpieczeń majątkowych i osobowych (dział II), który wyniósł 6,2 mld zł (wzrost o 74,9%). Zyski netto zanotowało 46 towarzystw, z tego 20 w dziale I oraz 26 w dziale II. Stratę netto poniosło 6 zakładów ubezpieczeń, po 3 zakłady w obu działach ubezpieczeń.

¹⁵³ Ze względu na przedmiot objęty ochroną, ubezpieczenia dzieli się na dwa działy: dział I – ubezpieczenia na życie i dział II – pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe.

Tablica 4.5.1. Podstawowe dane o sektorze ubezpieczeń

Table 4.5.1. Main data of insurance sector

Wyszczególnienie Specification	Dział I Division I					Dział II Division II				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
	w mld zł in billion PLN									
Składka przypisana brutto Gross written premium	21,3	20,8	22,1	21,5	22,8	42,6	42,7	47,1	50,8	56,0
Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto Gross claims paid	18,6	17,4	18,4	18,9	16,1	22,5	22,2	22,9	25,5	26,2
Wynik techniczny ^a Technical financial result ^a	3,3	3,0	2,1	2,8	4,1	2,9	3,1	3,0	2,9	2,9
Wynik finansowy netto Financial net result	2,6	2,2	1,6	2,2	3,3	4,6	3,9	4,1	3,9	6,2

^a Wynik uzyskany przez zakład ubezpieczeń z podstawowej działalności ubezpieczeniowej. Stanowi różnicę pomiędzy przychodami ze składek a wypłaconymi świadczeniami i odszkodowaniami oraz zmianami stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na pokrycie przyszłych świadczeń.

Źródło: dane KNF.

^a The result obtained by the insurance company from its basic insurance activity. It is the difference between the premium income and the benefits and claims paid as well as changes in technical provisions to cover future benefits.

Source: data of the Polish Financial Supervision Authority.

Zmiany na rynku ubezpieczeniowym w warunkach globalizacji rynków finansowych odzwierciedla stopień koncentracji rynku określany współczynnikiem koncentracji CR_x, będący udziałem w rynku kolejnych x ubezpieczycieli. I tak CR₅, czyli udział pięciu największych towarzystw ubezpieczeniowych w składce przypisanej brutto działu I, zwiększył się z 66,5% w 2019 r. do 72,7% w 2023 r., a w dziale II zwiększył się odpowiednio z 69,1% do 72,2%.

4.6. Rynek kapitałowy w Polsce

4.6. Capital market in Poland

Rynek główny GWP

WSE Main market

W 2023 r. na Głównym Rynku GPW notowanych było 413 spółek (wobec 415 spółek w 2022 r.), w tym 42 spółki zagraniczne (44 na koniec 2022 r.). Oznacza to siódmy rok z rzędu ze spadkiem liczby notowanych podmiotów (liczba notowanych spółek na koniec 2016 r. wyniosła 487 i była najwyższa w historii). W 2023 r. odbyło się 10 debiutów, wobec 8 w roku poprzednim, liczba wykluczeń spółek z obrotu wyniosła 12 (22 w 2022 r.). Średni poziom stopy wypłaconej dywidendy, dla wszystkich notowanych podmiotów, w 2023 r. wyniósł 4,0% i był wyższy od wartości z roku poprzedniego o 0,3 p. proc.

Wartość rynkowa spółek notowanych na Głównym Rynku GPW na koniec 2023 r. osiągnęła poziom 1 440,3 mld zł i była wyższa o 29,3% od wartości z końca 2022 r. Kapitalizacja spółek krajowych wyniosła 760,2 mld zł, co oznacza wzrost o 32,3% w relacji do roku poprzedniego. Wartość giełdowa spółek zagranicznych wyniosła 680,1 mld zł i była wyższa o 26,1% od wartości odnotowanej na koniec 2022 r.

Tablica 4.6.1. Charakterystyka rynku kapitałowego w Polsce (Główny Rynek GPW)
 Table 4.6.1. Characteristics of capital market in Poland (WSE Main Market)

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba notowanych spółek ^a Number of all listed companies ^a					
Spółki Companies	449	433	430	415	413
w tym zagraniczne of which foreign	48	49	47	44	42
Liczba debiutów New listings	7	7	16	8	10
Liczba wycofań Delistings	22	24	19	22	12
Kapitalizacja (w mld zł) Capitalisation (in billion PLN)					
Kapitalizacja spółek Market capitalisation	1 103,8	1 068,7	1 312,7	1 114,2	1 440,3
Spółki krajowe Domestic companies	550,2	538,8	701,2	574,7	760,2
Spółki zagraniczne Foreign companies	553,6	529,9	611,6	539,5	680,1
Dane rynkowe Market data					
Stopa dywidendy (%) Dividend yield (%)	2,9	3,6	1,5	3,7	4,0

^a Zmiany liczby spółek wiążą się z wycofaniem, debutami oraz fuzjami i przejęciami występującymi na rynku kapitałowym.

Źródło: GPW. (2024). Rocznik Giełdowy 2023.

^a Changes in number of companies are due to delisting's, new listings, fusions and acquisitions on the capital market.

Source: WSE. (2024). WSE Yearbook 2023.

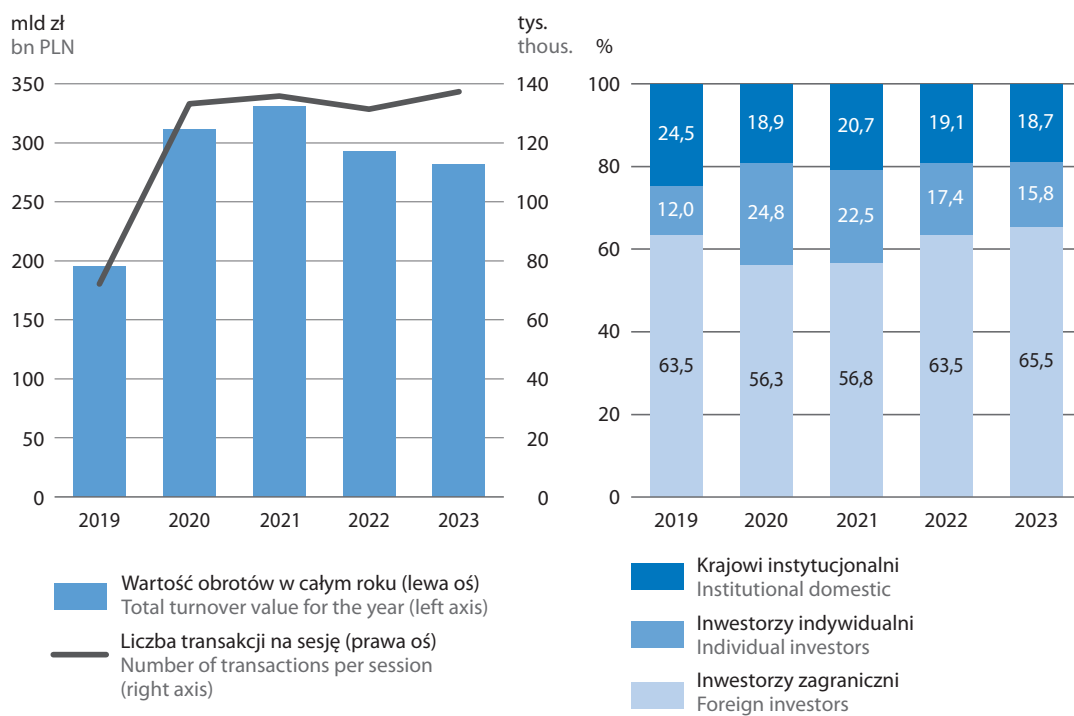
Wartość obrotów akcjami i prawami do akcji na Głównym Rynku GPW w 2023 r. wyniosła 282,1 mld zł, co oznacza spadek o 3,8% w relacji do 2022 r. Średnie obroty w trakcie sesji wyniosły 1 128,2 mln zł i były niższe o 3,4% niż w roku poprzednim (tj. o 39,6 mln zł). Liczba transakcji przypadających na jedną sesję giełdową w 2023 r. dla wszystkich spółek wyniosła 137,3 tys. (wzrost o 4,5% w relacji do roku poprzedniego). Średnia wartość pojedynczej transakcji dokonywanej na Głównym Rynku kształtowała się na poziomie 8,0 tys. zł i była niższa o 0,9 tys. zł wobec roku poprzedniego (niższa o 10,0%).

W 2023 r. największy udział w obrotach akcjami na Głównym Rynku GPW, podobnie jak w latach poprzednich, należał do inwestorów zagranicznych. Wyniósł on 65,5% i był wyższy o 2,0 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego. Udział krajowych instytucji finansowych w obrotach akcjami zmalał o 0,4 p. proc. do 18,7%, natomiast udział inwestorów indywidualnych spadł o 1,6 p. proc. do poziomu 15,8%.

Indeks WIG, obejmujący wszystkie spółki notowane na Głównym Rynku GPW, w 2023 r. znajdował się w trendzie wzrostowym, a jego wartość w ciągu roku wzrosła z 57 462,7 pkt. na koniec 2022 r. do 78 459,9 pkt. na koniec 2023 r. (wzrost o 36,5%). Najniższy poziom indeksu WIG dla danych dziennych odnotowano w marcu 2023 r., kiedy indeks osiągnął poziom 56 024,4 pkt., poziom ten był wyższy od najniższego odnotowanego w 2022 r. (45 621,4 pkt.). Najwyższy poziom indeksu WIG wystąpił w grudniu 2023 r. (79 247,0 pkt.) i był wyższy od najwyższego poziomu indeksu WIG w 2022 r. (73 334,2 pkt.).

Wykres 4.6.1. Obroty i transakcje na Głównym Rynku GPW (lewy) oraz udział grup inwestorów w obrotach giełdowych (prawy)

Chart 4.6.1. Turnover and transactions on the WSE Main Market (left) and investor share in exchange trading (right)

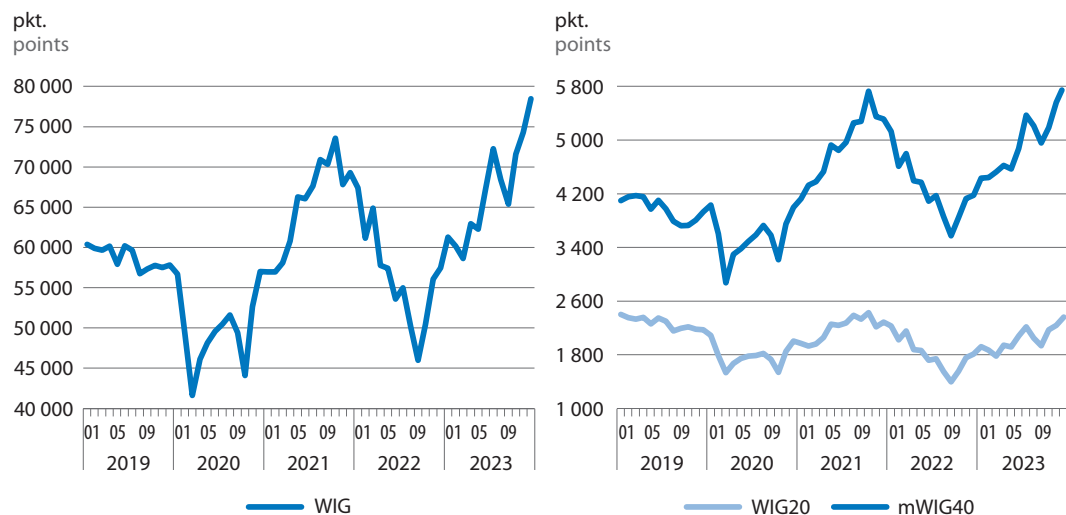
Źródło: GPW. (2024). Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2009–2023, www.gpw.pl.

Source: WSE. (2024). Investor share in exchange trading – aggregated data 2009–2023. www.gpw.pl.

Stopy zwrotu na GPW w Warszawie w 2023 r. były zróżnicowane w zależności od rodzaju indeksu. Stopa zwrotu¹⁵⁴ z indeksu WIG w 2023 r. była dodatnia i kształtowała się na poziomie 36,5%, przy spadku o 17,1% w 2022 r. Indeks WIG20 miał dodatnią stopę zwrotu na poziomie 30,8% (spadek o 21,0% w 2022 r.). Indeks mWIG40 wzrósł o 39,3% przy spadku o 21,5% w 2022 r, a indeks sWIG80 odnotował wzrost o 30,9% w roku 2023, przy spadku o 12,8% w roku poprzednim.

¹⁵⁴ Stopa zwrotu dla danego indeksu na koniec danego okresu wobec analogicznego dnia roku poprzedniego.

Wykres 4.6.2. Wybrane indeksy na GPW (na koniec miesiąca)
 Chart 4.6.2. Selected indices on the WSE (at the end of the month)

Źródło: www.gpw.pl

Source: www.gpw.pl

Wśród subindeksów sektorowych GPW, które odnotowały największą stopę zwrotu w 2023 r., znalazły się subindeksy: WIG-budownictwo (86,9%), WIG-banki (76,9%), WIG-odzież (52,2%) oraz WIG-motoryzacja (42,7%). Natomiast wśród tych, które zanotowały straty, największe spadki dotyczyły subindeksów: WIG-gry (-8,1%), WIG-górnictwo (-6,5%) oraz WIG-leki (-5,3%). W 2023 roku łącznie 10 subindeksów sektorowych odnotowało dodatnie stopy zwrotu (względem 3 subindeksów w 2022 r.).

Rynek NewConnect (NC)

NewConnect (NC)

W 2023 r. na rynku NewConnect (NC) notowanych było 359 spółek (wobec 379 w 2022 r.), w tym, podobnie jak rok wcześniej, 4 spółki zagraniczne. Odbyło się łącznie 14 debiutów (16 w 2022 r.), liczba wykluczonych spółek z rynku NC wyniosła 34 (wobec 17 w 2022 r.).

Na koniec 2023 r. kapitalizacja rynku NewConnect wynosiła 12,9 mld zł i zmniejszyła się w porównaniu do roku poprzedniego o 11,4%. Kapitalizacja spółek krajowych wyniosła 12,7 mld zł i była niższa o 11,6%. Kapitalizacja spółek zagranicznych wyniosła 0,1 mld zł i była wyższa o 5,4% w od wartości na koniec 2022 r.

Stopa dywidendy wypłacanej przez spółki notowane na rynku NewConnect wzrosła do 1,1% (z 0,8% w 2022 r.).

Wartość obrotów akcjami i prawami do akcji na rynku NC w 2023 r. wyniosła 2,3 mld zł i była niższa (spadek o 12,7%) niż w 2022 r. Odnotowano również spadek liczby transakcji przypadających na jedną sesję, których poziom wyniósł przeciętnie 6,3 tys. (spadek o 6,1% w stosunku do 2022 r.). Średnia wartość transakcji zawartej na rynku NC wyniosła 1,4 tys. zł, wobec 1,5 tys. zł w roku poprzednim oraz 2,0 tys. zł w 2021 r.

Tablica 4.6.2. Charakterystyka rynku NewConnect
Table 4.6.2. Characteristics of NewConnect market

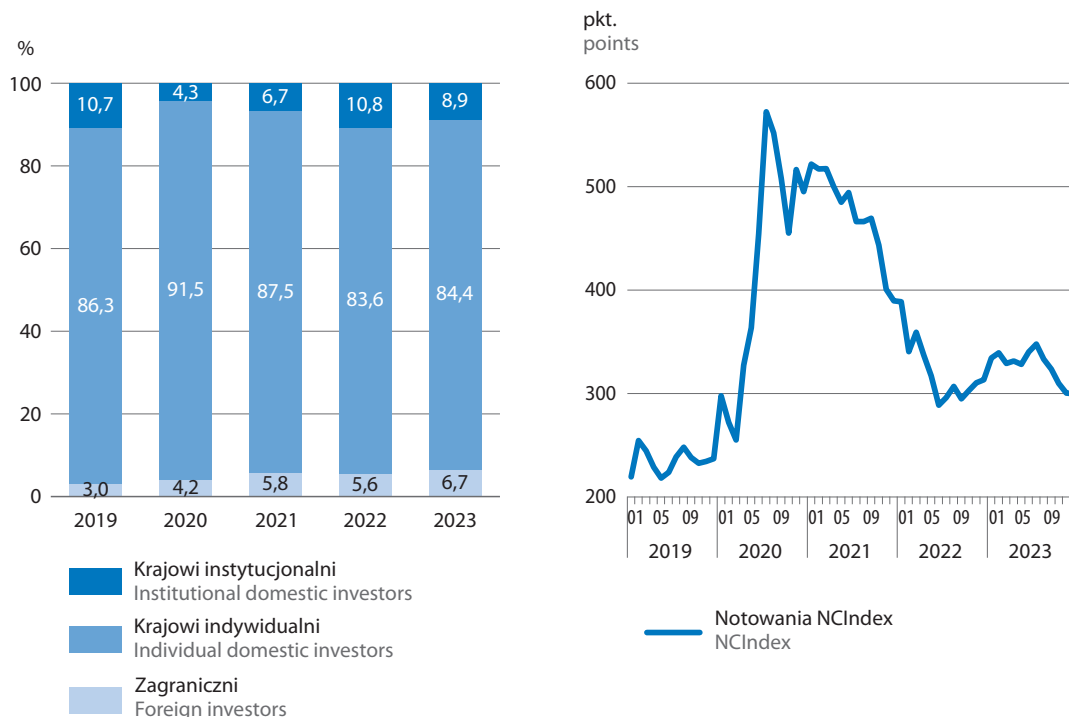
Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba notowanych spółek Number of all listed companies					
Spółki Companies	375	373	380	379	359
w tym zagraniczne of which foreign companies	6	5	4	4	4
Kapitalizacja (w mln zł) Capitalisation (in million PLN)					
Kapitalizacja spółek Capitalisation of companies	9 705	19 760	19 183	14 517	12 860
Spółki krajowe Domestic companies	9 095	18 669	18 969	14 395	12 732
Spółki zagraniczne Foreign companies	610	1 091	214	121	128
Dane rynkowe Market data					
Stopa dywidendy (%) Dividend yield (%)	0,6	0,4	0,7	0,8	1,1

Źródło: GPW. (2024). Rocznik Giełdowy 2023.

Source: WSE. (2024). WSE Yearbook 2023.

Analogicznie jak w roku poprzednim, w obrotach akcjami na rynku NC w 2023 r. przeważali inwestorzy indywidualni, a ich udział wzrósł do 84,4% z 83,6% w 2022 r. Udział krajowych inwestorów instytucjonalnych spadł natomiast z poziomu 10,9% w 2022 r. do 8,9% na koniec 2023 r. Udział inwestorów zagranicznych w obrotach na rynku NC odnotował wzrost i wyniósł 6,7% (wobec 5,6% w 2022 r.).

Wykres 4.6.3. Udział grup inwestorów w obrotach na rynku NewConnect (lewy) oraz notowania NCIndex (prawy)
Chart 4.6.3. Investor share in trading on NewConnect market (left) and NCIndex (right)

Źródło: GPW. (2024). Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2009-2023, www.gpw.pl oraz GPW. (2024). Rocznik Giełdowy 2023.

Source: WSE. (2024). Investor share in exchange trading – aggregated data 2009-2023, www.gpw.pl and WSE. (2024). WSE Yearbook 2023.

NCIndex na koniec 2023 r. osiągnął poziom 299,8 pkt., wobec 313,3 pkt. w roku poprzednim. Stopa zwrotu z indeksu była ujemna i wyniosła -4,3% (wartość w 2022 r. również była ujemna: -19,6%). Najniższy poziom indeksu dla danych dziennych odnotowano w grudniu 2023 r., kiedy to indeks osiągnął poziom 288,4 pkt., poziom ten był wyższy od najniższego odnotowanego w 2022 r. (284,4 pkt.). Najwyższy poziom indeksu wystąpił w lipcu 2023 r., wyniósł on 350,5 pkt. i był niższy od najwyższego poziomu indeksu NCIndex w 2022 r. (429,3 pkt.).

Rynek obligacji Catalyst

Catalyst bonds market

W 2023 r. liczba emitentów, których obligacje były notowane na rynku Catalyst, uległa zmniejszeniu względem roku poprzedniego i wyniosła 125 (130 w 2022 r.). Odnotowano natomiast wzrost liczby notowanych serii obligacji – z 545 w roku 2022 do 630 na koniec 2023 r.

W ramach notowań ciągłych zmniejszyła się o liczbę transakcji przypadająca na jedną sesję, było to 495 transakcji, wobec 572 w 2022 r. Średnia wartość transakcji zawieranej na rynku spadła o 16,3% do poziomu 46,1 tys. zł, wobec 55,1 tys. zł w 2022 r.

Wartość obrotów obligacjami w notowaniach ciągłych na rynku Catalyst zmniejszyła się o 27,9% (przy wzroście o 166,9% w 2022 r.) i wyniosła 5,7 mld zł. Średnie obroty przypadające na jedną sesję wyniosły 22,8 mln zł i były niższe o 27,6%.

Tablica 4.6.3. Charakterystyka rynku Catalyst
 Table 4.6.3. Characteristics of Catalyst market

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba emitentów Number of issuers	145	128	129	130	125
Liczba notowanych obligacji Number of listed bonds	562	515	547	545	630
Obroty (w mln zł) Turnover (in million PLN)					
Wartość obrotów Total turnover value	2 743	2 674	2 963	7 907	5 704
Transakcje Transactions					
Liczba transakcji na sesję Number of transactions per session	325	323	254	572	495
Średnia wartość transakcji (w tys. zł) Average value of transaction (in PLN thousand)	34,0	32,8	46,5	55,1	46,1

Źródło: GPW. (2024). Rocznik Giełdowy 2023.
 Source: WSE. (2024). WSE Yearbook 2023.

4.7. Wyszczególnienie segmentów rynku finansowego

4.7. Specialized financial market segments

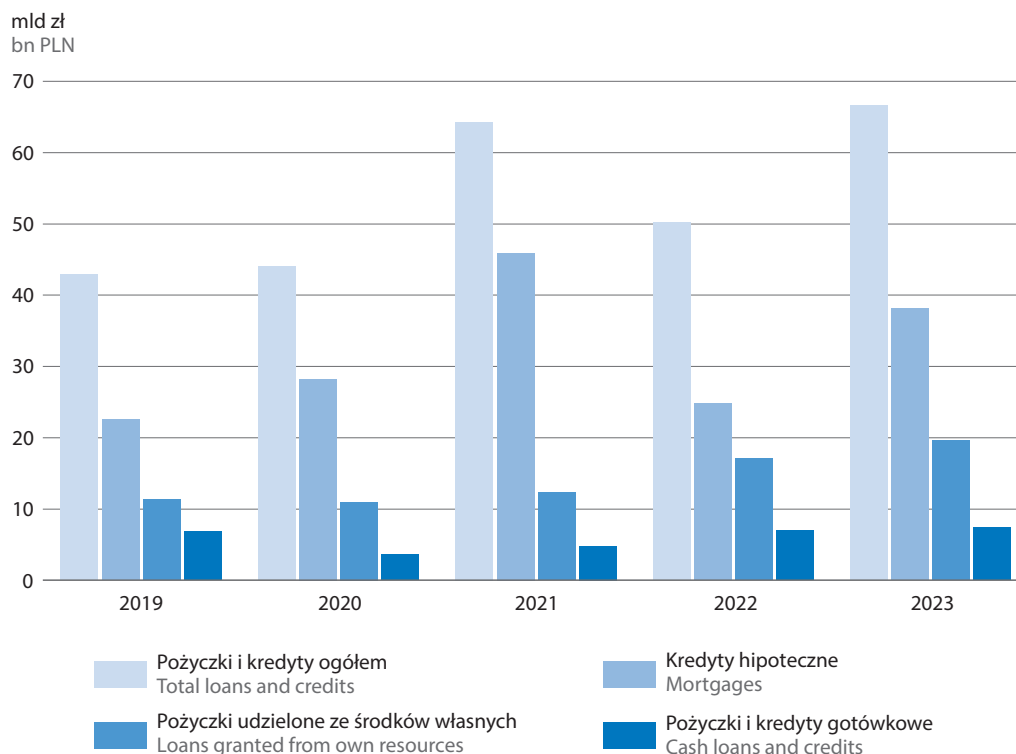
Główny Urząd Statystyczny bada i analizuje szereg ważnych dla gospodarki i społeczeństwa segmentów rynku finansowego nieobjętych nadzorem finansowym. W podrozdziale przedstawiono działalność podmiotów w zakresie następujących rynków: pośrednictwa kredytowego (podmiotów współpracujących z bankami oraz podmiotów udzielających pożyczek ze środków własnych), działalności faktoringowej, działalności leasingowej oraz windykacyjnej.

Charakterystyka działalności podmiotów pośrednictwa kredytowego

Characteristics of credit intermediation entities

W 2023 r. przedsiębiorstwa pośrednictwa kredytowego i udzielające pożyczek ze środków własnych uczestniczyły w zawarciu 5 018 tys. umów na kredyty i pożyczki. Z usług tych firm skorzystało 2 593 tys. klientów. Wartość kredytów i pożyczek ogółem udzielonych przez przedsiębiorstwa pośrednictwa kredytowego i udzielające pożyczek ze środków własnych w 2023 r. wyniosła 66,6 mld zł, z tego osobom fizycznym udzielono kredytów i pożyczek o wartości 56,5 mld zł (84,8% ogólnej wartości udzielonych kredytów i pożyczek), a przedsiębiorstwom 10,1 mld zł (15,2%).

Wykres 4.7.1. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek według rodzaju
 Chart 4.7.1. Value of loans and borrowings by type

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Charakterystyka działalności podmiotów faktoringowych

Characteristics of factoring entities

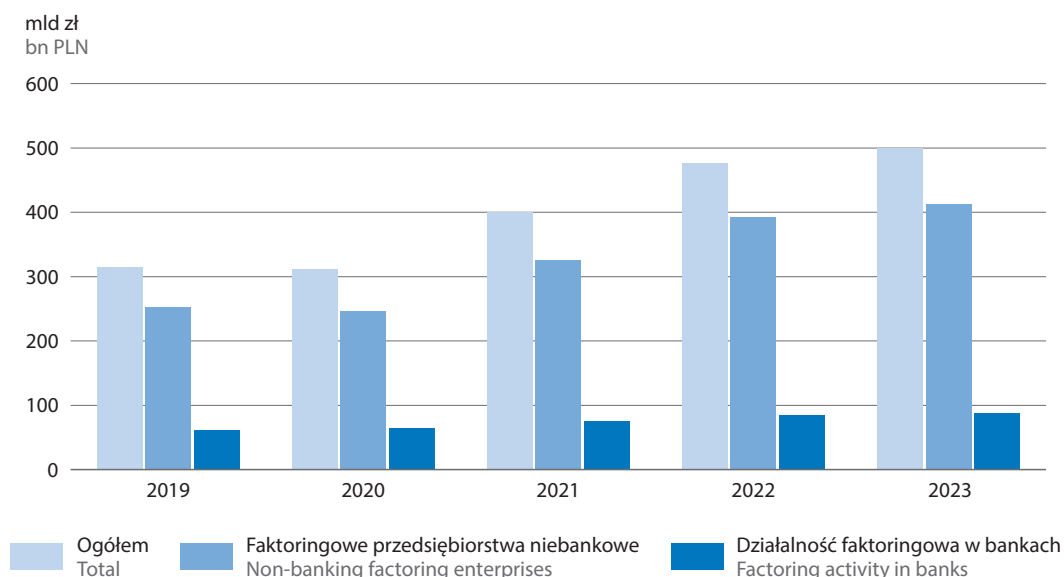
Badane przedsiębiorstwa faktoringowe w 2023 r. wykupiły 27 082 tys. faktur. W faktoringu krajowym liczba faktur wyniosła 25 632 tys. (94,6% ogólnej liczby wykupionych faktur), a w faktoringu zagranicznym 1 450 tys. (czyli 5,4%).

Faktoringowe przedsiębiorstwa niebankowe w 2023 r. wykupiły 24 113 tys. faktur (89,0% faktur ogółem), a banki komercyjne, które zajmowały się faktoringiem obok statutowej działalności bankowej, wykupiły 2 969 tys. faktur (11,0% faktur ogółem).

Wartość wykupionych wierzytelności przez przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością faktoringową w 2023 r. wyniosła 500,0 mld zł, z tego w faktoringu krajowym 447,7 mld zł (89,5% ogólnej wartości wykupionych wierzytelności), a w faktoringu zagranicznym 52,3 mld zł (10,5%).

W 2023 r. faktoringowe przedsiębiorstwa niebankowe wykupiły wierzytelności na kwotę 412,5 mld zł, a banki wykupiły wierzytelności o wartości 87,5 mld zł.

Wykres 4.7.2. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w przedsiębiorstwach faktoringowych
 Chart 4.7.2. Value of purchased receivables in factoring enterprises throughout a year

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

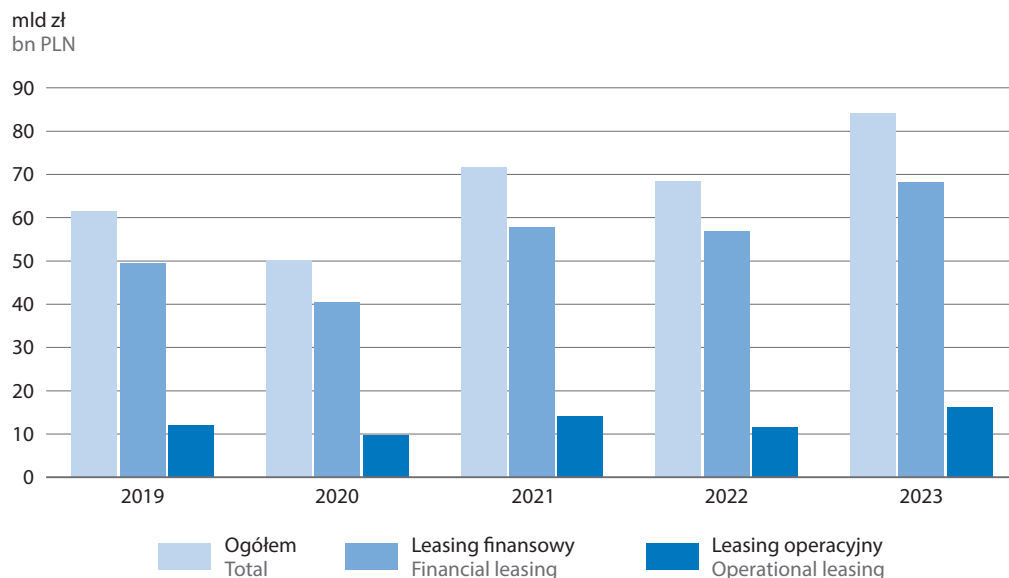
Charakterystyka działalności podmiotów leasingowych

Characteristics of leasing entities

W 2023 r. przedsiębiorstwa leasingowe przekazały w leasing 726 tys. przedmiotów (środków) o wartości 84,2 mld zł. Przedsiębiorstwa te przekazały w leasing zarówno przedmioty (środki) nowe – 545 tys. szt. o wartości 66,0 mld zł, jak i przedmioty (środki) używane – 181 tys. szt. o wartości 18,2 mld zł. Najwięcej oddano w leasing środków transportu drogowego, bo aż 399 tys., a wartość tych środków wyniosła 63,3 mld zł, w tym samochodów osobowych wyleasingowano 293 tys. na kwotę 40,8 mld zł. Na drugim miejscu, co do liczby środków oddanych w leasing były maszyny i urządzenia przemysłowe, których w leasing oddano 166 tys., a wartość ich wyniosła 17,6 mld zł. Na trzecim miejscu były komputery i sprzęt biurowy (80 tys.), o wartości 0,8 mld zł.

Pod względem rodzaju leasingu i jego wartości w 2023 r. umowy leasingu finansowego stanowiły 80,9%, leasingu operacyjnego 19,1%. W strukturze leasingu finansowego w 2023 r. przeważał leasing środków transportu drogowego, którego udział wyniósł 73,0% oraz leasing maszyn i urządzeń przemysłowych – 22,3%. Podobna sytuacja wystąpiła w strukturze wartości leasingu operacyjnego, w 84,0% był to leasing środków transportu drogowego, a w 15,0% leasing maszyn i urządzeń przemysłowych.

Wykres 4.7.3. Wartość nowych umów leasingu według rodzaju leasingu
 Chart 4.7.3. Value of new lease agreements by type of lease

Źródło: badania własne GUS.

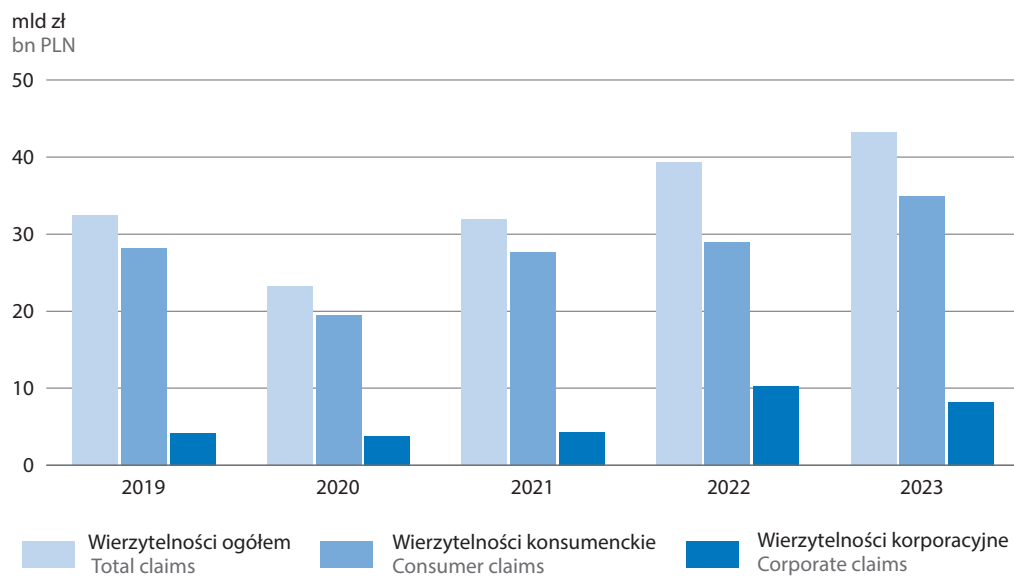
Source: Statistics Poland own research.

Charakterystyka działalności podmiotów windykacyjnych

Characteristics of debt collection companies

Przedsiębiorstwa windykacyjne w 2023 r. przyjęły do obsługi 9 603 tys. wierzytelności o wartości nominalnej 43,2 mld zł, w których 80,9% stanowiły wierzytelności konsumenckie, a korporacyjne 19,1%. Średnia wartość przyjętych do obsługi wierzytelności wyniosła 4 496 zł, przy 4 174 zł w roku poprzednim. Przedsiębiorstwa windykacyjne według stanu na koniec 2023 r. obsługiwały 18 693 tys. spraw czynnych wierzytelności (bez funduszy inwestycyjnych) o wartości nominalnej 164,7 mld zł, z tego 78,8% stanowiły wierzytelności konsumenckie, a korporacyjne – 21,2%.

Wykres 4.7.4. Wartość wierzytelności przyjętych do obsługi
 Chart 4.7.4. Value of claims accepted for service

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Aneks I. Badanie specjalizacji regionalnych w świetle nowych danych KLEMS

Annex I. Research on regional specialization in the light of new KLEMS data

Wstęp Introduction

Poniżej zaprezentowano rozwinięcie możliwości badania specjalizacji regionalnych (na poziomie województw) w ramach rachunku produktywności gospodarki KLEMS¹⁵⁵. Prezentację wyników poprzedzono wprowadzeniem metodologicznym¹⁵⁶. Rachunek produktywności KLEMS zrealizowano w sposób zgodny z podstawami neoklasycznej teorii wzrostu gospodarczego. Zaletą ujęcia ściśle neoklasycznego jest jego przejrzystość oraz ustalona międzynarodowa metodyka i praktyka zastosowania, szczególnie w analizach dotyczących dłuższego horyzontu czasowego. Do wad zwykle zalicza się bardzo duże zapotrzebowanie na wysokiej jakości statystyczne dane wejściowe do rachunku. Specyfiką zastosowanej postaci funkcji produkcji jest także jednorodność stopnia jeden.

Taka dekompozycja czerpie swoją podstawową inspirację z teorii dekompozycji Roberta Solowa¹⁵⁷, której statystyczne fundamenty metodologiczne zostały opracowane przez Dale'a Jorgensona¹⁵⁸ i współpracowników w postaci rachunku produktywności gospodarki KLEMS¹⁵⁹. Jego nazwa wskazuje na czynniki, do których ten rachunek produktywności się odwołuje. Są to tzw. „czynniki pierwotne¹⁶⁰”, czyli „kapitał” oraz „praca” i czynniki „wtórne”, które są składowymi „zużycia pośredniego”, czyli „energia”, „materiały”, obejmujące zarówno surowce jak i półprodukty oraz „usługi”, rozumiane jako wkłady pozyskiwane przez przedsiębiorstwa z zewnątrz. Jest to zatem dekompozycja czynnikowa, gdyż jej podstawowym celem jest ustalenie wkładów poszczególnych czynników do wzrostu gospodarczego.

W efekcie zrealizowanej pracy metodologicznej w Departamencie Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS wyniki rachunku produktywności KLEMS dla gospodarki Polskiej zostały opublikowane na stronie internetowej GUS¹⁶¹ i od tego momentu są regularnie aktualizowane, w miarę dostępności danych wejścio-

¹⁵⁵ Na podstawie: Kotlewski D. (2022). Przesłanki za wykorzystaniem rachunkowości wzrostu gospodarczego w badaniu specjalizacji regionalnych. *Ekonomista*, 2, s. 105–128. W aspekcie metodologicznym także w: Kotlewski D. & Błażej M. (2020). Sustainability of the Convergence between Polish and EU Developed Economies in the Light of KLEMS Growth Accounting. *Bank i Kredyt*, 51(2), s. 121–142 oraz Kotlewski D. & Błażej M. (2022). Evidence for Middle-Income Trap Non-occurrence in the Light of KLEMS Growth Accounting for Poland. *The Review of Income and Wealth* 68(S1).

¹⁵⁶ Zwięzłe streszczenie na podstawie: Kotlewski D. & Błażej M. (2020). KLEMS Growth Accounting Implemented in Poland. *Statistics in Transition*, 21(1), 95–122 oraz Kotlewski D. (2020). Rachunek produktywności KLEMS dla polskiej gospodarki. Biblioteka Wiadomości Statystycznych, GUS, Warszawa 2020.

¹⁵⁷ Solow, R. M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth. *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 70, No. 1, s. 65–70 oraz Solow, R. M. (1957). Technical Change and the Aggregate Production Function. *Review of Economics and Statistics*, Vol. 39, No. 3, s. 312–320.

¹⁵⁸ Jorgenson, D. W., Gollop, F. M., Fraumeni, B. M. (1987). *Productivity and US Economic Growth*. Cambridge MA: Harvard University Press; Jorgenson, D. W., Griliches, Z. (1967). The explanation of Productivity Change. *Review of Economic Studies*, 34, 249–283 oraz Jorgenson, D. W., Ho, M. S., Stiroh, K. J. (2005). *Productivity, Volume 3: Information Technology and the American Growth Resurgence*, Cambridge MA, London: MIT Press.

¹⁵⁹ Oprócz rachunku KLEMS (którego nazwa pochodzi od symboli literowych tradycyjnie używanych w zapisie formalnym dla wielkości ekonomicznych lub od pierwszych liter słów w języku angielskim, tj. K – Capital, L – Labour, E – Energy, M – Materials, S – Services) istnieje druga metodologia bazująca na tych samych podstawach (dekompozycja Solowa) realizowana przez OECD, która przyjmuje pewne założenia upraszczające, umożliwiające włączenie do analizy większej liczby krajów.

¹⁶⁰ Według: Hulten C. R. (2009). *Growth Accounting*. NBER Working Paper Series 15341. Inni autorzy często uważają tylko pracę za czynnik pierwotny. W każdym razie komponenty zużycia pośredniego są wtórne w stosunku do dwóch „podstawowych” czynników produkcji, tj. pracy i kapitału w tym sensie, że zostały powołane do życia dzięki nakładowi pracy i kapitału.

¹⁶¹ <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/>.

wych do rachunku. Najważniejszą taką aktualizacją jest zrealizowanie pełnego rachunku produktywności KLEMS na poziomie województw. Obecnie dostępne dane KLEMS dla zagregowanej polskiej gospodarki i województw obejmują lata 2005–2020.

Metodologia Methodology

Standardowa postać dekompozycji wartości dodanej brutto (WDB) stosowana w ramach rachunku produktywności KLEMS ma postać:

$$\Delta \ln V_{jt} = \bar{w}_{jt}^K \Delta \ln K_{jt} + \bar{w}_{jt}^L \Delta \ln L_{jt} + \Delta \ln A_{jt}^V \quad (1)$$

gdzie: V – WDB, K – wartość usług kapitału¹⁶², L – wartość usług pracy, zaś A^V – to wieloczynnikowa produktywność gospodarki (*Multifactor Productivity* – MFP) obliczana rezydualnie. Wyrażenie związane z MFP odpowiada, co do istoty, tzw. „reszcie Solowa” z pierwotnej wersji neoklasycznej teorii wzrostu gospodarczego (w indeksie górnym wskazano, że chodzi o MFP wyliczane z WDB). Symbole w indeksie dolnym wskazują na sektory gospodarki j oraz na okresy roczne t . Udziały w obliczane są jako średnie międzyokresowe pomiędzy okresem uprzednim a bieżącym. Są to udziały danego czynnika w podziale zagregowanego dochodu identyfikowanego w tym rachunku z WDB, a w indeksie górnym wskazano do jakiego czynnika dany udział się odnosi.

Wzór powyższy podobnie jak dekompozycja Solowa jest zawsze spełniony, ponieważ ostatnie wyrażenie jest obliczane rezydualnie, jako różnica pomiędzy pozostałymi. Wyrażenia związane z kapitałem K oraz pracą L są dalej dekomponowane na kapitał ICT i kapitał non-ICT oraz na godziny przepracowane i tzw. kompozycję pracy¹⁶³. Wszystkie główne zmienne we wzorze (1) są obliczane w drodze agregacji z zastosowaniem procedury Törnqvista:

$$\Delta \ln F_{jt} = \sum_i \bar{v}_{ijt}^F \Delta \ln F_{it} \quad (2)$$

gdzie: F – odpowiednio V , K lub L z wzoru (1). Udziały v – to średniookresowe udziały podobnie jak wyżej opisane udziały w , a w indeksie górnym oznaczono czynnik, do którego się odnosi dany udział. W indeksie dolnym symbol i oznacza kolejny element z najniższego poziomu agregacji sumowany do agregacji j .

W warunkach polskich możliwe okazało się wydzielenie kapitału ICT z dostępnych agregacji danych, dzięki przyjęciu pewnych założeń. Zmiana kompozycji pracy jest interpretowana jako zmiana jakości pracy w sensie jej produktywności ekonomicznej i stanowi podstawowy element, który odróżnia rachunek produktywności KLEMS od tradycyjnej dekompozycji Solowa, w której jakość pracy była zawarta w TFP¹⁶⁴. Stosowanie wyrażeń logarytmicznych w rachunku KLEMS zapewnia pełną zgodność matematyczną wzoru (1) z pierwotnie multiplikatywną postacią funkcji produkcji, czyli funkcji Cobba-Douglasa. W związku z tym, że przyrosty są w większości przypadków dodatnie oraz niewielkie (kilkuprocentowe) przybliżenie logarytmiczne nie wpływa istotnie na otrzymane wyniki. Rachunek produktywności KLEMS wykonuje się nie tylko na poziomie całej gospodarki, ale także na poziomie odpowiednio dobranych grup sekcji, sekcji, grup działów i działów, co umożliwia sektorową obserwację gospodarki.

¹⁶² W starszych wersjach rachunków dekompozycji wzrostu gospodarczego zwykle chodziło o nakłady kapitału (zasób kapitału), podobnie z czynnikiem praca – nakłady pracy (zasób pracy). Zostały one zastąpione w rachunku produktywności KLEMS ich usługami. Wkłady usług czynników nieco odbiegają pod względem wartości od wkładów zasobów czynników, gdyż przy agregacji stosowana jest procedura Törnqvista, o czym dalej. Ma to poważne konsekwencje metodologiczne (szczegółowo w podanych wyżej opracowaniach), ale nie ma decydującego znaczenia dla prezentowanych wyników.

¹⁶³ Rozwinięcie zarysowanej tu metodyki można znaleźć na stronie internetowej GUS poświęconej rachunkowi KLEMS, a bardziej szczegółowo w podanych wyżej źródłach.

¹⁶⁴ Można przyjąć, że MFP z rachunku KLEMS jest pewnym nowszym wariantem TFP (Total Factor Productivity).

Porównania dla sekcji PKD i polskich województw

Comparison for NACE sections and polish voivodships

Cechą rachunku produktywności KLEMS jest to, że dekompozycje wykonuje się na poziomie sektorów (sekcji i działów PKD). Dzięki temu można prześledzić źródła wzrostu gospodarczego oraz porównać między sobą kraje pod tym względem. Analizy można zaprezentować dla krajów, dla których wykonywany jest rachunek KLEMS, a w jego ramach dekompozycja WDB¹⁶⁵. Dekompozycja wzrostu pozwala badać jego strukturę z punktu widzenia wkładów czynnikowych od tego wzrostu, a zatem przybliżać wiedzę o przyczynach istniejącego stanu rzeczy. Pożądane jest wykonanie takiej dekompozycji nie tylko według krajów, ale także według regionów tych krajów, które już wykonują rachunek produktywności KLEMS na poziomie agregatu całej gospodarki i sektorów działalności, czyli np. w Polsce według województw.

Ww. idea regionalnego rachunku KLEMS opiera się na spostrzeżeniu, że rachunkowość wzrostu gospodarczego jest odporna na problemy związane z teoriami handlu¹⁶⁶. Nie przeszkadzają jej żadne nieciągłości między różnymi krajami ani stopień integracji prowincji danego kraju. Dekompozycja wskazuje wprost na konkurencyjność danej gospodarki (o ile przyjmie się neoklasyczne założenia dotyczące funkcji produkcji dotyczące stałych przychodów skali i doskonałej konkurencji w gospodarce). Wkład czynnika praca w postaci godzin przepracowanych można bowiem wiązać z kategorią wzrostu zasobowego (jakość pracy, czyli kompozycję pracy, z kapitałem ludzkim), wkład kapitału z kategorią wzrostu inwestycyjnego (kapitał ICT w dużym stopniu z inwestycjami w high-tech), a wkład MFP z kategorią wzrostu innowacyjnego (TFP obejmuje także ww. kapitał ludzki, a także jakość kapitału, która jest w wielu przypadkach większa dla sektora ICT). W takiej sytuacji jasne jest, że w świetle powyższego dana gospodarka jest tym bardziej konkurencyjna, im większa jest produktywność MFP lub TFP (z uwzględnieniem ww. kapitału ludzkiego oraz lepszych transz kapitału fizycznego). Przy porównywalnych poziomach wzrostu dla indywidualnych krajów „lepszy” jest ten wzrost, w którym udział względny wkładów MFP lub TFP jest większy. Można zatem domniemywać, że dotyczy to także regionów wewnątrz poszczególnych krajów.

Jednak, aby lepiej poznać istotę tego zagadnienia, analizę taką można przeprowadzić dla sektorów w określonym kraju. W tym celu uszeregowano wybrane sektory (sekcje PKD) od lewej do prawej pod względem tempa przyrostu WDB. W tej analizie pominięto sekcję A (rolnictwo), gdyż wykorzystywanie rachunków produktywności jest dla niej kontrowersyjne i w związku z tym niepraktykowane¹⁶⁷. Pominięto także sekcje, które w rachunku KLEMS nie należą do tzw. gospodarki rynkowej, tj. sekcje: L (działalność związana z obsługą rynku nieruchomości), O (administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne), P (edukacja), Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna)¹⁶⁸, gdyż ze względu na bezpośrednie finansowanie z budżetu państwa tych działalności ich analiza w ramach metodologii skierowanej fundamentalnie na badanie gospodarki rynkowej nie daje miarodajnych wyników oraz sekcje T i U z uwagi na ich znikome znaczenie w gospodarce narodowej. Zachowano jednak sekcje PKD 2007 dotyczące działalności skomercjalizowanych, które pozostają pod silną kontrolą publiczną lub które są silnie wspierane z budżetu państwa.

Widać, że im szybsze jest tempo wzrostu gospodarczego w danej sekcji PKD, tym generalnie większy jest udział MFP w tym wzroście. Jeżeli dana sekcja rozwija się szybciej od kategorii „Polska ogółem”, a szczególnie od kategorii „Gospodarka rynkowa”, to przyczynia się do podniesienia średniego tempa wzrostu na poziomie zagregowanym gospodarki – zwykle taka sekcja ma bardzo duży wkład MFP do jej wzrostu. Wyróżnia się przy tym przetwórstwo przemysłowe (sekcja C), które w okresie 2005–2012 rozwijało się najszybciej. Widać także, że w okresie 2013–2020 działalność związana z informacją i komunikacją (sekcja J) wysunęła się na prowadzenie spośród wszystkich wyróżnionych działalności PKD na poziomie sekcji.

¹⁶⁵ Nie dla wszystkich krajów obecnych na platformach EU KLEMS jest wykonywana dekompozycja wzrostu gospodarczego, w postaci dekompozycji przyrostu WDB, będącej najistotniejszą częścią rachunku produktywności KLEMS. Dotyczy to także ostatniej publikacji danych – EU KLEMS 2023 release (Luiss Lab of European Economics (2023), EUKLEMS & INTANProd – Release 2023, <https://euklems-intanprod-llee.luiss.it/>).

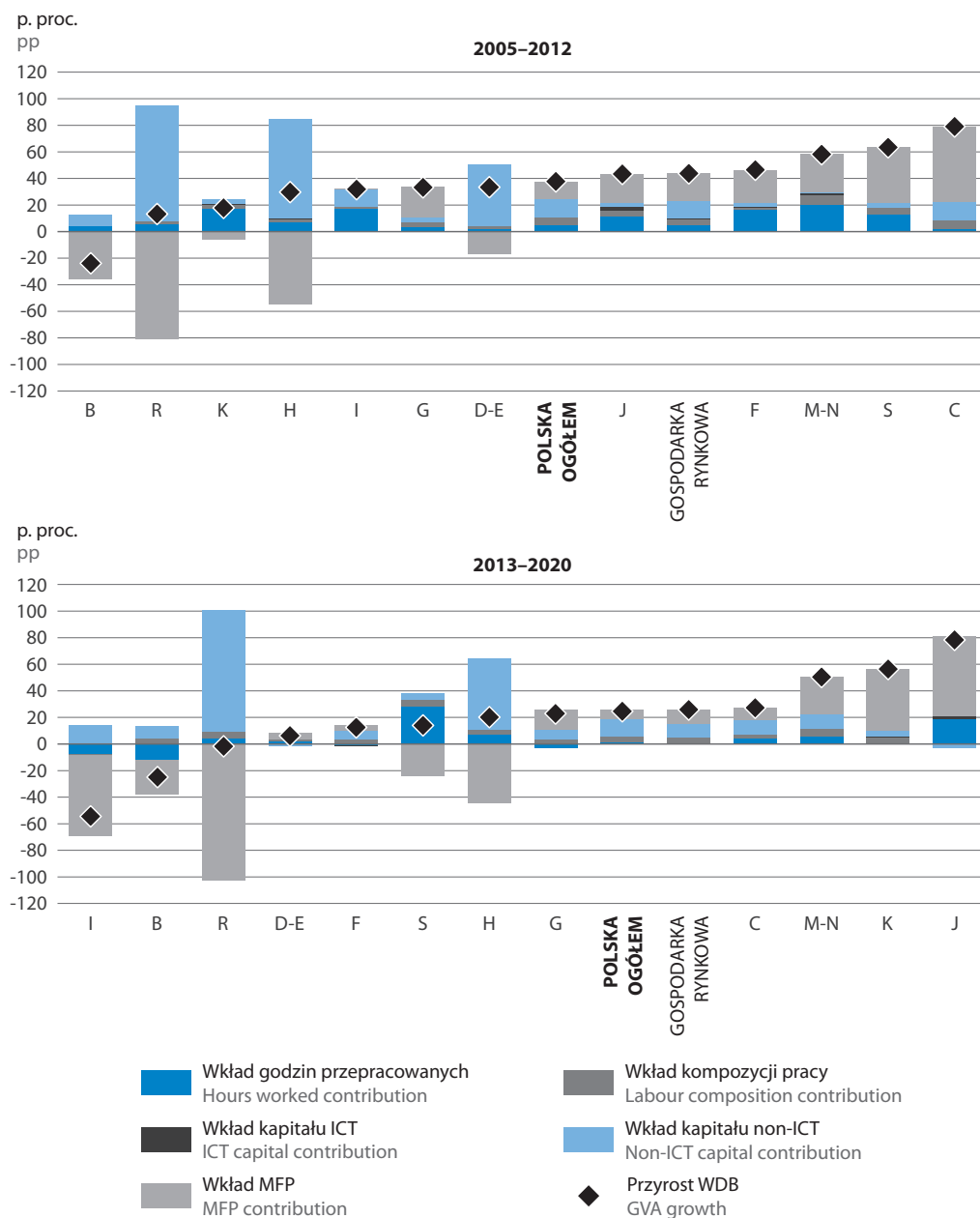
¹⁶⁶ Kotlewski D. (2022). Przesłanki za wykorzystaniem rachunkowości ... op. cit.

¹⁶⁷ W sekcji A występuje zjawisko bardzo dużego samozatrudnienia, które jest szacowane na podstawie pewnych założeń przybliżających. W rezultacie szacunki dynamiki wzrostu czynnika praca w sekcji A są bardzo przybliżone.

¹⁶⁸ Gospodarkę rynkową należy rozumieć jako gospodarkę bez państwa. W rachunku KLEMS standardowo stosuje się podaną tutaj przybliżoną definicję tej gospodarki rynkowej.

W świetle powyższego wydaje się, że przeprowadzenie tego rodzaju badań na poziomie regionalnym, czyli np. województw pozwoliłoby ustalić sektorową dystrybucję specjalizacji regionalnych – specjalizacji, które należy uznać za inteligentne w tym sensie, że przyczyniają się do przyspieszenia tempa wzrostu regionów.

Wykres A.I.1. Dekompozycja skumulowanego przyrostu WDB dla wybranych sektorów gospodarki polskiej (w p. proc.)
Chart A.I.1. Decomposition of compound GVA growth rates for selected economic sectors in Poland (in pp)

Uwaga: na wykresach ułożono sekcje PKD od lewej do prawej wg rosnącego skumulowanego przyrostu WDB. Dla porównania dodano wartości dla całej polskiej gospodarki (Polska razem) i dla gospodarki rynkowej według jej definicji stosowanej w rachunku KLEMS.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (<https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/>). Note: the order of NACE sections from left to right is according to the increasing compound GVA growth level. For comparisons the values for the entire Polish economy (Total Poland) and for the market economy (according to its definition used in KLEMS accounting) have been added.

Source: Own elaboration based on Statistics Poland data (<https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/>).

Inteligentne specjalizacje zwykle się rozumie jako „Zdolności systemu ekonomicznego (np. regionu) do tworzenia nowych specjalizacji w drodze procesu odkrywania nowych obszarów możliwości oraz za pomocą lokalnej koncentracji i aglomeracji zasobów i kompetencji w tych obszarach. Te zdolności mają na celu zainicjowanie zmian strukturalnych w regionach w formie dywersyfikacji, transformacji, modernizacji lub zmian radykalnych polegających na powstawaniu nowych rynków aktywności gospodarczej, a w efekcie podniesienie konkurencyjności regionów”¹⁶⁹.

Tutaj rozumie się jednak inteligentne specjalizacje regionalne inaczej. Przyjmuje się dla nich roboczą definicję, że są to już funkcjonujące, a nie nowe potencjalne specjalizacje dające ww. przewagę ekonomiczną. Chodzi zatem o robocze ograniczenie badania do rzeczywistości już powołanej do życia, dzięki czemu zwiększają się możliwości empirycznego i ilościowego zbadania tego zagadnienia. Mniej zatem badamy nieznaną przyszłość, a bardziej zastanawiamy się nad rzeczywistością i jej dynamiką. Pomimo tego ograniczenia podejście to ma duże znaczenie dla badania procesów rozwojowych, gdyż szeroko rozumiane sektory w rozumieniu np. sekcji lub działów PKD mogą przez analogię być rozwijane innowacyjnie w określonych dziedzinach z wykorzystaniem już istniejących i stwierdzonych przewag sektorowych regionów. Jednocześnie takie rozumienie inteligentnych specjalizacji regionalnych należy uznać za bliższe „właściwym” inteligentnym specjalizacjom regionalnym, tj. rozumianym według zacytowanej wyżej definicji niż ich rozumienie po prostu jako dziedziny, w których region się wyspecjalizował. Te ostatnie obejmują bowiem także działalności schyłkowe, które czasem zawzięcie się broni oraz inne działalności niekoniecznie wysoko konkurencyjne i silnie wzrostowe, które upowszechniły się w danym regionie z różnych powodów, np. historycznych.

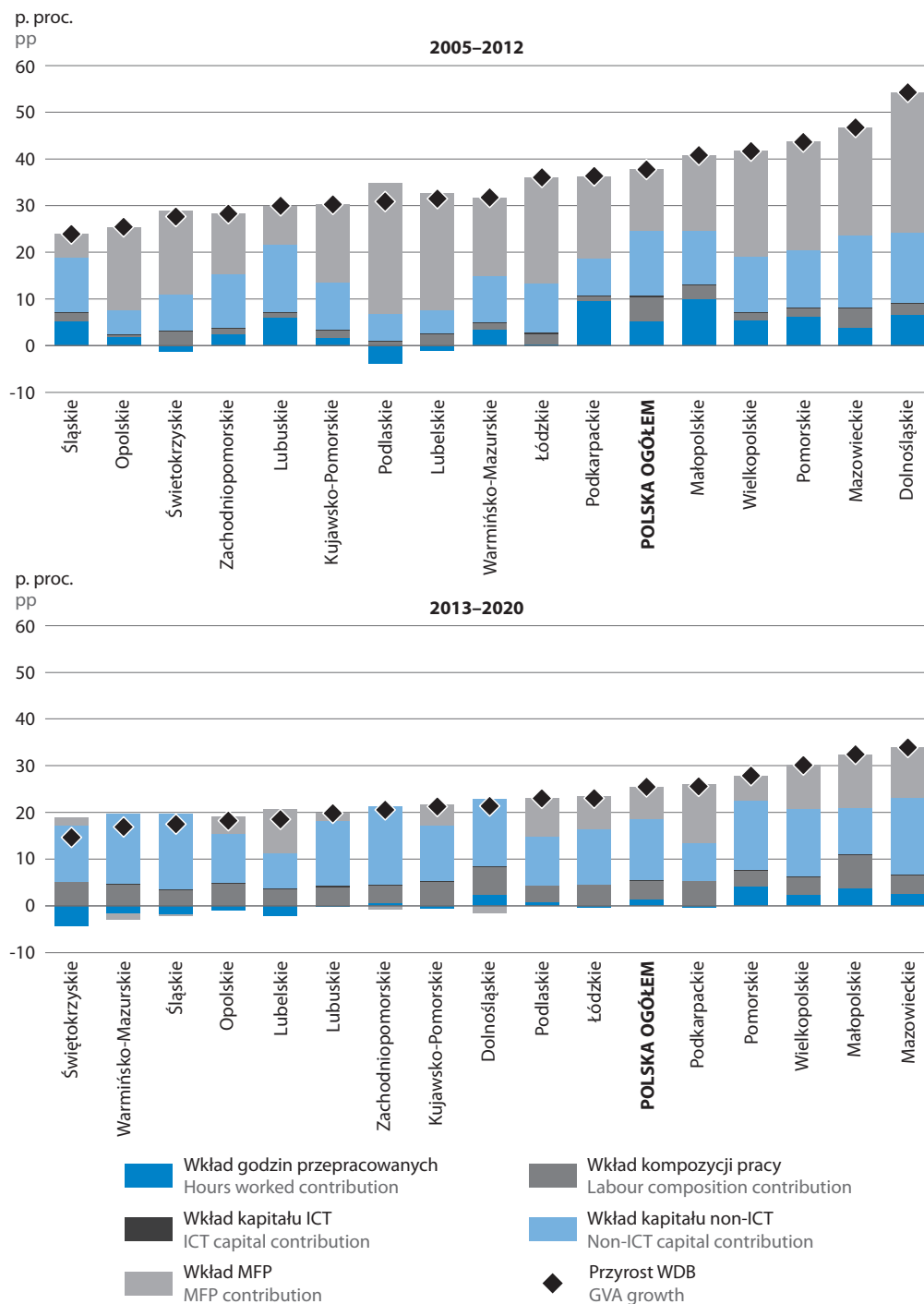
Zamierzonym i zrealizowanym celem było wykonanie regionalnego rachunku produktywności KLEMS według województw¹⁷⁰. Dane dla dekompozycji w ramach rachunku produktywności KLEMS zostały opublikowane na stronie internetowej GUS. Pobrane z tej strony dane roczne zostały wykorzystane do obliczeń skumulowanych przyrostów WDB oraz skumulowanych wkładów (kontrybucji) do tych przyrostów. W świetle tak otrzymanej dekompozycji dla wartości skumulowanych widać, że województwa rozwijające się względnie szybciej to ogólnie te o relatywnie większej kontrybucji MFP¹⁷¹ – efekt ten jest bardziej widoczny dla okresu 2013–2020. Jeżeli tę dekompozycję wykonana się oddzielnie dla indywidualnych sekcji PKD, to szybko można ustalić, które województwa mają przewagę w określonych działalnościach, czyli można przybliżyć w sposób ilościowy inteligentne specjalizacje regionów. Obecnie, tj. po zrealizowaniu regionalnego rachunku produktywności KLEMS, jest to możliwe nie tylko według sekcji, ale również według 34 agregacji KLEMS na poziomie działów PKD.

¹⁶⁹ Foray D. (2015). *Smart Specialisation. Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy*. Routledge, London

¹⁷⁰ Według opracowanej metodologii w: Kotlewski D. (2020). *Rachunek produktywności KLEMS dla polskiej gospodarki ... op. cit.*

¹⁷¹ W tym badaniu wykorzystano ten wariant rezydualnej produktywności.

Wykres A.I.2. Dekompozycja skumulowanego przyrostu WDB według polskich województw (w p. proc.)
Chart A.I.2. Decomposition of compound GVA growth rates for Polish voivodeships (in pp)

Uwaga: na wykresach ułożono województwa od lewej do prawej wg rosnącego skumulowanego przyrostu WDB. Dla porównania dodano wartości dla całej polskiej gospodarki (Polska razem).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (<https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/>).

Note: the order of voivodeships from left to right is according to the increasing compound GVA growth level. For comparisons the values for the entire Polish economy (Total Poland) have been added.

Source: Own elaboration based on Statistics Poland data (<https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/>).

Podsumowanie

Conclusion

W oryginalnym artykule wskazano, że w przeciwieństwie do metod (w tym rachunek KLEMS) związanych z rachunkowością wzrostu gospodarczego (zarówno opartych na metodologii indeksowej, jak i ekonometrycznej) stosowanie klasycznych teorii handlu do badania przewag sektorowych, zatem także inteligentnych specjalizacji regionalnych, jest związane z problemami metodologicznymi, które w znacznej mierze są nierozwiązywalne. Nie zmniejsza to znaczenia i wartości tych teorii, ale ogranicza ich zastosowanie w przedmiotowym celu. Stosunkowo odporna na kłopoty metodologiczne jest nowa geografia ekonomiczna Paula Krugmana, ale wnioski z niej wynikające dla przedmiotowego zagadnienia pozostają ograniczone.

Teoria Luca Antonio Ricciego, która zręcznie łączy powyższe klasyczne teorie handlu z nową geografiami ekonomiczną Krugmana aplikowana modelowo pozwala wskazać na pewne procesy związane z możliwością bifurkacji centrum na peryferia w niektórych przypadkach. Tam, gdzie można zapewnić większą produktywność na peryferiach, tam może się przenosić z centrum produkcja w zakresie niektórych działalności. Jest to istotne szczególnie w dłuższym okresie, w którym może ewentualnie odbywać się przebudowa układu centrum–peryferia. Zatem można przezwyciężyć fatalizm związany z podziałem na centrum i peryferia, ale tylko niektórym regionom i krajom to się udaje.

Fakt, że produktywność jawi się jako podstawowa siła sprawcza zmian ewolucyjnych w kierunku przyspieszenia wyjścia z zapóźnienia gospodarczego, wskazuje, że dobrym sposobem badania gospodarczych predyspozycji regionalnych jest wykorzystanie metod właściwych dla rachunkowości wzrostu gospodarczego, w których bada się wkład produktywności TFP lub MFP w drodze wykonania dekompozycji wzrostu na kontrybucje czynnikowe. Szczególne możliwości stwarza tutaj rachunek produktywności KLEMS, ze względu na dobrze rozwiniętą metodologię i jej ciągle rozwojowy charakter – jest to jednocześnie rachunek o dużej tradycji i bardzo innowacyjny o licznych nowych ścieżkach jego wykorzystania. Jedną z takich nowych ścieżek rozwoju tego rachunku jest mający tu zastosowanie regionalny rachunek produktywności KLEMS. Na stronie internetowej GUS opublikowano już dane według województw.

Aneks II. Analiza modelowych szacunków funkcji produkcji dla przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce

Annex II. Model-based estimates of production functions for non-financial enterprises in Poland

Wstęp

Introduction

Niniejszy Aneks zawiera wyniki modelowych szacunków funkcji produkcji, w tym łącznej produktywności czynników produkcji (TFP)¹⁷² dla grupy małych, średnich i dużych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2022. Prezentowane analizy są częścią badań eksperymentalnych prowadzonych w GUS. Do obliczeń wykorzystywano roczne dane jednostkowe przedsiębiorstw niefinansowych pochodzące z badania „Roczna anketa przedsiębiorstw” (SP). Metodologia pomiaru TFP dla danych jednostkowych polega na wyznaczeniu składnika rezydualnego z równania funkcji produkcji. Wykorzystując panelowe dane dla przedsiębiorstw, dokonano estymacji funkcji produkcji Cobb-Douglasa i wyznaczono rozkłady wskaźnika TFP dla całej badanej próby oraz rozkłady warunkowe TFP względem wybranych uwarunkowań produktywności. Wśród uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw wyróżniono następujące kontrolne zmienne jakościowe¹⁷³:

- forma własności (3 kategorie);
- intensywność eksportu (3 kategorie);
- wielkość przedsiębiorstwa (3 kategorie);
- poziom konkurencyjności w sektorze (3 kategorie);
- wiek przedsiębiorstwa (5 kategorii);
- inwestycje w badania i rozwój (2 kategorie);
- rodzaju działalności (4 kategorie).

Do estymacji funkcji produkcji zastosowano semi-parametryczną metodę estymacji zaproponowaną przez Levinsohna-Petrina¹⁷⁴, która była wykorzystywana do badania TFP przedsiębiorstw niefinansowanych w Polsce^{175,176}. Dzięki wprowadzeniu mikropodstaw dla formowania się produktywności, model Levinsohna-Petrina pozwala na zgodną estymację elastyczności wartości dodanej brutto (WDB) względem nakładów kapitałowych i pracy. Zbudowano ekonometryczny model funkcji produkcji dla całej badanej grupy przedsiębiorstw oraz indywidualne modele funkcji produkcji dla podgrup przedsiębiorstw należących do poszczególnych kategorii zmiennych kontrolnych.

Agregację TFP dla grupy podmiotów należących do danego sektora gospodarki wyznaczono za pomocą średniej ważonej, z wagami wyznaczonymi na podstawie zmiennych charakteryzujących wielkość przedsiębiorstw. Przeprowadzono dekompozycje poziomu i wzrostu WDB. Metodologia pomiaru TFP oraz dekompozycji wzrostu

¹⁷² Wyróżnia się dwie główne kategorie produktywności: cząstkową i wieloczynnikową (łączną). Cząstkowa produktywność służy do porównania wydajności pojedynczego czynnika produkcji. Łączna produktywność czynników produkcji (TFP) to stosunek całkowitej produkcji do łącznie poniesionych nakładów na czynniki produkcji. TFP reprezentuje całkowity efekt wszystkich zasobów wykorzystanych do wytworzenia całkowitej produkcji.

¹⁷³ Cztery pierwsze kontrolne zmienne jakościowe zostały zdefiniowane podczas współpracy Departamentu SM GUS z ekspertami MFW, por. MFW, Country Report, 19/38, (2019), trzy ostatnie kategorie wprowadzono w tym roku u w ramach rozwoju wymiaru analitycznego badania.

¹⁷⁴ Levinsohn, J., Petrin, A. (2003), Estimating production functions using inputs to control for unobservables, *Review of Economic Studies*, 70, 317–341.

¹⁷⁵ Górajski, M., Błażej, M. (2020), A control function approach to measuring the total factor productivity of enterprises in Poland, *Bank i Kredyt*, 51(3), 293–316.

¹⁷⁶ Gosińska, E., Górajski, M., Ulrichs, M. (2024), Micro-firms' productivity growth in Poland before and during COVID-19: Do industry and region matter?, *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 12(2), 177–200

WDB zastosowana w niniejszym Aneksie została także przedstawiona we wcześniejszych edycjach publikacji¹⁷⁷. Dekompozycja wzrostu WDB opiera się nie tylko na wyodrębnieniu składowych wzrostu WDB związanych ze zmianą czynników produkcji i łącznej produktywności czynników produkcji, ale uwzględnia dodatkowo efekty wejścia na rynek i wyjścia podmiotów z rynku.

Dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych potwierdzono zróżnicowanie poziomu i wzrostu łącznej produktywności czynników produkcji wśród grup podmiotów określonych przez kategorie zmiennych kontrolnych.

Dane Data

Dane wykorzystane w analizach pochodziły z rocznych sprawozdań o działalności gospodarczej przedsiębiorstw zatrudniających 10 i więcej osób za lata 2008–2022 zebranych na formularzach SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”. W celu budowy finalnej panelowej bazy danych nt. przedsiębiorstw niezbędne było zastosowanie procedur wstępnego przetwarzania danych, w tym czyszczenia danych z obserwacji nietypowych i niekompletnych. Ostatecznie zbiór danych wykorzystany w badaniu składał się z ponad 970 tys. obserwacji i stanowił 87% wszystkich obserwacji zarejestrowanych w sprawozdaniach SP za lata 2008–2022. W bazie danych znalazło się średnio ponad 65 tys. przedsiębiorstw rocznie, a w sumie analizom poddano ponad 191 tys. podmiotów gospodarczych. Przedsiębiorstwa notowały przeciętne zatrudnienie średnio w roku w liczbie 5,14 mln etatów oraz średnioroczne przychody z całokształtu działalności na poziomie 3 222 miliarda zł¹⁷⁸. W roku 2022 finalna panelowa baza danych nt. przedsiębiorstw zawierała dane obejmujące 76% przeciętnego zatrudnienia oraz 74% przychodów z całokształtu działalności wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce¹⁷⁹. Badana grupa przedsiębiorstw stanowi zdecydowaną większość sektora przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce z punktu widzenia rozmiarów działalności gospodarczej. Jednak zwracamy uwagę, że choć grupa ta pochodzi z badania pełnego przedsiębiorstw o 10 i więcej osób pracujących to jednak występowały sytuacje braków odpowiedzi w formularzach oraz stosowane były procedury oczyszczania danych, stąd uzyskane wyniki nie są poddane formalnemu uogólnieniu na całą populację przedsiębiorstw. Wartość dodana brutto dla tej grupy przedsiębiorstw jest definiowana zgodnie ze wskazaną poniżej procedurą.

Metodologia pomiaru TFP TFP Measurement methodology

Do wyliczenia TFP wykorzystano estymowaną funkcję produkcji dla wartości dodanej brutto. W tym celu dla każdego przedsiębiorstwa niezbędne było wyznaczenie następujących wielkości: produkcja globalna (Y), zużycie pośrednie (IC), wartość dodana brutto (GVA)¹⁸⁰. Produkcja globalna zdefiniowana została następującą formułą:

$$Y = R_P + C_{own} + R_{C\&M} - V_{C\&M} - T + \Delta UG + \Delta FG, \quad (1)$$

gdzie poszczególne pozycje zostały opisane poniżej w tabeli.

¹⁷⁷ GUS, Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2021 r., (2022), Warszawa, s. 229–233, oraz GUS, Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2022 r., (2023), Warszawa, s. 240–244.

¹⁷⁸ W cenach roku 2015, obliczenia wykonano przy wykorzystaniu sektorowych deflatorów WDB.

¹⁷⁹ GUS, Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r., (2023), Warszawa.

¹⁸⁰ Definicja WDB jest zgodna z tą wykorzystywaną w raportach: MFW, Country Report, 19/38, (2019), Waszyngton oraz BŚ, Paths of Productivity Growth in Poland: A Firm-Level Perspective, (2021), Waszyngton.

Zużycie pośrednie (IC) zdefiniowano w oparciu o następującą formułę:

$$IC = IC_{ME} + IC_S + IC_{other} - BT \quad (2)$$

Wartość dodana brutto (GVA) to różnica pomiędzy produkcją globalną a zużyciem pośrednim:

$$GVA = Y - IC \quad (3)$$

Kapitał fizyczny K określony został jako średnioroczny realny poziom sumy rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych wyrażony w cenach z roku 2015. Praca L mierzona jest przez przeciętną roczną liczbę zatrudnionych w etatach. Natomiast zużycie materiałów i energii IC_{ME} wykorzystano przy estymacji funkcji produkcji jako tzw. zmienną proxy dla nieobserwowanych wskaźników produktywności.

Tablica A.II.1. Spis zmiennych endogenicznych
Table A.II.1. List of endogenous variables

Zmienna endogeniczna Endogenous variable	Opis Description
R_p	Przychody netto ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług) Net revenues from sales of products (goods and services)
R_{pe}	Przychody netto ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług) na eksport Export sales of products (goods and services)
C_{own}	Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby Cost of producing products for own use
$R_{C\&M}$	Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów Net revenues from sales of commodities and raw materials
$R_{C\&M,e}$	Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów na eksport Export sales of commodities and raw materials
$V_{C\&M}$	Wartość sprzedanych towarów i materiałów Value of sold commodities and raw materials
T	Podatek akcyzowy Excise tax
ΔUG	Zmiana wartości półproduktów i produktów w toku w ciągu roku Change in semi-finished goods and work in progress
ΔFG	Zmiana wartości produktów gotowych w ciągu roku Change in finished products
IC_{ME}	Zużycie materiałów i energii Use of raw materials and energy
IC_S	Usługi obce Outside services
IC_{other}	Pozostałe koszty rodzajowe Other costs
BT	Koszty podróży służbowych Business travel cost
L	Przeciętna roczna liczba zatrudnionych w etatach Average number of employees in full-time equivalents
K	Kapitał Capital

Źródło: badania własne GUS na podstawie formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.
Source: Statistics Poland own research based on SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Łączna produktywność czynników produkcji jest wielkością nieobserwowalną, stąd pomiaru TFP można dokonać w oparciu o wyznaczenie składnika rezydualnego z równania funkcji produkcji. Założono, że wartość dodana brutto przedsiębiorstwa i w okresie rocznym t jest określona przez funkcję produkcji Cobba-Douglasa:

$$GVA_{it} = TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} \quad (4)$$

gdzie L_{it} , K_{it} są wielkościami pracy i kapitału, parametry β_r , β_k określają odpowiednio elastyczność wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału, ε_{it} to biało szumowy idiosynkratyczny składnik losowy. Pomiar realnych wielkości GVA_{it} , K_{it} wiąże się z zagadnieniem urealnienia mierzonych wartości w cenach stałych¹⁸¹.

W modelach funkcji kontrolnych¹⁸², które wykorzystujemy do estymacji funkcji produkcji, łączną produktywność czynników produkcji zdekomponować można jak poniżej:

$$TFP_{it} = e^{\lambda_r + \lambda_t} g(TFP_{it-1}) e^{v_{it}} \quad (5)$$

gdzie:

$e^{\lambda_r + \lambda_t}$ oznacza średni poziom technologiczny w województwie r i roku t ;

$e^{v_{it}}$ to współczynnik zmienności w indywidualnej produktywności;

g jest wielomianem stopnia czwartego.

Logarytmując (4) otrzymujemy równanie funkcji produkcji w postaci log-liniowej:

$$gva_{it} = \omega_{it} + \beta_k k_{it} + \beta_l l_{it} + \varepsilon_{it}, \quad (6)$$

gdzie $\omega_{it} = \log TFP_{it}$. Budując odpowiedni model ekonometryczny dokonuje się estymacji parametrów równania (6), dzięki czemu uzyskujemy:

$$\hat{\omega}_{it} = gva_{it} - \hat{\beta}_k k_{it} - \hat{\beta}_l l_{it}, \quad (7)$$

gdzie $\hat{\beta}_k$, $\hat{\beta}_l$ oznaczają odpowiednio szacunki elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału.

Wówczas pomiaru łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstwa można dokonać za pomocą formuły:

$$\widehat{TFP}_{it} = e^{\hat{\omega}_{it}}. \quad (8)$$

Estymacja parametrów funkcji produkcji (6) wymaga zastosowania odpowiedniej metody ekonometrycznej z uwagi na pojawiające się problemy: endogeniczności zmiennych objaśniających, obciążonej selekcji próby oraz pominiętych cen. Problem endogeniczności zmiennych objaśniających (ang. *endogeneity bias*) polega na endogeniczności decyzji firm o nakładach pracy i kapitału, oznacza to iż decyzje te są silnie skorelowane z obecnym poziomem produktywności, co w przypadku estymacji równania (6) klasyczną metodą najmniejszych kwadratów prowadzi do niezgodnych szacunków elastyczności β_r , β_k . Rozwiązanie tego problemu polega na zastosowaniu odpornych metod estymacji, takich jak metoda zmiennych instrumentalnych, metoda uogólnionych momentów, czy też wykorzystany w niniejszym badaniu model Levinsohna-Petrina (model LP). Problem obciążonej selekcji obserwacji (ang. *selection bias*) występuje w przypadku stosowania danych panelowych zbilansowanych, z których usunięto te przedsiębiorstwa, które zakończyły działalność lub weszły na rynek w badanym okresie. Wyjście lub wejście na rynek jest procesem endogenicznym dla firm i jest ono silnie skorelowane ze zmiennymi objaśniającymi w modelu (6). W niniejszych analizach wykorzystano rozszerzony model LP o mechanizm uwzględniający wyjście

¹⁸¹ Nakład pracy mierzony jest w jednostkach naturalnych, stąd nie wymaga urealniania.

¹⁸² Górajski, M., Błażej, M. (2020). A control function approach to measuring the total factor productivity of enterprises in Poland. Bank i Kredyt, 51(3), 293–316.

przedsiębiorstw z rynku. Obciążenie w estymacji funkcji produkcji wynikające z pominiętych cen indywidualnych (ang. *omitted price bias*) nie może być w pełni rozwiązane poprzez wykorzystanie odpowiednich metod estymacji, pewnym przeciwdziałaniem jest stosowanie sektorowych deflatorów cen. W niniejszych analizach wykorzystano deflatory środków trwałych, inwestycji i wartości dodanej brutto wyznaczone na relatywnie niskim poziomie agregacji, według danych GUS i obliczeń własnych.

Rozszerzony model LP jest odporny na pierwsze dwa problemy dzięki wykorzystaniu zmiennej przybliżającej nieobserwowalną w czasie szoki produktywności (tzw. zmiennej proxy), a także probitowych oszacowań prawdopodobieństwa przetrwania przedsiębiorstwa na rynku. Jako zmienną proxy wykorzystano nakłady w przedsiębiorstwie na materiały i energię. Problem trzeci jest częściowo rozwiązany przez użycie deflatorów na relatywnie wysokim poziomie dezagregacji.

Agregacji zmiennej $\hat{\omega}_{it}$ dla podmiotów należących do wybranej grupy S_t w ustalonym roku t dokonano za pomocą średniej ważonej:

$$\omega_{S_t} = \sum_{i \in S_t} w_{S_t,i} \hat{\omega}_{it}, \quad (9)$$

z wagami $w_{S_t,i}$ wyznaczonymi na podstawie zmiennych charakteryzujących wielkości firm:

$$w_{S_t,i} = \frac{K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}}{\sum_{i \in S_t} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}}. \quad (10)$$

Wówczas, tempo wzrostu TFP w grupie przedsiębiorstw S_t określamy wzorem

$$\Delta^{\%}(TFP_t) = \omega_{S_t} - \omega_{S_{t-1}}. \quad (11)$$

Dekompozycja wzrostu WDB

Decomposition of GVA growth

Zagregowany poziom WDB dla badanej grupy przedsiębiorstw w okresie t (S_t) jest równy:

$$GVA_t = \sum_{i \in S_t} GVA_{it}, \quad (12)$$

gdzie GVA_{it} wyznaczono ze wzoru (3) dla każdej firmy $i \in S$ w okresie t . Dekompozycja różnic WDB w roku t uwzględnia firmy, które przetrwały na rynku w czasie od $t-1$ do t (Sur_t), te które wyszły z rynku w okresie $t-1$ (X_{t-1}) oraz firmy, które weszły na rynek w okresie t (E_t):

$$\Delta(GVA_t) = \text{Entry}(GVA_t) - \text{Exit}(GVA_{t-1}) + \Delta_{Sur}(GVA_t), \quad (13)$$

gdzie $\Delta(GVA_t) = GVA_t - GVA_{t-1}$ oraz $\text{Entry}(GVA_t) = \sum_{i \in E_t} GVA_{it}$ oraz $\text{Exit}(GVA_{t-1}) = \sum_{i \in X_{t-1}} GVA_{it}$ oznaczają wielkości WDB odpowiednio dla firm, które weszły na rynek w okresie t oraz dla przedsiębiorstw, które wyszły z rynku w okresie $t-1$, $\Delta_{Sur}(GVA_t) = \sum_{i \in Sur_t} (GVA_{it} - GVA_{it-1})$ jest absolutną zmianą wielkości WDB wśród firm, które przetrwały na rynku w czasie od $t-1$ do t . Wielkość $\Delta_{Sur}(GVA_t)$ dekomponujemy dalej według wzoru:

$$\Delta_{Sur}(GVA_t) = \Delta_{TFP_t}(GVA_t) + \Delta_{K_t}(GVA_t) + \Delta_{L_t}(GVA_t) + R_t, \quad (14)$$

gdzie

$$\begin{aligned}\Delta_{TFP_t}(GVA_t) &= \sum_{i \in Sur_t} (TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - TFP_{it-1} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}), \\ \Delta_{K_t}(GVA_t) &= \sum_{i \in Sur_t} (TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - TFP_{it} K_{it-1}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}), \\ \Delta_{L_t}(GVA_t) &= \sum_{i \in Sur_t} (TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it-1}^{\beta_l}),\end{aligned}$$

oznaczają zmiany w WDB wywołane przez odpowiednio zmiany w TFP , kapitale i pracy oraz R_t jest składnikiem resztowym bilansującym dekompozycję różnic WDB oraz uwzględniającym m.in. efekty łączne zmian czynników produkcji i TFP . Stąd wzrost WDB możemy zdekomponować za pomocą formuły postaci:

$$\Delta^{\%}(GVA_t) = \Delta_{Entry-Exit}^{\%}(GVA_t) + \Delta_{TFP_t}^{\%}(GVA_t) + \Delta_{K_t}^{\%}(GVA_t) + \Delta_{L_t}^{\%}(GVA_t) + \Delta_R^{\%}(GVA_t) \quad (15)$$

gdzie

$$\begin{aligned}\Delta^{\%}(GVA_t) &= \frac{\Delta(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \quad \Delta_{Entry-Exit}^{\%}(GVA_t) = \frac{Entry(GVA_t) - Exit(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \\ \Delta_{TFP}^{\%}(GVA_t) &= \frac{\Delta_{TFP_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \quad \Delta_{K_t}^{\%}(GVA_t) = \frac{\Delta_{K_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \quad \Delta_{L_t}^{\%}(GVA_t) = \frac{\Delta_{L_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \\ \Delta_R^{\%}(GVA_t) &= \frac{R_t}{GVA_{t-1}}.\end{aligned}$$

Wybrane uwarunkowania TFP

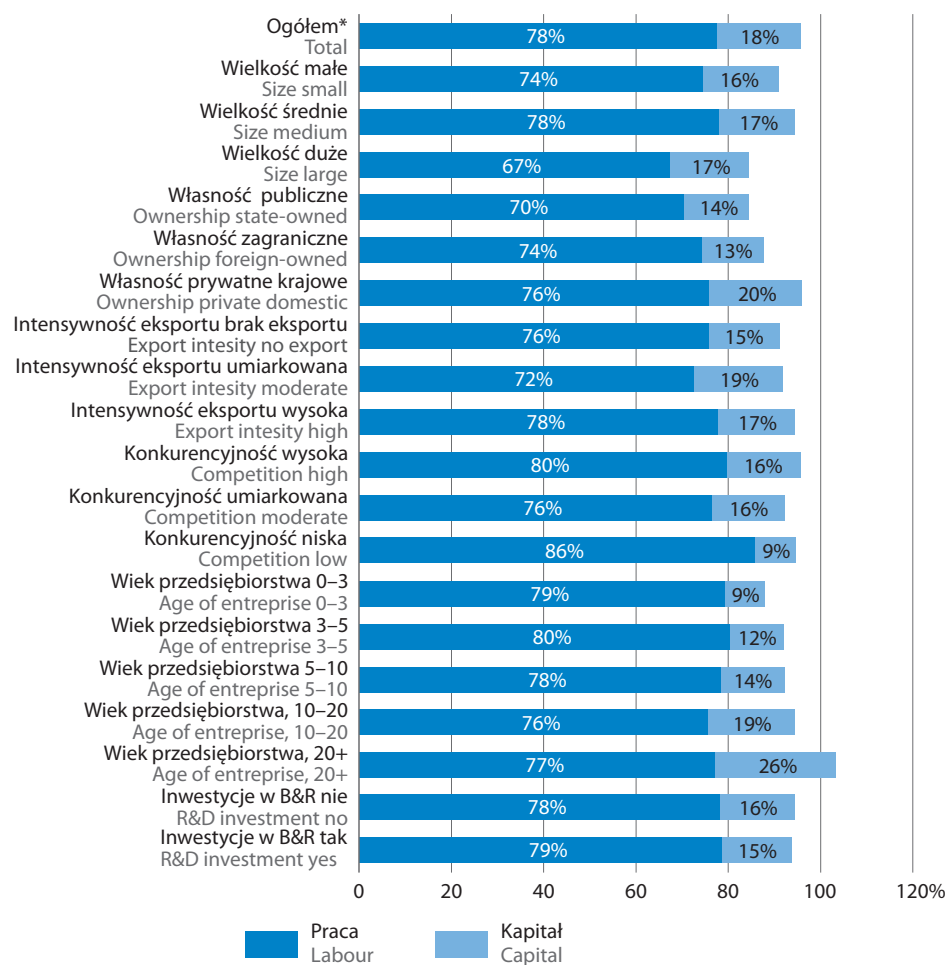
Selected determinants of TFP indicator

W tej części badania wyznaczono rozkłady łącznej produktywności przedsiębiorstw z modeli estymowanych dla całej badanej grupy przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce oraz dla każdej podgrupy przedsiębiorstw wyznaczonych za pomocą kategorii zmiennych kontrolnych, w tym dla poszczególnych działów klasyfikacji PKD. W Tabeli 2 wśród uwarunkowań łącznej produktywności przedsiębiorstw przedstawiono siedem zmiennych jakościowych złożonych z 23 kategorii przedsiębiorstw. W dwóch ostatnich kolumnach tabeli dla analizowanych podgrup przedsiębiorstw podano średnie ważone rozkładów empirycznych $\log TFP$ wyznaczone z dwóch modeli ekonometrycznych.

W analizie funkcji produkcji rozważono dwie alternatywne ekonometryczne metody (Model I oraz Model II), w obu do estymacji funkcji produkcji zastosowano rozszerzony model LP. W specyfikacji oznaczonej dalej krótko przez Modelu I funkcja produkcji została oszacowana w oparciu o całą panelową próbę przedsiębiorstw, stąd Model I zakłada stałe w czasie i dla wszystkich podmiotów elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału. Model I jest wykorzystywany w kolejnej części aneksu do dynamicznej dekompozycji wzrostu WDB określonej przez (15). W specyfikacji metody oznaczonej jako Modelu II dla każdej podgrupy przedsiębiorstw należących do danej kategorii zmiennej kontrolnej rozważono indywidualną funkcję produkcji, z tym że do wyznaczenia rozkładów TFP względem rodzaju działalności estymację wykonano dla działów klasyfikacji PKD. Dzięki temu dla każdej z analizowanych kategorii przedsiębiorstw wyznaczono indywidualne parametry funkcji produkcji (por. Wykresy 1a oraz 1b) i w konsekwencji alternatywne oszacowania średniego poziomu i tempa wzrostu TFP (por. Tabele 2 oraz 3).

Wykres A.II.1a Elastyczności WDB względem pracy i kapitału dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych (w oparciu o Model II) oraz ogółem (w oparciu o Model I) w Polsce w latach 2008–2022

Chart A.II.1a Labour and capital elasticities of GVA by category of control variables (based on Model II) and for the whole sample (based on Model I) of non-financial enterprises in Poland in 2008–2022

Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii (Model II), praca i kapitał mają statystycznie istotny dodatni wpływ na wartość dodaną brutto (p-wartość < 0,01 dla wszystkich kategorii).

* Estymacja funkcji produkcji dla całej próby (Model I), praca i kapitał mają statystycznie istotny dodatni wpływ na wartość dodaną brutto firm (p-wartość < 0,01).

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

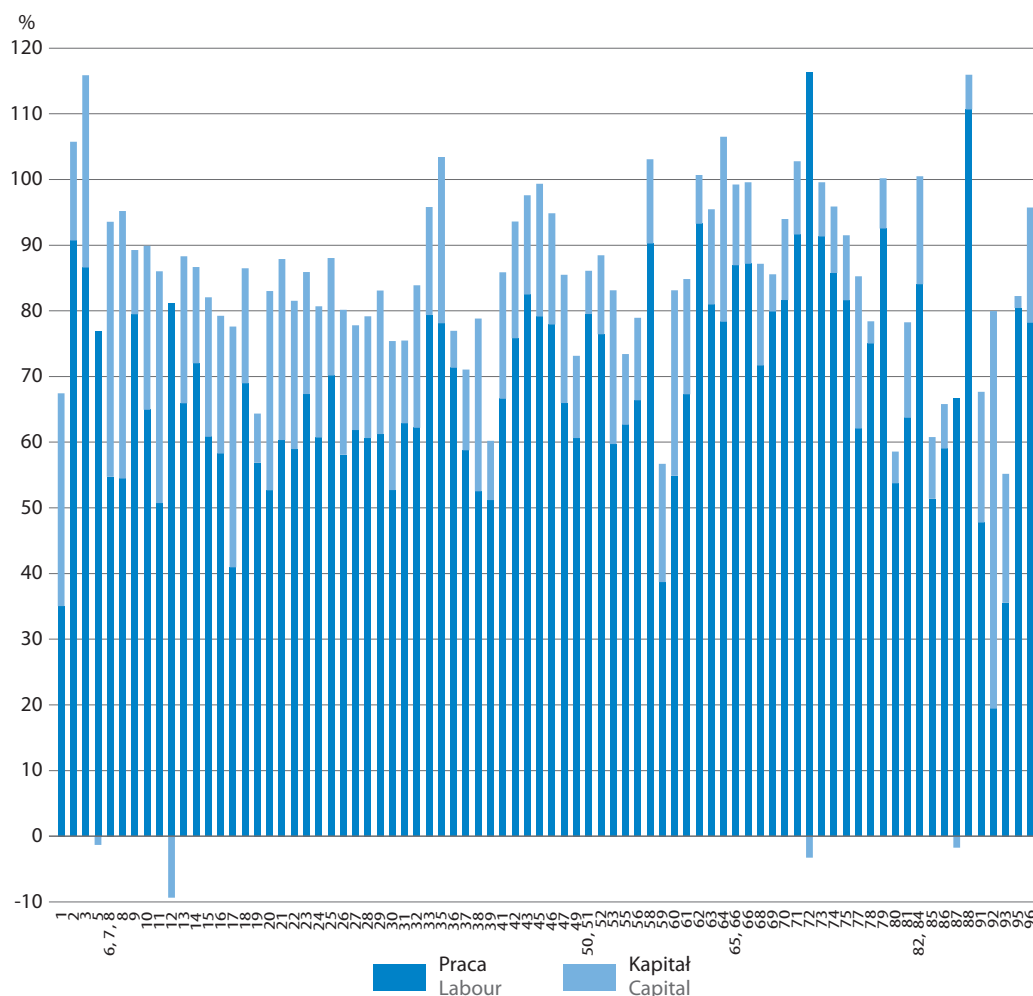
Estimation of the production function for each category (Model II), labour and capital have a statistically significant, positive impact on the gross value-added (p-value < 0.01 for all categories).

* Estimation of the production function for the whole sample (Model I), labour and capital have a statistically significant, positive impact on the gross value-added (p-value < 0.01).

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Wykres A.II.1b Elastyczności WDB względem pracy i kapitału dla sektorów przedsiębiorstw niefinansowych (w oparciu o Model II) w Polsce w latach 2008–2022

Chart A.II.1b Labour and capital elasticities of GVA by sectors (based on Model II) of non-financial enterprises in Poland in 2008–2022

Estymacja funkcji produkcji dla działów lub grup działów z klasyfikacji PKD (Model II), praca i kapitał mają statystycznie istotny dodatni wpływ na wartość dodaną brutto (p-wartość < 0,01) dla wszystkich kategorii z wyjątkiem przedsiębiorstw prowadzących działalność w działach 5, 12, 39, 50, 51, 72, 75, 79, 87, 88, 95 klasyfikacji PKD.

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Estimation of the production function for divisions of the NACE classification (Model II), labour and capital have a statistically significant, positive impact on the gross value-added (p-value < 0.01) for all categories except for companies operating in divisions 5, 12, 39, 50, 51, 72, 75, 79, 87, 88, 95 of the NACE classification).

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Przeprowadzone estymacje potwierdzają istnienie różnic pomiędzy wpływem poszczególnych czynników produkcji na wartość dodaną brutto wśród badanych kategorii przedsiębiorstw. Zaobserwowano znaczne wahania elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy (od 19% do 116%) oraz kapitału (od 3% do 26%). Dla większości analizowanych grup przedsiębiorstw odnotowano malejące efekty skali. Dodatkowo efekty skali występują dla grup przedsiębiorstw działających na rynku ponad 20 lat oraz w działach 2, 3, 35, 58, 62, 64, 71, 72, 79, 82, 84, 88.

Zaproponowane podejścia do pomiaru zagregowanych poziomów TFP prowadzą do podobnych wniosków na temat średniego poziomu $\log TFP$ oraz tempa wzrostu TFP (por. Tabele 2 oraz 3), jednakże szacunki z Modelu II dają większe zróżnicowania poziomów TFP względem poszczególnych kategorii przedsiębiorstw.

W Modelu I najwyższy średni poziom $\log TFP$ odnotowano dla podmiotów należących do kategorii przedsiębiorstw inwestujących w badania i rozwój (średnia ważona $\log TFP=4,34$ w Modelu I) oraz z dominującym właścicielem zagranicznym (średnia ważona $\log TFP=4,27$ w Modelu I) a najniższy dla podmiotów o średniej wielkości (średnia ważona $\log TFP=3,85$ w Modelu I). W Modelu II najwyższy średni wskaźnik TFP zaobserwowano wśród przedsiębiorstw z dominującym właścicielem zagranicznym (średnia ważona $\log TFP=5,06$ w Modelu II) a najniższą średnią ważoną $\log TFP$ miały przedsiębiorstwa działające na rynku mniej niż 3 lata (średnia ważona $\log TFP=3,18$ w Modelu II). Ponadto przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 250 osób oraz inwestujące w badania i rozwój charakteryzują się wysokimi średnimi poziomami $\log TFP$ w obu modelach.

Średnioroczne tempo wzrostu TFP w badanym okresie dla wszystkich podmiotów wyniosło 2,49% w Modelu I, najwyższe było wśród przedsiębiorstw działających na rynku ponad 20 lat (5,05% w Modelu I oraz 4,04% w Modelu II) oraz wśród firm o wysokiej intensywności eksportu (4,18% w Modelu I oraz 4,28% w Modelu II), natomiast ujemne średnioroczne tempo wzrostu TFP odnotowały przedsiębiorstwa działające na rynkach o niskiej konkurencyjności (−1,99 % w Modelu I, −1,37 % w Modelu II) oraz przedsiębiorstwa publiczne (−0,56 % w Modelu I, −0,73 % w Modelu II).

Tablica A.II.2. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe $\log TFP$ w latach 2008–2022
Table A.II.2. List of control variables with descriptive statistics of $\log TFP$ distributions in 2008–2022

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Opis Description	Średnia ważona (odchylnie std.) Weighted average of (std dev. of)	
			Model I *	Model II**
Forma własności Ownership	przedsiębiorstwa zagraniczne foreign-owned enterprises (FOE)	przedsiębiorstwa z dominującym właścicielem zagranicznym enterprises with majority foreign ownership	4,27 (0,63)	5,06 (0,68)
	przedsiębiorstwa prywatne krajowe private domestic enterprises (PDE)	przedsiębiorstwa z dominującym prywatnym właścicielem krajowym enterprises with majority private domestic ownership	3,93 (0,72)	3,82 (0,72)
	przedsiębiorstwa publiczne state-owned enterprises (SOE)	przedsiębiorstwa z dominującym właścicielem publicznym enterprises with majority public ownership	4,00 (0,64)	4,96 (0,79)
Intensywność eksportu Export intensity	Wysoka high	udział eksportu w przychodach $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} > 50\%$ export share $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} > 50\%$	4,21 (0,63)	4,38 (0,64)
	umiarkowana moderate	udział eksportu w przychodach $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} \in (0\%, 50\%)$ export share $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} \in (0\%, 50\%)$	4,11 (0,68)	4,28 (0,70)
	brak eksportu no export	udział eksportu w przychodach % $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} = 0\%$ export share % $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} = 0\%$	3,90 (0,73)	4,25 (0,75)

Tablica A.II.2. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe log TFP w latach 2008–2022 (cd.)
Table A.II.2. List of control variables with descriptive statistics of log TFP distributions in 2008–2022 (cont.)

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Opis Description	Średnia ważona (odchylnie std.) Weighted average of (std dev. of)	
			Model I *	Model II**
Wielkość przedsiębiorstwa Size of enterprise	duże large	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L > 250$ average number of employees $L > 250$	4,31 (0,65)	5,04 (0,70)
	średnie medium	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L \in [50, 250]$ average number of employees $L \in [50, 250]$	3,85 (0,67)	3,99 (0,67)
	małe small	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L \in [10, 50]$ average number of employees $L \in [10, 50]$	3,94 (0,81)	4,19 (0,80)
Konkurencyjność rynku Market competition	niska low	indeks Herfindahla-Hirschmana (dla działów PKD) większy od 0,2 the Herfindahl–Hirschman index (for NACE divisions) greater than 0.2	4,22 (0,55)	4,81 (0,58)
	umiarkowana moderate	indeks Herfindahla-Hirschmana (dla działów PKD) w przedziale $[0,01; 0,2]$ the Herfindahl–Hirschman index (for NACE divisions) in $[0,01; 0,2]$	4,08 (0,73)	4,40 (0,76)
	wysoka high	Indeks Herfindahla-Hirschmana (dla działów PKD) mniejszy od 0,01 the Herfindahl–Hirschman index (for NACE divisions) less than 0.01	3,95 (0,67)	4,07 (0,66)
Wiek przedsiębiorstwa Age of enterprise	20+	Powyżej 20 lat Over 20 years old	4,06 (0,70)	3,18 (0,66)
	10–20	Od 10 do 20 lat From 10 to 20 years	4,02 (0,68)	4,06 (0,68)
	5–10	Od 5 do 10 lat From 5 to 10 year	4,04 (0,73)	4,42 (0,75)
	3–5	Od 3 do 5 lat From 3 to 5 years	4,05 (0,78)	4,51 (0,81)
	0–3	Poniżej 3 lat Under 3 years old	4,06 (0,83)	4,81 (0,83)
Inwestycje w B&R R&D investment	Tak Yes	Przedsiębiorstwa inwestujące w badania i rozwój (inwestycje w B&R) Enterprises with research and development investment (R&D investment)	4,34 (0,63)	4,66 (0,65)
	Nie No	Przedsiębiorstwa nie inwestujące w badania i rozwój (brak inwestycji w B&R) Enterprises without research and development investment (no R&D investment)	4,01 (0,69)	4,18 (0,70)

Tablica A.II.2. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe log TFP w latach 2008–2022 (dok.)
 Table A.II.2. List of control variables with descriptive statistics of log TFP distributions in 2008–2022 (cont.)

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Opis Description	Średnia ważona (odchylnie std.) Weighted average of (std dev. of)	
			Model I *	Model II**
Rodzaj działalności Type of activity	C	Przedsiębiorstwa z sekcji C klasyfikacji PKD Enterprises from section C of NACE classification	4,01 (0,65)	4,29 (0,79)
	F	Przedsiębiorstwa z sekcji F klasyfikacji PKD Enterprises from section F of NACE classification	4,02 (0,76)	4,19 (0,74)
	G	Przedsiębiorstwa z sekcji G klasyfikacji PKD Enterprises from section G of NACE classification	3,96 (0,71)	4,21 (0,75)
	Usługi Services	Przedsiębiorstwa z sekcji H, I, J, K, L, M, N, R, S klasyfikacji PKD (bez działu 94) Enterprises from sections H, I, J, K, L, M, N, R, S of NACE classification (without division 94)	4,09 (0,73)	4,64 (0,86)
Ogółem Total			4,04 (0,70)	

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby (Model I), średnie ważone dla log TFP wyznaczone zgodnie z (9)

**Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii (Model II), średnie ważone dla log TFP wyznaczone zgodnie z (9)

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

*Estimation of the production function for the whole sample (Model I), weighted averages of log TFP determined based on (9)

**Estimation of the production function for each category (Model II), weighted averages of log TFP determined based on (9)

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Tablica A.II.3. Średnioroczny wzrost TFP dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2022 (w %)

Table A.II.3. Annual average TFP growth by category of control variables for non-financial enterprises in Poland 2008–2022 (in %)

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Średnioroczny wzrost TFP w całym okresie próby Annual average growth over the entire sample period	
		Model I*	Model II*
Forma własności Ownership	Przedsiębiorstwa zagraniczne FOE	2,63	2,95
	Przedsiębiorstwa prywatne krajowe PDE	3,05	2,95
	Przedsiębiorstwa publiczne SOE	–0,34	–0,36
Intensywność eksportu Export intensity	Wysoka, High	3,36	3,54
	Umiarkowana, Moderate	2,38	2,15
	Brak eksportu, No export	2,08	2,18
Wielkość przedsiębiorstwa Size of enterprise	Duże, Large	2,20	2,13
	Średnie, Medium	2,87	2,96
	Małe, Small	2,51	2,57
Konkurencyjność rynku Market competition	Niska, Low	–3,23	–2,75
	Umiarkowana, Moderate	2,64	2,71
	Wysoka, High	3,10	3,07
Wiek przedsiębiorstwa Age of enterprise	20+	5,05	4,05
	10–20	2,05	2,01
	5–10	3,59	3,63
	3–5	2,93	3,08
	0–3	3,82	3,11
Inwestycje w B&R R&D investment	Tak, Yes	1,28	1,31
	Nie, No	3,35	3,45
Rodzaj działalności Type of activity	C	3,13	2,31
	F	1,99	1,86
	G	2,88	3,24
	Usługi, Services	2,52	1,07
Ogółem, Total		2,58	

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11)

**Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11)

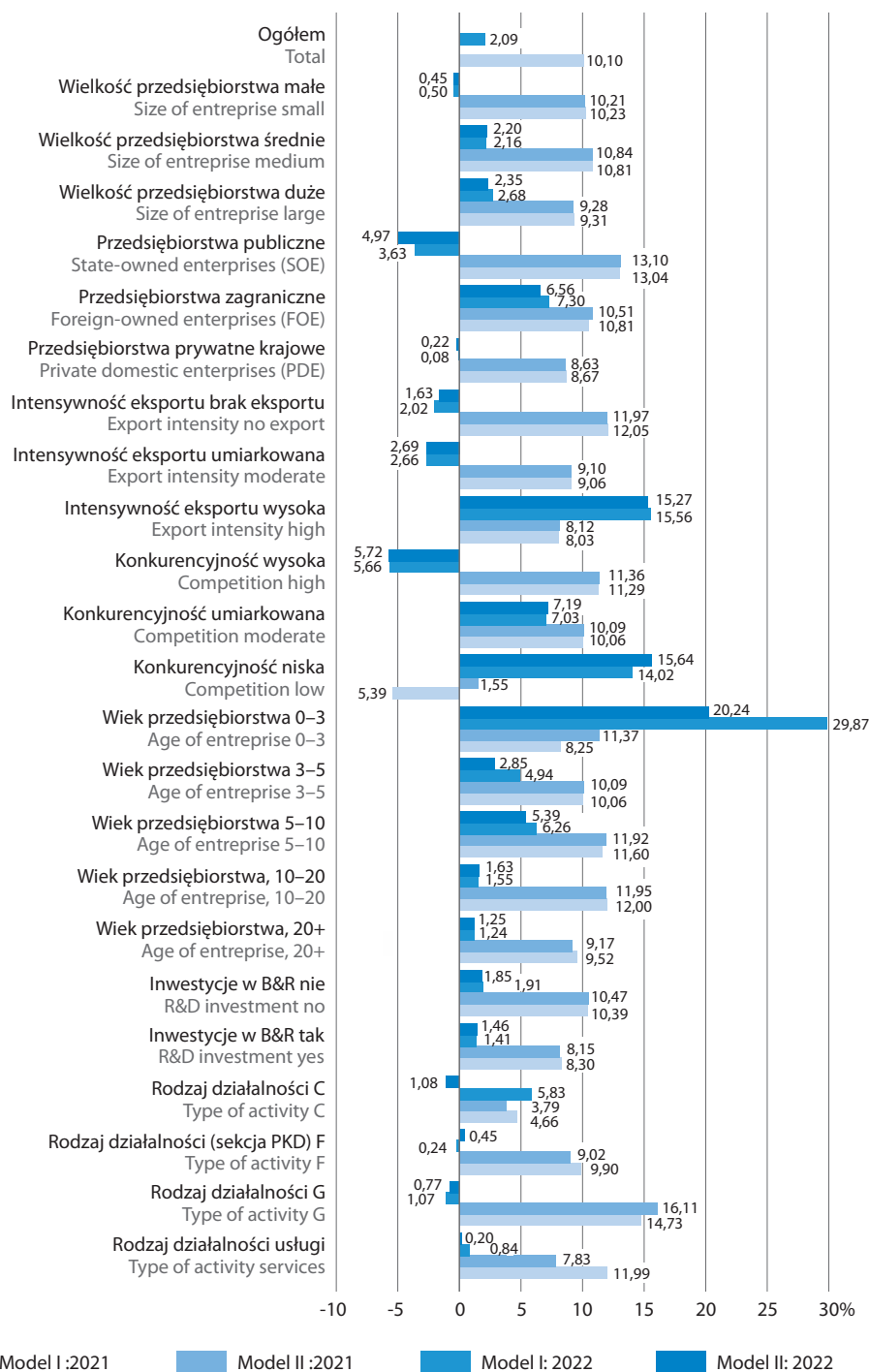
Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

*Estimation of the production function for the whole sample, TFP growth determined based on (11)

**Estimation of the production function for each category, TFP growth determined based on (11)

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Wykres A.II.2. Roczny wzrost TFP dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2021–2022 (w %)
Chart A.II.2. Annual TFP growth by category of control variables for non-financial enterprises in Poland 2021–2022 (in %)

Model I: estymacja funkcji produkcji dla całej próby, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11).

Model II: estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11).

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Model I: estimation of the production function for the whole sample, TFP growth determined based on (11).

Model II estimation of the production function for each category, TFP growth determined based on (11).

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Tablica A.II.4. Roczny wzrost TFP dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2021–2022 (w %)

Table A.II.4. Annual TFP growth by category of control variables for non-financial enterprises in Poland in 2021–2022 (in %)

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Roczny wzrost TFP Annual TFP growth			
		2021		2022	
		Model I*	Model II*	Model I*	Model II**
Forma własności Ownership	Przedsiębiorstwa zagraniczne FOE	10,51	10,81	7,30	6,56
	Przedsiębiorstwa prywatne krajowe PDE	8,67	8,63	–0,08	–0,22
	Przedsiębiorstwa publiczne SOE	13,04	13,10	–3,63	–4,97
Intensywność eksportu Export intensity	Wysoka, High	8,03	8,12	15,56	15,27
	Umiarkowana, Moderate	9,06	9,10	–2,66	–2,69
	Brak eksportu, No export	12,05	11,97	–2,02	–1,63
Wielkość przedsiębiorstwa Size of enterprise	Duże, Large	9,31	9,28	2,68	2,35
	Średnie, Medium	10,81	10,84	2,16	2,20
	Małe, Small	10,23	10,21	0,50	0,45
Konkurencyjność rynku Market competition	Niska, Low	5,39	1,55	14,02	15,64
	Umiarkowana, Moderate	10,06	10,09	7,03	7,19
	Wysoka, High	11,29	11,36	–5,66	–5,72
Wiek przedsiębiorstwa Age of enterprise	20+	9,52	9,17	1,24	1,25
	10–20	12,00	11,95	1,55	1,63
	5–10	11,60	11,92	6,26	5,39
	3–5	10,06	10,09	4,94	2,85
	0–3	8,25	11,37	29,87	20,24
Inwestycje w B&R R&D investment	Tak, Yes	8,30	8,15	1,41	1,46
	Nie, No	10,39	10,47	1,91	1,85
Rodzaj działalności Type of activity	C	4,66	3,79	5,83	–1,08
	F	9,90	9,02	–0,24	0,45
	G	14,73	16,11	–1,07	–0,77
	Usługi, Services	11,99	7,83	0,84	0,20
Ogółem, Total		10,10		2,09	

Model I: estymacja funkcji produkcji dla całej próby, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11).

Model II: estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11).

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Model I: estimation of the production function for the whole sample, TFP growth determined based on (11).

Model II estimation of the production function for each category, TFP growth determined based on (11).

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”/kieta przedsiębiorstw”.

Wykres 2 oraz Tabela 4 przedstawia porównanie wzrostu TFP dla analizowanych grup przedsiębiorstw w dwóch ostatnich latach okresu badania: 2021 oraz 2022 r. W 2021 r. niemal we wszystkich kategoriach przedsiębiorstw odnotowano odbudowę wskaźników TFP – średnio o 9,47% w zależności od zastosowanego modelu. W ramach przedstawionej procedury pomiaru najsilniejsze wzrosty TFP zmierzono dla grupy przedsiębiorstw prowadzących działalność handlową (sekcja G klasyfikacji PKD, 14,73% w Modelu I, 16,11% w Modelu II) oraz dla przedsiębiorstw publicznych (13,04% w Modelu I, 13,10% w Modelu II), a najniższe tempo wzrostu zaobserwowano na rynkach o niskiej konkurencyjności (–5,39% w Modelu I, 1,55% w Modelu II). Rok 2022 przyniósł spowolnienie w tempie wzrostu TFP, średnio łączna produktywność wzrosła średnio o 1,14% w zależności od sposobu jej pomiaru, co wynika m. in. z silnych szoków podażyowych występujących po eskalacji wojny w Ukrainie po 24 lutego 2022 r. W efekcie tych zmian odnotowano ujemne wartości wzrostu TFP w przetwórstwie przemysłowym i handlu oraz wśród firm o kapitale publicznym oraz tych, które działały na rynkach o wysokiej konkurencyjności i nie podejmowały działalności eksportowej. Warto podkreślić, że wysokie dodatnie tempa wzrostu TFP w 2022 roku doświadczyły przedsiębiorstwa o krótkim stażu lub wchodzące na rynek (29,87% w Modelu I, 20,24% w Modelu II), o wysokiej intensywności eksportowej (15,56% w Modelu I, 15,27% w Modelu II) oraz firmy działające na rynku o niskiej konkurencyjności (14,02% w Modelu I, 15,64% w Modelu II).

Dekompozycje wartości dodanej brutto badanych przedsiębiorstw¹⁸³

Decompositions of gross value added of the surveyed enterprises

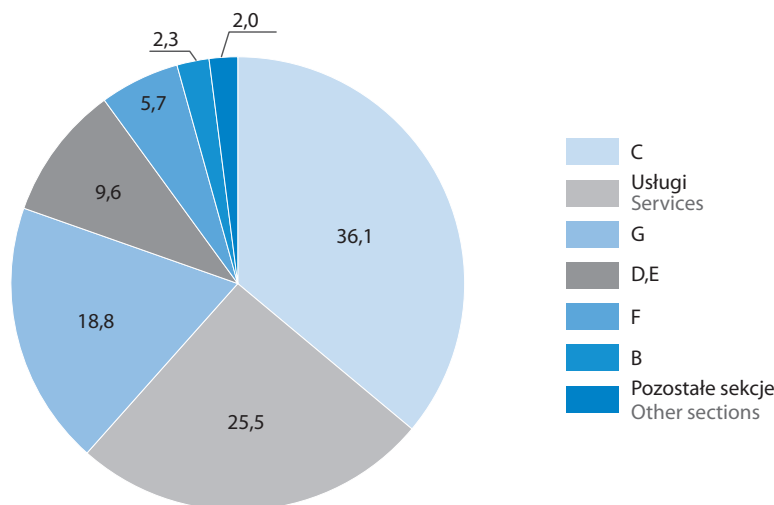
W niniejszej sekcji dokonano dekompozycji WDB na podstawie wykorzystywanych tu danych panelowych dotyczących przedsiębiorstw. Prezentowane wartości WDB, które wyliczono na potrzeby analizy dla każdego przedsiębiorstwa zgodnie z formułą (3), różnią się od tych wyznaczonych w ramach rachunków narodowych (choćby dlatego, że dotyczą tylko przedsiębiorstw wziętych do analizy a pochodzących tylko z badania SP i dodatkowo poddanych procedurze oczyszczenia danych). Wyznaczono dekompozycje poziomu WDB względem grup przedsiębiorstw określonych przez sekcje klasyfikacji PKD oraz kategorie zmiennych kontrolnych. Zagregowany poziom WDB dla danej grupy przedsiębiorstw wyliczono zgodnie z równaniem (12). Ponadto zdekomponowano tempo wzrostu WDB na czynniki związane z pracą, kapitałem, TFP oraz efekty wejścia i wyjścia firm z rynku zgodnie z formułą (15).

Średnio w latach 2008–2022 największe udziały w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych miały sektory: przetwórstwa przemysłowego (sekcja C, 36,1%) usług (obejmujący sekcje PKD: H, I, J, K, L, M, N, R, S (bez działu 94), 25,5%) i handlu (sekcja G, 18,8%).

¹⁸³ W dalszych analizach do pomiaru TFP wykorzystano Model I.

Wykres A.II.3. Udziały sekcji PKD w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2022 (w p. proc.)

Chart A.II.3. Shares of groups of NACE sectors in GVA for the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2022 (in pp)

WDB w cenach stałych z roku 2015.

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

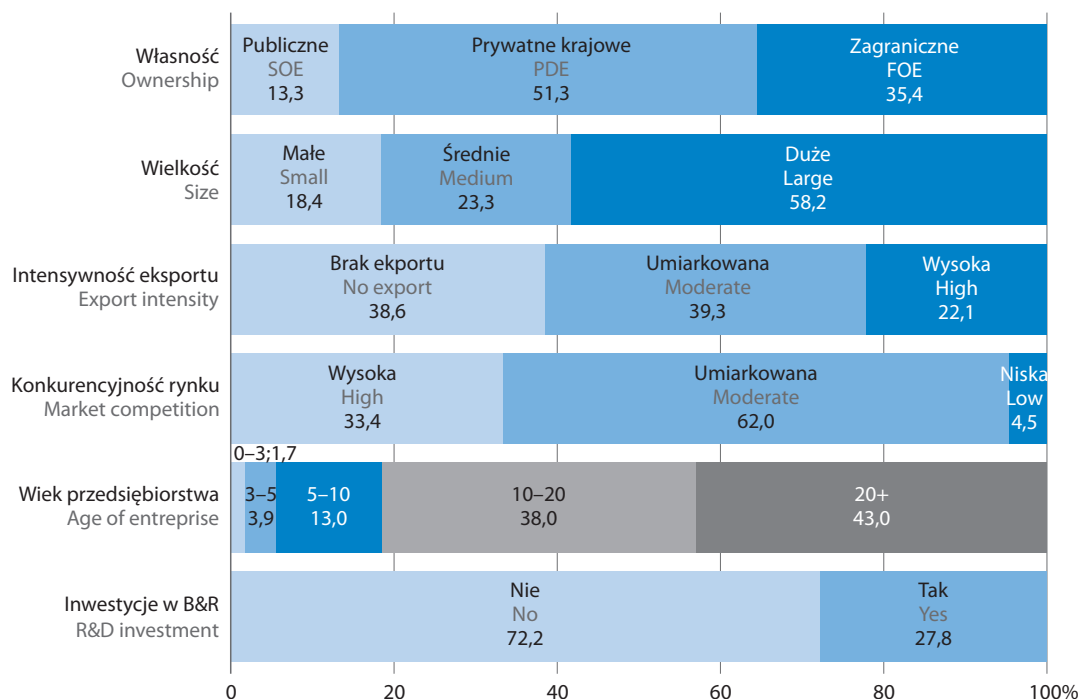
GVA in constant prices of 2015.

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

W latach 2008–2022 proces tworzenia WDB dla badanych przedsiębiorstw uwarunkowany był w największym stopniu przez przedsiębiorstwa działające na rynku o umiarkowanym poziomie konkurencyjności (62% zagregowanej WDB), o zatrudnieniu ponad 250 etatów (58,2% zagregowanej WDB), nie podejmujące inwestycji w badania i rozwój (72% zagregowanej WDB) oraz przedsiębiorstwa z własnością prywatną krajową (51,3% zagregowanej WDB). Łączny poziom WDB dla badanych przedsiębiorstw niepodjmujących działalności eksportowej stanowił wkład na poziomie 38,6% całkowitej WDB dla badanej grupy przedsiębiorstw, pozostały wkład pochodził od firm eksportujących z różną intensywnością (por. Wykres 4).

Wykres A.II.4. Udziały WDB w grupach badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2022 (w p. proc.)

Chart A.II.4. Shares of GVA by categories of the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2022 (in pp)

WDB w cenach stałych z roku 2015.

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

GVA in constant prices of 2015.

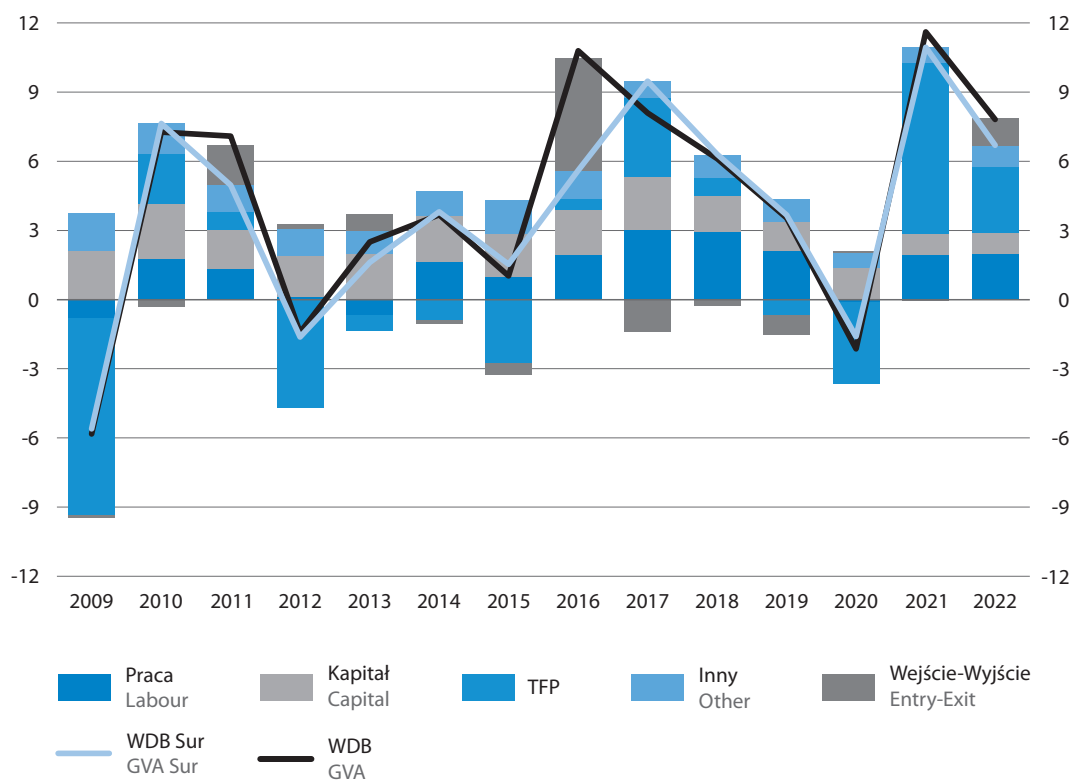
Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Uzyskane wyniki różnią się od tych wyznaczonych w ramach rachunków narodowych, choćby dlatego, że dotyczą tylko przedsiębiorstw wziętych do analizy a pochodzących tylko z badania SP i dodatkowo poddanych procedurze przetwarzania danych. Dla badanej grupy przedsiębiorstw w latach 2009, 2012 oraz 2020 zaobserwowano ujemne tempa wzrostu WDB (por. Wykres 5). W tych latach spadki WDB odzwierciedlały się głównie w znacznej utracie łącznej produktywności czynników produkcji, jednocześnie wpływ zmian w nakładach pracy na WDB był stosunkowo niewielki, co można wiązać ze zjawiskiem chomikowania pracy¹⁸⁴. Warto odnotować, że w 2009 r. w stosunku do roku poprzedniego odnotowano najsilniejszy spadek WDB o 5,83%. W 2020 r. ujemne tempo wzrostu WDB wyniosło –2,13% w stosunku do roku poprzedniego i było związane głównie z utratą łącznej produktywności czynników produkcji (–3,54 p. proc.). Po krótkim okresie szybkiego wzrostu WDB w latach 2016–2017 obserwujemy w kolejnych latach malejący trend w tempie wzrostu WDB. Warto odnotować, że efekty wejścia i wyjścia firm z rynku były ważnym czynnikiem wzrostu WDB w latach 2011, 2016 oraz 2022 i kształtowały trend spadkowy we wzroście WDB w latach 2017–2019. W 2021 r. obserwujemy najsilniejszy wzrost WDB dla badanej grupy przedsiębiorstw o 11,61% w stosunku do roku poprzedniego, gdzie dominującym czynnikiem wzrostu WDB są zmiany w łącznej produktywności czynników produkcji, której wkład do wzrostu WDB wynosi 7,40 p. proc. Wynik ten jest niewątpliwie spowodowany efektem niskiej bazy w 2020 r. W ostatnim roku analizy sektor przedsiębiorstw niefinansowych objęty badaniem charakteryzuje się nadal wysokim tempem wzrostu WDB, mimo silnych ujemnych szoków podażyowych związanych z Inwazją Rosji na Ukrainę.

¹⁸⁴ Strzelecki, P., Wyszniński, R., Saczuk, K. (2009). Zjawisko chomikowania pracy w polskich przedsiębiorstwach po okresie transformacji. Bank i Kredyt 40(6), 77–104.

Wykres A.II.5. Dekompozycja wzrostu WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2009–2022 (w p. proc.)

Chart A.II.5. Decomposition of GVA growth for the surveyed non-financial enterprises in Poland in 2009–2022 (in pp)

WDB Sur oznacza tempo wzrostu WDB bez uwzględnienia efektów wejścia i wyjścia firm z rynku.
Dekompozycja wzrostu WDB na podstawie (15), WDB w cenach stałych z roku 2015.

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

GVA Sur denotes GVA growth without exit–entry effect.

Decomposition of GVA growth based on (15), GVA in constant prices of 2015.

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Bibliografia

Bibliography

Wprowadzenie

- Bank of Japan. (2023). Statement on Monetary Policy, December 19, 2023.
- European Parliament. (2024). Economic impact of Russia's war on Ukraine: European Council response.
- Gaspar, Vitor, Marcos Poplawski-Ribeiro, Jiae Yoo. (2023). Global Debt Is Returning to Its Rising Trend. IMF Blog, September 13, 2023.
- MFW. (2022). World Economic Outlook, October 2022: Countering the Cost-of-Living Crisis.
- MFW. (2023). World Economic Outlook, April 2023: A Rocky Recovery.
- MFW. (2023). World Economic Outlook, October 2023: Navigating Global Divergences
- MFW. (2023). Commodity Special Feature: Market Developments and the Special Feature Title: Special Feature Head Macroeconomic Impact of Declines in Fossil Fuel Extraction, [in:] World Economic Outlook: A Rocky Recovery.
- MFW. (2024). Fiscal Monitor, April 2024..

Rozdział I

- MFW. (2023). *World Economic Outlook, April 2023, Executive Summary*.
- MFW. (2024). *World Economic Outlook, April 2024, Foreword*.
- MFW. (2024). *World Economic Outlook, April 2024, Executive Summary*.
- MFW. (2024). *Regional Economic Outlook – Europe*.
- MFW. (2024). *Regional Economic Outlook – Asia and Pacific*.
- UNCTAD. (2024). *World Investment Report*, New York and Geneva.
- Gómez-Loscos, A., Gadea M. D., Bandres E. (2019). *Business cycle patterns in European regions, Empirical Economics*.
- GUS, *Sytuacja gospodarstw domowych w 2023 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, (2024), Warszawa.
- GUS. (2024). Nakłady i wyniki przemysłu w 2023 r.
- GUS. (2024). Roczne wskaźniki makroekonomiczne.
- GUS. (2024). Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne.
- GUS. (2024). Kwartalne wskaźniki makroekonomiczne.
- GUS. (2024). Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2023 r.
- GUS. (2024). Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych 1–12 2023.

Rozdział II

- MOP. (2024) World employment and social outlook. Trends 2024.
- MOP. Harnessing the potential of digital technologies to achieve decent work in the financial sector. Policies and practices on the impact of digitalization in the sector.
- OECD. Employment outlook 2024.
- Dz. U. 2022 poz. 583. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

- GUS. (2024). Aktywność ekonomiczna ludności Polski - 4 kwartał 2023 roku.
- GUS. (2024). Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2023 r.
- GUS. (2021). Informacja o rynku pracy w pierwszym kwartale 2021 r. (dane wstępne).
- GUS. (2023). Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Starzenie się ludności Polski w świetle wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021.
- GUS. (2024). Sytuacja gospodarstw domowych w 2023 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych.
- GUS. (2024). Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.
- GUS. (2023). Zeszyt metodologiczny. Badanie aktywności ekonomicznej ludności.
- GUS, US Bydgoszcz. (2024). Popyt na pracę w 2023 r.
- <https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/zatrudnianie-cudzoziemcow-w-polsce> (data dostępu: 5.07.2024)
- MRPiPS. (2024). Informacja o zatrudnieniu cudzoziemców w Polsce.
- ZUS. (2024). Cudzoziemcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych

Rozdział III

- BGK. (2024). Sprawozdanie z realizacji planu finansowego funduszu przeciwdziałania COVID-19 za grudzień 2023 roku, z uwzględnieniem korekt wprowadzonych do końca maja 2024 r. Warszawa, maj 2024.
- Komisja Europejska. (Marzec 2020). COM(2020)123: Communication From The Commission To The Council on the activation of the general escape clause of the Stability and Growth Pact.
- Parlament Europejski. (Marzec 2020). PE 649.351: The 'general escape clause' within the Stability and Growth Pact, The 'general escape clause' within the Stability and Growth Pact.
- Komisja Europejska. (Marzec 2020). COM(2023)141 final: Communication From The Commission To The Council on fiscal guidance for 2024.
- MF. (2013). Stabilizująca reguła wydatkowa.
- Parlament Europejski. (14 June 2021). Parliamentary questions, Stability and Growth Pact (maintaining the escape clause), Question for written answer E-002808/2021 to the Commission Rule 138.
- GUS. (2020). Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2019 r. na tle procesów w gospodarce światowej.
- GUS. (2022). Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2021 r. na tle procesów w gospodarce światowej.
- MF. (2023). Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r., Omówienie.
- MF. (2024). Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r., omówienie, Warszawa
- Dz.U. z 2020 r. poz. 568 z późn. zm. Ustawa z 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw.
- Dz.U. 2023 r. poz. 256. Ustawa budżetowa na rok 2023 z 15 grudnia 2022 r.
- Dz. U. z 2021 r., poz. 2407. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2021 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego.
- Dz. U. z 2022 r., poz. 583 z późn. zm. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.
- Dz. U. z 2009 r. nr 157, poz. 1240. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych
- Ustawa z dnia 15 września 2022 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2022 r., poz. 1964).

Dz. U. z 2013 r. poz. 1646, z późn. zm. Ustawa z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw.

Dz.U. 2015 poz. 2150. Ustawa ustawy z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych

Dz. U. z 2021 r. poz. 1535. Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw.

MF. (wrzesień 2021). Uzasadnienie do projektu ustawy budżetowej na 2022 r.

MF. (czerwiec 2023). Uzasadnienie do projektu zmiany ustawy o finansach publicznych, Sejm RP, druk nr 3422, Warszawa, 30 czerwca 2023 r.

Rozdział IV

Bank of Japan. (2023). Statement on Monetary Policy, December 19, 2023.

Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. (2024). Rocznik Giełdowy 2023.

Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. (2024). Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2009-2023.

Komisja Nadzoru Finansowego. (2023). Przegląd adekwatności wskaźnika bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym.

Narodowy Bank Polski. (2022). Założenia polityki pieniężnej na rok 2023.

Narodowy Bank Polski. (2024). Raport o stabilności systemu finansowego czerwiec 2024 r.

Narodowy Bank Polski. (2024). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2023.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. UE L 176 z 27.6.2013, s. 1, z późn. zm.)

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego. (2024). Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 grudnia 2023 r. -prezentacja.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego. (2024). Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na koniec maja 2024 r.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego. (2024). Sytuacja banków spółdzielczych i zrzeszających po IV kwartale 2023 r.

Ustawa z dnia 26 maja 2023 r. o pomocy państwa w oszczędzaniu na cele mieszkaniowe (Dz. U. 2023 poz. 1114).

Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. 2024 r. poz. 487).

Związek Banków Polskich. (2024). Raport AMRON-SARfin nr 4/2023.

Związek Banków Polskich. (2024). Raport NetB@nk za 4 kwartał 2023.

Aneks I

Kotlewski D. (2022). *Przesłanki za wykorzystaniem rachunkowości wzrostu gospodarczego w badaniu specjalizacji regionalnych*. Ekonomista, 2, s. 105–128

Kotlewski D. & Błażej M. (2020). *Sustainability of the Convergence between Polish and EU Developed Economies in the Light of KLEMS Growth Accounting*. Bank i Kredyt, 51(2), s. 121–142

Kotlewski D. & Błażej M. (2022). *Evidence for Middle-Income Trap Non-occurrence in the Light of KLEMS Growth Accounting for Poland*. The Review of Income and Wealth 68(S1)

Kotlewski D. & Błażej M. (2020). *KLEMS Growth Accounting Implemented in Poland*. Statistics in Transition, 21(1), 95–122

- Kotlewski D. (2020). *Rachunek produktywności KLEMS dla polskiej gospodarki*. Biblioteka Wiadomości Statystycznych, GUS, Warszawa 2020.
- Solow, R. M. (1956). *A Contribution to the Theory of Economic Growth*. Quarterly Journal of Economics, Vol. 70, No. 1, s. 65–70
- Solow, R. M. (1957). *Technical Change and the Aggregate Production Function*. Review of Economics and Statistics, Vol. 39, No. 3, s. 312–320.
- Jorgenson, D. W., Gollop, F. M., Fraumeni, B. M. (1987). *Productivity and US Economic Growth*. Cambridge MA: Harvard University Press
- Jorgenson, D. W., Griliches, Z. (1967). *The explanation of Productivity Change*. Review of Economic Studies, 34, 249–283
- Jorgenson, D. W., Ho, M. S., Stiroh, K. J. (2005). *Productivity, Volume 3: Information Technology and the American Growth Resurgence*. Cambridge MA, London: MIT Press
- Hulten C. R. (2009). *Growth Accounting*. NBER Working Paper Series 15341.
- Foray D. (2015). *Smart Specialisation. Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy*. Routledge, London.
- Ricci L. A. (1999). *Economic geography and comparative advantage: Agglomeration versus specialization*. European Economic Review, 43(2), 357–377.

Aneks II

- Bank Światowy (2021), *Paths of Productivity Growth in Poland: A Firm-Level Perspective*.
- Górajski, M., Błażej, M. (2020). A control function approach to measuring the total factor productivity of enterprises in Poland. *Bank i Kredyt*, 51(3), 293–316.
- Gosińska, E., Górajski, M., Ulrichs, M. (2024), *Micro-firms' productivity growth in Poland before and during COVID-19: Do industry and region matter?*, *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 12(2), 177–200.
- Levinsohn, J., Petrin, A. (2003). Estimating production functions using inputs to control for unobservables. *Review of Economic Studies*, 70, 317–341.
- MFW. (2019). *Country Report*, 19/38.
- Strzelecki, P., Wyszynski, R., Saczuk, K. (2009). Zjawisko chomikowania pracy w polskich przedsiębiorstwach po okresie transformacji. *Bank i Kredyt* 40(6), 77–104.
- GUS. (2023). *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*
- GUS. (2022). *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2021 r.*
- GUS. (2023). *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2022 r.*